R.P. RICHARDI ARSDEKIN ... THEOLOGIA TRIPARTITA SIVE...

Richard Archdekin

R. P. RICHARDI ARSDEKIN
Soc. Iesu S. Theol. Professoris

THEOLOGIA TRIPARTITA
SIVE

Resolutiones Polemicæ, Speculativæ, Practicæ, Controversiarum, & Quæstionum, etiam recentißimarum, quæ in Schola, & Praxi per omnia usum præcipuum habent.

Missionarijs, & alijs animarum Curatoribus, & Theol. studiosis solerter accommodatæ.

Cum novo Apparatu

Ad quamlibet Doctrinam Sacram in Concione, & Catechesi, Et ad qualibet Sacerdotis erga Proximum Ministeria copiosè ac eruditè tractanda.

TOMUS PRIMUS
De Controversijs Polemicis, & Scholasticis, etiam modernis.

EDITIO QUINTA
Ab Authore in singulis Partibus, cum recentibus etiam Decretis, multùm aucta, & emendata: quorum Syllabus in Præfatione sequenti exhibetur.

ANTVERPIÆ,
Apud Michaelem Knobbaert, sub signo S. Petri.
Anno 1682.
Cum Gratia, & Privilegio.

PRÆFATIO
PRIORIS ET HUJUS EDITIONIS
AD
BENEVOLUM
LECTOREM.

ELaboravi non ita pridem in Academia Lovaniensi, quantùm sinebat Docendi cura assidua, Opus aliquod Theologicum, tam Missionariis Apostolicis, quàm aliis passim oportunum, cujus mille fermè exemplaria paucorum mensium spatio distracta fuerunt, & plura etiamnum desiderata. Postea plusculum hic nactus otii, non sine aliis impedimentis ultra Præfecturã studiorum, conatus sum in eo genere Opus aliquod perfectum, & omnibus commune absolvere. Sic ut existimem in hoc opere nihil desiderari ad Resolutiones sive practicas, sive speculativas, in quæstionibus etiam hoc tempore maximè expetitis; vel ad Doctrinam sacram in quovis Sacerdotis munere facilè ac eruditè tractandam. Quæ omnia, cum tota operis materia, methodo, ac symmetria, ut facilius & copiosius sub unum aspectum cadant, plurimum opto, ut studiosus Lector sequentem Indicem singulorum Titulorum ac Capitum attentè percurrat, ubi forte plura non parum exquisita, & suis usibus apta reperiet.

Cum autem in Librorum delectu nihil gratius accidere soleat, quàm si in eodem Opere simul concurrat succincta brevitas, scribendi claritas, rerum novitas, materiæ varietas, & ad omnem Temporis usum expedita utilitas, ita, nisi fallor, hujus Operis partes singulæ sunt digestæ ac locupletatæ, ut hæc omnia singulari cum delectu, & in mole non magna, facile & expeditè ad manum habeantur.

Quinimo ad minuendam Libri molem, nobis non parum curæ fuit ipsos typos, & formam chartæ talem, & tam commodam adhibere, ut non permitteret Operis quantitatem, pro materiæ quam continet magnitudine, in ampliorem formam excrescere, ut sic paginæ paucæ materiam multam, & simul ad omnem usum portatu facilem continerent.

Notanda porrò est singularum inter se partium symmetria, & ad mutuum subsidium mutua connexio, quæ sic studiosè instituta est, ut una pars possit ad alterius partis usum aptè accommodari. Si enim in prima parte ex Polemicis controversiam aliquam tractes, plurimùm ad eam illustrandam conducere possunt quæstiones Theologicæ tam speculativæ quam practicæ, quæ in 2. & 3. parte continentur. Si è converso, in his quæstio aliqua agitetur, datur in eodem genere ad Controversias recursus. Si ex *Apparatu* Doctrinam sacram, aut Christianam populo sagaciori proponas, facile potes, ubi res requirit, fidei Controversias, aut Quæstiones Theologicas ex aliis partibus inducere. Ceteris quoque Sacerdotis ministeriis eadem poterit praxis accommodari: prout singula in Operis decursu notata, & digesta re-

peries

series: cum ea ut spero cautela ut non facilè aut temerè ullius hominis persona, sed sola doctrina quâ decet moderatione attingatur.

Insuper, ad conciliandum gratam Materiæ varietatem; plurimùm conducunt quæstiones in omni genere singulares & exquisitæ, cuilibet Functioni servientes, quæ in singulis Partibus suo loco tractantur, ut sunt, Nova Sectariorum argumenta, & effugia: Pontificum & Conciliorum series, decreta, et authoritas quoad singulas, etiam juris et facti quæstiones: Errores moderni sive Novatorum, sive aliorum in modernis quæstionibus suis locis exhibiti: Opinionum variarum probabilitas tam in genere, quàm in specie discussa: Resolutiones Particulares ad quoscunque Missionarios, Curatores animarum, et ad partes Hæreticorum in quavis materia pertinentes.

Sic denique totum Opus institutum, atque ordinatum est, ut Curatori animarum copiosè sit prospectum, ad singula sua Munia facilè et eruditè peragenda. Sive enim in Controversiis fidei cùm Sectario congrediaris, sive moderna inter doctiores dogmata tractes, sive populo fideli Sacramenta administres, sive in conscientiæ Tribunali sententiam feras, sive præ Rostris populum grandiorem erudias, sive tenello gregi Doctrinæ Christianæ mysteria ex officio exponas, sive singulos hominum status privatim instituas; inuenies in his, cæterisque Sacerdotis Apostolici ministeriis uberem hic rerum copiam, cum accuratis ad praxim documentis, et singula suis locis ex professo tractari. Quæ cum legendo attentè exploraveris, facile deprehendes, quæcunque ferè subsidia ex

Theologia universa aut aliunde desiderare possis, hic in decursu totius Operis facili methodo digesta, et propriis usibus singulari studio accommodata reperiri.

Demum hæc *postrema Editio*, eo consilio in Tres Tomos ex variorum voto divisa est, ut in ea forma redderetur portatu facilior, tam pro aliis, quam pro Curatoribus animarum qui ad varia loca discurrunt, ut illam partem habeant ad manum, quæ ad præsentem eorum usum maximè accommodata videbitur. Idque commodum habet speciale in editione separata Tomi Tertii qui continet Apparatum pro Doctrina Sacra in Concione, et Catechesi tradenda: pro Assistentia ægris et sanis præstanda: et pro quovis alio Sacerdotis ministerio, quovis loco tractando.

Quæ in hac Quinta Editione præcipuè addita aut præstita sunt, ut promptius et distinctius innotescant, in sequenti Syllabo sub unum aspectum breviter subjicientur.

Syllabus

Syllabus Præstitorum

In singulis partibus hujus Quintæ Editionis multò auctioris.

QVamvis hujus Operis priores quatuor Editiones absque doctrinæ offensione prodierint: in hac tamen, quæ hic postrema est, multa sunt aptius disposita, multa magis deducta & elucidata, multa lectori commodissima in singulis Partibus variis locis adjuncta: quæ ut facilius inveniantur, hic præcipua notatis singulorum paginis subjiciuntur, minutioribus prætermissis.

In hac Parte sive *Tomo primo*, Ad priorem Libri Dedicationem Missionariis Apostolicis, additur in calce, Prosecutio ejusdem Viris Apostolicis recenter in Germania, Anglia, et Hibernia mortem gloriose perpessis, post *paginam* 464.

Ad *paginam* 391. Annotatio oportuna, de facientibus quod in se est ex solis viribus naturæ.

Pagina 292. Apponuntur Dogmata quæ sunt Calvino propria, et alia dogmata illi cum Luthero communia.

Pagina 295. Annotatio singularis de vero modernæ Hæresis motivo.

Pag. 309. Proponitur Idæa miseranda moderni sectarii, ut statum suum clarè advertens, veræ Ecclesiæ se adjungat.

Pag. 311. Ex Bulla dogmatica Leonis X. distin-

ſtinctè ſeries Errorum Martini Lutheri et ſequacium, cum eorum damnatione, cenſuris et pœnis annexis: adduntur Errores Wiclefi.

*Pag.*465. Ad Diploma Alexandri VII. contra 5. propoſitiones Janſenii, additur ejuſdem Conſtitutio de iis abjurandis, in ſenſu ab Authore intento: cum Concluſione notatu digno.

*In fine Part.*1. In Proſecutione Dedicationis exponitur Vita et Mors glorioſa Primatis Hiberniæ, & Archiepiſcopi Dublinenſis, & aliorum in Anglia, & Germania recenter obita. *pag.*471. *&* 476.

In *Tomo* 2. *Tract.* 1. circa Principia practica. *Pag.*5. additur, de couſcientia proplexa et ſcrupuloſa. *Pag.*9. deducitur ulterius, quomodo dubitanti faveat poſſeſſio. *Pag.*17. Principia alia oportuna, de Legis et Præcepti obligatione. *Pag.*18. De iis quæ ex Metu fiunt quomodo reſolvendum.

Paginâ 23. Apponuntur Regulæ de Deliberatione intellectus, et Conſenſu voluntatis ad mortale aut veniale requiſitis.

*Pag.*28. Deducitur ex ipſa natura rei operatio licita ex opinione probabili.

Pag. 30. Elucidatur norma, et ſecuritas conſcientiæ practicè certæ. Et *pag.*35. de uſu probabilitatis in adminiſtratione Sacramentorum. Et *pag.*44. Totus tenor utriuſque Decreti Alexandri VII. ſuppletis omiſſis.

Pagina 51. Inſeritur novum Decretum Innocentii XI. contra 65. Propoſitiones ibidem expreſſas, de quibus fere ſingulis in Operis decurſu agitur.

Pagina 66. Elucidatur accuratè quomodo poſſit eſſe operatio prudens & licita ex ſen-

tentia

tentia minus probabili, minusque in speciem tuta.

Pag. 80. & seq. Solvuntur novæ quædam Objectiones in oppositum: cum utili observatione in modernis.

Pag. 103. Explicatur propositio 13. inter prohibitas, de optante alterius mortem naturalem. Et *pag.* 111. &c. De obligatione restituendi in eo qui per modica furta ad summam notabilem pervenit. Et *pag.* 119. De inducente alium in ebrietatem qui decrevit grande aliquod malum patrare.

Pagina 147. Ulterius declaratur non dari præceptum omnem actionem deliberatam referendi in Deum ex motivo charitatis benevolæ.

Pag. 161. Inseritur tenor Decreti Alexandri VII. vetantis censurari sententiam de sufficientia Attritionis, & alteram de necessitate Dilectionis in Sacram. pœnitentiæ.

Pag. 193. Deductio ulterior facultatum Pastoralium tam in sua Ecclesia, quàm extra illam.

Paginâ 195. Quæstiones aliæ circa Munia & Beneficia Ecclesiastica, quoad electionem dignioris, valorem collationis Beneficii, conditiones ad eam requisitas, & modos quibus ea amittantur, aut etiam permutentur.

Pag. 211. Expositio percommoda singulorum Casuum Episcopis reservatorum. Casus illi pro subsidio memoriæ paucis versiculis aptè expressi, *pag.* 220.

Pag. 238. Annotatio de potestate Episcoporum circa casus Pontificios.

Pag. 253. Summula Casuum à quibus etiam Pri-

Privilegiati absolvere nequeunt.

*Pag.*255. Casus quos Regularium Superiores sibi reservare possint.

*Pag.*329. Observatio de Theologis Recentioribus deducta. Item P. *Matthæi de Moya* ex opere recenti resolutiones variæ, pag. 370. pag. 305. pag. 364. pag. 458. pag. 530. & alibi.

Pagina 300. De Indulgentiis maximi momenti Decretum modernum anni 1678. totum inseritur, ex quo Indulgentiæ abrogatæ, à veris & non abrogatis discernantur.

*Pag.*390. Inducuntur & explicantur Irregularitates singulæ, & quomodo Sacros Ordines, aliaque impediant: & omnes ad paucos versiculos memoriæ causa reducuntur.

*Pag.*419. Pro praxi et forma Dispensationis ex Pœnitentiaria Romana &c. addita quædam notabilia.

Pag. 428. Additur de præcepto Charitatis Dei & proximi; cum novarum controversiarum resolutione, actibus internis, externis &c.

*Pag.*444. De juramento, & pag.464. de jejunio varia magis deducta. Et pag.460. quæstio singularis de observatione festorum, qualiter peccet Herus habens tres servos, qui in die festo assignat singulis successivè laborem unius horæ.

*Pag.*478. An & qualiter peccent Parentes filiam aut filium ad Religiosum statum cogentes, aut ab ea retrahentes,

*Pag.*491. Discutitur accuratè, an qui alteri damnum intulit ignoranter, aut non liberè, teneatur ad damnum illud reparandum.

*Pag.*530. An, & quomodo fieri possit compensatio pro debito tantum probabili.

*Pag.*531. Appendix singularis, Quando teneatur ad restitutionem Judex, Advocatus, & Testis: cum propositionibus recenter prohibitis ad hanc materiam pertinentibus.

*Pag.*605. In fine hujus Tomi 2. accedit Tractatus novus, prorsus singularis, operosus, & utilissimus, qui est, Idæa scientifica Theologiæ universæ, & Scientiarum illi annexarum, complnctens juris Canonici, juris Civilis, scientiæ Philosophiæ cum annexis, Principia, Regulas, Axiomata, Authores, Partium singularum Ordinem & Materiam: nec non Fori Ecclesiastici notitiam & normam, multiplicem: singula brevi methodo exposita per Capita plura.

In *Tomo Tertio.* Ad Apparatum Materiæ pro Doctrina sacra per totum alphabetum, Accedit ad singulos titulos, Annotatio locorum ex ipso etiam *Breviario* Romano ex quibus possit materia Dictionis in promptu haberi pag.1.

Praxis varia, ac selectissima assistendi cuivis Proximo in quovis statu aut necessitate: per tria Capita. pag.395.

Caput primum. Remedia & documenta contra singula Peccata in particulari: per 5. titulos, pag.396.

Caput secundum. Praxis Conversationis & Instructionis pro quovis hominum Statu:pag.401. per 14. titulos: ut pro Hæreticis convertendis: pro obstinatis peccatoribus emolliẽdis: pro Consuetudinariis ad seriam pœnitentiam, & emendationem vitæ perducendis: pro inimicrs reconciliandis: pro afflictis ex morte amici, aut

jactura bonorum consolandis: pro assistentia aptè præstanda incarceratis, & extremo supplicio afficiendis: & pluribus aliis, *ibidem circa finem tomi 3. p 407.*

Caput tertium. Ritus necessarii pro administratione singulorum Sacramentorum, pro Curatore animarum: per 6. titulos, in calce Tomi tertii, uti ibi possint semper in promptu haberi quæcumque Curator animarum cum illa pervenerit.

Præter hæc, plurima sunt alia in hac Editione sparsim adjecta, & magis perfecta, correcta, aut ordinata: Collatâ etiam ad hoc ipsius Censoris operâ admodùm benignâ, & accuratâ, sic ut meritò confidamus nihil in hoc genere ad perfectionem desiderari. Quod si de hoc Opere, nondum sic locupletato, in Præfatione Editionis partim Coloniensis partim Pragensis palam testatum extet, Opus illud verè esse Iliadem mirâ arte in Nuce contentam: quovis oblato pretio illic quæsitum: variorum manibus cœptum describi: optandum ut ad omnes Vbique terrarum perveniat: copiosam esse Bibliothecam Viri Apostolici, uti ipsis ad frontem præfigere benignè placuit. Quanto magis hæc postrema Editio tam multiplici doctrinâ, etiam recentissimorum Decretorum, de novo instructa, & in formam tam commodam redacta, utilitatem Lectori adferet singularem, ad Dei gloriam, & salutem animarum copiosè procurandam: quod unicum laboris nostri præmium desideramus.

Anno-

Annotatio.

AD majorem notitiam & usum hujus Operis juvat hic seorsim quædam adnotare, quæ inter rigidiores Theologiæ considerationes, possint legentis animum, ubi lubet, piè oblectare: sive ratione styli amænius excurrentis, sive notitiæ historicæ; sive alicujus incidentiæ singularis: quorum aliqua, ut magis in promptu sint, hic cum sua pagina quædam obiter indicantur.

Ex-

Exponitur fusiori stylo mors gloriosa variorum fidei Pugilum recenter in Anglia, & alibi. pag.471.

De origine disputationis, & licito usu opinionis probabilis circa recentiores objectiones diffusius disceptatur. Tomi 2. pag.75. *Vti & disputationis de Attritione*, pag. 136.

Annotatio singularis de SS. Patribus, & Theologis recentioribus, pag.327.

Constantia Hiberniæ per 12. sæcula inter perpetuas persecutiones, ordine temporum diffusè deducta. Tom.3. pag.313.

Meditationes variæ appositè deductæ pro perfectione vitæ, & singularum functionum viri Ecclesiastici: Tom.3. pag.365.

Hæc ex variis pauca poterunt etiam subinde locum Tibi tam spiritualis, quàm historici cum scientia & oblectatione supplere.

INDEX

INDEX

Capitum & Titulorum Tomi Primi.

PARS PRIMA.

Resolutiones Theologiæ Polemicæ,

De Modernis Controversijs & Quæstionibus, facili methodo decisis.

TRACTATUS PRIMUS.

Methodus clara quemvis adducendi ad veram Ecclesiam.

Caput Primum.

Articulus

CONTROVERSIÆ RECENTIORES.

De authoritate Pontificis & Conciliorum.

Quæstio

Quæstiones Reliquæ.

TRACTATUS SECUNDUS.

DE CONTROVERSIIS PARTICULARIBUS MODERNIS, ET V. JANSENIANIS.

TRAC-

TRACTATUS TERTIUS.

Notæ Manifestæ falsæ Ecclesiæ in Sectis Modernis.

PARS SECUNDA.

RESOLUTIONES THEOLOGICÆ IN SCHOLIS CONTROVERSÆ.

esse

P. 12. Ab-

EPISTOLA DEDICATORIA MISSIONARIIS APOSTOLICIS,

Et præsertim Provinciæ Flandrobelgicæ Societatis Iesus.

Cum nova Prosecutione, *pag.*471.

IPsa frons prima hujus Operis non obscurè prodit, quos sibi Patronos designet. Vos (Missionarii Apostolici) vos militantis Ecclesiæ lectissimos Pugiles cum Hæresi, cum Vitiis, cum inimicis Crucis Christi ubique depræliantes, suos sibi Mecænates ambit, & me tacente deposcit. Si Germaniam qua patet universam, si amplissima Angliæ, & Hiberniæ Regna, si multiplices Belgarum Provincias latè circumspiciamus, habet sanè ætas nostra ex omnibus Ecclesiæ membris strenuissimos Fidei Defensores, ac veros Machabæos, de quorum laboribus, præliis, ac trophæis meritò sibi possit gratulari. Atque inter hos omnes Operis hujus Patronos, Vobis imprimis, Missionis Flandrobelgicæ Socii, illud singulari quodam jure deberi, nemo nisi injurius inficiabitur. Etenim si quid est in Authore facultatis, si quid scientiæ, id omne à primis religiosæ

giosæ vitæ incunabulis Provinciæ hujus institutioni sanctissimæ se acceptum referre nunquam satis testabitur. Accedit ejusdem Provinciæ in provehendis undique Missionibus Apostolicis ardor perpetuus, labor immensus, industria singularis, & nullis limitibus circumscripta. Quæ scilicet una, præter amplissimas Missiones, Batavicas, Navales, Castrenses, & alias quas suo sinu domi complectitur, ad remotissimas etiam Gentes longè, latèque suos Socios, ac labores extendit.

Atque imprimis, laboris vestri primordia circumspicienti, occurrit ille Provinciarum confæderatarum status ab hominum memoria longè deploratissimus, quando unà cum avita Fide, pulsis undique fidei Præconibus, nihil aliud superesse videbatur, quàm perpetuum Religionis Romanæ, ac pristinæ Pietatis exilium. Sollicitavit Sociorum animos vicina illa Patriæ calamitas, ex quibus viri lectissimi, spretis hostium insidiis, vinculis, ac carceribus, pro communi salute caput & vitam ultro offerre non dubitarunt. Duces huic expeditioni sese præbuerunt Guilielmus Leonius & Cornelius Duystius, qui multa clam, multa palam perpessi, Apostolico ritu Provincias undique lustrantes, palabundas Catholici nominis reliquias in unum congregarunt, infirmos in fide roborarunt, atque innumeros lapsos ac devios in viam salutis revocarunt. Horum inter undas Batavicas primus ardor, in absentium quoque Sociorum pectoribus novas flammas excitavit. Secuti sunt in eandem palæstram ex universa Provincia Athletæ fortissimi, qui rebus Religionis ubique inclinatis Athlanticos humeros supposuerunt. Atque inter primos Fri-

siam

ſtam ad ortum occaſumque luſtravit, firmavitque Joannes Bargius: Zelandiæ inſulas unus eo tempore excoluit Nicolaus Romæus, qui verbo & ſcripto Sectariorum audaciam repreſſit, & Calvinum, detractâ larvâ, ſuis adumbratum coloribus repræſentavit. His in meſſem nimis amplam, ſed ea tempeſtate operariis vacuam, oportunè alii atque alii Sociorum manipuli ſucceſſere, ac venturis poſtliminio ex Clero tam regulari quam ſæculari auxiliaribus copiis, quâ licuit induſtriâ, ampliorem laboris campum aperuêre.

Neque defuit in hodiernum uſque diem primævus ille Sociorum ardor. Ad vos, viri Apoſtolici, qui eandem vineam etiamnum excolitis, amplo cum fænore tranſierunt illi priorum temporum labores, prælia, pericula, ſed & conjuncta periculis gloria. Nullus hic mihi calamus deſcribet, quot vobis decurrant in cura animarum noctes inſomnes, quot ſubeunda cum fidei hoſtibus certamina, quot declinandæ inſidiæ, quot ſuſtinendi carceres ac vincula, & graviora vinculis diſcrimina. Sed vel ſic cum Apoſtolo palam facitis, verbum Dei non eſſe alligatum. Non tantum ſonat in pulpitis, auditur etiam in ergaſtulis ac vinculis, per rura, & campos, & naves, & privata ſummorum infirmorumque domicilia veſtra vox, labor, & prædicatio decurrit. Multos quidem heroës è Societate Belgica quotannis, per octoginta & amplius annos, labor hic improbus immaturo funere conficit ac conſumit. At nunquam deſunt novi Athletæ, qui priorum caſu animati potius quam territi, in palæſtra tam nobili & vitam & ſanguinem profundere ultrò exardeſcunt.

 Vobis

Vobis igitur (viri lectissimi) qui Vineam istam Hodie immenso labore, nec miniori cum gloria constanter excolitis: Vobis, inquam, novam hanc Operis hujus Editionem novo jure dedicamus, utpote in quibus præclara Majorum in ea Missione decora, novo semper incremento reflorescunt.

Sed ecce ad remotiora dum rapior, domestica prætereo. Habet Societas Flandrica in Missione Batavica suas Indias, sed habet etiam in ipsa Flandria suam Bataviam. Vix unum est hujus Provinciæ Collegium, ex quo viri Apostolici ad arduas è propinquo Missiones non excurrant. Quas ego si singulas pro merito recenserem, mihi quoque longius excurrendum foret.

Ad vos igitur (sacræ Militiæ asseclas) demum venerabundus accedo, qui missioni Castrensi inter mille mortis discrimina sanguinem & vitam aut consecratis, aut pridem consecrastis. De vestra virtute, infractis animis, ac laboribus immensis, meritò sibi Societas Flandrica gratulatur, quibus Belgium, præ ceteris Gentibus, continuum pænè Martis domicilium, perpetuum aperit gloriæ theatrum. Nec nova vobis, nec obscura est hæc laudis, ac laboris palæstra. Primus hujus militiæ Ductor Thomas Saillius, à Principe Parmensi in conscientiæ suæ arbitrum adscitus, gregariis quoque militibus in cunctis laboribus ac periculis invicto animi robore, diu noctuque præsto fuit. Princeps ex ardore tam generoso præcelsum Thomæ animum velut ex ungue leonem admiratus, plures hujusmodi Belgicos leones Castris suis adjungi peroptavit. Et quamvis eo tempore vix par laboribus Sociorum numerus

Colle-

Collegia incoleret, oblati ſunt Principi Patres duodecim, quos ille primùm in familiam ſuam adſcivit, deinde more militari Libris Regis inſcribi, & in Miſſionem perpetuam firmari voluit. Quantus hic exercendæ virtutis tam propriæ quam alienæ campus pateſcat, quanti per annos pluſquam octoginta exanthlati labores, non tantum rerum in hoc Martio campo geſtarum multitudine, ſed etiam plurimorum Patrum ſanguine conſignatum habemus. Verſatur adhuc in hominum atque annalium memoria Nicolaus Montanus, dictus per excellentiam, Burgundionum Apoſtolus, qui ad S. Quintini fanum multo vulnere confoſſus interiit. Et ut alios prætercam: in pugna Neoportana, inclinatâ belli fortunâ, cum Patres Caſtrenſes inter laceros miſerorum artus & cadavera aures adhuc ſpirantibus præberent, Petrus Buzelinus ab hoſte hæretico comprehenſus, & glande trajectus fuit. Sed & Laurentium Everardi, hoſtili cuneo immiſtum, & pro Societatis homine agnitum, Calviniana crudelitas interemit. Aliam huic victimam, Othonem Campenſem, pro aliena ſalute laborantem, eadem perfidorum rabies adjunxit. Cetera ſi perſequar his ſimilia, iliadem conficiam. Infinitum quippe foret enarrare hujus Miſſionis caſus & pericula, quæ in urbium obſidionibus, cruentis congreſſibus, ac præliis, ſequentia deinceps tempora peperere.

Sed à Martis regnò ad Neptunum tranſeamus: hujus quoque imperium ampliſſimum Flandro-Belgicæ Provinciæ navalis Miſſio pervadit, ſoli Belgio propria, & à Principibus Auſtriacis ſolenni diplomate Societati demandata. Arduum ſanè munus, & illis tantum

destinari solitum, quibus animus est insigni robore septus, & vires animo pares. Hic nullus timori, nullus fugæ locus: quamvis & tonet cælum, & fremant procellæ, & totus ex imo commoveatur oceanus, immoto tamen animo persistendum est, qui nec conspectâ morte pavescat, nec alios pavere patiatur. Ut nihil dicam de nausea marina, de morborum contagione, de nautarum militumque colluvie, quid magis arduum videtur, quam animos illos, ipso oceano majores, unius lignei carceris ergastulo dies noctesque coarctari: donec his angustiis pariter cum corpore soluti, tumulum domicilio ampliorem in medio æquore frequenter inveniant. Plures sub hoc marmore æquoreo sepultos Apostolicos heroes promptum foret, sed prolixum, ex hujus Provinciæ monumentis enumerare.

Pergite illustres animæ, terras à tergo relinquite, immensa maris spatia peragrate, non ut vellus aureum è Colchide, sed ut animas pretioso Christi sanguine redemptas è barathri faucibus eripiatis. Sæviant procellæ, assurgant undæ, dehiscat abyssus: sed nec undæ aut procellæ, nec abyssus tota, nec omnes oceani fluctus charitatis vestræ ardorem hactenus extinguere valuerunt. Hæc immensa Apostolici pectoris decora non levibus tantum operis nostri foliis, sed monumentis perpetuò duraturis posteritas celebrabit.

Sed alio me abripit Missionum Apostolicarum multitudo, priusquam vel unius magnitudinem possim dicendo exæquare. Terras, Maria, Castra, Navigia momento prætervectus, ad ipsa Libitinæ regna tandem pervenio. Hic in limine primo occurrit Lues pestifera, lethalia

thalia ulcera, & gemitus cum morte luctantes. Inter hos quot ego Sociorum alacres vultus, & vivida inter languentes obsequia conspicio. Horum alii morientes ad extremam luctam disponunt, alii vivis necessaria subministrant, alii tam animorum quam corporum plagas omni studio lenire contendunt. Verùm nec ipsi fatis exempti: innumeræ in hoc obsequio charitatis victimæ intra Belgarum fines cecidere. Quorum ut plerosque sparsim extinctos prætercam, in solo Antverpiæ nobili Emporio, Patres, Fratresque viginti quatuor non magno intervallo pro civibus contagione afflatis, animas aliquando posuere, quorum numerum Andreas Schottus Consulis Antverpiani filius suo funere nobilitavit. Quin & Gandavi annus hujus sæculi trigesimus in obsequio infectorum undecim socios è vivis abstulit. Atque eâdem contagione ad alias urbes, Bruxellas, Hallas, Cortracum, Belliolum latius progrediente, harum singulis binas ternasue hostias par charitas immolavit. Piget forte lectorem inter tot heroum funera diutius immorari. At non ignoro viris Apostolicis jucundum esse, non tantum majorum suorum gesta; sed etiam sepulchra ac monumenta intueri.

Hactenus intra Belgii fines versamur. Non potest ille Belgicus ardor unius Gentis aut Provinciæ limitibus coarctari. Per immensa totius oceani spatia ad Japones, ad Indos, ad ultimos terrarum Chinenses suam opem, & nova sociorum subsidia transmittit.

Prolixus forem si præteritorum temporum colonias, cum Gaspare Barzæo, aliisque Belgis ex hac Provincia in alterum orbem traductas, recensendo memorarem. Quorum la-

boribus non tota Ormusia, aliaque regna inter Indos, Japonesque suffecere. Adeo ut magni Xaverii votum perpetuum fuerit, Belgarum quam plurimos in sui societatem laboris adipisci, quorum nempe zelum, genium, & industriam ad infidelium conversionem præ ceteris natam & accommodatam censebat, ut suis ipse litteris testatur. Et ut antiquiora prætercam: Vidi, ipse vidi, cum duodecim simul lectissimi Patres, magnis Provinciæ sumptibus, & supellectili sacra instructi, hinc in Hispaniâm enavigarent ad animarum subsidium, si daretur aditus, in novum orbem perrecturi. Vidi & ante hos P. Cornelium Beudin, qui eodem profectus, & à barbaris fidei causâ trucidatus, præclaram martyrii palmam obtinuit. Notus quoque mihi & familiaris fuit Ferdinandus Verbiest, qui magno ambitu cum aliis ejusdem Provinciæ Sociis Chinensem Missionem impetravit, jamque pluribus annis, in immenso illo Sinarum imperio Christianæ fidei negotium promovere pergit, idque tanto successu & authoritate, ut in ipsâ Imperatoris Aulâ summam illam Mandarini dignitatem etiamnum obtineat. Quin & ex illis, quos ipse nuper in Scholis auditores habui, Lovanio ad novi Orbis subsidium non pauci se contulêre, multoque plures Missionem illam summis votis ambivêre. Nec mihi ignota sunt paria plurium desideria, qui etiamnum ad eandem gloriæ palæstram magno animi ardore aspirant.

Has ego Belgicas Missiones, ut magis mihi notas, dum recenseo, simul in eandem gloriæ societatem suo jure advoco, omnes omnium ordinum Apostolicos viros, qui ubivis gentium in pari causâ pares animos ac labores impen-

pendunt. Et vos imprimis, Miſſionarii verè Apoſtolici, qui per ampliſſima Angliæ & Hiberniæ regna contra Hæreſim ſceptro, ferroque armatam, inter mille vitæ diſcrimina aſſiduò dimicatis. In hac arena ſanguinolenta quot ego Campianos, quot Walpolos, quot Garnettos, Uritos, Colinos, hodieque conſpicio, quibus ad parem martyrii gloriam par animus exæſtuat. Teſtantur hunc animi ardorem tot præclari heroes, qui & priorum pericula ſecuti, & palmam conſecuti fuerunt. Ex his longum foret enumerare ingentem ſeriem virorum illuſtrium, qui à tempore Henrici VIII. in hodiernum uſque diem, & dira tribunalia, & carceres, & vincula, & feralia pegmata ſua morte ac ſanguine nobilitarunt. Dabit hæc longo ordine, aliaque illuſtriota, Provinciæ Anglicanæ per P. Henricum Morum felici calamo conſcripta hiſtoria.

Utinam hic quoque liceret, in Miſſione Hibernica exanthlatos tot annis Sociorum labores in publicam lucem proferre. Si exhiberentur oculis prima iſtius Miſſionis ab ipſo S. Ignatio conſtituta feliciter exordia: Si inter varias deinceps temporum procellas & perſequentium machinas invicta conſtantia: ſi Virorum in omni facultate illuſtrium domi foriſque eximia decora: ſi paucorum hominum docendo, prædicando, ſcholas erigendo, toto regno diffuſa induſtria: ſi tolerata non ita pridem dominante Cromvello bonorum rapina, & vincula, & carceres, & longinqua etiam ad barbaros exilia: denique ſi poſt extremam ruinam, inſtaurati, velut ex cineribus, priſtini labores, aliaque his ſimilia, ſub modio hactenus latentia, in lucem prodirent, ſtuperet ſanè po-

 ſteritas,

ſteritas, res orbis theatro digniſſimas, intra ſilentii ac modeſtiæ cortinas tot annorum luſtris potuiſſe contineri. Magis ſcilicet hactenus intenti fuerunt illi, ut ſcribenda patrarent, quam ut patrata conſcriberent.

His quoque inter Operis hujus Patronos ſuo jure accedunt ex ſacra S. Dominici, ac S. Franciſci Familia, viri illi verè Apoſtolici, qui in excolenda Hiberniæ vinea tot annis ſtrenuè deſudarunt. Prius ego Stellas cæli, quam hos Abrahæ filios, & tantis filiis digna facinora valeam recenſendo numerare. Quis enim ignorat quantum illi impendant ſtudii, & induſtriæ, etiam inter exteras gentes, Romæ, Pragæ, Lovanii, & in aliis doctorum Lycæis, pro formandis alendiſque operariis in hanc Vineam perpetuò ſucceſſuris. Quanti etiam domi ſuſtinendi labores, ut cum reliquo Clero, Romanæ ſedis, ac Religionis decus toto Regno integram inviolatamque conſervent. Adeo ut quod olim, in fulcienda Lateranenſi Baſilica, præſtare viſus eſt Seraphici Ordinis Patriarcha, id nunc in ſuſtinenda Eccleſiæ Hibernicæ ruina ejus Soboles, aliis ſociata, perficiat.

Jungite igitur ubique gentium felices dexteras vos omnes fidei Pugiles, qui ſub purpureo Chriſti vexillo per Miſſiones Apoſtolicas toto orbe diffuſi militatis. Bellum quod Lucifero, ejuſque aſſeclis pro Deo, & Eccleſia pridem indixiſtis, ad extremum uſque ſpiritum indefeſſi ſuſtinete. Non vos frangat tyrannorum potentia, perrumpetis; non domeſticorum hoſtium invidia, ſuperabitis: charitatem alii in otio, & umbra prædicent, vos illam in ſole, & ſudore, & orbis utriuſque conſpectu palam exercete. ,State, cum Gentium Apoſtolo,

,ſuccin-

,ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti ,loricam juſtitiæ, & calceati pedes in præpara-,tione Evangelii pacis: in omnibus ſumentes ,ſcutum fidei, & galeam ſalutis aſſumite, & ,gladium ſpiritus, quod eſt Verbum Dei. Hoc ego verbum, hunc ego gladium in hoc opuſculo quaſi in vagina reconditum, ad veſtras aras ſupplex appendo. Magnum operæ pretium me retuliſſe arbitrabor, ſi hæc arma litteraria, non levi à me ſtudio fabricata, ad militiæ veſtræ uſum, ac ſupremi Ducis gloriam aliquando ſubſerviant.

Proſecutio nova hujus Dedicationis infra pag. 471.

Et quia pro hac quinta Editione auctiori, acceſſit etiam auctior numerus Patronorum Apoſtolicorum in *Germania*, *Anglia*, *Hibernia*, qui recenter vitam & ſanguinem pro Deo & Religione glorioſè profuderunt, de eorum beata morte, & rebus præclare geſtis, novam hujus Dedicationis Proſecutionem, nullo modo à Lectorem prætereundam, in calce hujus Tomi latius deductam inſtituimus, ne hic in primo Operis limine remora ei prolixior inijciatur.

Viri Apoſtolici

Humillimus veſter Cliens
RICHARDUS ARCHDEKIN.
Soc. Ieſu Hib. Kilken. An. 1682.

FACUL-

FACULTAS R.P. PROVINCIALIS.

Ego infrascriptus Præpositus Provincialis Flandro-Belgicæ Societatis Jesu, ex potestate mihi facta à R. Patre nostro Joanne Paulo Oliva ejusdem Societatis Præposito Generali, concedo facultatem D. Michaeli Knobbartio Typographo Antverpiensi, imprimendi Librum cui titulus, Theologia Tripartita &c. compositum à *R. P. Richardo Arsdekin ejusdem Societatis sacræ Theologiæ Professore*, & à Deputatis Societatis nostræ Theologis examinatum, & approbatum. In quorum fidem has propriâ manu subscriptas, & officii mei sigillo munitas dedi Antverpiæ, 2. Octobris 1677.

Ignatius Diertins.

APPROBATIO CENSORIS.

Liber cui Titulus est: *Theologia Tripartita &c. à R. P. Richardo Arsdekin* Societatis Jesu sacræ Theologiæ Professore compositus, continet non solidè tantùm & orthodoxè, sed admodum clarè & nervosè per totum, illud cujus argumentum proponit non obscurè in principio; ut proindè typis iteratis ad communem tam Missionariorum quàm aliorum passim utilitatem meritò evulgetur. Ita, attenta lectione præviá, judico infrascriptus Librorum Censor; nil dubius, quin Opus hoc, notabiliter jam auctum atque emendatum, futurum omnino sit ex voto plurimorum. Author de cetero, quantâcunque Scientiâ præditus, suam hic modestiam religiosam singulariter probat, pariter & integritatem; etenim sollicita cum moderatione cohibet à scriptione acerba calumum, charitati non minùs qnàm veritati consecratum. Faxit omnipotens & misericors Deus, ut ille laboris fructus in studioso Lectore, quos speravit, reportet abundanter: desiderio huic innixus, dabam præsentem perlubenter censuram, Antverpiæ 5. Octobris, 1672.

Antonius Hoefflach Ecclesiæ Cathedralis Canonicus Graduatus.

SUMMA PRIVILEGII.

Caroli II. Hispaniarium & Indiarum &c Regis Catholici, ac Serenissimi Belgarum Principis auctoritate cautum est, ne quis Librum cui titulus, Theologia Tripartita, sive Resolutiones polemicæ &c. qui prodit auctior & emendatior, Authore *R. P. Richardo Arsdekin* Soc. Jesu Sacræ Theologiæ professore, præter voluntatem Michaelis Knobbaert Typographi, in totum vel in partem proximo novennio intra has ditiones inferioris Germaniæ recudere audeat, vel alibi recusum in eas inferre aut divendere. Qui secus faxit præter exemplarium confiscationem, gravi pæna mulctabitur; uti latius patet in Litteris datis Bruxellæ, 20. Augusti 1677.

Signat.

Loyens.

PARS

PARS PRIMA

RESOLUTIONES THEOLOGIÆ POLEMICÆ

De Modernis Controverſijs & Quæſtionibus, facili methodo deciſis.

TRACTATUS PRIMUS

Methodus clara quemvis adducendi ad veram Eccleſiam.

CAPUT PRIMUM.

Vera Religo commonſtratur horum temporum Libertinis.

PRima ad ſalutem remora eſt effrænata vitæ licentia : hæc uti Mentem cœco impetu convertit ad amorem creaturarum, ita eam penitus avertit à notitia,& cultu Creatoris : facilè enim error excæcat, quos libido dementat. Hinc fit ut noſtro ævo plurimi paſſim reperiantur non tam Hæretici, quàm Libertini, qui Religionis omnis expertes , & rerum creatarum idolis affixi, nullam alterius vitæ curam admit

tunt. Serpit hæc dira contagio, non tantum inter humiles casas ignaræ plebis, sed vel maximè homines in speciem politos, populique duces, & ipsas Principum aulas pedetentim invadit: ubi à multis Deus vix colitur, nisi purpuratus; cura omnis in Curia versatur; multa de statu publico, nulla de privata salute cogitatio. Fortunæ tantùm litare, viros principes ut Semideos colere, & ab aliis coli, plurimis summa, aut unica Religio est. Hominibus sic affectis, ut sopor ille lethargicus excutiatur, ante omnia necesse est, ut vivâ summi Numinis, æternique judicii cognitione percellantur. Habenda igitur in promptu argumenta, quibus per res creatas ad agnitionem Creatoris, & per sensuum experimenta ad rerum à sensu remotarum fidem, amoremque traducantur: frustra enim hos, Catholicos reddere contendes, nisi prius veri nominis Christiani efficiantur. Quin & experientia docet, quoscunque Sectarios, imo & Catholicos in fide languidiores, ex hac vivaci supremi Numinis, rerumque æternarum demonstratione, ad veræ Religionis investigandæ desiderium, firmamque in suscepta fide constantiam vehementer incitari.

ARTI-

ARTICULUS PRIMUS

Rationes ex rebus creatis ad Creatoris fidem, & cultum convincentes.

§. I.

DIco Primò; *Ex serie, dependentia creaturarum colligitur necessaria Dei existentia, & Religio illi debita.*

Quia sicut mihi manifestum est meipsum, qui aliquando non eram, in hac rerum natura nunc existere, vivere, operari; ita mihi certò innotescit existere aliquam Causam primam & supremam, cui ego quod sim, aut vivam acceptum referre debeo. Non enim potuit hæc quâ consto corporis moles, nullo procreante, repente ex nihilo prosilire: multò minus ego primus illius artifex esse potui, ac meipsum è spatiis imaginariis in hoc orbis theatrum inducere: sic enim existere deberem antequàm existerem, & creare antequam essem creatus; quod fieri penitus, aut intelligi nequit. Neque possum existendi exordium ab alia causa v. g. à meo parente derivare, nisi ille pari modo suam originem ab alio hauserit, & hic ab alio, perpetuâ serie progrediendo; donec tandem deveniatur ad causam primam & necessariam, à qua & primus hominum parens, & ego, & omnes creaturæ principium aliquod existendi acceperunt.

Frustra autem, ne ad Causam primam deveniatur, finget Atheus seriem infinitam causarum

rum à se mutuo dependentium, in qua nihil primum, aut supremum reperiatur. Nam contra, aut rem obscuram claro exemplo expediam. Tametsi in Catenâ ferrea ex alto protensa concipias seriem infinitam annulorum se mutuo sustentantium, necessariò tamen vel intra, vel extra illam seriem dabitur aliquid à nullo sustentante dependens, à quo annulorum omnium gravitas sustentari debeat, cum nullus in tota catena annulus possit seipsum sustentare. Sic etsi admitteretur possibilis series causarum infinita, necessariò tamen si non intra, saltem extra illam seriem existet causa aliqua prima, ac suprema, à qua sic procedunt ac procreantur universa, ut ipsa per se existens, à nullo debeat originis suæ primordia derivare.

Unde sequitur me huic supremo rerum omnium Conditori, ac meo primævo Parenti, ipso creationis jure, sinceram fidem, cultumque debere; ac proinde si hunc præstare omittam, debito supplicio ejus arbitrio plectendum esse.

2. Neque tibi in mentem veniat, totam hujus Universi machinam, sine alio principio, mole tantum suâ ab æterno substitisse, nec nisi ex varia corpusculorum mixtura, motu, symmetria, novas rerum species componi potius, quam ab aliqua causa produci. Apage inane figmentum. Si enim Mundus hic adeò longævus foret, satis sanè ætatis haberet, ut ipso pro se loqueretur, & illius æternæ, ac venerandæ antiquitatis testimonium aliquod exhiberet. Iam verò, si omnes mundi Annales consulamus, sic inter se consentiunt universi, ut ultra sex millia annorum, nulla anteriorum temporum mentio reperiatur. Quin potius & novas artes, & scientias, & regiones priscis sæculis incompertas, non

non ita pridem inventas esse Annalium monumenta consignant, & nostra etiamnum ætas testatur. Quod si ante hæc tempora, infinita sæculorum millia effluxissent, quo pacto immensa illa annorum æternorum retroacta series artibus his excogitandis, aut regionibus inveniendis non suffecisset?

Neque dicas, has artes, aut anteriorum sæculorum memoriam intercidisse ex aliqua priscorum hominum incuria, quasi prætermiserint illi priorum temporum gesta ac monumenta posteritati consecrare. Mirandum sanè foret, in re tanta, tam publica, tam naturæ consentanea, commune illud, & plusquam Pythagoricum totius orbis silentium. Nihil enim hominibus magis jucundum, & à natura insitum esse solet, quàm sua, majorumque suorum decora, monumentis perpetuo duraturis, toti posteritati celebranda transmittere. Idque nimis manifestum est ex singularum Gentium annalibus antiquissimis, & Virorum illustrium præclaris facinoribus, non tantum in scriptis historiis, sed etiam in vivis marmoribus, ac mausolæis omni studio ab oblivione vindicatis. Quod si ante præteritorum temporum memoriam ultimam, per immensi temporis durationem, cum mundo homines extitissent, illos quoque idem ardor, eadem antiquitatis explorandæ cupido rapuisset. De his verò ultra primum Adami ævum silent omnium gentium historiæ, omnia priorum sæculorum monumenta conticescunt. Neque potest, contra æternam mundi durationem, insonare clarius testimonium, quàm altissimum istud totius æternitatis silentium.

3. Frustra autem, ut hujus argumenti vim eludas, cum Machiavelli asseclis, confugies ad

ingentes aquarum eluviones, & varia orbis incendia, quibus pretendas omnia prioris ævi vestigia ante Adamum consumpta fuisse. Hæc enim commenta, cum nullâ fide, aut historiâ fulciantur, ad fabulas & chimæras facilè relegantur.

Sed age, ut rem pressius urgeamus, quæro, Ex his eluvionibus & incendiis, aut hominum aliqui, aut nulli superfuerunt? Si aliqui; poterant illi rerum præteritarum memoriam in posteris conservare. Si nulli, dic quæso, quo modo ad te, nullo qui referret superstite, harum eluvionum notitia pervênit? An non vides bellum istud esse, commentum omni teste ac præsidio orbatum? Tuo igitur testimonio machinæ istius æternæ tota moles incumbit. Faciamus porrò tecum, per hujusmodi eluviones, & orbis universi conflagrationes, omne genus hominum absumptum aliquando fuisse, nullo superstite qui anterioris ætatis notitiam propagaret. Sed hoc admisso, ulterius inquiro, quo pacto potuerint homines aliqui post communem interitum, sine parente, sine conditore, in hoc orbe terrarum denuò comparere? Vis ut more Deucalionis novum genus hominum ex saxis reparatum, aut potius ex orbe lunari delapsum credamus? Minimè, inquis, sed ex commixtione, elementorum, ac calore solis, instar glirium aut ranarum, novi iterum homines è terra prosiliêre. Si & hoc generis nostri probrum, potius quam Deum illius authorem admittere non reformides: Dic quæso, Cur non & hoc tempore reperiantur homines aliqui terrigenæ, more ranarum aut murium in campis, aut paludibus, ex eadem corpusculorum mixtura proseminati? Adest non minor quam olim influxus solis ac sy-

derum

rerum, præsto est eadem natura ac symmetria corporum sublunarium: hæc omnia modis innumeris assiduò miscentur, & agitantur: neque tamen hactenus unum nobis masculum, aut embrionem in orbe universo, extra atheorum cerebrum, protulisse memorantur.

En quo tandem evanescant dementes impiorum cogitationes! Quantumvis illi oblivione æternâ omnia involvant, & hominum genus ad ranarum aut pulicum sortem abjiciant, & mundum ipsum flammis & undis poenè evertant, ne sic quidem supremum universi Conditorem effugiunt.

Cum igitur hactenus ostensum sit, nec mundum, nec homines ab æterno extitisse; neque potuisse in tempore à seipsis, nec ab alio principio in infinitum procreari, manifestè conficitur, à prima rerum omnium causa ac conditore originis suæ primordia obtinere, cui proinde sincera fides, ac Religio debeatur.

§. 2.

Dico Secundò, *Ex ipsa Hominis conscientia, & rerum cæterarum Ordine perfectißimo, supremi Moderatoris providentia omnibus adoranda & colenda eluceßit.*

4. AC primò quidem, hanc supremi Numinis agnitionem intimis hominum pectoribus ab ipsa natura insculptam esse deprehendimus, ex stimulis *Conscientiæ*, sive tacita formidine, quâ, admisso gravi flagitio v.g. homicidio, homines etiam ethnici concutiuntur, quantumvis illud in vasta solitudine, absque omni arbi-

tro aut teste patratum fuerit. Quæro enim, quem potest ille homicida violatæ legis vindicem formidare? Non primò seipsum; nullum enim à seipso supplicium pertimescit. Non alium hominem, qui crimen testetur, aut puniat: certus enim est, nullum mortalium sceleris sui conscium fuisse: & tamen tacitus illum tremor, & solicitus pavor exagitat. Deum igitur ubique præsentem, Deum omnia etiam occulta inspectantem trepidando metuit, & metuendo agnoscit; ad quem nempe, ut authorem naturæ pertinet, violatam naturæ legem in præsenti, aut futuro sæculo vindicare.

Hinc igitur agnosco, me in ipso mentis meæ tribunali adeo vivum circumferre supremi Numinis testimonium, ut si debitam illi fidem & obsequium non exhibeam, non tantum Deum Iudicem, sed etiam meam conscientiam habere debeam contra me vindicem, testem, accusatorem.

5. Secundò: Si transfero oculos à meipso, in hunc *Orbem aspectabilem*, occurrit imprimis hæc, in qua consisto, Terræ, & Maris ingens machina, in medio Aëre, nullo sustentante, librata. Hinc ascendo ad amplissimum globum Lunæ & Solis, qui constanti tot seculorum cursu orbem universum illuminat. Pergo hinc ulterius ad reliquas Stellas, multitudine innumerabiles, splendore eximias, miro & immutabili ordine in firmamento collocatas. Considero denique ipsius Firmamenti amplitudinem immensam, & motum præcipitem, tot tamen millibus annorum, absque errore minimo, in suo cursu ac tramite persistentem.

Horum singula si cum Astrologis penitius contemplemur, comperiemus magnitudinem

Solis

Solis plusquam centies & quadragies totius Terræ globum superare. Terræ autem totius ambitus prope ad viginti duo leucarum millia porrigitur. Stellas in firmamento nocte serenâ conspicuas quis poterit numerando recensere, quæ ad constellationes mille viginti duas reducuntur? Et tamen inter has, plures stellæ quæ dicuntur primæ magnitudinis, totam Terram plusquam quadragies excedunt. Distantiam autem immensam Fixarum à Terra inde conjicies, quod ipse sol, multò nobis vicinior, distet ultra quatuor milliones milliarium; Luna verò ultra septuagies mille milliaria Belgica. Moventur autem Astra Firmamenti singula velocitate tam stupendâ, ut singulis horis multos leucarum milliones conficiant, cum & ipse Sol in circuitu multò inferiori, non minus quam millionem leucarum in horas singulas decurrat. Quæ omnia ad ampliorem longè numerum extendi censet Ricciolus, & ex parte G. Hesius, aliique viri accuratissimi.

Nunc inquiro, à quo tandem possunt existere, & ordinari hæc, quæ recensui universa? Non eo pertingit Hominis industria, quæ vel in unius familiæ gubernatione mirum quantum desudat: nec opus est Angelicæ virtutis & intelligentiæ, angustis nempe spatiis, ac limitibus circumscriptæ. Non igitur existunt illa nisi à supremo, & perfectissimæ mentis Artifice, qui singula cum nondum essent, ex nihilo produxit, producta inter se aptissimo ordine disposuit, & sic disposita in eodem tenore ad hunc usque diem continet, ac conservat. Non enim potuit ingens illa rerum machina per se, absque supremæ causæ adminiculo, ex nihilo emergere, ut in §. 1. ostendi; multoque minus absque ejus-

dem dispositione ac consilio in eam, quam descripsi, formam ordinemque fortuitò consurgere. Ut si in vasta solitudine occurreret Palatium amplissimum, optimo singularum partium ordine constitutum, nemo est hominum, qui illico non agnosceret, talem fabricam non casu fortuito, sed ab artifice mente & ratione predito in talem ordinem formamque coâluisse.

Eodem modo ulterius investigandum, quonam moderante dirigatur *Motus solis* perpetuus in suo accessu, & recessu, ad certos fines & usus rerum sublunarium, ut ver hyemi, veri æstas, æstati autumnus, ordine ac lege numquam aberrante succedat? Non possunt sanè hæc omnia ab alio principio promanare, quam à supremo, ac sapientissimo rerum omnium Moderatore, cui curæ est tam vario solis motu, ac temporum alternatione, hominum genus, resque cæteras ab interitu conservare. Sol enim, cum sit mentis & rationis expers, neque rerum sublunarium exigentias intelligere, neque cursum suum certâ lege ad eorum usum, utilitatemque flectere, aut ordinare potest. Cernimus enim verò, nec cymbam unam, utpote ratione carentem, absque nauclero, nec currum unicum absque auriga, ad destinatum locum motu se proprio, consilioque dirigere. Multo minus potuit tam varius, tam diuturnus solis, syderumque motus, sine supremo moderatore, per sex millia annorum, ad fines adeo admirandos cæco impetu inflecti, nullo consilio dirigi, nullâ providentia gubernari. Inops ipse est mentis qui hæc sine mente perfectissima fieri posse arbitratur.

Qui ergo creaturas etiam irrationales ad fines suos tam accuratè dirigit, quomodo patietur homi-

hominem ratione prœditum, ab ultimo suo fine, qui est ipse Deus, impunè recedere, & ab ejus fide, & obedientia spontè aberrare?

§. 3.

Dico Tertiò, *Spiritus à corporeo sensu separati, uti & Miracula vim naturæ exuperantia, ad divinæ Potentiæ notitiam, cultumque manifestè adducunt.*

6. PRimò quidem, Extra creaturas in hoc mundo aspectabiles, occurrunt etiam *Spiritus invisibiles* à materia, sensuque separati, ut sunt Angeli, ac Dœmones, qui in obessis hominum corporibus sese produnt per operationes admirandas, quæ à nullo hominum possunt exerceri. Nihil enim certius est, quam dari artem Magicam, & occulta cum dæmonibus pacta & commercia, ex quibus cogimur admittere Spiritus corporis expertes, maximâ agilitate, intelligentiâ, ac potentiâ præditos, quâ producuntur effectus qui omnem potestatem naturæ visibilis longissimè transcendunt. Sicut ergo inficiari non possumus existere hos Spiritus, qui sub aspectum non cadunt, à rebus corporeis separatos; ita necesse est agnoscere Spiritum aliquem supremum, ac potentissimum, qui occultâ virtute cœtera omnia moderatur, quem Deum vocamus, etsi illum nec visu, nec alio sensu percipiamus.

Secundò, supremi Numinis Majestatem nobis produnt, innumera omni ævo Miracula, quæ cum omnes naturæ vires excedant, à solo Deo ea provenire necesse est; qualia sunt tot manifesti

favores sinceris Dei cultoribus concessi; tot pœnæ sacrilegis ac, perjuris repentè irrogatæ.

Quæro enim, A qua virtute aut potestate prodierunt supra vim naturæ tot portenta olim patrata, dum divisis instar muri hinc & hinc oceani fluctibus populus Jsraeliticus, duce Moyse, profundum maris alveum sicco vestigio transmisit: aut dum Josue, invocato Numinis auxilio, in medio æthere præcipitem solis cursum extemplò frenavit. Et ut propinquiora memorem, quo authore Christus coram multis testibus Lazarum è monumento, filium viduæ è feretro, & plures alios luce orbatos ad vitam repentè suscitavit? Quâ vi, aut potentiâ plures alii Dei cultores, omni ævo ad nostra usque tempora, paria superioribus prodigia orbi palam spectanda exhibuerunt? Potuerunt scilicet homines, potuerunt elementa, potuit vis occulta naturæ ad hujusmodi prodigia sufficere, quæ omnem naturæ potestatem manifestè transcendunt. Diu sanè multumque universæ Naturæ opem implorabis, antequam eâ opitulante unius digiti vulnus momento obducas.

Sed ne tam potenti argumento ad præstandum Numini fidem cultumque adigaris, hæc omnia ut historias falsas, aut oculorum ludibria, cum Machiavello, dicere non erubesces. Verùm non advertis te pariter insano ausu omnium historiarum fidem, & humanum commercium è mundo relegare? Gesta Regum, aut Cæsarum unde nobis nisi ex conscriptis majorum monumentis recensebis? At, si tecum insanire velim, repudiabo universa. Proferes testes ac tabulas plurimorum Authorum fide, ac testimonio ad posteritatem transmissa. Dicam illico, falsas historias, fictas tabulas, omnia

homi-

hominum astu & fraude odornata. Nulla ergo deinceps in tabulis, nulla in testibus, nulla in hominum dictis aut factis fides residebit. Quod aliud non est, quàm necessarium vitæ humanæ commercium, & omnem probandæ veritatis viam penitus intercludere. En quo devènit ista hominum vesania, quæ dum tentat è mundo tollere fidem divinam, omnem pariter destruit fidem humanam.

§. 4.

Dico Quartò, *Ex prædictis apertè evincitur; quemlibet Dei agnitionem, cultumque liberè aversantem, rectè inter homines fatuum, aut amentem reputari.*

7. HOc ut demonstrem, assumo principium à Philosopho traditum 10. Ethicorum, & ab omnibus summo consensu receptum: Quod universis videtur, id verum esse debet. Hoc enim principio sublato, facile negabo, bonum esse vivere, malum mori; mel dicendum dulce, fel amarum. De hoc autem si dubitavero, fatuus illico appellabor, quia hoc & universis videtur, & natura ipsa loquitur, mel scilicet dulce, fel verò amarum esse: Nam ut verissimè Tullius, de quo omnium natura consentit id verum esse necesse est. Nunc ulterius subsumo: Atqui universis mente sanâ præditis semper videtur, semperque visum est, dari in mundo aliquod Numen debitâ religione colendum. Constat enim ex omnium gentium historiis, etsi inventæ fuerint nationes quæ vitam duxerint sine domibus, sine vestibus, aliisque hominum commodo

modo ac naturæ consentaneis; nusquam tamen extare gentem, aut urbem, cui nullus sit Deus, nulli ritus, nulla sacrificia. Adeò ut inter regiones postremo sæculo in novo quasi orbe repertas, nulla sine religione aliqua vixerit, quamvis in cæteris vix à belluis differre viderentur. Neque potest communis ille hominum sensus ac consensus ab alia causa enasci, quam à quadam luce, ac communi dictamine ab Authore naturæ omnibus impresso, ut illum tanquam primum originis suæ principium sibi quærendum ac colendum agnoscerent. Quod autem à natura duce, & ingenita omnibus luce proficiscitur, id absque dubitatione verum certumque à quovis ratione prædito judicari necesse est. Adeò ut si quis præfractè obluctetur, aliud existimari nequeat, quam hominem illum læso turbatoque cerebro, vim judicandi amisisse, quâ solet verum à falso discerni.

Atque hinc ulterius conficio, contra curam debitam inquirendæ Religionis, ab authoritate Libertinorum nullum posse prætendi argumentum, quos hic in delirantium numerum redigendos esse jam demonstravi. Nulla sanè fatuitas est sine aliquo similis cerebri patrono, neque tamen rebus communi orbis judicio receptis, quidquam derogare solent dissona paucorum deliria. Communis certusque est hominum sensus, vitam suam cuilibet æstimandam; & tamen inventi sunt aliqui, qui violentas manus sibi intulerunt. Quid magis certum, quam nos aliquid certi cognoscere, id tamen à Scepticis præfractè negatur. Veritas est lumine naturæ nota, me non posse simul scribere, & non scribere, sed & hoc à Parmenide pro falso habetur. Nulla denique veritas adeo lucida est, ut ad eam proterva

va quorumdam ingenia non caligent: quod si ad obducendam veritati caliginem, illa paucorum cæcitas sufficeret, jam-pridem omnis è mundo veritas exularet. Hoc intereà ex dictis liquet, in nullo rationis dictamine, communem, orbis universi sensum magis convenire, quam in admittendo aliquo Numine ac Religione, quam quisque ex sola naturæ luce ac magisterio sibi colendam esse decernit. Unde demum conficitur, nihil posse obtendi quo minus inter fatuos, aut emotæ mentis homines esse censeantur, qui contra veritatem adeò apertam paucos sequuntur Libertinos, quos in hoc judicii impotes esse, & in media luce cæcutire, jam palam fecimus, & pluribus infra confirmandum erit.

§. 5.

Dico Quintò; *Ex argumentis hactenus allatis certò concluditur, ex neglectu Fidei, cultusque divini, sequi pœnam ignis æterni.*

PRimò, Quia communi orbis consensu ex his, & sequentibus argumentis, omnes non modò Christiani, sed etiam Judæi, Turcæ, ac pleræque Gentes Barbaræ omni ævo hanc indubitatam intulere sententiam: *Qui negligit Deum in hac vita dignè colere, in altera vita condignè punietur.* Sicut ergo violatæ fidelitatis erga Regiam Majestatem condigna pœna est, ferri, aut flammæ tortura, definito tempore duratura, ita neglectus fidei debitæ Regi æterno, condignum supplicium est cruciatus ignis æterni. Quia Dei Majestas & excellentia cujuslibet Principis dignitatem infinitis gradibus antecellit.

Hoc

Hoc cum ita ſit, quo modo potero ego ad hanc totius Univerſi vocem obſurdeſcere, aut in hoc præ omnibus vitæ negotiis curam & cogitationem non intendere, ut divinæ Majeſtati debitam fidem cultumque perſolvam. Si enim in periculis vitæ præſentis brevi finiendæ, omni ſtudio remedia quæruntur tutiſſima, quanto magis id agendum eſt in præcavenda jactura vitæ æternæ, & vitandis pænis perpetuò duraturis.

Secundò. Præter hanc totius naturæ vocem, Deus ipſe per voces Prophetarum hanc doctrinam omni ævo hominibus propalavit, & noviſſimè locutus eſt nobis in *Chriſto* Filio ſuo, qui in teſtimonium *Hujus veritatis* à ſe revelatæ, in publica orbis luce, cæcis à nativitate viſum, claudis inceſſum, mortuis plurimis vitam momento reſtituit. Qui in dæmones, in elementa, in morbos omnes, ſolâ voce aut nutu, abſolutiſſimum exercuit imperium. In cujus morte ſupra omnem naturæ ordinem, orbis univerſus densâ caligine obductus eſt, & tota terræ machina horrendo tremore concuſſa, petris ſciſſis, & mortuorum ſepulchris divinâ virtute reſeratis. Qui denique poſt mortem redivivus, pluribus palam ſpectandus & palpandus apparuit: ac demum divinâ luce refulgens, coram multis teſtibus, in cælum propriâ virtute conſcendit.

Quæ omnia, pariter cum ſua Doctrina probatiſſimis *divinarum Scripturarum* monumentis, & innumeris per Evangelii præcones *Miraculis* confirmatâ, adeo omnibus manifeſta reliquit, ut maxima pars orbis, non vi aut armis, ſed apertâ veritatis luce adacta, ejus doctrinam quantumvis arduam accipere, & ſuo ſanguine conſignare

signare non dubitaverit. Doctrinæ autem à Christo traditæ *Primum Principium* hoc est, Deum debitâ fide, & cultu agnoscere recusantibus, paratum esse post hanc vitam supplicium ignis æterni. Sic enim loquitur Christus *Matthæi* 15. *v.*41. Ite maledicti in ignem æternum, & *v.* 46. Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.

Dura, inquies, hæc sententia est. At omnium sententia est. Nulla Ecclesia, nulla inter Christianos Secta umquam dubitavit, sine vera fide impossibile esse Deo placere, aut ignis æterni pœnas evadere, si quis eam ritè propositam suâ culpâ admittere recuset.

Nunc igitur animum collige, & apud teipsum expende, quantum hactenus curæ adhibueris in deligenda illa Fide ac Religione, in qua possis Deo placere, & ignis æterni tormenta effugere. Quis viator sine ullo examine ingreditur quamlibet viam primò occurrentem, nisi sponte velit in errorem, & interitum incidere? Non ideo via ad salutem recta est, quia lata, quia jucunda; cum ipsa veritas moneat *Matth.*7. *v.* 14. Angusta est via quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam. Quia nempe viam veræ fidei pauci seriò investigant, sed illam ingrediuntur ad quam vel commodum vitæ, vel lucrum, vel officium, vel amicorum exemplum invitat. Et tamen in altera vita, nec officium, nec lucrum, nec amici ulli, sed Fides vera & sincera poterit te ab ignis æterni pœna præservare.

Interroga igitur teipsum iis verbis quibus à Christo interrogaris *Matth.* 17. *v.* 26. Quid prodest homini si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Cras

fortè ſtabis ante tribunal ſupremi Judicis, Fidei tuæ rationem redditurus, ubi in momento accipies extremam ſententiam, unde pendet tota Æternitas. Adhibe ergo nunc in inquirenda veritatis via illam curam ac ſtudium, quod ſeriò à te adhibitum non fuiſſe, ſerò lugebis: in hoc enim puncto ad vitæ finem ultrò errare, aliud non eſt quam æternum perire.

ARTICULUS SECUNDUS

Enervantur varia Argumenta & effugia contra hæc à Libertinis opponenda.

RESpondebunt pro ſua, ſuorumque errorum defenſione, atheorum more, horum temporum Libertini: Hominem ex jure & dignitate naturæ ſuæ in res ſublunares liberum dominatum, uſumque obtinere. Durum proinde videri, à ſuperiori aliquo Numine, nullo cogente, tot legum divinarum vincula ſubire, quæ naturali hominis libertati ac fælicitati in creaturarum uſu maximè præjudicant: ideoque nolle ſe ex doctrina ſibi incerta, de libertatis ſuæ certa poſſeſſione deturbari.

Sed ut tuo etiam, Libertine, commodo conſulamus, abs te quæro: An non tibi multò durius videatur eam de Deo, ejuſque legibus doctrinam abjicere, quæ ſi vera ſit, abſque ullo in futurum remedio, tibi allatura eſt calamitatem perpetuo duraturam; ſi verò falſa, nihil eam profitenti in hac, aut altera vita nocitura eſt? Si enim nullum exiſtat numen, nullus quoque erit hominum qui poſt hanc vitam, tuum tibi in colendo Numine errorem exprobrabit: illo autem

autem existente, unà cum spreti Numinis ultione, consurget adversum te tota hominum multitudo, quæ ab orbe condito Deum ritè coluit, tuæque vesaniæ, quod à communi orbis sensu ultrò aberraveris, meritissimo jure insultabit. Securum igitur te reddit Numinis veneratio à gravissima pœna atheis perpetuò formidanda, atque insuper spem parit ingentis præmii sinceris Dei cultoribus, communi orbis judicio, in perpetuum destinati. Et quamvis (quod fieri nequit) tuum de existentia Numinis judicium cum communi orbis consensu falleretur, per hoc præsentis vitæ conditionem nihilo reddes deteriorem. Amens ergo sis si doctrinam omnibus adeo compertam amplecti recuses, quæ te pœnæ securum, ac perpetuò fælicem reddere potest, miserum non potest.

At, inquies, quo modo in totius vitæ decursu possum esse non miserrimus, si in omni actione vindicem supremi Numinis manum mihi perpetuò imminentem agnoscam, à quo dum in libero rerum creatarum usu, aut abusu futura supplicia pertimesco, statum præsentis vitæ ego mihi fabrico quovis gehennæ periculo deteriorem?

Pones facile hanc miseriæ formidinem, quam præsentium illecebrarum spectra injiciunt, si haud minorem esse hominis Christiani quam Athei, etiam in præsenti vita, fælicitatem, mecum æquâ lance expendas. Vita hominis Athei, sive Libertini divinum cultum aspernantis, perpetuam patitur cum vera ratione luctam ac dissidium, dum advertit se, in repudiando Numinis obsequio, à communi orbis sensu dissidêre. Nullum habet in Dei providentia solatium aut asylum, ad cujus præsidium in adversis

versis confugiat: nullum illi intercedit cum veris Dei cultoribus Religionis vinculum aut commercium: omnium in hac vita odium & opprobrium incurrit: ac post mortem nullam alterius vitæ fælicitatem expectat. His autem solatiis ac gaudiis homo Christianus in præsenti vita iucundè perfruitur, iisque intra conscientiæ sinum suavissimè oblectatur. Liberum verò rerum creatarum usum si spectes, hic quoque usus in homine Christiano, quantum necesse est ad benè beatèque vivendum, nulla ex parte desideratur. Præstò illi abundè sunt oblectationes innumeræ divinâ lege concessæ, quæ tanto suavius ac securius mentem explent, quantò magis defæcatæ sunt à belluinis cupiditatum illecebris, à quibus ipsa natura, & ratio abhorret. Non arcet illum sua in Deum Religio à communibus fortunæ donis, à publicis in republica honoribus, ab opibus legitimè acquirendis, à clari nominis fama ad posteritatem transmittenda, in nulla denique parte fælicitatis humanæ Christianus Atheo aut Libertino concedit: in hoc semper dispares, quod homo Libertinus habeat plurimùm quod post hanc vitam timeat, nihil omnino quod sperare possit.

Si forte dicas, Onus tibi maximum, & quavis Ætnâ gravius apparere; captivum tradere intellectum ad obsequium fidei, in rebus captu difficillimis, quæ omnem intelligentiæ tuæ lucem effugiunt: ut est Deus unus & trinus, Animæ inmortalitas, & alia non minus ardua fidei mysteria. At quid si ego palam fecero, dum onus hoc amoliris, & te nihil absque sensuum experimento credere profiteris, assumpsisse te onus credendi mysteria multo magis abstrusa, & ab omni sensu & ratione remota, quam

quæ tibi per atheiſmum excuſſiſſe videris?

Age imprimis: homo Chriſtianus credit exiſtere Deum, qui ſub ejus ſenſum aut aſpectum non cadit; Atheus verò, ut Dei demonſtrationem enervet, admittit ſeriem cauſarum infinitam, aut occultas atomos, ex quarum fortuito concurſu omnia coaleſcant: hanc autem ſeriem infinitam, has atomos occultas, hunc concurſum tam affabrè, & tamen fortuitò omnia formantem, nec illi viſus, nec ſenſus, nec ratio ulla unquam ſpectandum exhibuit. Secundò, Chriſtianæ fidei profeſſor Animam hominis, quam nunquam ſpectavit, immortalem agnoſcit: Atheus animam poſt mortem in nihilum abire profitetur, quam tamen nunquam ſuis oculis in nihilum evaneſcere conſpexit. Chriſtianus aſſerit omnia in hoc orbe ſupremâ Dei ſapientiâ diſponi: Atheus è contra ſuſtinet res univerſas à ſolo Fato gubernari; neque tamen arbitror ipſum ullo hactenus ſenſu Fatum magis, quàm Deum percepiſſe. An non advertis, Libertine, quam recondita, & ab omni ſenſu aliena dogmata cum Atheo admittas, qui tamen profitetur, ſe nihil agnoſcere velle, niſi quod aperto ſenſuum teſtimonio comprobatur. Quod ſi in his figmentis tam abſtruſis, non dubitat captivum tradere intellectum, quid illum in admittenda Numinis exiſtentia remoratur? Quam ratio demonſtrat; quam Doctorum authoritas probat, quam Gentium pæne omnium conſenſus apertè teſtatur.

Nunc tandem, ut te propius conveniam, quæro; An hanc doctrinam pro tua agnoſcas; Veritas omnem vitæ humanæ ordinem, juſtitiam, honeſtatem pervertit: Falſitas optimum in mundo ordinem, juſtitiam, honeſtatem inducit.

ducit. Haud dubito, malesanum hoc doctrinæ monstrum confestim aversaberis. Efficiam tamen paucis ut hoc naturæ immane monstrum, mentis Deum aversantis fœtum esse agnoscas. Si enim] verum est hoc quod supponit Atheus, Non est Deus, non est providentia, non est Religio quæ ulla hominum flagitia prohibeat aut puniat; liberum erit sine scelere etiam innocentem trucidare, aliena bona rapere, alterius thorum violare, per nocturna furta aut incendia quascunque domos & urbes devastare, quidquid furor, quidquid libido suggesserit, absque ullo crimine aut Numinis metu patrabitur. Sublato enim Deo tollitur lex divina, sublatâ autem lege, omne flagitium legi contrarium, & constituta flagitio pœna penitus evanescit. Quinimò si Numen è mundo tollas, jam blasphemia, perjurium, impietas, virtus erit maxima, ac laude dignissima, utpote conformis primæ atheorum veritati, qui divinum Numen nihil nisi commentum aliquod vanum, ac chimæricum arbitrantur.

Ex adverso, quidquid in rerum natura honestum, quidquid rectè ordinatum conspicimus, si atheo credis, Falsitatis beneficio acceptum referamus oportet. Supponit enim Atheus dogma esse falsissimum, *Deus existit*. Et tamen ex Dei existentia ab hominibus credita profluunt actiones honestissimæ, ut fides in verbis, fidelitas in pactis, amor justitiæ, obedientia legum, denique odium omnis flagitii, quod agnoscunt homines à Deo justo judice severè puniendum; uti credunt ab eodem amorem æquitatis, & omnis actionis honestæ æterno præmio remunerandum.

Quid autem magis distortum fingi aut cogitari

tari poteſt, quàm rectiſſimam bene agendi normam ex errore falſiſſimo enaſci, primam omnis æquitatis regulam, iniquiſſimo ficti Numinis cultu contineri: denique optimum in rebus humanis ordinem, peſſimo totius naturæ monſtro deberi? An non apertè vides, quo pacto ex inverſo cerebri tui judicio, totius univerſi ordo evertatur.

Neque dicas, ſepoſitâ cognitione, ac lege divinâ, ipſi Naturæ humanæ innatum eſſe hunc æqui, rectique amorem, ut ſponte ſua actiones cum flagitio conjunctas averſetur, eamque eſſe legem quandam non aliunde acceptam, ſed ipſi naturæ per ſe impreſſam.

Nam ego ex adverſo demonſtro, illam rectè agendi legem non poſſe naturæ ineſſe, niſi eam aliunde ex perfectiori principio inditam fuiſſe agnoſcas. Memineris enim te, qui Deum naturæ conditorem inficiaris, Animam quoque homini incorpoream atque immortalem negare: teque totam hominis machinam, & quidquid in ea continetur ex fortuito quarundam atomorum concurſu fabricare.

Quæro igitur nunc, quo pacto ex fortuita illa corpuſculorum congerie, quibus ex natura ſua nihil rationis inditum eſt, provenire poſſint illa perfectiſſimæ rationis principia, quæ etiam quandoque reluctante naturâ ſingulos homines docent, *Suum cuique tribuendum: Parentes honorandos: Alteri non faciendum quod tibi nolles fieri, &c.* Ea enim vis inſita non eſt corporibus ex ſe ſtupidis & ratione carentibus, ut in unam molem conflata, talia conferant rationis lumina, quibus ipſa penitus deſtituuntur. Certiſſimum namque totius naturæ axioma eſt, Nullam cauſam poſſe producere effectum ſeipsâ perfectio-

fectiorem. Quomodo ergo suprema illa rationis principia, & nulli errori obnoxia, potecrunt provenire à sola symmetriâ, motuque corporum elementarium, quibus nihil magis proprium ac congenitum est, quam casus, error, & ignorantia? Sicut igitur à Magistro inanis cerebri, ac nullis artibus imbuto, nemo scientiam hauserit indubitatam, & omnis erroris expertem, ita necessarium erit deficere ac vacillare prima illa rationis principia, quæ pro certissimis habentur, nisi à supremâ ac perfectissima quadam intelligentiâ deriventur, qualem extra hanc quam cernimus corporum congeriem inquiras necesse est.

Atque hinc ut arbitror satis manifestè deprehendis, ipsam naturæ vim, in qua effugium quærebas, te ad supremum ac perfectissimæ intelligentiæ Numen sua sponte adducere, dum invictè demonstrat, hæc ipsa rationis principia, quæ naturæ attribuis, non posse homini inexistere, nisi Deum, qui illa Animæ incorporeæ impressit, ut primum primæ veritatis fontem & authorem agnoscas.

ARTICULUS TERTIUS.

Ex admissa Dei existentia, facili methodo demonstratur progressus ad divina Attributa, & ex his ad reliqua Mysteria fidei, ejusque Analysim.

Vti ex commonstratis scientiarum principiis, conclusiones quædam obscuriores facile elucescunt, ita ex demonstrata supremi Numinis existentia, mirum quanta menti humanæ lux oboriatur, ut per solida rationis principia

cipia ad reliqua fidei mysteria, facili compendio, gradum promoveat, ac tandem ad solidissimam fidei nostræ Analysim perveniat.

§. 1.

DIco igitur Primò, Ex eo quod *Existat Deus* rerum omnium prima causa & origo, necessariò sequitur illum esse, *Ens à se*, hoc est, à nulla causa dependens, sed vi naturæ suæ in se ab æterno subsistens. Quia apertè implicat illum esse rerum omnium primam causam, & simul existere aliquam causam naturâ priorem à qua ipse dependeat, sic enim esset prima, & non prima.

Dico Secundò, Ex eo quod Deus in existendo à nulla causa productiva dependeat, sequitur esse, Ens in sua essentia *Summè perfectum.* Quia limites perfectionis in re quavis oriuntur à voluntate, aut naturali dispositione causæ, quæ non potest communicare effectui perfectionem ampliorem, quàm ipsa in se contineat. Cum ergo Deus à nulla causa habeat quod existat, nihil omnino est quod ipsi perfectionis suæ limites circumscribat; ac proinde ultra omnem quæ mente concipi potest entis creati speciem ac perfectionem sine fine protuberat. Præsertim cum ipse Deus manifestè revelaverit hanc sibi perfectionem inesse; nihil autem enti à se, & nullius egenti, prodesse potest mendacium.

Dico Tertiò, Ex hac *Natura divina Perfectione illimitata*, ac nullis terminis definita conficitur, alia quoque ejus *Attributa* debere esse sine fine perfecta, ut sapientiam, potentiam, justitiam &c. Quia hæ Proprietates debent adæquari naturæ à qua eas emanare concipimus, quæ cum

fine careat, non potest proprietates ex se profluentes ullo fine coârctare. Secundò, Cum hæc Dei attributa non sint res aliqua ipsius naturæ superaddita, sed ipsa Dei essentia cum ordine ad varias quas producere potest operationes à nobis considerata, non possunt singula attributa minus continere perfectionis, quàm ipsa Dei essentia, cum qua attributa illa reapte in unam, ac penitus indivisam entitatem coâlescunt.

Dico Quartò, Ex Attributis Dei omni ex parte illimitatis & infinitis apertè concludimus, illum esse *Omnis boni & Perfectionis* primævum fontem & oceanum, in quo bonitas universa quam in creaturis cognoscimus & amamus, infinitis gradibus eminentiùs, atque excellentiùs continetur.

Hinc in Deo necessariò agnoscimus ac veneramur *Summam Sapientiam*, per quam in ejus mente ab æterno in æternum immensa cum claritate relucent, non tantum omnes creaturæ quovis tempore existentes, sed etiam aliæ rerum species sine fine perfectiores, quas solo voluntatis nutu creare potest. Nulla est veritas tam recondita, nulla in mente humana cogitatio aut machinatio tam abstrusa, quæ possit omnia perscrutantem Dei cognitionem momento latere.

Huic Sapientiæ, ut perfectissima sit, respondet divina *Omnipotentia*, per quam in quantavis multitudine ac perfectione producere potest quidquid veri entis extra Deum mens humana aut angelica concipere queat. Ex hac Dei potentia tanquam primævo fonte profluit omnis vigor & virtus agendi in causis creatis. Quidquid ingenitæ virtutis miramur in astris, in terra,

ra, in mari, in metallis, plantis, animalibus, tenuis quædam participatio eſt illius potentiæ, quam Deus in ſe nullis limitibus terminatam complectitur. Hæc eſt poteſtas illa ſuprema, quæ in homines impios perpetuò armata, illis gehennæ pænas numquam terminandas infligit; hæc eadem eſt ad cujus præſidium quiſquis cum fiducia recurrit, nihil habet unde in præſenti,aut futura vita, omnes hominum, dæmonumque inſidias pertimeſcat.

Hanc omnipotentiam comitatur theſaurus *Bonitatis* in omni genere entis infinitus, ſic ut nunquam deſit copia inexhauſta cæleſtium donorum, quæ poſſit ac velit in omnes, ſuos præſertim cultores, largâ manu perpetuò diſpenſare. Quidquid cogitatur in creaturis amabile, inanis eſt larva, aut deformis umbra, ſi cum puriſſimo bonorum omnium fonte, & liquidiſſima ejus voluptate conferatur. Ex hoc ampliſſimo divinæ bonitatis theſauro proveniunt omnia illa naturæ,& gratiæ dona,quibus Homo ad beatum finem adjuvatur.Hac bonitate ſibi innatâ adactus, creavit Deus ad hominis uſum ingentes cælorum orbes, eoſque variâ aſtrorum luce ad ſtuporem adornavit. Totius terræ, oceanique commoda,ac divitias, ſuſtentandæ hominum vitæ deſtinavit.Quos non tantum ad neceſſitatem,ſed etiam uſque ad delicias adamavit, dum tantâ volucrum, piſcium, fructuum, florum, metallorum, gemmarum, omniumque rerum varietate totum hunc orbem hominis causâ locupletavit. Ac demum in tot amoris irritamentis hoc unum ſibi ab æterno propoſitum habuit, hominem ad ſui agnitionem, cultumque addùcere, eumque ſuo in cælis complexu in perpetuum beare.

§. 2.

His ita constitutis, Dico ulterius quintò, Ut sapientia Dei perfectissima hominem ad hunc ultimum, beatissimumque finem per congrua media dirigeret, necesse fuit Deum cum hominibus *Commercium* habere, & locutione quadam externâ aliqua mentis suæ consilia illis communicare. Frustra enim foret hominem condere rationis lumine donatum, nisi eo fine ut conditori suo cultum idoneum persolveret. Ut verò noverit homo quem à se cultum conditor deposcat, cum nequeat per se divinæ mentis arcana intueri, necesse erat per medium aliquod sensibile Deum hominibus loqui, & mentis suæ consilia manifestare. Ne verò hoc Commercium errori obnoxium foret, necessarium insuper erat, divinæ locutioni signa quædam Deo propria adjungi, ex quibus securè ac prudenter colligi possit, illam à solo Deo provenire.

Hunc cum hominibus loquendi modum instituit Deus ab initio per oracula Moysis, aliorumque *Prophetarum*, quæ cælestibus prodigiis, ac signis tam admirandis illustravit, ut non potuerint homines prudenter dubitare, quin doctrina iis oraculis expressa; à Deo inspirata fuerit.

Secundò, Mentem suam, Legemque propalavit per monumenta *Scripturarum*, quas ipse scriptoribus sacris dictavit tanquam publica instrumenta, in quibus voluit consilia sua ac decreta hominibus consignata remanere.

Tertiò, In progressu sæculorum, Fidem suam doctrinamque manifestavit per *Christum*, ejusque

ejusque *Ecclesiam*, quam non tantum ipsius Christi miraculis, sed etiam deinceps omni ævo tot testimoniis, ac prodigiis suam esse comprobavit, ut in ea Deum sibi loquentem totus pæne orbis agnoscere non dubitaverit.

§. 3.

DIco Sextò, His fundamentis hactenus stabilitis innititur tota Fidei divinæ veritas certa & inconcussa. Præstat enim fidei nostræ certitudinem falli nesciam revelatio divina, quâ Deus hominibus mentis suæ sensa manifestat. Nititur autem ipsa revelatio Dei revelantis Sapientiæ infinitæ, quæ non potest falli, cum nullius rei veritas eam possit latere, ac simul Bonitati voluntatis divinæ, quæ neminem potest fallere, & ultrò in errorem inducere: hoc enim summam Dei bonitatem dedecêre facile agnoscimus, quod ab homine probo sine crimine fieri non potest. Ad hæc igitur firmissima principia omnia fidei nostræ mysteria reducuntur, ex his in singulis quos predicamus articulis, ultima credendi ratio peti debet, quod jam in praxi demonstrabitur.

§. 4.

DIco Septimò; Intellectus noster his fundamentis sive motivis instructus, facile pertingit ad Analysim fidei, quâ omnium articulorum, quos credit, rationem ultimam ac solidissimam reddere valeat.

De quovis enim Articulo fidei, ut ad solida principia reducatur, quæri potest hoc modo:

Cur credis fide divinâ v. g. Deum esse trinum in

in personis? Ideo hoc credò quia Deus hominibus revelavit, se in personis trinum esse: Scio autem Deum non posse falli, cum sit præditus summâ sapientiâ, neque velle homines fallere, cum sit infinitè bonus. Sed quomodo constat Tibi Deum revelasse, se trinum esse in personis, cum nunquam Dei loquentis vocem audiveris? Audivi sanè, dum Ecclesiam percepi Dei nomine affirmantem, Deum esse trinum in personis. At unde nosti Ecclesiam non errare, dum affirmat se Dei nomine docere Trinitatem personarum? Non errare mihi certum est ex eo, quod ipse Deus Ecclesiam hoc affirmantem afficiat notis ac signis soli Deo propriis, quibus testatur illam suo nomine, & se authore id hominibus annunciare; quod aliud non est, quam ipsum Deum per Ecclesiam hominibus loqui, & de re quam illa proponit mentem suam manifestare. Deus autem sive per se, sive per alium loquens errare non potest. Unde patet, singula fidei nostræ mysteria non niti testimonió tantum humano, sed in ipsâ Dei loquentis authoritate fundari, & ad eam per hanc claram facilemque fidei analysim revocandam esse.

Si quæras, Quænam sint signa, quibus Deus Ecclesiam suo nomine loqui declarat? Sunt illa in primis, prodigia cælestia, vaticinia rerum futurarum, Ecclesiæ docentis Unitas, & Sanctitas, & omnis generis miracula vim naturæ penitus exsuperantia, à Christo, ab Apostolis, aliisque Ecclesiæ membris omni ævo exhibita, ad comprobandam Ecclesiæ Dei nomine loquentis authoritatem: de quibus tractat pereruditè P. Cornelius Hazart in Triumpho Rel. flandricè edito. Si verò Ecclesia Dei nomine loquens, & tot notis soli Deo propriis insignita, esset errori ob-

noxia,

noxia, hoc ipso adimeret Deus omnem sibi authoritatem & facultatem hominibus loquendi, sive per externa signa mentem illis suam sine erroris suspicione propalandi. Si enim liceat mihi suspicari hanc Dei locutionem, adjunctasque illi notas tam multas, tamque admirandas non esse à Deo, sed ab alia quapiam causa profectas, idem licebit pariter mihi suspicari de quavis alia ipsius locutione quibuslibet notis ac prodigiis insignita. Cum ergo ad Dei perfectionem pertineat, sic posse hominibus loqui, ut certi sint ipsum esse qui loquitur, eique teneantur fidem adhibere, spectat quoque ad necessariam ipsius providentiam, ne permittat illis suo nomine proponi doctrinam talibus notis insignitam, nisi per eam velit suam mentem palam indicare. Ex quibus demum apertè concluditur tantam esse certitudinem ac firmitatem Fidei divinæ per veram ejus Ecclesiam propositæ, ut si illa vacillaret, necesse foret in agendo cum creaturis ipsam Dei potentiam, bonitatem, ac sapientiam deficere.

In quo autem Cætu hominum inveniatur illa Ecclesia per quam Deus mentem suam, fidemque ad salutem necessariam mundo manifestare decrevit, deinceps accuratè investigandum suscipimus

CAPUT SECUNDUM

Ostenditur quemlibet, etiam Christianum, non posse in sua Fide & Secta salvari.

ARTICULUS PRIMUS

Status controversiæ, & Argumenta proponuntur.

POst Libertinos ante omnes expugnanda est secta Indifferentium, quorum errores mirum quantum hoc ævo invalescunt. Postquam hi allatis supra rationibus adducti Religionis erga Deum, ac porrò fidei Christianæ necessitatem agnovêre, nihil sibi ulterius investigandum rati, in qualibet Secta, quam illis vel locus, vel tempus, vel quæstus accommodat, securi conquiescunt. His sanè validò docentis hortatu, ac forti eleboro opus est, ut lethalis iste veternus excutiatur. In hujus verò erroris barathrum duo potissimùm hominum genera absorbentur. Primò, homines plebæi, qui solo Religionis nomine contenti, tam facile Fidem, quàm domicilium commutant, eamque sibi sectam arripiunt, quam dominatam reperiunt. Alterum genus est hominum politicis simulandi artibus apprimè imbutum, quos non tam Error abducit, quam propria Cupiditas excæcat: his mollior vita, investigandi labor, fallax securitas, spes honoris, favoris umbra,

bra, omnem Religionis veræ, falsæque differentiam obliterat, non minus paratis, si res ferat, aliam sectam, quam novam vestem assumere.

Ut verò in foveam adeo latam plures præcipitentur, post Serranum, & plures præsertim in Hollandia, & Germania, non dubitavit nuper in Anglia Thomas Hobbesius in Elementis Philosophicis, ad hunc errorem temerario ausu habenas laxare. Contra hos, atque alios hujus temeritatis authores.

Dico primò, Non potest quivis, qui se Christianum profitetur, in qualibet horum temporum Secta salvari.

Probatur primò hæc veritas, authoritate Sacrarum litterarum, quas pro certissimo Dei verbo Sectarii omnes admittunt. Sic autem loquitur Apostolus *ad Ephesios cap.* 4. Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma: & *ad Hebræos cap.* 13. Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Ex quibus verbis hoc formabis argumentum. In Ecclesia Christi sicut unus est Dominus, ita unica est Fides, à qua prohibemur abduci. Sed diversarum Sectarum non una est Fides, nunquam enim agnoscet Lutheranus se habere eandem penitus fidem cum Calvinista communem. Ergo non omnes illæ Sectæ sunt in Ecclesia Christi. Sed in confesso est extra Ecclesiam Christi non posse obtineri salutem. Ergo non possunt omnes in sua fide, aut Secta salvari.

Declaratur Secundò evidenti Ratione. Qui enim asserit quemlibet credentem in Christum posse in sua fide salvari, admittit etiam Hæreticos olim à primitiva Ecclesia damnatos potuisse in sua fide ad salutem pervenire. Nam ex illis plerique agnoscebant Christum Filium Dei

mundi Redemptorem, & alia ad ejus personam spectantia. Salvari itaque poterunt in sua secta Pelagiani à primæva Ecclesia reprobati, quia negabant peccatum originale, & necessitatem gratiæ internæ; Christum verò ejusque divinitatem semper admiserunt. Neque à salute excludi poterunt Nestoriani, qui Christum ut Deum, & hominem, & salvatorem colebant, sed duas in illo personas constituebant. Neque damnandi sunt Macedoniani, qui in Christum per omnia credebant, sed Spiritum Sanctum Filio minorem esse volebant. Neque reprobandi erunt Novatiani, qui de Christo rectè senserunt, sed tantum lapsos ad pœnitentiam admittendos pernegabant. Hoc autem admittere aliud non foret, quam veram & primævam Christi Ecclesiam, ac totius antiquitatis consensum erroris arguere. Si enim illi in sua fide salvari potuerunt, cur tanto molimine contra eos congregati sunt ex toto orbe Patres, & Concilia? Cur toties anathemate à Christi Ecclesia separati? Cur maluerunt omni ævo Christiani potius exilia, tormenta, & ipsam mortem tolerare, quam eorum doctrinam, aut Sectam profiteri?

Statuamus etiam hoc tempore, aliquem ex iis qui in Christum credunt, negare infernum damnatis omnibus esse constitutum; aut asserere dæmones aliquando ad cœlum perventuros. Neminem credo reperies, qui admittet talem Sectarium ad salutem posse pervenire. Quantumvis profiteatur se alia Christianæ Fidei dogmata retinere.

Dico Secundò, Non sufficit etiam ad salutem admittere fidei articulos in Symbolo Apostolorum comprehensos, nisi paratus sis recipere reliqua à Deo revelata, dum legitimè proponuntur.

Pro-

Probatur, ex aperto primævæ Ecclesiæ testimonio, cui nulla potest Secta refragari. Sic autem pronunciat S. Augustinus contra Faustum *lib.* 13. *cap.* 3. Qui in Evangelio quod vultis creditis, quod vultis non creditis, vobis potius quam Evangelio creditis. Consentit S. Athanasius in suo Symbolo: Quicumque (inquit) vult salvus esse, ante omnia opus est ut teneat Catholicam fidem, quam nisi quisque *Integram*, inviolatamque servaverit, absque dubio in æternum peribit. Atqui symbolum fidei quod recitat Athanasius, & Evangelium cui integrè credendum asserit Augustinus, præter fidem in Christum, plurimos continet alios fidei articulos ad salutem necessarios: Ergo qui credit in Christum, & alia fidei mysteria repellit, absque ulla dubitatione æternæ salutis jacturam incurrit.

Et verò si solis Symboli articulis fidei Christianæ limites circumscribuntur, quorsum Apostolus Gentium propter fidem circumciosionis, tam acerbâ sententiâ Galatas percellit, & à salute per Christum obtinenda penitus excludit? Nullum illi Symboli apicem resecabant, totam Christi fidem legemque prono assensu susceperunt. Hoc unum illis obstabat, quod insuper crederent cum fide Christi circumcisionem sibi ad salutem esse necessariam. Et tamen illis divino spiritu Paulus testatur ad Galatas primo: *Quoniam si circumcidamini Christus vobis nihil proderit.* Ergo admissâ Symboli doctrinâ, unicus error circa alios fidei articulos à Christo penitus rescindit, & instar modici fermenti, ut ibidem loquitur Apostolus, totam fidei massam corrumpit.

Hujus ratio cuivis consideranti manifesta, hæc est. Ideo admittis necessarium esse ad salu-

tem credere in Christum,aut ea quæ in Symbolo Apostolico continentur,quia illa sunt à Deo hominibus revelata: Divina enim authoritas & revelatio unicum fidei fundamentum est. Sed alia quæ in Scripturis continentur, sunt etiam à Deo hominibus revelata, utpote in verbo Dei hominibus proposita. Ergo necessarium est ad salutem credere etiam alia quæ in Scripturis sacris continentur, cum illa æquè sint à Deo asserta, ejusque authoritate infallibili nitantur. Sicut enim ille qui legem aliquam à Principe latam negligit, aut contemnit, hoc ipso spernit authoritatem legislatoris; sic qui liberè negat aut rejicit unum articulum à Deo revelatum, hoc ipso violat primam ac supremam Dei revelantis authoritatem.

Ex quo ulterius deducitur, eum qui existimat sibi satis esse tali modo in Christum credere, nequidem credere in Christum fide divinâ. Si enim Christi personam reciperet ex motivo revelationis, & authoritatis divinæ, admitteret etiam alios articulos, qui sub eodem motivo in Dei verbo, & Ecclesia ritè proponuntur. Hos autem qui non admittit, neque verâ fide Christo adhæret, neque divinæ authoritati acquiescit, sed suæ voluntati; ac lubentiæ, per quam fidei articulos sibi cudit, ac recudit, format ac reformat, eamque sectam eligit, quam suo genio, ac commodo magis conformem esse deprehendit.

Dices, Christus Patrem cælestem sic alloquitur Joan. 17. v. 3. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum; & quem misisti Iesum Christum.* Ergo si hæc duo agnoscas, nihil ad vitam æternam refert, cui porro doctrinæ, aut Sectæ adhæreas.

Respon-

Respondeo, ex illo argumento sequi, ne quidem esse necessarium ad salutem, ut credas in Spiritum Sanctum, cum in allegata sententia tantum Patris & Filii mentio habeatur. Unde satis ostenditur alia ad salutem requiri, quam quæ ibi explicitè memorantur. De cætero, methodum generalem respondendi ad alias hujusmodi Scripturas in hac & sequentibus controversiis, vide infra. cap. 9. methodo 2.3.4.

Ad extremum hujus infausti dogmatis Architectos, atque asseclas paucis interrogo: Si cuivis sectæ sub Christiano nomine militanti pateat communis ad salutem via, Quorsùm intra ipsa Sectariorum castra tanta exardescunt Religionis dissidia, ac cruenta certamina? Ut alia taceam externa, cur in Anglia Puritani damnant Protestantes, cur hos invadunt Independentes? Cur à paucis annis pro sua utrimque religione armati, legitimi Principis nece, ac mutuo sanguine, velut Cadmæi fratres, sua tela cruentarunt? Poterant, te arbitro, sectæ illæ suâ quæque semitâ ad eandem salutis metam pertingere; quid igitur tanta animorum, atque armorum contentione, ad aliam credendi normam adigendæ fuerunt? An non vides (Adiaphorista) Sectas ipsas, quas tueri prætendis, suo tibi facto, ac judicio adversari: teque causam tam infælicem suscepisse, ut neminem ex omnibus habeas patronum, qui cupis singulis patrocinari?

Verùm in hoc dogmate fabricando, de aliis parum te solicitum existimo, tua te intus causa & conscientia remordet, qui dum advertis, è commodo tuo non esse, Sectam cui adhæres in meliorem commutare, hoc demum agis, ut potius tibi Ecclesiam, quam te Ecclesiæ accommodes, eamque ad tua vota ultra suos limites sic

in

in immensum extendas, ut si non intra veram, saltem non extra imaginariam Ecclesiam te constitutum credas: at cave quæso ne imaginaria quam fingis Ecclesia, te ad Gehennam veram, æternamque abducat.

ARTICULUS SECUNDUS

Occurritur novo errori Sectariorum, maxime Protestantium, dividentium articulos fidei in Essentiales, & Accidentales, sive ad salutem non necessarios.

DUm Sectarii his argumentis ad angustias rediguntur, ex quibus nulla patet elabendi via, ut rimam sibi aliquam aperiant, novum fingunt discrimen inter articulos fide divinâ credendos, ut alii sint qui substantiam fidei constituant, alii verò sint accidentales sive levioris momenti, quos liberum sit admittere, vel repudiare salvâ fidei integritate. Hanc autem distinctionem moliuntur eo consilio, ut persuadeant, dissidia inter varias sectas Protestantium, aliorumque Novatorum, non tollere necessariam unitatem veræ Ecclesiæ, nec consistere in fidei fundamentis, quæ cuilibet ad salutem sufficiant. Hunc labyrinthum ingressus est cum plerisque sectariis recentioribus Antonius de Dominis Apostata lib. 7. de repub. Ecclesiastica cap. 9. & 10. cujus hodie vestigiis ferme insistit in Anglia Stillinfletus, & in Hollandia passim moderni novatores. Hos ut ex suis latibulis, in claram veritatis lucem educamus.

Dico primò, Hæc distinctio circa articulos fidei, nullâ veritatis specie defendi potest.

Pro-

Probatur, Quia, Omnia quæ Deus loquitur & hominibus proponit sunt æqualiter vera & certa: Quia infinitâ Dei revelantis authoritate nituntur. Atqui omnes articuli nostræ fidei, quos vocas accidentales, Dei loquentis authoritate proponuntur: hoc enim si neges jam frustra supponis illos inter articulos fidei ullo modo numerari. Ergo articuli quos vocas accidentales, æqualem cum fundamentalibus veritatem, certitudinem, ac Dei revelantis authoritatem sortiuntur. Ergo sine ullo dogmatum discrimine Deo revelanti injurius, & æternæ damnationi obnoxius esse convincitur, qui vel unum articulum, quem cognoscit à Deo revelatum, admittere recusat. Neque minus erit Deo rebellis qui animas à Purgatorii pænis, quam qui Sanctos à cælesti gloria excluserit.

Quin & ulterius assero, Prorsus impossibile esse, ut Deus velit aut possit nos eximere ab obligatione, firmissimâ fide credendi quemvis articulum, quantumvis exiguum, quem constat ab illo nobis fuisse propositum ac revelatum. Hæc enim duo apertè repugnant: Deum homini aliquid asserere, & hominem sine gravi injuria rem à Deo assertam rejicere ac repudiare. En quo deducit futilis illa & chimerica distinctio, quâ volunt Novatores omnium sectarum colluviem in unam Christi Ecclesiam aggregare.

At inquies, integra foret fides Christiana, etsi multa levioris momenti dogmata in sacris litteris revelata non fuissent. Quid enim attinet fide divinâ credere, quis fuerit numerus Apostolorum, quod Martha fuerit soror Magdalenæ, & alia his similia in sacris litteris exarata? Ergo nihil fidei præjudicat si quis pro arbitrio ejusmodi doctrinam rejiciat, aut admittat.

At quæro abs te, quid attinet credere Christum passum esse sub Pontio Pilato, quod tamen in Symbolo, inter articulos fidei fundamentales admittis?

Respondeo igitur, ineptam esse argumenti sequelam: Quamvis enim sua Fidei constaret integritas, etsi ista leviora non fuissent à Deo dictata; postquam tamen constat illa in verbo Dei contineri, eaque nobis ab infinita Dei sapientia asseri, tradi, proponi; fieri non potest ut patiatur sine gravi offensa ulli penitus articulo à se revelato fidem denegari. Hoc enim tantumdem est, ac si diceretur, Deum in rebus minoris momenti falli, aut mentiri, quamvis in rebus gravioribus nolit homines in errorem inducere. At non advertis tam immani errore totam fidei fabricam labefactari? Si enim vel in minimo liceat divinam authoritatem repellere, aut in dubium revocare, jam nulla in cæteris Deo fides, nulla fidei nostræ firmitas aut constantia permanebit: omnia enim à Deo nobis tradita eodem divinæ revelationis fundamento nituntur. Atque ita dum articulos tantum fundamentales firmare satagis, totius Religionis fundamentum penitus evertis.

Dico ulterius Secundò: Etsi gratis admitteretur ista distinctio inter articulos fidei fundamentales & non fundamentales, impossibile adhuc foret sectario discernere, quinam articuli dici deberent fundamentales, quorum assensus, cæteris exclusis, ad salutem sufficeret.

Probatur primò, Quia quivis sectarius, ut sit veri nominis Christianus, habet hunc assensum, *Credo omnibus quæ Deus revelavit*: ergo non potest ullum articulum quem constat in scripturis contineri à sua fide excludere; alias profitere-

tur

tur se omnia à Deo revelata amplecti, & simul aliquid à Deo in scripturis revelatum repudiaret. Hæc autem esset fides fatua & plane chimærica; non minus quam si admitteret, omnes homines esse mortales, & simul se, aut alios designaret à moriendi necessitate eximendos.

Secundò, ut sectarius articulos fundamentales à cæteris discernat, necesse est ut aliquam discernendi Regulam in promptu habeat. Non Scripturam: quia etsi hanc centies volvas, ac revolvas nuspiam numerum aut nomen articulorum fundamentalium definitum reperies. Non Ecclesiam: hanc enim cupis ex omnibus sectis conflatam, quæ nunquam hactenus in sensu Scripturarum, & præcipuis fidei articulis convenêre, ut latius infra ostendam. Superest igitur ut pro constituendo dogmatum fundamentalium catalogo ad cerebri tui inanem conjecturam Phanaticorum more confugias: aliam regulam erroris expertem pro illo quod fingis articulorum discrimine non assequeris.

Hinc mirum videri possit hoc tempore in Anglia Bramhallum, & Stillingfletum, qui se præ cæteris lynceos arbitrantur, adeo in suis scriptis halucinari, ut in hunc errorem plusquam trabalem ultro impingant: dum liberè asserunt Religionis suæ articulos fundamentales ac necessarios in quavis orbis Ecclesia, etiam Romana, comprobari. Unde manifestè infero, Religionem Protestantium, quam ipsi profitentur, in quantum Ecclesiæ Romanæ opponitur, & ab ea præcisè distinguitur, nullum habere Fidei suæ articulum fundamentalem, & ad salutem necessarium. Et hinc ulterius conficitur illam, per se consideratam, nomine & essentiâ Ecclesiæ penitus orbatam esse, cum illa prout à cæteris con-

condistincta, tantum profiteatur dogmata quædam inferioris momenti, quam sint articuli fundamentales, qui ad constituendam veram Ecclesiæ essentiam requiruntur, Tales sunt articuli Protestantium purè negativi, Non est Missa, non est Purgatorium, Sancti non sunt colendi, & aliæ ejusdem farinæ assertiones, extra fidei substantiam constitutæ, in quibus Protestantium Religio, Romanæ fidei opponitur.

Itaque nunc (viri pereruditi) ex doctrina vestra manifestè concludo, Protestantium Cætui, ab Ecclesia Romana cæterisque sejuncto, nihil omnino aliud superesse, nisi imaginariam Ecclesiæ umbram, scilicet articulos inferioris, adeoque incertæ veritatis, dogmata à fidei fundamentis divulsa, doctrinam adiaphoram, articulos ad salutem non necessarios, uti illos vos ipsi nuncupari non recusatis. Et tamen interea ex his paleis ac stipulis (si superis placet) Vos novam, & necessariam, & orbis Christiani reformatricem Ecclesiam instauratis: quæ vestro etiamnum judicio propriis fundamentis destituta, in has tandem incertæ doctrinæ auras, & fumos evanescit.

ARTICULUS TERTIUS

Ostenditur Protestantes, aliasque Sectas, in articulis etiam Fundamentalibus non convenire.

DIco primò, Lutherani non consentiunt Calvinistis in Articulis quos ipsi nuncupant fundamentales.

Probatur primò; in confesso est nullos articulos magis ad fidei fundamenta pertinere, quam

quam illos qui in Apostolorum symbolo continentur, inter quos enumeratur, Descensus Christi ad inferos. Affirmant autem Calviniani hunc descensum aliud non esse, quàm Christum in cruce inferni angustias ac dolores perpessum fuisse; idque docet Calvinus *Lib. 2. instit. cap. 16. §. 10.* & Beza *in cap. 26. Matthæi v. 37.* At ex adverso Lutherani asserunt ipsam Christi animam verè ad inferos descendisse, teste etiam Danæo Lutherano *in Respons. ad Osiandrum,* & Epimo *in psal. 16. alijsque.*

Secundò, Ad fidei Christianæ substantiam, quid potest magis requiri, quam doctrina quæ circa Baptismi Sacramentum versatur? Fatentur Lutherani Baptismum omnibus etiam infantibus ad salutem esse necessarium. Credunt verò firmiter Calviniani, fidelium parentum liberos ante Baptismum justos ac sanctos esse, filiis verò infidelium Baptismum nihil prodesse, eumque illis esse negandum: ita docet ipse Calvinus *in Antidoto Conc. Tridentini sess: 6. cap. 5.*

Tertiò, A Sacramento Eucharistiæ animæ vitam ac salutem dependere pronunciat Christus *Ioan. 6. v. 33. Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* De hoc autem Sacramento immanis utrimque discordia. In eo cum Calvino *Lib. 4. instit. cap. 17.* pernegant Calvinistæ Christi corpus aut sanguinem contineri, solâ ejus figurâ contenti. Quantum verò in hoc palmari articulo ab his dissentiant Lutherani, locuples est testis ipse Lutherus contra articul. Lovaniensium Thesi 2. Anno 1545. *Hæreticos (inquit) seriò censemus & alienos ab Ecclesia Dei Zuinglianos, & omnes Sacramentarios, qui negant corpus & sanguinem Christi ore carnali sumi in venerabili Eucharistia.*

Ex his concludo indeclinabili argumento : Tantum alienus est ab Ecclesia Dei , qui negat articulum fidei fundamentalem, ut ipsi asserunt adversarii. Atqui alienus est ab Ecclesia Dei qui negat corpus & sanguinem Christi sumi in Eucharistia , ut apertè loquitur Lutherus : Ergo doctrina de præsentia Christi in veneranda Eucharistia, in qua sectæ illæ dissentiunt , est articulus fidei fundamentalis. Prius igitur noctem diei conjunges , quàm has sectas in fundamentis fidei consociabis.

Dico secundò, Protestantes in Anglia, etsi Calvinistis in Cæna Domini, & pluribus adhæreant, in aliis tamẽ fidei fundamentis ab iisdẽ recedunt.

Probatur hic dissensus, primò , in articulis de vero descensu Christi ad inferos , & Baptismo parvulorum omnibus necessario , quos supra ostendimus esse fundamentales : in his autem Angliæ Protestantes se à Calvinistis Genevensibus , ac Puritanis dissentire apertè profitentur.

Secundò , Quid potest ad substantiam veræ Fidei magis spectare , quam doctrina de ipso Capite visibili veræ Ecclesiæ ? De hoc verò negant Calvinistæ Genevenses , posse ullo pacto Regem aliquem, ac multo minus Reginam, militantis Ecclesiæ Caput constitui, ut testatur Beza in confessione fidei nomine Genevensium ab ipso edita *Cap.* 5. §. 15. At è contra Anglo-Calvinistæ sive Protestantes firmiter credunt ac tuentur, Regem sive etiam Reginã in suo regno jure divino supremum Ecclesiæ principatum tenere.

Tertiò, Anglo-Calvinistæ profitentur à Christo Corpus Ecclesiæ côagmentatum esse ex Episcopis, Archiepiscopis , Decanis , Archidiaconis , aliisque gradibus Ecclesiasticæ hierarchiæ. At reliqui Calvinistæ Genevenses, Gallici, Bel-

gici,

gici, Germani, his gradibus ab Ecclesia sua penitus exclusis, sola cum Ministris seniorum Consistoria admittunt.

Quid reliqua inter hos dogmatum dissidia commemorem? Cum neque in Ecclesiæ suæ Capite, neque in Corpore conveniant, quo pacto in necessariis fidei fundamentis coalescent? Dissident igitur toto cælo Anglo-Calvinistæ à cæteris Calvini asseclis, atque interim cunctis persuasum volunt, se cum his, atque omnibus orbis Christiani Ecclesiis in punctis ad salutem necessariis Fidem communem profiteri. Romanos Catholicos, quod imagines colant, idololatras esse non dubitant: Pontificem credunt Antichristum: Papicolas, ac nonnunqnam Anabaptistas, aliasque sectas ferro & igne persequuntur: cum his tamen omnibus in tota fidei substantia ad salutem requisita, usque ad minimum apicem firmissimo fædere copulari non recusant. Ad hunc nempe vertiginis spiritum tandem Protestantes adegit sectarum sibi similium confusa multitudo, inter quas perpetuo fluctuantes, cum nullam reperiant Ecclesiam firmam, facile, uti in naufragio, quamlibet tabulam arripiunt, maluntque videri cum omnibus esse, quam nullibi tutō consistere.

Hanc quoque in Belgio suo dogmatum, Doctorumque inconstantiam modernam, pugnasque innumeras, graphicè describit, & acerbè deplorat D. Samuel Maresius in suo Tractatu, de afflicto statu studii Theologici in Belgio confæderato pag. 10, Quæ (inquit) Theologia nostra tot monstrosis opinionibus adeò deturpata est, ut si Pastores & Doctores, qui denati sunt in Belgio à triginta annis, ad nos reverterentur (Riveri, Polyandri, Thysij, Spanhemij, Triglandi, Demasij,

Demasij, Schotani, Amesij) putarent se in alterum orbem tempestate delatos, cujus idioma non assequerentur &c. Vide igitur (mi Sectarie) ex oraculo etiam tui doctissimi Maresij, quam perdito loco tua secta, & salus consistat.

ARTICULUS QUARTUS

Potest vera Religio à falsis Sectis facilè discerni, neque excusabilis est Sectarius qui eam non investigat.

SEd, ex ipsa Sectarum pugna, ac multitudine, plurimi hoc ævo sibi conficiunt speciosum sui erroris præsidium, aut potius desidiæ latibulum. In tanta, inquiunt, Religionum inter se dissidentium colluvie, non ego talis sum Ædipus, ut possim certò divinare, quænam præ cæteris omnibus integram fidei veritatem obtineat. Si enim id proprio examine & experimento velim investigare, non eâ sum tinctus litteraturâ, aut eo præditus ingenii acumine, ut possim cunctas sectarum differentias ad trutinam revocare, & omnium argumentorum pugnas dirimere. Quinimo prius me cùm mente vita deficeret, quàm dispersas toto orbe sectas convenirem, ac singularum causas, originem, & cohærentiam sine erroris periculo compertam haberem. Si verò velis mihi non meo, sed Doctorum judicio standum esse: Nescio ego cui Doctorum concessum sit filium veritatis adeo implexum ita evolvere, ut me ex multiplici tot sectarum labyrintho citra erroris periculum, ad apertam veræ Ecclesiæ lucem educat. Sunt enim in qualibet secta plures qui Doc-

tores appellantur : ut ego inter hos omnes Doctorem præ cæteris veracem ſeligere poſſim, Doctor ipſe maximus eſſe deberem. Quid ergo ſupereſt , quàm ut ego meæ ſectæ inhæream , cui à teneris innutritus ſum, quam parentes aut amici colunt , pro qua in dubio tam implexo ſtat apud me diuturni temporis poſſeſſio : ne veritatis incertus, dum charybdim vitare cupio, in ſcyllam deteriorem incidam. Contra hunc prætextum pluribus communem , eoque fallaciorem quo magis fucatâ veritatis ſpecie depingitur.

Dico primò ; Admiſsâ Dei providentiâ, vera Religio iis notis inſignita eſſe debet,ut à quovis intellectu benè diſpoſito facilè diſcernatur.

Probatur primò , ſi Deus mundum gubernat, evidens eſt illum Religionem veram inſtituiſſe, quâ ab hominibus coli debeat,ut ſupra initio demonſtravi. Fruſtra autem illam inſtituiſſet , ſi non ordinaſſet ſigna & argumenta idonea quibus facilè vera illa Religio à ſectis falſis diſcerneretur: frivolum enim foret proponere finem, & nihil certi ſtatuere de mediis quibus ad illum pervenire oporteat. Hoc autem fieret ſi pro denotanda vera Religione non extarent ſigna multo illuſtriora , quàm quæ poſſint pro quacunque falſa exhiberi.Nam ſi ſigna illa ullo modo permanerent æqualia,nullum ſupereſſet medium quo poſſit vera Religio à falſa diſcerni , atque adeo hominum errores ex hac parte in ipſum Deum referendi eſſent , quod de perfectiſſima , ac humanæ ſalutis moderatrice Dei ſapientia exiſtimare impium foret.

Probatur ſecundò, ex obligatione certa quæ quemvis obſtringit , ad veram Religionem præ falſa amplectendam.Hæc autem obligatio nulla pror-

prorsus foret, si vera Religio non esset præ Sectis falsis satis explorata. Sicut in aliis Dei præceptis, exempli causâ, ut testimonium perhibeam veritati, nunquam teneor juramentum assumere, dum rei veritas manet dubia, aut tantum probabilis, ne facilè contingat Deum à me in falsitatis testem adhiberi. Unde conficitur infinitam Dei sapientiam sibi manifestè contradicere, si veram Religionem hominibus præciperet, & interea illius præ cæteris signa satis explorata non exhiberet.

Hanc autem calumniam divinæ sapientiæ nemo facilè importabit, qui studiosè advertet tam in veteri, quam novo Testamento, insurgente quovis Religionum conflictu, ut in Moyse, Daniele, & Apostolis, Deum veræ Ecclesiæ ea signa præbuisse, quæ facilè omnem adversæ partis probabilitatem elidere potuerunt.

Hîc proinde non admitto ex notis sive motivis tantum probabilioribus, sine ulteriori investigatione, licitum esse aliquam præ cæteris Religionem suscipere, aut jam susceptam in aliam commutare. Quamvis enim sola probabilitas plerumque in aliis operationibus valere possit, non ideò in suscipienda quoque novâ Religione sufficere debet. Quia in negotio fidei error etiam materialis in ordine ad actiones salutares gravissimè nocere solet: neque deest homini non oscitanti modus, quo diligenti investigatione facilè ad verè Ecclesiæ notas moraliter evidentes devenire possit, qualis adipiscendæ certitudinis via in aliis hominum actionibus constituta non reperitur.

Quærunt hoc tempore aliqui: An ad assensum præbendum articulis fidei, requiratur evidentia etiam omnimoda revelationis divinæ?

Res-

Respondeo, Ad assensum fidei debitum, necessariam non esse cognitionem absolutè evidentem revelationis divinæ. Quia evidentia omnimoda aut metaphysica revelationis ab omnibus in hoc statu haberi nequit, ergo non potest illa omnibus ad assentiendum articulis nostræ fidei esse necessaria. Quod adeò certum est, respectu hominum præsertim rudiorum, ut hoc de fide esse affirmet Suarez hic, disp. 3. sect. 8. n. 5. Dum enim rudiores articulis fidei assensum præbent, non apparet quo modo, aut medio authoritas Dei loquentis illis evidenter proponatur: quinimo paucis doctiorum contingit ad absolutam revelationis evidentiam ratiocinando penetrare.

Sed quæstio esse potest, An assensus fidei omnino ex parte evidens, possit dici supernaturalis? De hoc variæ sunt, & liberæ Theologorum sententiæ. Negant aliqui esse supernaturalem, quia actus fidei evidens, non est liber, neque obscurus, sive argumentum non apparentium, ut ipsi volunt, & requirunt ad actum proprium fidei divinæ. Probabilius tamen assensum illum esse supernaturalem docent communius Thomistæ, ut recenter tradit Gonet disp. 1. art. 7. n. 201. & pro eadem sententia Scotum citat Di Castillio, quos sequitur Herinx ex Scotistis Author recens & eruditus, nec non ex Carmelitis Bonæ spei, & ex Nostris Vasques, Ariaga, Ripalda, & plures alii: Quia nulla ratio satis probat habitum fidei non posse influere in assensum evidentem, cum inter evidentiam & supernaturalitatem nulla ostendatur repugnantia, ut patet in actu visionis Beatificæ, qui simul evidens est & supernaturalis. Potest igitur cum assensu fidei divinæ stare evidentia revelationis,

ſed perperam aſſeritur, hanc ad fidem noſtram eſſe neceſſariam.

Sufficit igitur articulos fidei proponi cum notis, quæ de veritate revelationis divinæ ita nos certificant, ut non poſſimus de ea prudenter dubitare. Ad aſſenſum hujuſmodi præſtandum nulla modernarum Sectarum ſufficientes rationes aut notas exhibere valet.

Dico igitur Secundò, Neque Proteſtantes, neque alii horum temporum Sectarii poſſunt in ſua conſcientia, aut divino tribunali excuſari, quamdiu certiores veræ Eccleſiæ notas non inquirunt.

Probatur, Non poteſt aliquis excuſari, aut bona fide in ea ſecta permanere, in qua nequit exhibere veræ Eccleſiæ ſigna certiora, quam habeant aliæ ſectæ, quas ipſe devias & falſas eſſe agnoſcit. Atqui neque Proteſtantes, neque alii Sectarii poſſunt in ſuo Cœtu oſtendere ulla ſigna aut fundamenta certiora veræ Eccleſiæ, quam habeant aliæ ſectæ tam modernæ, quam antiquæ, quas ipſi pro falſis reprobant, & à ſua communione rejiciunt. Quinimo à Proteſtantium confeſſione de Primatu Eccleſiæ in Regibus, de Hierarchia & poteſtate Prælatorum, & pluribus fidei punctis communi judicio graviſſimis, reliquæ totius orbis Eccleſiæ diſſentiunt. Quo igitur modo poterit horum aliquis ſine ulteriori examine in ſua ſecta ſecurus conquieſcere, quam facilè advertit, præ cæteris ſectis à ſe reprobatis, nullo ſpeciali Dei teſtimonio, nullo exploratæ veritatis fundamento ſubniti?

Atque ut hoc argumentum in brevi dilemmate fortius inhæreat: Quæro ex quovis Proteſtantium Miniſtro; An reliquas horum temporum ſectas veras judicet, an falſas? Si dicat

veras;

veras ; jam Ecclesiam suam agnoscit falsam , utpote quæ à cæteris Ecclesiis , quas pro veris habet, ut falsa rejicitur. Si verò reliquas sectas falsitatis arguat ; suam quoque inter falsas numeret necesse est , cum nullum prorsus exhibere possit speciale signum , aut apertum Dei testimonium, quo Ecclesiam suam, præ cæteris à se reprobatis,melioris conditionis esse demonstret.

Ex hís quæ hactenus deduximus apertè conficitur , quemlibet suæ saluti prospicere volentem, debere Religionem veram , & unicam sedulo investigare , neque posse sine summa imprudentia ac temeritate hanc curam negligere in negotio totius vitæ gravissimo,quale est jactura salutis æternæ, quæ sine vera fide obtineri non potest. Ut enim à salute aberres , perinde est an tuâ culpâ falsam Fidem , an nullam profitearis.

Ut autem vera , & unica Religio , in qua voluit Deus salutem æternam obtineri , à sectis falsis securè discernatur, Argumenta sequentia, sepositis partium studiis, sincero propriæ salutis ac veritatis desiderio , expendenda erunt.

CAPUT III.

Argumenta quæ evincunt, Solam *Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam, in qua salus possit obtineri.*

ARGUMENTUM PRIMUM

Sola ostendit se potestatem suam à Christo derivare.

1. Illa sola est vera Christi Ecclesia, quæ ostendit se doctrinam & potestatem suam à Christo accepisse, & per continuam successionem ad nostra usque tempora perduxisse. Hac enim successione omnis vera & legitima possessio, ac potestas firmissimè probari, & sine dubitatione constare solet. Si quis autem illâ destitutus, de possessione aut jure contendat cum eo, qui hanc successionem exhibere potest, non minùs explodetur, quam si quis hodie compareat homo peregrinus, qui se legitimum Anglicæ Coronæ Successorem proclamet, contra illam Familiam quæ continuâ successione se in legitima Regni hæreditate perennare demonstrat.

Hanc autem continuam à Christo & Apostolis ad nostra usque tempora successionem quo pacto reperies in Sectis illis, quæ à centum circiter annis emerserunt, ac sibi veræ Ecclesiæ nomen

nomen vindicarunt? Quo modo in aliqua Ecclesia potestatem à Christo derivatam ostendes, quæ seipsam per mille quingentos post Christum annos Orbi ostendere non potuit?

Cùm igitur hâc successione apertè careant Congregationes modernæ, solâ Lutheri, Calvini, aliorumque Recentiorum authoritate institutæ; carent etiam necessariò eorum Ministri *Jurisdictione* à Christo derivatâ in gubernanda ejus Ecclesia, carent ejus *Ordine* pro administratione Sacramentorum, carent ejus *Missione* pro Verbi Divini prædicatione, quam apertè requirit Apostolus ad Rom. 10. *Quomodo prædicabunt nisi mittantur.* Nunquam enim ostendet ullus ex Sectis modò nominatis quâ authoritate, aut quo modo primùm missus fuerit Lutherus, aut Calvinus ad prædicandam doctrinam oppositam Ecclesiæ Romanæ, à qua sua tantum sponte defecerunt; aut ubi, aut quando potestatem illam à Christo acceperint.

2. Si dicant, se accepisse à Christo potestatem *extraordinariam* ad reformandam veterem, & & instituendam novam Ecclesiam: Respondeo nulli prudenti posse sufficere, quòd Lutherus aut Calvinus id de se affirmet: omnes enim antiqui hæresiarchæ idem de se dudum testati sunt, nec ideò minùs hæretici fuerunt, & pro talibus etiam hoc tempore damnantur. Necesse est igitur suæ missionis clarum & apertum testimonium adducant: sine legitimo enim testimonio, ne quidem domum tuam alteri resignabis, quantò minùs Ecclesiam Dei, quam Christus à tot seculis aliis possidendam & gubernandam consignavit. Nec ipsi Apostoli pro Dei Ministris ab initio admissi sunt, nisi per apertum testimonium signorum ac miraculorum, quibus se à Christo

missos esse toti orbi manifestè comprobarunt. An igitur ego cum salutis æternæ discrimine sine alio signo, aut testimonio, hos ut Ecclesiæ antiquæ reformatores, & animæ meæ in æternitatis itinere duces admittam, quos à Deo missos non fuisse clarâ ratione deprehendo?

3. Ex his ritè expensis hoc necessarium deducitur argumentum. Sola illa est Christi Ecclesia, quæ potest ostendere, se Christo & Apostolis ad hæc usque tempora continuò successisse. Sed sola superest Ecclesia Romana in qua possit illa successio ostendi: ergo &c. Iam enim probatum est, alias Sectas illâ successione penitùs esse destitutas.

At in Romana Ecclesia, Presbyteri suum Ordinem, jurisdictionem, ac missionem accipiunt immediatè à suis Episcopis præsentibus, hi ab Episcopo sive Pontifice Romano, qui per continuam præcedentium Pontificum seriem, suam in Sede Petri successionem toti orbi apertè demonstrat. Hæc enim in publicis, & ubique patentibus temporum Annalibus tam luculentè omni ævo consignata exhibetur, quam ullum Regum jure successionis Regni sui thronum possidere. Imò illa Pontificum successio præ cæteris tantò majori pollet evidentiâ, quantò frequentiori omnium Gentium curâ ac studio universalis Ecclesiæ historia à tot tantisque Auctoribus, ac SS. Patribus conscripta, & ad posteritatem continuò transmissa reperitur. Nullus itaque est Ecclesiæ Romanæ Minister, qui Fidem populo & Sacramenta administrat, qui non possit potestatem, ac missionem suam continuâ serie ad Apostolos, ac Christum reducere, tanquam ad primum authorem ac fontem à quo illam derivavit. Sola igitur Romana potest esse vera & indubitata Christi Ecclesia.

4. Hoc

4. Hoc argumento veram Ecclesiam à Sectis alienis ipsi primitivæ Ecclesiæ Patres discernebant, ac imprimis S. Augustinus contra Epist: „fundamenti:" Tenet me in Ecclesia Catholica „ab ipsa Sede Petri Apostoli usque ad præsentem „Episcopum successio Sacerdotum. Accedit S. „Hieron. epist. 2. ad Damasum: Hic inter tres „partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat, „ego interim clamo, qui Cathedræ Petri jungitur meus est. Idem disput, contra Luciferianos: " Brevem tibi apertumque animi mei sensum „proferam, in illa permanendum esse Ecclesia, „quæ ab Apostolis fundata usque in hanc diem „perdurat.

Dilemmate inde confecto, modernum sectarium hoc modo premes. Argumentum illud S. Augustini, S. Hieronymi, & primorum Ecclesiæ Patrum contra hæreticos sui temporis, ex successione perpetua Prælatorum in sola Ecclesia Romana; vel rectè probat illos antiquos fuisse veros hæreticos, vel non. Si id non probat, erraunt ergo primi, summique Doctores primitivæ Ecclesiæ; quod tamen ipsi Sectarii non admittunt. Si verò rectè probat illos fuisse hæreticos, idem prorsus convincit de sectariis nostri temporis, qui non magis possunt in sua secta ostendere perpetuam Prælatorum successionem, quam illi Hæretici, contra quos primi Patres hoc argumentum intorquebant.

Hujus successionis defectus Angliæ Ministros gravissimè remordet, qui sæpiùs postulati de legitima ordinatione Parkeri, qui primus post hæresim tanquam Archiepiscopus Cantuariensem Sedem occupavit; nec testes, nec tabulas, nec ullum derivati à Christo Ordinis, aut potestatis judicium legitimum unquam proferre potuerunt.

fuerunt. Quorum unus haud ita pridem quasi collabenti Ecclesiæ humeros suppositurus, non antiquas tabulas, sed novas fabulas evulgavit; de Parkero in quadam taberna per aliquos Romanæ Ecclesiæ Episcopos in Præsulem consecrato. Sed non defuit author Catholicus, Dublinensis nunc Præsul illustrissimus, qui calamo sua eruditione digno commentum illud apertè dissolvit, & ad vivum resecuit, uti attingemus infra tra. 3. c. ult.

ARGUMENTUM II.

Ecclesia Christi est antiqua, omnes modernæ Secta sunt nova.

1. ECclesia Christi est antiqua, quia ab annis plusquam mille & sexcentis à Christo fundata est, & sic in omne tempus futurum stabilita, ut promiserit portas inferi contra eam nunquam prævalituras. Sed Ecclesia Lutheri & Calvini est nova; Ergo hæc non potest esse vera Christi Ecclesia. Minor clarè probatur. Quia possumus assignare ipsum locum, & tempus, quo recenter exorta est hæresis Lutherana, ante centum circiter annos, tempore Caroli V. Imperatoris, & Leonis X. Pontificis; & ostendere primum ejus authorem Martinum Lutherum, qui post quindecim sæcula à constituta Christi Ecclesia comparuit, & ab antiqua Ecclesia sua sponte defecit, & Sectam Lutheranam, de qua nihil unquam antea auditum fuit, in Germania inchoavit. Sed hæc sunt manifesta novitatis indicia, quæ apertè demonstrant Sectam Lutheranam (& idem est de aliis novis) non posse dici

dici veram Christi Ecclesiam. Repugnat enim illam Sectam, quæ est nova, esse Ecclesiam Christi quæ est antiqua; originem habuisse à Luthero postremo sæculo, & tamen ante annos mille sexcentos à Christo institutam fuisse.

2. Si quis fortè prætendat Ecclesiam Lutheranam olim quidem extitisse, sed hactenus per 1500. annos ante Lutherum *occultam* latuisse. Responsio illa per se frivola hoc *Dilemmate* clarè refutatur. Religio Lutherana vel extitit ante Lutherum, vel non extitit. Si ante Lutherum extitit occulta, ut affirmas, non potuit esse vera Christi Ecclesia, quæ debuit semper esse conspicua, sicut civitas supra montem posita, sicut lucerna, sicut publicum tribunal ad quod jubemur confugere Matth. 18. *Si autem noluerit te audire, dic Ecclesiæ*; his enim Christus Ecclesiam suam similem esse declaravit. Si verò dicas ante Lutherum non extitisse, ergo est Religio novitia, ac proindè non potest esse Religio Christi, quam constat esse antiquam.

3. Sola itaque superest *Ecclesia Romana*, quæ initium Romæ sumpsit ab ipso Petro, cujus Sedem per suos Successores continuò possidet, cujus recens institutio, aut novus author nullo unquam loco, aut tempore post Petrum assignari potest, quæ sunt antiquæ & veræ Christi Ecclesiæ manifesta argumenta.

4. Hoc argumentum approbare coactus est ipse Lutherus, dum Zuinglianos recenter emergentes oppugnaret in epist. ad Ducem Borussiæ, & habetur in ejus tom. 2. impresso Wittenbergæ fol. 362. " Periculosum, inquit, & terribile est „audire aliquid aut credere contra concors te„stimonium, fidem, & doctrinam totius sanctæ „Christi Ecclesiæ, quæ jam supra mille quingen-

„tos annos per universum orbem concorditer „statuit &c." Telum hoc ab antiquitate desumptum, quod fortissimum agnoscit, quis non videt contra ipsum Lutherum, aliosque horum temporum Sectarios validissimè retorqueri? Quomodò igitur ego salutem æternam, quæ solùm in antiqua Christi Ecclesia obtineri potest, inter novos horum temporum Sectarios sperare potero? Hoc si expendas benè, non poteris malè concludere.

ARGUMENTUM III.

Aliæ omnes Sectæ docent Hæreses in primitiva Ecclesia damnatas.

1. Omnis illa Religio falsa est quæ continet hæreses à Catholica & primitiva Ecclesia olim damnatas. Atqui modernæ Sectæ Lutheri, & Calvini &c. continent hæreses à Catholica & primitiva Ecclesia olim damnatas. Ergò eorum Religio debet esse falsa, & primitivæ Ecclesiæ contraria.

Minor hujus argumenti probatur primò: Quia tam Lutherus quàm Calvinus docet, Bona opera non esse ad salutem necessaria, sed solam fidem sufficere. Atqui hæc eadem fuit olim hæresis Simonis Magi teste antiquissimo S. Irenæo l.1.cap.20. & Eunomianorum olim ab Ecclesiâ damnatorum circa annum Domini 360. teste S. Augustino Hæresi 54.

2. Lutheri, & Calvini doctrina est, Traditiones esse rejiciendas, & solam Scripturam recipiendam. Eadem hæresis à primitiva Ecclesia damnata est in Ario, Nestorio, Eutychete, &

Dioscoro,

Dioscoro, uti patet ex S. August. lib. 1. contra Maximum cap. 2. item ex Synodo 7. actione 1.

3. Tam Lutherus quam Calvinus negat Sacramentum Pœnitentiæ, & Confirmationis. Doctrina hæc tanquam hæretica in Novatianis olim ab Ecclesia proscripta est, teste antiquissimo Cypriano lib. 4. epist. 2.

4, Docet Lutherus & Calvinus Ecclesiam olim visibilem posteà periisse, & illam in suo tantùm cœtu existere. Fuit hæc quoque hæresis Donatistarum contra primitivam Ecclesiam, uti testatur August. lib. de unitate Ecclesiæ cap. 12.

5. Asserit uterque, venerationem Reliquiarum, Imaginum Christi, aut Sanctorum esse idololatriam. Idem asseruit Vigilantius hæreticus teste Hieronymo, & olim Iconomachi ab Ecclesia damnati, teste Cedreno & Nicephoro de Iconomachis.

6. Negat cum Luthero Calvinus, orandum esse pro defunctis, observandum jejunium Quadragesimale, aut aliud ab Ecclesia præscriptum. Idem negarunt olim Aëtiani hæretici, teste Epiphanio & August. de hæresib. cap. 53.

Quid igitur manifestiùs quàm hæreses olim ab Ecclesia Christi damnatas, à Luthero & Calvino doceri, ac renovari? Et quidem plerasque ante tempora S. Augustini. Cùm tamen ipsi fateantur veram & primævam Christi Ecclesiam, quæ eas hæreses damnavit, ab omni erroris suspicione immunem fuisse. Illas autem hæreses dum reprobavit, necessariò omnes Sectas eandem doctrinam profitentes hæreticas esse declaravit.

Ex his autem cæterisque articulis à primitiva Ecclesia olim damnatis nullum omninò recipit *Ecclesia Romana*, aut unquam admisit, & quemvis

vis admittere volentem à suo corpore resecuit. Depositum Fidei à Christo & Apostolis sibi traditum tam firmum & inviolatum semper retinuit, ut maluerit tam ab antiquis, quàm ab horum temporum Sectariis gravissima bella, rapinas bonorum, exilia, & mortem ipsam sustinere, quàm vel unicum articulum à primitiva Ecclesia damnatum admittere: uti hodie in Angliæ, Hollandiæ, & maximè in antiquissimis Hiberniæ Catholicis, tot calamitatibus hactenùs laceratis, ante oculos videmus.

Ad hanc rationem vel unicam, si seriò lubeat reflectere, fieri non potest, quin hodiernas Sectas à vera Christi Ecclesia facile discernas. Quæcunque enim Secta deprehenditur hæresim vel unicam à vera Ecclesia olim damnatam admittere, tam implicat illam esse Ecclesiam Christi, quàm falsum esse verum, aut album esse nigrum. Sicut enim contra debitam Regi fidelitatem in uno puncto cum hoste conspirans, hoc ipso fit Regi rebellis, sic cum damnatis Hæreticis unico in errore consentiens, Deo fit inimicus ac perduellis, & extra salutis tramitem exul aberrat.

ARGUMENTUM IV.

Communis omnium Gentium consensus pro Fide Romana.

I. ILla judicanda est vera Christi Ecclesia, quæ per totum orbem recepta, & omnium gentium testimonio & consensu comprobata est, potiùs quàm illa, quæ exiguo spatio circumscripta, & à paucis admissa fuit. Quivis enim æquus

æquus judex non dubitabit adjudicare litem illi parti, quæ præ alia habet testes multò plures, & inter se omni tempore, & loco convenientes.

2. Atqui omnium gentium commune testimonium stat pro una & sola *Ecclesia Romana*, quæ proindè *Catholica* & universalis toto orbe nominatur. Nam quoad priora tempora, nullum est toto orbe regnum, nulla natio nobis cognita, in qua aliquando propagata & recepta non fuerit, aut propagari inceperit. Quin imò hoc tempore apud gentes de novo repertas publica extat Religionis Romanæ professio, templa, altaria, Missæ, cultus Imaginum &c. plerisque etiam locis in regnis Turcarum Catholici aliqui reperiuntur. In Europa Religionem Romanam publicè tuentur ac profitentur universa regna Hispaniæ, regnum Galliæ amplissimum, tota pœnè Germania, Polonia, Italia, maxima ex parte Belgica, neque exiguo fidelium numero per Angliam, & multò majori per Hiberniam, aliasque plures orbis partes disseminata reperitur. Cum his si comparentur pauci Europæ anguli, qui Sectam Lutheranam, aut Calvinianam profitentur, unum pro millibus testem vix reperies. Solum enim regnum Britanniæ, cum Dania, Suecia, Hollandia, & aliquâ Germaniæ parte Sectam Lutheranam vel Calvinianam, eamque pluribus aliis Sectis immixtam complectitur. Quid exiguus ille numerus cum tota Europa comparatus? Quid cum Asia, Africa, America? Quarum incolæ, uti & regionum nunc in Europa infectarum, Religionem Romanam aliquando receperunt, & per multa sæcula suo testimonio, & sanguine comprobarunt.

3. Si igitur multitudinem testium eorum, qui in Religione Romana toto orbe vixerunt per

sedecim sæcula, conferam cum exiguo manipulo Lutheranorum vel Calvinianorum, qui tantùm unius sæculi spatio emerserunt in paucis Europæ Regionibus, non possum salvâ æquitate pro altera, quàm Religione Romanâ, ferre sententiam. Neque poterit supremus Judex in extremo judicio aliud pronunciare, quàm me justè ac sapienter egisse, quod communem & constantem orbis pœnè universi consensum, paucorum, ac malè inter se cohærentium hominum judicio, à reliquo orbe repudiato, prætulerim.

Vim hujus argumenti ipsâ experientiâ comprobari videmus, in integris legionibus ex militia, & nobilitate Anglicana, quorum plerique, dum ex domesticis errorum tenebris prodeunt ad publicam lucem Catholicæ Ecclesiæ in Belgio, Gallia, Hispania, facilè veram Romanæ Ecclesiæ Fidem agnoscunt, & profitentur. Uti non ita pridem apparuit in viris summo ingenio & judicio præditis, Comite de Bristol, Barone de Inchequin, & aliis nobilitate & famâ notissimis.

ARGUMENTUM V.

Nulla est certa Ecclesia Christi in mundo, si non sit Romana.

1. CErtum est veram Christi Ecclesiam in mundo reperiri, ut omnes fatemur: Atqui hoc certum non esset, si vera foret fides Sectę Lutheranæ aut Calvinianæ. Ergò illa est à veritate prorsus aliena.

2. Minor patet ex eo, quod Secta tam Lutherana, quàm Calviniana doceat veram Eccle-

siam

ſiam à Chriſto inſtitutam potuiſſe deficere, & eam in Eccleſia Romana quæ ab initio fuit vera, actu defeciſſe, & nunc penes Sectam v. g. Lutheranam veram Eccleſiam permanere. Quod ſi verum eſt, poſſe deficere veram Chriſti Eccleſiam: Et tu aſſeras tuam Calvinianam, vel Lutheranam eſſe veram Chriſti Eccleſiam: ergo potuit etiam tua Lutherana & Calviniana deficere; ergo certum non eſt aliquam veram Chriſti Eccleſiam in mundo reperiri. Sicut enim aſſeris defeciſſe olim veram Chriſti Eccleſiam, ita nunc deficere potuit tua, neque certus eſſe potes quod actu non defecerit: nulla enim promiſſio Lutheranæ vel Calvinianæ Eccleſiæ facta eſt, aut fieri potuit, ſupra veram Chriſti Eccleſiam.

Quod ſi dicas, tantum poſſe deficere Eccleſiam Chriſti *viſibilem*. Infero, ergo tibi non conſtat, an Eccleſia Calviniana vel Lutherana viſibilis, quam profiteris, ſit vera Chriſti Eccleſia.

3. Hic igitur aliud dici non poteſt, quàm Sectam Lutheranam, & Calvinianam manifeſtè falſam eſſe, & ſe evertere; dum docet Eccleſiam olim à Chriſto inſtitutam potuiſſe aliquando deficere. Undè clare ſequitur Eccleſiam Romanam, quam ipſi Sectarii admittunt primis 4. vel 5. ſæculis, fuiſſe veram Chriſti Eccleſiam, non potuiſſe errare, & à vera fide deficere: alias enim jam non conſtaret, ullam in mundo exiſtere veram Chriſti Eccleſiam.

ARGUMENTUM VI.

Si Ecclesia Romana non sit vera, vel perierunt in æternum Majores nostri, Martyres, Confessores &c. qui ante Lutherum per 12. sæcula vixerunt; vel certa est Fides Romanæ Ecclesiæ.

1. SI Secta Lutherana vel Calviniana vera esset Christi Religio, sequerentur ea quæ quivis, etiam Lutheranus vel Calvinianus, horret admittere. Ergo fateri debes Sectas illas tuo etiam judicio veritati repugnare.

2. Sequeretur enim ex doctrina Lutherana & Calviniana, Ecclesiam Romanam à vera Fide aberrare, adeòque impiam & sacrilegam esse. Ac proindè Christianos, qui vixerunt à tempore, quo aiunt defecisse Ecclesiam, nempe per integra duodecim sæcula ante Lutherum, in æternum periisse, ac omnes nostros, vestrosque Majores, qui per tot sæcula Ecclesiam tantùm Romanam agnoverunt à vera Fide & salute æterna excidisse. Nisi quis impiè fingat Christum permisisse, suam Ecclesiam visibilem per 12. sæcula invincibili veræ Fidei ignorantiâ altè sopitam jacere.

An ergò à Fide & salute aberrarunt passim omnes illi qui pro divino cultu in tota Europa, & reliquo orbe Christiano, tot Templa, tot Cœnobia, tot Collegia, tot pietatis monumenta per duodecim sæcula summâ pietate, ac studio erexerunt? Qui sua bona, ac seipsos totâ vitâ divino obsequio manciparunt? Perierunt quotquot eo tempore vixerunt viri sanctitate, ac mira-

miraculis toto orbe celebrati, Benedictus, Patricius, Bernardus, Dominicus, Franciscus, aliique Sancti innumeri, quorum virtus, & vita tot cœlestibus prodigiis comprobata fuit. Perierunt tot milliones Martyrum, qui pro tuenda Religione Romana contra tyrannos decertarunt, suumque sanguinem ac vitam profuderunt, nisi fortè aliquos invincibilis ignorantia excusaverit? Hi enim non aliam quàm Ecclesiam Romanam agnoverunt, quam Lutherani & Calviniani impiam & sacrilegam esse profitentur.

3. Hinc sequeretur ulterius, Christum Ecclesiam suam tanto labore & amore institutam, per duodecim sæcula deseruisse; cui tamen dixit; *Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*: Reliquisse illam sub impietate, & potestate Satanæ, cui tamen promisit; *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam.*

Frustrà igitur duodecim illis sæculis à Romana Ecclesia prædicatum est toto orbe Christi Evangelium: Frustrà tot Gentes à Paganismo ad Ecclesiam Romanam conversæ: Frustrà fuere tot sæculis Sacramenta, & alia salutis media à Christo instituta: Frustrà fuit ipsa Christi Passio, Mors, & Redemptio, donec tandem Lutherus Ecclesiæ Romanæ Sacerdotium, & cælibatum deseruit, & ad connubia, omnemque carnis libertatem provolavit, atque ita Ecclesiam prolapsam restauravit, & viam cœli, quam Christus dixit angustam, verbo & exemplo laxam, & spatiosam fecit. Quis ratione præditus hæc non ludicra, non insana, non merissima figmenta judicabit?

4. Quòd si tandem dicas, Hæc nullo modo admittenda esse, ac potuisse semper Majores nostros etiam in Religione Romana salutem adipisci;

ci; necessarium erit te hoc modo ulteriùs ratiocinari:

Omnes omninò tam Catholici, quàm Sectarii fatentur, in Ecclesia Romana posse salutem obtineri: Omnes autem Catholici qui sunt maxima pars omnium Christianorum, omni tempore, & uno ore affirmant, me in Secta Lutherana vel Calviniana non posse salvari. Ergo, si volo esse certus & securus de salute æterna, debeo eligere Ecclesiam Romanam, in qua omnes fatentur, me posse salvari, non verò Lutheranam aut aliam, in qua maxima pars orbis Christiani absolutè negat salutem posse obtineri. Hoc argumento Henricus IV. Galliarum Rex, postquam apud suos Ministros rem Fidei diligenter examinasset, professus est, se ad Ecclesiam Romanam fuisse conversum, uti videre est apud Historiæ Gallicæ Scriptores.

ARGUMENTUM VII.

In sola Ecclesia Romana persistit gloria Miraculorum à Christo veræ Ecclesiæ promissa.

Miraculis Ecclesiæ Romanæ quasi conjuratione factâ novum bellum nuper indixit Stillingfletus in Anglia, Zuickerus in Hollandia, Danhaverus in Germania. Sed eorum imperum validè repressit, fregit, protrivit ex Anglia noster Worslæus, ex Germania Cornæus, aliique germanæ fidei pugiles strenuissimi. Hic autem pro invicto miraculorum testimonio brevi methodo sic argumentaberis.

1. Christus eodem modo contulit veræ Ecclesiæ potestatem prædicandi Fidem, & operandi Mira-

Miracula Mar. 16. v. 15. *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ.* Et statim subdit: *Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur, in nomine meo dæmonia ejicient.... super ægros manus imponent, & benè habebunt &c.* Sed in Ecclesia Christi hoc tempore perseverat potestas prædicandi fidem: Ergo etiam virtus operandi miracula. Cùm enim absque ulla temporis limitatione fuerit hoc privilegium veræ Ecclesiæ concessum, sine ratione asseritur illi jam ereptum esse, cùm nullo modo ostendi possit quo modo, aut quo tempore fuerit revocatum, imò assidua tot miraculorum experientia comprobet, potestatem illam adhuc in Ecclesia Christi perseverare.

2. Ex his porrò conficitur hoc argumentum cuivis sanæ mentis homini manifestum. Miracula ab initio indicarunt veram Christi Ecclesiam, & Christus promisit ea in sua Ecclesia permansura, ut jam ostensum est. Atqui miracula in sola cernuntur Ecclesia Romana: Ergò hæc solâ est vera Ecclesia Christi. Aliàs nulla in terris dabitur Christi Ecclesia: cùm nulla prorsus alia Secta possit illam miraculorum gloriam sibi vindicare.

3. Frustrà autem ex odio Religionis Romanæ cum Sectariis illis, hanc miraculorum gloriam non Deo, sed dæmoni adscribes: sic enim Judæi olim Christi miracula calumniabantur; *in Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia*; quæ tamen constat fuisse vera miracula, & signa Fidei certissima. Deindè innumera Ecclesiæ Romanæ miracula omnem dæmonis potestatem longissimè excedunt, ut mortuos ad vitam excitare, morbos incurabiles momentò curare, cœcis visum, surdis auditum, claudis incessum restituere.

ſtituere. Uti non ita pridem coram multis teſtibus factum conſtat Cæſarauguſtæ in Ioanne Pellicero Aragonio viro notiſſimo, cui integra tibia dudùm amputata divinâ virtute ſubitò reſtituta eſt. Mortuos à S. Martino, & à S. Dominico tres, à S. Xaverio ſupra viginti, ab aliis noſtro ævo plurimos vitæ reſtitutos, iis teſtimoniis comprobatum invenies, quibus nihil poteſt eſſe in rebus humanis certiùs aut evidentiùs. Teſte autem D. Auguſtino l. 22. de Civit. c. 5. miraculum vel unicum, quod conſtat à Deo factum, ad certiſſimum veræ Fidei teſtimonium ſufficere debet.

Ad hæc frivola prorſus ſunt Doctoris Stillingfleti reſponſa, Miracula ſcilicet hæc eſſe longinqua, interuallo temporum, & locorum multas cudi fabulas, multos creſcere rumores, multa hominibus credulis imponi. Et ad tibiam illam Joanni Pellicero, publico prodigio reſtitutam, ſufficit illi per ludibrium reponere, Iſto interuallo loci, & temporis quo fama hujus prætenſi miraculi ex Hiſpania in Angliam tranſibat, facile potuiſſe Pelliceri ſtipitem ligneum in tibiam excreſcere. At ſi liceat hujuſmodi facta publica, & ſevero judicio ſubjecta, & juratis teſtibus comprobata, unius Stillingfleti inani ludibrio in figmenta convertere, videat quæſo, ne ſuum quoque nomen, & perſonam, & titulum, ut inanes fabulas, & popularis auræ fumos poſteris tranſmittat. Quæro enim, ſi illius judicio inſiſtas, quis hominum poſt pauculos annos credet extitiſſe Doctorem Stillinfletum, in Academia Cantabrigenſi ſtuduiſſe, legitimè examinatum fuiſſe, Doctoris lauream conſecutum eſſe? Dicam ego, dicent poſteri, hunc Doctoratus gradum, quamvis publicis tabulis & teſtibus

bus consignatum,solo populi rumore Stillingfleto accrevisse. At, inquis, testimonium de patrato miraculo res est supra naturam posita. Erras, mi Doctor ; miraculum quidem ipsum naturæ vires excedit , prodigium verò jam patratum oculis intueri , manibus palpare , juramento testari , authoritate publicâ & indubitatâ consignare,hæc nihil habent præter consuetas naturæ leges , & normam communem , quâ solent res gestæ certâ fide comprobari. Mirum in re tam aperta halucinari hominem,qui cupit in Doctorum numero celebrari. Sed illi novum non est , pro solidis argumentis, inanes jocos, & facetias venditare.

Ne verò ad labefactandum hæc miracula ad Dæmonis opem iterum confugiat Adversarius, illum breviter interrogo : Si ad fallendos homines Demon operetur miracula in Ecclesia Romana ; an id faciat potestate divinâ, an virtute propriâ ? Non potestate divinâ , quia si Religio Romana sit falsa , non potest Deus illam miraculorum testimonio tamquam suo sigillo comprobare : Hoc enim esset Deum falsæ doctrinæ subscribere,atque ita homines in fraudem inducere. Non etiam propriâ dæmonis virtute ad homines fallendos : quia sic dæmon multò magis operaretur miracula pro Secta Turcarum & Judæorum,ut in eam magno suo lucro homines induceret. Ergò miraculorum gloria in sola Romana Ecclesia perseverans à solo Deo procedere potest , ut hoc signo & testimonio , uti olim, ita hoc tempore, veram Ecclesiam hominibus demonstraret.

5. Et verò ut in ea invenienda homines essent inexcusabiles , extare voluit quædam miracula publica , & perpetua , & omnibus facilè conspicua,

ſpicua, ſi Angli, & Batavi eâ curâ, quâ opes, & merces peregrinas, veræ Fidei teſtimonium inquirerent. Reperirent in Italia, & in ipſo Religionis Romanæ gremio domus Lauretanæ miraculum publicum, & omnibus ſcire volentibus perpetuò conſpicuum. Neapoli ampullam ſanguinis S. Januarii Martyris, qui in præſentia Corporis conſtitutus miraculosè ebullit. Compoſtellæ in Hiſpania reliquias S. Jacobi ob probatiſſima in dies miracula à toto orbe Chriſtiano frequentatas. Ut prætercam in Belgio Virginem Aſpricollenſem, Hallenſem, & alia ejuſmodi loca manifeſtis Dei miraculis continuò illuſtrata, ex quibus Eccleſiæ Romanæ Adverſarii redduntur prorſùs inexcuſabiles.

Poſtremò, quantum ponderis habeant Miracula ad commonſtrandum veram Eccleſiam, ipſi Adverſarii ſuo calculo ſæpius comprobarunt. Quid enim? Si noſtri, aut ſuperioris ævi miraculis nihil tribuendum, quid Lutheri artes, quid Calvini fraudes in illis fabricandis tanto ſtudio inſudarunt?

Nota eſt apud Staphylum, qui actioni interfuit, & teſtatam reliquit, *Libro* qui inſcribitur *Abſoluta reſponſio*, hiſtoria Lutheri, qui ut à miraculi teſtimonio, Prophetæ à Deo miſſi ſibi nomen uſurparet, fæminam à dæmone poſſeſſam Dei nomine à ſe liberandam multò apparatu ſuſcepit. Sed poſt ingeminatos clamores, & irrita conamina, tandem ipſe à dæmone in eas anguſtias redactus fuit, ut ab eo congreſſu validiorem dæmonis inſultum vix vivus evaſerit.

Tantam tamen in miraculis vim agnovit, ut non dubitaverit ab illis iterùm, iterumque aliquod ſuæ doctrinæ præſidium emendicare, de tota Eccleſia ſuo judicio triumphaturus, ſi vel

unicum

unicum impetrasset. Itaque teste Cochlæo in vita Lutheri, dum quendam nomine Nesenum in Albi submersum comperisset, spei plenus accurrit, preces prolixas ingeminat, sed nihil proficit; sacra carmina de mortui auribus insusurrat, sed & hæc surdo canit. Denique cum nihil intentatum relinqueret, ut cadaveri vocem aliquam aut motum extunderet, non aliud quàm spectantium risum, & opprobria impetravit, qui in hoc Martini facinore, nullum nisi temeritatis, & audaciæ prodigium spectavêre.

Alia his similia, nec dissimili euentu, tentarunt alii Lutheri asseclæ apud Cochlæum ad annum 1533. qui ut se veridicos Prophetas populo probarent, diem extremi judicii à se designatum præ foribus adesse prænunciarunt. His Prophetis creduli nimis agricolæ serere & arare desierunt, sed & vivere brevi desiissent, nisi inani expectatione tandem edocti, in ministris suis vanos vates agnovissent.

Neque his cedunt artes & machinamenta Calvini, qui in hoc erat sedulò intentus, ut aliquo patrati miraculi testimonio doctrinæ suæ fidem conciliaret. Rem sic aggressus est, teste Bolseco in vita Calvini cap. 13. Vir inops Brulæus nomine cum uxore Ostuno Genevam demigrat, à Calvino inopiæ suæ subsidium postulat, annuit perbenignè, si illi vicissim in adornanda quadam miraculi specie operam suam, & fidem commodarent. Brulæus, ut jubetur, morbum simulat, Ministri pro concione ægrum populi precibus commendant. Paulo post miser ille, ut prius ægri, ita nunc defuncti personam induit. Monetur Calvinus, & quasi rei ignarus cum amicorum caterua ad defuncti domum divertit, ubi cum Brulæi uxor ploratu ac lachrymis sceni-

scenicum hoc funus egregiè adornasset, Calvinus in genua provolutus, & fusis ad Deum precibus rogat, in testimonium suæ doctrinæ defunctum hunc ad vitam suscitari; atque apprehensâ ejus manu, altâ voce iterum iterumque imperat ut sese erigat, & ad vitam redeat. At ecce novum miraculi genus, qui se mortuum simulavit, jam verè mortuus reperitur; quo viso uxor attonita, & in serias lachrymas & querelas effusa, infaustas Calvini technas omnibus ex ordine reseravit. Interea remansit mulier infælix sine viro, & Calvinus infelicior sine miraculo.

ARGUMENTUM VIII.

Sola Ecclesia Romana habet infallibilem Fidei Regulam, & decisionem controversiarum.

1. VEra Christi Ecclesia debet habere infallibilem fidei suæ Regulam, quâ possit dirimere controversias in Negotio Religionis frequenter emergentes, ac sententiæ à se prolatæ rationem, ac fundamentum assignare, in quo possit intellectus certò & securè acquiescere. Nam sine tali Regula & Judice controversiarum omnia erunt incerta, ac plena litibus interminatis: adeoque talis Religio non erit vera Religio, quæ debet esse rerum omnium certissima.

2. Atqui Ecclesia Lutherana & Calviniana nullam possunt talem suæ fidei Regulam exhibere, potest autem Ecclesia Romana. Ergò hæc sola potest esse vera Christi Ecclesia.

3. Minor probatur, quia talis Regula non potest

teit esse sola Scriptura, aut Spiritus privatus, aut alia, quæ à modernis sectariis prætenduntur, ut de singulis, in sequentibus ostendemus: hic enim agitur de ipso veræ Ecclesiæ fundamento, sine quo ejus fidem nutare, ac corruere necesse est.

Atque eâdem operâ dissolventur objectiones & effugia, quibus sectarii contra claram veritatis lucem hactenus demonstratam se miserè involvi patiuntur.

CAPUT IV.

Ostenditur solam Scripturam non esse Regulam Fidei, aut judicem controversiarum.

1. PRobatur primò: Si sola Scriptura sufficeret pro Regula fidei & judice controversiarum, sic pronuntiaret sententiam decisivam, ut litigantes clarè intelligerent pro quâ parte stet Scripturæ sententia, ejusque judicio acquiescerent: Sed hoc sola Scriptura præstare non potest: Ergo non est sufficiens regula aut judex pro dirimendis fidei controversiis.

Minor apertè patet vel ex eo, quod ipsi Lutherani & Calvinistæ de variis fidei articulis, ut de reali Christi præsentia, de Baptismo parvulorum &c. multis annis inter se contendant, & ad mentem Scripturæ magno studio utrimque recurrant. Et tamen hactenus neutra pars sententiam decisivam contra se latam esse agnoscit; sed pergunt adhuc eo, quo cæperunt, ardore & incertitudine authoritatem Scripturæ sibi utrimque vindicare, & pergent usque in diem judicii, si pro declarando Scripturæ sensu, de

quo utrimque litigatur, alium judicem non admittant. Scriptura enim omnem, quam latura est, ſententiam jam dudum pronuntiavit.

Rem exemplo illuſtremus: Scriptura refert Chriſti verba in ultima cæna, *Comedite & bibite ex hoc omnes*: & eodem loco Chriſtus dicit, *Et vos debetis alter alterius lavare pedes*. Undè quæſo ſciemus, quod priora verba contineant præceptum ſumendi Euchariſtiam, & poſteriora non contineant ſimile præceptum lavandi pedes? cum in his magis expreſsè per modum præcipientis Chriſtus dicat, *& vos debetis* &c. Certè hoc non ex verbis Scripturæ, ſed ex judicio, & conſuetudine Eccleſiæ conſtare poteſt. Et ſi quis modò contenderet poſteriora verba imponere præceptum lotionis pedum, nunquam poſſet lis illa ex ſola Scriptura decidi.

2. Secundò. Aliquæ ſunt fidei controverſiæ, quarum in Scripturis nulla pœnè mentio habetur: Ergo in his dirimendis extra Scripturas alius omninò judex eſt neceſſarius. Controverſia olim erat, An baptizati ab hæreticis ſint baptizandi. Affirmavit S. Cyprianus, negavit S. Auguſtinus: ſuam tamen ſententiam quamvis ſit vera & dogma fidei, non potuit Auguſtinus ſufficienter ex Scripturis probare; Sic enim ſcribit lib. 5. de Bapt. contra Donat. cap. 23. *Conſuetudo illa, quæ opponebatur Cypriano, ab Apoſtolorum traditione exordium ſumpſiſſe credenda eſt.*

Ulteriùs quæro, Quo loco Scriptura ſtatuit, ut forma Baptiſmi pronuntietur linguâ patriâ, ut faciunt Novatores? Ut infanti in Baptiſmo Nomen imponatur? Ut merſio trina adhibeatur? Aut ut Chriſtiani non Sabbathum, ſed diem Dominicum colere debeant? Alia ſunt hujuſmodi plurima extra Scripturas deciſa aut conſtituta,

tuta, quorum aliqua non nisi admodùm obscurè, alia nullo modo in sacris Paginis commemorantur: Et tamen ea apud ipsos Sectarios pro decisis & certis habentur: ergo illorum decisio extra Scripturas haberi debet.

3. Tertiò, In Republica Civili non sufficiunt Codices legum, sed requiritur alius Judex qui sententiam ferat inter partes litigantes. Ergo in republica Ecclesiastica non sufficiunt Codices Scripturarum sine alio Judice qui exorientes de Fide controversias decidat. Nam sicut in repub. Civili sæpè lis est de ipsa legum interpretatione, ita in Ecclesia sæpè controversia est de ipso sensu & explicatione Scripturarum, uti assiduè videmus. Sicut igitur lex, quando de ejus mente dubitatur, non per se litem derimere, ita neque Scriptura potest de seipsa sententiam ferre sine alio Judice, quem Deus ordinare debuit, ne aliàs Ecclesiam suam relinqueret in perpetuis controversiis, à nullo prorsùs visibili Judice determinandis.

4. Neque refert primò, quod *Ioan.* 5. & alibi jubeamur ad inquirendam veritatem legere & scrutari Scripturas. Nam Judices debent etiam legum studio incumbere: non ideò tamen in omni judicio solæ leges sine Judicis sententia sufficiunt.

4. Neque refert 2. quòd Scriptura sit Regula, & norma veritatis. Nam licet in se sit norma veritatis; ubi tamen de ejus sensu litigatur, non semper constat hominibus ex qua parte stet illa veritas. Ideò necessaria est alia veritatis regula sive Judex, qui id certò declaret. Hanc autem declarandi potestatem infallibilem, & Spiritus sancti assistentiam, promissam & collatam esse à Christo suæ Ecclesiæ infra cap. 8. probandum erit.

 CA-

CAPUT V.

Præcluditur effugium asserentium Scripturam per se claram esse & apertam.

1. PRobatur enim contrarium, primò ex ipsius Scripturæ testimonio. Nam Actor. 10. Eunuchus, interrogatus à Philippo, Putasnè intelligis quæ legis? Respondit, *& quomodo possum, nisi aliquis ostenderit mihi?* Et 2. Petri cap. ult. asserit S. Petrus quædam contineri in epistolis D. Pauli *Difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant.*

2. Neque dicas difficilia esse solis improbis & indoctis. Nam S. Augustinus, quem certè nemo improbum aut indoctum judicabit, lib. de fide & operib. cap. 15. disertè fatetur sibi intellectu difficillimum esse locum illum 1. ad Cor. 3. *Si quis superædificat super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, fœnum stipulam, uniuscujusque opus manifestum erit.*

3. Qui autem aliter sentire præsumit, interrogandus est in particulari, An ipse, & alii ejusdem Sectæ clarè intelligant hunc locum Eccli. 44. *Melior est iniquitas viri, quàm mulier benefaciens.* Et 1. ad Cor. c. 15. *Quid facient qui baptizantur pro mortuis, si mortui omninò non resurgunt?* Item quomodò consistit id quod Iacob dicit Gen. 5. *Vidi Deum facie ad faciem,* cum eo quod dicit Dominus Exod. 33. *Non videbit me homo, & vivet.* Et Psalmo 1. *Non resurgent impii in judicio* cum eo quod habetur 1. ad Cor. 15. *Omnes quidem resurgemus.* Et Luc. 23. dicitur Christus *crucifixus horâ sextâ,* cùm tamen scribatur Marci 15. v. 25. fuisse *horam tertiam*

tertiam quando crucifixerunt eum. Denique ſcriptum invenies Proverb. 24. v. 4. *Ne reſpondeas ſtulto juxta ſtultitiam ſuam,* cùm tamen poſteà in eodem capite legatur, *Reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam.* Et alia hujuſmodi: quæ ſi adverſario proponas, Scripturam per ſe non eſſe claram, præſenti experimento deprehendes. Nam ad id quod clarum eſt, & clarè, & ſine hæſitantia reſpondemus.

4. Probatur ſecundò ratione. Ille liber non poteſt eſſe per omnia clarus cujus materia, & modus ſcribendi ſæpè eſt obſcurus. In Scriptura autem, tam materia, quam modus ſcribendi frequenter eſt obſcurus: ergo &c. Patet primò quoad materiam. Continet enim myſteria ſupra naturam poſita, & ab hominum ſenſibus maximè remota, ut, de Deo trino & uno & de Incarnatione Verbi Divini, de Sacramentis, eorumque inviſibili operatione, & gratiâ internâ, de æterna prædeſtinatione ac reprobatione, aliiſque Decretis divinis maximè reconditis, de quibus verè dicitur: *Iudicia Dei abyſſus multa.*

Secundò, Modus, quo res illæ reconditæ in Scripturis proponuntur, multos habet tropos, qui ſolent eſſe difficiles; multos hebraiſmos & modos loquendi hoc tempore obſòletos & incompertos, plurima etiam continet Prophetarum vaticinia & apocalypſes, tantùm ſymbolicè, & quaſi ſub ænigmate explicatas. Hæc autem ex natura ſua in quovis ſcripto magnam pariunt intelligendi obſcuritatem. Quâ ergo præſidentiâ poteſt quiſquam affirmare, hæc prorsùs omnia in tota Scriptura ſibi eſſe facillima, ſenſum illius omnem ſibi eſſe certiſſimum, nuſquam occurrere dubium, aut controverſiam?

5. Probatur tertiò eadem obſcuritas, ex tot

Commentariis ſanctorum Patrum & Doctorum, qui ab exordio Eccleſiæ ad noſtra uſque tempora Scripturis explicandis inſudarunt, quod minimè opus erat, ſi per ſe ſint claræ & apertæ. Certè aliud ſenſit S. Hieron. in epiſt. ad Algaſiam qu. 8. *Omnis*, inquit, *epiſtola ad Romanos nimis obſcuritatibus involuta eſt*. Et candidè de ſe fatetur D. Auguſt. ad Januarium: *In ipſis ſacris Scripturis neſcio multò plura, quàm ſcio*. Qui modò contrarium de ſe affirmat, neceſſe eſt admittat, aut ſe ſupra Auguſtinum ſapere, aut id falsò præſumere.

6. Idem apertè confirmant tot Controverſiæ Sectariorum omni tempore tam inter ſe mutuò, quàm cum Eccleſia Romana de vero Scripturæ ſenſu. Quinimò de ipſa vera Chriſti Eccleſia, quod eſt punctum Fidei primarium, & ad ſalutem maximè neceſſarium, tot annis ex Scripturis ſtrenuè diſputant inter ſe ipſi Sectarii, qui omnes dicunt, Verbum Dei ſibi eſſe clarum & apertum. Quod minimè fieret, ſi Scripturæ ſenſus de vera Eccleſia ipſis eſſet manifeſtus, cum omnes ſe veram Scripturam recipere & venerari profiteantur. Proprio igitur ore, facto, ſcripto ſeipſos condemnant.

7. Fruſtrà autem pro Scripturæ claritate adferunt Pſalmum 118. *Lucerna pedibus meis Verbum tuum*, aut Pſalmum 13. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos*. Nam neque hæc de tota penitus Scriptura dicuntur: neque aliud important quam Scripturam, quando cognita & intellecta eſt, eſſe lucernam, quâ viæ, & operationes hominum rectè diriguntur.

8. Fruſtrà etiam fingunt Scripturam claram eſſe prædeſtinatis, ſolis autem reprobis obſcuram. Nam ſic vel maximè clarus Scripturæ ſenſus

sius manet hominibus perpetuò obscurus : cum nulli constet quinam homines in particulari sint reprobi, quinam electi. Neque admittent, ut arbitror, reprobum esse S. Augustinum, aut S. Hieronymum, qui Scripturas sibi obscuras esse profitentur, ut supra ostendimus.

CAPUT VI.

Frustrà recurritur ad internum Spiritus privati testimonium.

1. DUm ex argumentis hactenus allatis evincitur, sectarios, qui Ecclesiæ Romanæ authoritatem rejiciunt, destitutos esse sufficienti regula fidei & judice controversiarum, eumque extra Scripturas quærendum esse : recurrere demum coguntur ad latebras Spiritus privati, cujus testimonio dicunt se interius in anima divinitùs edoceri, ut possint singuli de vero Scripturæ sensu judicare, & reliquas fidei controversias decidere.

2. Sed contra, Vanum & fictitium esse illud spiritus privati testimonium, certissimis argumentis hoc modo demonstrabis.

Primò, Internum Spiritus Sancti testimonium non potest sibi contradicere. Sed sibi contradiceret, si illud haberent nostri temporis sectarii. Ergo Spiritus interni testimonium, quod prætendunt, est vanum & merè fictitium.

Minor probatur, Lutherani ex interno Spiritus testimonio dicunt Epistolam D. Iacobi non esse veram Scripturam, sed potius inanem & stramineam, ut loquitur Lutherus : Calvinistæ autem ex eodem Spiritus instinctu affirmant

eam Epiſtolam eſſe Scripturam verè divinam. Iterum, Lutherani aiunt per hæc Scripturæ verba, *Hoc eſt Corpus meum*, ſignificari realem Chriſti præſentiam; Calviniſtæ contrà per eadem verba intelligunt ſolam figuram Corporis Chriſti. Hæc autem eſt manifeſta contradictio, pro qua tamen utraque pars æquè ſtrenuè allegat internum Spiritus privati teſtimonium.

3. Cùm verò in omni contradictione, alterutra pars neceſſariò debeat eſſe falſa, ſequeretur primò, Spiritum Sanctum eſſe authorem falſitatis, quod eſt prorſus impium. Sequeretur ſecundò, nullum à Chriſto relictum eſſe modum convincendi aut judicandi hæreſes, quas tamen ipſe prævidit neceſſariò emerſuras. Nam quivis Hæreticus non minus facilè affirmabit ſe habere internum Spiritus teſtimonium quam quivis alius Sanctus & fidelis. Si interim extra Scripturam, Spiritum privatum, nullum admittas judicem in controverſiis fidei, nullus omninò ſupererit modus hæreſes judicandi, aut convincendi. Poterunt enim ſemper prætendere ſe habere internum & arcanum Spiritus Sancti dictamen, quod nunquam per alium Spiritum privatum æquè arcanum & obſcurum debitè refelletur, nunquam enim poteſt aliquid incertum aut ignotum, per aliud æquè ignotum refutari.

4. Quando itaque Sectarius articulum aliquem ſuæ fidei, aut verum Scripturæ ſenſum probat ex Spiritu privato hoc modo. Quod procedit ex interno Spiritus Sancti teſtimonio debet eſſe verum. Sed mea Fides & interpretatio procedit ex interno Spiritus Sancti teſtimonio, ergo mea Fides & interpretatio debet eſſe vera.
Contra argumentaberis in eadem forma. Quod procedit ex interno Spiritus Sancti teſti-

monio

monio debet esse verum; sed mea Fides & interpretatio procedit ex interno Spiritus Sancti testimonio: ergo mea debet esse vera. Quid jam restat Sectario, quo veritatem suæ fidei mihi declaret, aut ulli sapienti, qui de ea edoceri cupit? Et tamen Scriptura 1. Petri 3. monet Fideles quod debeant esse, *Parati semper ad satisfaciendum omni poscenti vos rationem de ea quæ in vobis est spe.*

5. Quod si dicat, se potiùs quàm me possidere internum Spiritus Sancti testimonium; quia scilicet est in vera Ecclesia, vel quia est prædestinatus, vel quia Scriptura id testatur. Respondetur hoc ipsum nunc esse in quæstione, ac proinde idem probat per idem, ac merum circulum committit. Quæritur enim, unde constet te habere veram Ecclesiam, aut verum Scripturæ sensum. Respondes te id scire ex interno Spiritus testimonio. Dum autem inquiritur, unde cognosci possit, te potiùs quam me habere illud internum Spiritus testimonium. Respondes quia sum in vera Ecclesia. Ubi vides te circulo inextricabili bellè inclusum, neque per Spiritum privatum ullum tibi, aut fidei controversiis exitum reperire.

His etiam argumentis manifestè convellitur nova Secta *Tremblantium*, qui sibi persuadent se interno quodam Spiritus Sancti enthusiasmo edoceri, atque omnia ex arcano ejus impulsu operari. Quamvis his Medico magis opus opus est quam Argumento, ut sanato cerebro, vanescant illa emotæ mentis deliria.

CAPUT VII.

Ostenditur Traditiones necessariò esse admittendas.

Existimant Sectarii omnem doctrinam ad salutem necessariam tam quoad fidem, quam quoad mores in Verbo Dei scripto contineri, ideo Verbum Dei non scriptum, sive Traditiones, omni conatu rejiciunt. E contra Traditiones necessariò admitti debere, & ad fidei Regulam pertinere, omnes Catholici docent, & demonstrant.

Primò: Quia multa sunt puncta fidei, quæ ex scripturis cognosci non possunt, sed ex sola Ecclesiæ traditione. Ergo Traditiones sunt necessariæ ut habeatur Regula fidei adæquata. Assumptum probatur, ex eo quod punctum sit fidei, extare Scripturas Divinas. Hoc autem ex ipsis Scripturis non potest certò constare. Quamvis enim Scriptura asserat se esse Divinam, non ideo certò constabit illam esse talem, nisi prius habeatur motivum credendi Fide divinâ ipsam Scripturam, quæ hoc affirmat, esse Verbum Dei quod errare non potest. Sicut etiamsi in Alcorano Mahometi sæpè asseratur, ipsum Alcorani librum à Deo cœlitus missum esse, non ideo tamen illi credimus, aut tanquam à Deo missum recipimus. Ergo hoc punctum fidei quo credimus extare Sacras Scripturas, non potest haberi absque perpetua Ecclesiæ traditione, quæ testatur hos libros ab initio à Deo inspiratos & dictatos fuisse.

Secundò, Punctum fidei est etiam inter Sectarios receptum, diem Dominicum non Sabba-

thum

thum esse colendum: Baptizatos ab hæreticis, non esse rebaptizandos: & apud Lutheranos, infantes dum baptizantur, per usum rationis, internum fidei actum elicere, &c. De his tamen Scriptura nihil omnino decernit. Ergo necessarium est admittere aliquod Verbum Dei non scriptum quo hæc credenda proponuntur.

Tertiò, Traditionum necessitas multiplici Scripturarum testimonio comprobatur: & præcipuè ex S. Pauli Epist. 2. ad Thessal. cap. 2. *Itaque fratres tenete Traditiones, quas accepistis sive per Sermonem, sive per Epistolam nostram.* Ubi clarè indicat Apostolus, se multa tradidisse per solum sermonem, quæ à Fidelibus non minus observari velit, quam quæ per epistolam scriptam exposuit. Solo autem sermone ea se tradidisse ostendit, cum sermonem suum ab epistola scripta distinguat, apertè dicens *sive* per sermonem, *sive* per epistolam. Ex hoc loco manifestè probari Ecclesiæ Traditiones fide recipiendas docet S. Chrysost. in eundum Apostoli locum. Hic patet (inquit) quod non omnia per epistolas tradiderint, sed multa etiam sine litteris, eâdem vero fide digna sunt tam ista, quam illa. Quid clarius? Eodem prorsus modo de mente Apostoli loquitur S. Basilius, Oecumenius, Theophilactus, Damascenus.

Quartò, Idem est de Traditionum necessitate cæterorum Patrum ab ipso Ecclesiæ exordio consensus. S. Dionysius Areopagita Pauli Apostoli Discipulus, Ecclesiasticæ Hierar. *cap.* 1. Primi, inquit, illi Sacerdotalis muneris Duces, summa illa & substantialia partim scriptis, partim non scriptis institutionibus nobis tradiderunt.

S. Basilius cognomento Magnus anno post

Christum 369. Doctrinam hanc apertissimè exponit lib. de Spiritu Sancto cap. 29. *Dogmata*, inquit, *quæ in Ecclesia servantur ac prædicantur, partim ex conscripta doctrina habemus, partim ex Apostolorum traditione in mysterio ad nos delata, quæ utraque eandem ad pietatem vim habent, & nemo his contradicit, qui vel mediocrem saltem Ecclesiasticorum jurium experientiam habet.* Ac plures ibidem traditiones non scriptas continuò subjungit, ut Symbolum esse Apostolorum, Unctionem in Sacramento Confirmationis adhibendam, aliaque quæ in Scripturis non memorantur.

S. Cyprianus, qui in Ecclesia Latina vixit secundo post Christum sæculo lib. 2. epist. 3. *Admonitos*, inquit, *nos scias ut in Calice offerendo Dominica traditio servetur, nempe ut mixtus aquâ offeratur. De aqua in Calice miscenda, certè nusquam in Scripturis admonemur.*

S. Hieronymus traditiones apertè agnoscit in epist. ad Marcellam de erroribus Montani. *Nos*, inquit, *unam Quadragesimam ex Apostolica Traditione tempore nobis congruo jejunamus.* Alios Patres eandem doctrinam uno ore profitentes brevitatis studio prætermitto, qui dum hæc, aliaque ex traditione agenda proponunt, hoc ipso requirunt ut credamus ita agendum esse.

Augustinum tamen qui suo tempore Ecclesiæ primitivæ Conciliis interfuit, plurimasque hæreses debellavit, pro indubitata Traditionum authoritate sententiam ferentem audiamus, in epist. 118. *Illa*, inquit, *non scripta sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, dantur intelligi ea vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima authoritas, commendata atque statuta retineri, sicut quod Dominica Passio, & Resurrectio, & Ascensio in Cœlum, &*

Adven-

Adventus Spiritus sancti Anniversariâ Solemnitate celebrantur. Et ne quis hoc loco dicat hanc traditionem non esse legem necessariam, posteà distinguit illam contra observationes quasdam particulares, & non necessarias, dum subjungit, Alia verò quæ per loca terrarum Regionumque variantur liberas habent observationes.

Ex hoc Augustini loco colligitur Traditiones in Ecclesia alias esse *Apostolicas*, quæ ab Apostolis cum Spiritus sancti assistentia institutæ sunt; & alias immediatè à Christo per Apostolos traditas, & ideò *Divinæ* nuncupantur. Alias denique esse *Ecclesiasticas*, quæ usu & authoritate Ecclesiæ in Conciliis aut aliter vim legis obtinuerunt: nam in omni repub. rectè instituta non minorem vim habent consuetudines legitimè approbatæ, quàm leges conscriptæ. De harum authoritate ibidem sic pronunciat Augustinus, *Insolentissimæ insaniæ est disputare, an faciendum sit, quod tota per orbem frequentat Ecclesia.*

Ad cognoscendum autem quænam Apostolicæ Traditionis vim obtineant, hanc Regulam tradit idem August. lib. 4. de Baptismo *cap.* 24. Quod (inquit) universa tenet Ecclesia, nec in Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi authoritate Apostolicâ traditum rectissimè creditur.

Doctrinam hactenùs traditam tenuit semper universa Christi Ecclesia in *Conciliis* Oecumenicis congregata, & contraria expresso anathemate damnatur in Concilio Nicæno 11. t. 4. art. 7. Si quis traditionem Ecclesiæ sive scripto sive consuetudine valentem non curaverit, anathema sit. Et Trident. primitivæ Ecclesiæ doctrinæ insistens Sess. 4. post decretum de Scripturis Canonicis sic declarat; Traditiones

tàm

tàm ad fidem quàm ad mores pertinentes, tanquam vel oretenùs à Christo, vel à Spiritu sancto per Apostolos dictatas, pari pietatis affectu ac reverentiâ sancta Synodus) veneratur.

His opponunt Sectarii aliqua Scripturæ loca, ut Isaiæ 29. *In vanum colunt me docentes mandata & doctrinas hominum.* Et Matth. 15. *Irritùm fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.* Denique 1. Petri 1. *Redempti estis de vana conversatione vestra paternæ traditionis.* Sed hæc omnia frustrà adducuntur, cùm nullo modo agant de traditionibus novi Testamenti, quæ nondum in mundo erant, dum ista scriberentur. Ad solos autem Judæos illa verba diriguntur, quod ipsi præter Traditiones Divinas per Moysem acceptas, alias inducerent Legi Divinæ contrarias. Malè inde concludes, Id fecerunt Judæi, ergo idem facit Ecclesia Christiana.

Ex his patet, semper Ecclesiam Christi præter Scripturas etiam veras Traditiones ad Regulam Fidei necessariò admisisse, sine quibus nequidem constare posset aliquas Scripturas à Deo dictatas esse, aut has quæ in manibus versantur & non alias esse Divinas, aut plura alia Fidei dogmata in sola Traditione fundata.

Non sufficiunt tamen ad Regulam Fidei adæquatam Traditiones & Scriptura sacra, sine ulteriori Judice controversiarum, quem in Ecclesia Romana infallibilem esse in cap. sequenti demonstrabitur.

CAPUT VIII.

Ostenditur Ecclesiam Romanam cum suo Capite esse Regulam animatam, & Iudicem infallibilem controversiarum Fidei.

VEram Christi Ecclesiam (quam solam esse Romanam suprà ostendimus) non posse subsistere sine Regula & Judice visibili controversiarum fidei, quo Sectarii omnes destituuntur, probatum est c. 3. 4. & deinceps. Nunc in eadem Ecclesia cum suo Capite reperiri Judicem controversiarum fidei infallibilem paucis argumentis ostendemus.

§. I. *Probatur illa infallibilitas ex Scripturis.*

ILla debet esse infallibilis fidei Regula, cui Christus suam assistentiam promisit, ne possit in rebus fidei definiendis errare. Sed suæ Ecclesiæ in Petro ejusque Successoribus talem assistentiam promisit. Ergò Ecclesia tam in Petro quàm in ejus Successoribus debet esse Regula fidei infallibilis.

Probatur minor ex verbis Christi Matth. 16. *Tu es Petrus & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Promittit igitur Christus se ædificaturum Ecclesiam supra fundamentum omninò firmissimum, quod labi & deficere non potest: deficeret autem si definiendò res fidei aliquando erraret, tota enim Ecclesiæ integritas in integra fidei veritate consistit: hâc veritate semel deficiente, ipsam Ecclesiam deficere necesse est. Promissionem hanc pergit urgentissimis verbis

iterùm

iterùm confirmare: *Et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.* Prævaleret autem potestas inferorum adversùs Ecclesiam, si ullo unquam tempore in decernendis fidei controversiis in hæresim incideret, quod nunquam eventurum Christus apertè pollicetur.

Ex quibus manifestè sequitur, vel Christum in promittendo fallacem fuisse, quod impossibile est, vel Ecclesiam ab eo visibiliter fundatam nunquam in fide defecturam. Promisit enim fundamentum Ecclesiæ futurum stabile,& tamē fuisset labile, promisit portas inferi contra eam non prævalituras, & tamen de ea in errorem & hæresim prolapsa infernus triumpharet.

Hanc Ecclesiæ visibilis infallibilitatem ex his Christi promissis clarè intellexit, & declaravit Apostolus 1.ad Timoth.3. *Vt scias quomodò te oporteat conversari in Domo Dei, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.* Si Ecclesia in qua oportet conversari est *columna* firma, imò ipsum *firmamentum veritatis*, quomodò potest in docendo à veritate fidei deflectere? Si enim errori semel succumberet, hoc ipso lapsa & prostrata jaceret; quam tamen ipsa Veritas, Petram fidei, ab inferis invincibilem, ipsam columnam, ipsum firmamentum veritatis appellat.

Ex his pari evidentiâ conficitur, Ecclesiam Christi semper fuisse *Visibilem.* Nam eadem Ecclesia contra quam portæ inferi nunquam prævalebunt, disertè dicitur Petra, columna, firmamentum, quæ rem maximè visibilem ac sensibilem designant. Eadem à Christo comparatur Sagenæ pisces tam bonos, quàm malos congreganti; ac Lucernæ super candelabrum, & Civitati supra montem positæ, Mat.5. quibus nihil potest esse magis visibile. Ita intellexit, ita sen-

sit,

sit, ita loquitur primævæ doctrinæ testis August. de unit. Eccles. cap. 16. " Non est Ecclesia o-„perta, quia non est sub modio, sed super can-„delabrum ut luceat omnibus qui in domo „sunt; sed Donatistis velut operta est qui au-„diunt tam lucida testimonia, quæ illam toto „orbe demonstrant; & malunt clausis oculis „offendere in montem, quàm in eum ascen-„dere.

§. II. *Eadem infallibilitas Ratione manifestâ comprobatur.*

HÆc ratio imprimis, independenter à Scripturis, hoc modo formatur. Ex miraculis & signis, quæ in Apostolis apparuerunt, certò constabat doctrinam quam proponebant fuisse certam & infallibilem, & ab omnibus meritò recipiendam, ut ipsi Sectarii admittunt.

Sed in nullo Apostolorum apparuerunt signa plura aut illustriora quàm ea, quæ supra cap. 3. demonstravimus de continuis miraculis, antiquitate, amplitudine, unitate, perpetuâ successione Ecclesiæ Catholicæ Romanæ. Ergo ex his signis ac testimoniis certò constat doctrinam, quam Ecclesia illa credendam proponit, certam esse & infallibilem. Ac proindè in materia fidei ejus doctrinam ac sententiam decisivam non posse sine scelere repudiari.

Idem sic ulteriùs demonstro, Deus non tantùm verbis, sed etiam aliis signis ac miraculis hominibus loquitur, ac suam mentem manifestat; uti patet ex illis signis ac prodigiis, quibus Apostolos in novo, Moysem in veteri Testamento veræ fidei præcones esse declaravit. Jam verò

Deus

Deus vult, aut permittit ſciens & prudens Eccleſiam Romanam ſuo nomine hominibus proponi, ut veram & in rebus fidei infallibilem, cum iis notis, miraculis, ac ſignis perpetuis, ex quibus homines debeant prudenter judicare, illam à Deo, tanquam veram & infallibilem deſignari. Nam illa ſigna pro Divino teſtimonio communi judicio viri prudentes & probi toto orbe omni ævo admiſere, & ex illis ſe obligari ad recipiendam Chriſti Eccleſiam tanquam infallibilem agnovêre. Debet autem illud judicari prudens motivum ex quo homines pii ac prudentes paſſim judicant ſe debere aſſenſum præſtare. Atqui non poteſt Deus Eccleſiam illam proponere ſub illis ſignis, quibus homines debeant ad credendum prudenter induci, niſi per hæc velit mentem ſuam pro ea verè manifeſtare. Quo enim modò poteſt de re aliqua mentem ſuam hominibus declarare, niſi exhibendo ſigna ex quibus homines prudenter intelligant, rem illam à Deo ſibi proponi, & revelari? Nam talia ſigna & miracula, quibus ſolitus eſt Deus res veras declarare, apponere rei falſæ, aliud non eſſet quàm homines ultro in errorem inducere, quod in Deum cadere non poteſt.

Declaratur vis hujus argumenti in ſimili. Si Rex aliquis ſciens & prudens permitteret mandatum aliquod aut diploma ſuo nomine, & ſigillo conſueto muniri, & coram ſuis ſubditis, ſe præſente & inſpectante publicè promulgari: ſine dubio deberent omnes prudenter judicare hoc eſſe mandatum Regis, eumque velle id ſubditis ſignificare. Quod multò magis in Deo locum habet, qui ſemper poſſet impedire miracula, aliaſque notas, ex quibus tanquam proprio Dei ſigillo judicant homines Eccleſiam Romanam

nam tanquam infallibilem Dei nomine, & divinâ authoritate proponi. Quod si Eaclesia sic proposita esset falsa & fallibilis, ulteriùs sequeretur Deum sibi esse contrarium. Vellet enim per talia signa homines obligari ad eam recipiendam, ut jam ostensum est, & nollet eos obligari, si Ecclesia illa sit falsa.

Denique, si Ecclesia illa visibilis non esset infallibilis, nihil omninò in fide aut nostra, aut Lutherana esset infallibile. Unde enim nobis constaret, ipsas Scripturas ex quibus fidei articulos habemus, verè esse divinas, & ab errore immunes? aut Evangelium Matthæi esse Verbum Dei, & non Evangelium Nicodemi, quod olim conscripsit? Hoc certè non aliunde quam ex Ecclesiæ testimonio accipimus, ut ipsi Lutherani fateri debent, qui ipsas Scripturas non aliunde quam ab Ecclesia Romana acceperunt. Ergò si Ecclesiæ authoritas esset obnoxia errori, incerta planè & dubia esset omnis nostra fides, utpote fallibili nixa testimonio.

§. III. *Vlteriùs infertur contra Sectarios Pontificis in fidei controversiis suprema & irrefragabilis authoritas.*

DEmonstratâ tam evidentibus argumentis Ecclesiæ hujus infallibilitate, facilè declaratur Pontificis Romani authoritas irrefragabilis in definiendis fidei controversiis, sic enim ulteriùs argumentandum.

Ecclesia Christi visibilis in articulis fidei non potest errare, ut jam ostensum est. Sed illa pro articulo fidei semper agnoscit & docet, Pontificem Romanum essè Vicarium Christi, & in defi-

definiendis fidei controversiis infallibilem. Ergo de fide est Pontificem Romanum esse Vicarium Christi, & in definiendis fidei controversiis falli non posse.

Id porrò ex declaratione Ecclesiæ probant superius allata Scripturæ Sacræ testimonia, Matth. 16. *Tu es Petrus & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam* &c. Quod necessariò intelligendum est de Petro cum suis Successoribus, cum noluerit Christus Ecclesiam cum Petri vita extingui, sed per successionem Monarchicam perpetuò gubernari in ea forma, qua illam ab initio fundavit.

Quod autem Christus Petro cum Successoribus (suprà) in vita promisit, id repetitis verbis post Resurrectionem suam coram universo Apostolorum Collegio confirmavit Ioan. ult. *Pasce Agnos meos, pasce Oves meas.* Ubi sine exceptione totus Christi grex Petro, ejusque Successoribus veræ doctrinæ pabulo nutriendus traditur, omniumque Pastor universalis instituitur.

Denique ex perpetua Ecclesiæ etiam primitivæ praxi & consuetudine apertè constat, plurimas Hæreses à Romano Pontifice, etiam sine Concilio generali, damnatas esse, ut Pelagii, Prissilliani, Ioviniani, Vigilantii, aliorumque multorum, quas hoc ipsò pro certissimis Hæresibus tota Ecclesia rejecit, quod à Romano Pontifice damnatæ essent, Testatur id disertè S. Augustinus de Hæresi Pelagiana scribens Serm. 2. de verbis Apostoli: *Iam*, inquit, *de hac causa duo Concilia* (particularia) *missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt, causa finita est, utinam aliquando finiretur error.* Concilia autem eo tempore alia habita non fuisse quam particu-

laria, notat cum cæteris *Sinnichius in* Goliatiſmo cap. 21. Audiatur quoque coævus Auguſtino S. Cyprianus lib. 2. epiſt. 3. *Non aliunde Hæreſes ortæ, aut natæ ſunt Schiſmata, quàm inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec Vnus in Eccleſia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Iudex vice Chriſti cogitatur.*

§. IV. *Objectiones aliquæ breviter diſſolvuntur.*

OBjiciunt Sectarii primò: Homines poſſunt errare, uti dicitur ad Rom. 3. *Omnis homo mendax.* Sed Pontifex eſt homo. Ergo Pontifex in rebus fidei poteſt errare.

Reſpondeo primò, retorquendo in adverſarios argumentum. Homines poſſunt errare: Sed Lutherus eſt homo: ergo Lutherus potuit errare, deſerendo Romanam Eccleſiam in qua baptizatus & profeſſus fuit, & novam ſibi Sectam fabricando. Imò eodem modo probarent Apoſtolos & Evangeliſtas, cùm eſſent homines, in tradenda Eccleſiæ doctrina errori obnoxios fuiſſe: atque ita adverſarii incautè illam primitivæ Eccleſiæ navem perforant, in qua ipſi ſe navigare gloriantur.

Reſpondeo igitur ſecundò, diſting. conſequens; Pontifex in rebus fidei poteſt errare, ſine aſſiſtentia divina, concedo: cum aſſiſtentia divina, nego; hanc autem in gubernanda Eccleſia Chriſtus illi promiſit, ut oſtenſum eſt ſupra §. 3.

Objic. ſecundò. Aliqui Pontifices de facto aliquando errarunt: ergo non ſunt ab omni errore immunes.

Reſp. diſting. antecedens: Errarunt aliquando tanquam perſonæ privatæ, & in rebus quas è Cathe-

Cathedra non definiverunt, Concedo. Erraruut tanquam Pontifices sive Christi Vicarii aliquid è Cathedra docendo, aut definiendo pro universa Ecclesia, Nego. Christus enim nec ipsi Petro, nec Apostolis cæteris tamquam personis privatis immunitatem ab omni errore promisit, sed tantùm in Actibus, quibus tanquam Apostoli Ecclesiam docebant.

Obijc. tertiò: Summus olim Pontifex cum Synagoga Judæorum à vera fide aberravit, quando Christum ejusque doctrinam repudiavit. Ergo Pontifex Romanus cum sua Ecclesia à vera fide aberrare potest.

Resp. negando sequelam. Nuspiam enim apertè reperitur ea promissio facta Pontifici & Synagogæ Judæorum, quam Christus Petro ejusque Successoribus confirmavit Matth. 16. v. 18. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam* &c.

Obijc. 4. Quando Christus dixit, *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*, non intellexit Ecclesiam stabiliendam supra Petri personam, sed tantùm supra Fidem quam profitebatur. Ergo Christus per illa verba, Petro, ejusque Successoribus infallibilem in definiendo authoritatem non promisit.

Resp. negando antecedens. Quia sic Christus, promissis tam amplis, nullam prærogativam dedisset Petro, magis quàm cuivis Apostolorum & Fidelium, quibus Fides Petri communis erat. Negari autem non potest quin per illa verba ad solam Petri personam directa, concedatur illi in stabilienda Ecclesia peculiaris potestas, aliis non communicata. Soli enim Petro, & non ejus Fidei cum cæteris communi, dici potuit, Tu es Petrus:

Petrus: Tibi dabo Claves regni cœlorum: Quodcumque ſolveris ſuper terram erit ſolutum & in cœlis &c. Cùm autem Petrus eſſet mortalis, & Eccleſia ſemper duratura, debuit poteſtas illi conceſſa, ad Pontifices ejus Succeſſores derivari.

Obijc. 5. Sola Chriſti perſona eſt verum Eccleſiæ fundamentum. Ergo non potuit Eccleſiæ infallibilitas ſupra Petrum ejuſque Succeſſores ædificari.

Reſp. Solam Chriſti perſonam eſſe fundamentum Eccleſiæ primarium, perſonam verò Petri eſſe fundamentum Eccleſiæ ſecundarium, cum poteſtate vicaria à Chriſto tanquam primo & principali fundamento derivata. Huic enim innititur firma illa & infallibilis authoritas quam in Petro ejuſque Succeſſoribus ſtabilitam, ab ipſo Eccleſiæ exordio tota ſemper antiquitas agnovit.

Hæc igitur eſt Via regia quam tenuerunt Patres noſtri, hæc Petra immobilis cui in omni controverſia firmiter adhæſerunt, hæc Regula certiſſima cui nunquam ſe, moreſque ſuos conformare dubitarunt. Quid ergo mirum horum temporum Sectarios per tot errorum labyrinthos continuò circumagi? Reſpuunt Fidei Regulam, deſerunt firmam Petram, Viam regiam declinant, devias ingrediuntur ſemitas, quas non noverunt Patres eorum, quarum noviſſima ad interitum ducunt ſempiternum.

CAPUT IX.

Methodus brevis ex prædictis refutandi Sectarium in quavis Fidei controversia.

Methodus prima.

IN primo Disputationis ingressu, interrogandus est Adversarius, qui se profitetur esse Reformatæ religionis, per quam Regulam & normam infallibilem velit meam fidem in aliquo Puncto reformare, & erroneam declarare.

Respondere certò debet, se velle meum errorem reformare per purum Dei Verbum in Scripturis sacris contentum. Est enim articulus primarius Religionis Reformatæ, solam Scripturam esse Regulam fidei, & judicem controversiarum, seponendo authoritatem Ecclesiæ, Traditiones, Concilia, ac proinde præter purum Dei Verbum nihil omninò esse audiendum.

Sed contrà opponės hoc modo. Si meum errorem velis reformare per purum Dei Verbum: Quæro abs te primò: in qua Editione Scripturæ contineatur purum & incorruptum Dei Verbum: An in Anglicana, aut Genevensi, quam amplectitur tua Ecclesia Reformata, an verò in editione Vulgata quam admittit Ecclesia Romana, nam illæ Scripturæ in multis differunt.

Respondebit, in Anglicana aut Genevensi, non verò in Romana. At contrà, Peto mihi ostendi, ubinam habeatur in Scriptura, Editionem Anglicanam esse purum & incorruptum Dei Verbum, potiùs quàm Romanam? Si dicat id declaratum esse à Parlamento Anglicano,

vel

vel à Statibus Hollandiæ, vel quid simile. Peto iterum ubinam legatur in Scriptura Editionem, quæ declaratur à Parlamento Anglicano, vel Statibus illis, esse purum Dei Verbum? Hæc cùm in Scripturis ostendere prorsùs nequeas, nullo modo potes meum errorem ex solo & puro Dei Verbo reformare, quod jam suscepisti,& præstare teneris. Quod ni feceris, tua Religio reformata, quæ id profitetur, convincitur esse erronea. Hâc primâ methodo, si rectè urgeatur, necessariò constrictus tenetur adversarius absque ulteriori progressu.

Secunda Methodus.

Sed ut ulteriùs procedamus, permitte jam licet, ex Editione & versione v. g. Anglicana clarè ostendatur me errare credendo cum Ecclesia Romana, verbi causâ, Realem Christi præsentiam, & perseverantiam in Eucharistia, aut Confessionem Sacramentalem, aut alium quemcunque fidei Romanæ articulum.

Quando adversarius aliquem Scripturæ textum contrà protulerit, hoc modo urgendus erit.

Scripturæ textum à te prolatum aliter intelligunt & explicant Catholici Romani pro sua fide, quàm à te intelligatur & exponatur pro tua doctrina illi contraria.

Ergo ut tuam mentem sequar, rejecta Ecclesiâ Romanâ tam amplâ & antiquâ, debes mihi ostendere, ubinam dicatur in Scriptura, tuo sensui & explicationi esse adhærendum, eamque præ cæteris tanquam infallibilem eligi debere. Hoc enim est punctum fidei quod jam disputamus, v. g. an tua explicatio de Reali præsentia sit vera; nostra autem falsa; omnia autem

puncta fidei debent ex sola Scriptura constare, uti ipse doces & profiteris. At nuspiam in tota Scriptura dictum reperies, quod tua, aut tuæ Sectæ explicatio sit infallibilis, Romanæ autem Ecclesiæ, & omnis Sectæ tibi contrariæ explicatio sit erronea. Ergo ex tua confessione habeo, me non debere, nec salvâ fide posse tuæ doctrinæ aut Sectæ adhærere; cùm tua fides doceat, nullum fidei articulum esse recipiendum, qui in puro Dei Verbo scriptus non reperitur.

Quòd si dicat, se allatum Scripturæ textum non per suam interpretationem, sed per alium Scripturæ locum explicare. De illa Scriptura redibit eadem quæstio, & idem argumentum quod jam de primo textu attulimus; cùm illam adversarius pro sua doctrina, alii pro sua illi contraria stare intelligant.

Quòd si extra Scripturæ verba, aliquam glossam apponat, aut spiritum suum privatum prætendat. Contra hæc omnia pari ratione valebit idem argumentum. Nihil credendum quod in Scriptura expressum non continetur. Sed tuam glossam, aut tuum spiritum esse divinum, aliorum verò erroneum, nuspiam in Scriptura contineri ostendis. Ergo non licet tuæ glossæ, aut spiritui fidem adhibere.

Tertia Methodus.

POstquam Sectarius coactus est fateri, Scripturas nullibi in terminis asserere suam mentem & explicationem cuivis alteri esse præferendam; restat tantùm ut dicat sibi constare ex ipsis verbis Scripturæ per *claram consequentiam* suum sensum esse verum, aliorum falsum. Exempli

pli gratiâ contra Realem præſentiam ſic argumentabitur. Chriſtus accipiens panem benedixit, ac fregit dicens, *Hoc eſt Corpus meum.* Sed non poteſt illic eſſe Corpus Chriſti realiter, inquit Calvinus; neque extra actualem communionem, inquit Lutherus. Ergo Scriptura dicit Corpus Chriſti ibi tantùm eſſe figurativè, vel ut infert Lutherus, tantùm in actuali ſumptione. Item in alio exemplo Scriptura dicit *Ioan. 6.* Niſi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Ergo communio ſub utraque ſpecie eſt neceſſaria, per legitimam conſequentiam.

Sed quæro ex Adverſario, an non ſciat multas conſequentias deduci ex Scriptura, quæ videntur in ſpeciem apertæ, ſed reipsâ ſunt falſæ; Ex hac conſequentia in ſpeciem aperta: *Pater major me eſt*: Ergo Verbum divinum eſt minus Patre; in hæreſim inductus eſt cùm multis millibus Arius, ac eodem modo per malas conſequentias ex Scriptura per errorem deductas inciderunt plures alii in hæreſes innumeras.

Peto igitur ut oſtendat mihi in Scripturis dici, *Omnem conſequentiam quam ipſe ex Scripturis deducet eſſe infallibilem & divinam.* Aliàs enim vellet me credere aliquid errori obnoxium, & in Scripturis non contentum, quod ipſe tamen nefas eſſe contendit. Manifeſtum autem eſt hoc nunquam oſtenſurum, cùm nulli privato homini in Scriptura promiſſum ſit, omnes ejus conſequentias fore infallibiles.

Itaque Adverſarii fidem non eſſe divinam, ſed merè humanam, & ambiguæ veritatis ſic oſtendo. Nullus articulus innixus motivo fallibili, vel authoritati humanæ eſt articulus fidei divinæ. Sed omnis articulus quem Adverſarius

per solas consequentias deducit ex Scriptura, nititur motivo fallibili, vel authoritati humanæ. Ergo nullus articulus quem sic deducit ex Scriptura est articulus fidei divinæ. Ac proindè non divinam Scripturam, sed suam Dialecticam, non Verbum Dei, sed verbum Aristotelis Regulam fidei ultimatam constituit. Nullibi enim Scriptura definit omnem Adversarii ex Scripturis argumentationem fore legitimam, & ab omni erroris periculo immunem.

Si dicat primò, sæpè consequentiam esse bonam & certam, etsi id in Scripturis non asseratur.

Sed contrà, sæpè etiam contingit esse malam & incertam, fides autem omninò certa esse debet.

Et ut contingeret veram esse & legitimam, aliud prorsùs est consequentiam esse legitimam, aliud esse Verbum Dei: multa enim sunt vera & certa ex ratione naturali, v. g. me esse hominem, non ideò sunt Verbum Dei. Atqui nihil est de fide, nisi quod creditur propter solum Dei Verbum, nihil autem est Verbum Dei, nisi quod in Scriptura continetur, secundùm adversarium: sed jam habemus nusquam in Scriptura contineri quod illa consequentia, quam adversarius deducit, sit bona & infallibilis. Ergo ista consequentia, & doctrina quæ illi innititur, non constituit articulum fidei divinæ.

Si dicat secundò, multa apud Cathólicos esse fidei, quæ tantùm deducunt ex Verbo Dei per legitimam consequentiam, v. g. me esse conceptum in peccato originali, vel, hunc hominem esse verum Pontificem. Ergo potest etiam Adversarius fidei suæ articulos per consequentias ex Scripturis declarare.

Respon-

Respondetur negando consequentiam. Quamvis enim Catholicus sic procederet, per hoc suæ fidei non contradiceret, prout contradicit Adversarius. Non enim habent Catholici pro fidei suæ articulo, quod sola Scriptura sit tota Regula fidei, cùm admittant traditiones, & definitiones Ecclesiæ, ad cujus infallibile judicium referunt suas consequentias, ne à veritate aberrent, neque solâ earum bonitate in credendo nituntur. Sectarii autem docent sistendum esse in sola Scriptura, & tamen ulteriùs pergunt ad consequentias à se formatas & errori obnoxias. Neque consequentias à se fabricatas referunt ad limam Ecclesiæ, cui Christus in judicando infallibilitatem promisit, ut supra cap. 8. ostendimus.

Si dicat tertiò, Christum aliquando articulos fidei ex Scripturis per consequentias deduxisse, ac proindè se posse in negotio fidei per consequentias sine erroris periculo procedere.

Respondetur, consequentiam hanc nullam esse, & vel hinc apparere, quàm facilè sit in deducenda consequentia errare. Nam hoc ipso quo Christi infinita sapientia consequentiam aliquam deducebat, infallibile erat eam rectè deduci. An hanc Christi sapientiam infallibilem habet noster Adversarius? Secundò, independenter ab omni consequentia, quidquid Christus affirmabat etiam extra Scripturas, hoc ipso erat fidei divinæ, quod de se, uti spero, noster Adversarius præsumere non audebit: eoque minùs quod sibi ex professo ademerit potestatem agendi per consequentias, sed in solo Dei Verbo sistendum esse profiteatur, quod nunquam legitur Christus fecisse.

Restat ergo ut Adversarius fateatur primò, Fidei

Fidei nostræ articulos non posse ex sola Scriptura judicari, aut reformari. Secundò, Sectam suam esse erroneam, quæ hoc tanquam fidei punctum profitetur. Tertiò, in controversiis fidei, & ipsius Scripturæ, necessariò recurrendum esse ad judicium Ecclesiæ, quam testatur ipsa Scriptura à Christo constitutam esse judicem in rebus fidei. Audi D. Augustinum de hac re primitivæ Ecclesiæ sensum tibi clarissimè exponentem lib. 1. contra Crescon. *cap.* 33. „Scripturarum à nobis tenetur veritas, cùm id „facimus, quod universæ jam placuit Ecclesiæ, „quam ipsarum Scripturarum commendat au„thoritas: & quoniam sancta Scriptura fallere „non potest, quisquis falli metuit, hujus obscu„ritate quæstionis, Ecclesiam de illa consulat, „quam sine ulla ambiguitate sancta Scriptura „demonstrat.

Methodus quarta.

POssunt & aliâ viâ infringi argumenta syllogistica, quæ Sectarii in quavis fidei controversia Catholicis opponunt: sive ostendendo totum syllogismum qui proponitur ad rem non pertinere; sive singulas argumenti propositiones negando; propter vitium quod patebit omnibus Sectariorum syllogismis in materia fidei esse commune. Horum singula in ipsa disputationis praxi hic breviter deducemus.

Hoc itaque aut simili modo argumentabitur Sectarius, v. g. contra præsentiam Christi in Sacramento Eucharistiæ: Si verba Christi, Hoc est Corpus meum, statuerent Christum præsentem in Eucharistia, Corpus Christi esset simul in Cælo & in terrâ. Sed idem Corpus non potest esse

esse simul in cælo, & in terra. Ergo verba Christi, Hoc est Corpus meum, non statuunt Christum præsentem in Eucharistia.

Item, contra cultum Imaginum. Committit idololatriam, qui facit sibi sculptile, ut adoret illud, *Deut.*4. Sed Catholici adorant statuas, & imagines Sanctorum. Ergo Catholici committunt idololatriam per cultum imaginum.

Item, contra Absolutionem Sacramentalem. Fides docet solum Deum posse peccata remittere. Sed Catholici credunt peccata remitti per sacerdotes in Confessione Sacramentali. Ergo Catholici (id docendo) à vera fide aberrant. Et sic de cæteris syllogismis qui possint in aliis controversiis ab hæreticis formari.

Cavebit hic Catholicus (nisi insigniter eruditus) more scholastico ad singulas propositiones respondere, aliàs prolixâ nimis disputatione se intricabit, & facilè Adversario aliquam elabendi viam relinquet. Hanc ut præcludat, & adversarium breviter, & clare constringat.

Respondebit ad syllogismum propositum hoc modo: Transeat major, minor, & conclusio. Sive uno verbo, *Transeat totum.* Quia nihil facit ad rem: Nuspiam enim in Scriptura legitur in terminis hæc conclusio tui syllogismi: Verba Christi, Hoc est Corpus meum, non statuunt Christum præsentem in Eucharistia. Ut verò sit articulus fidei, debet apertè in Scriptura contineri, juxta Sectarios. De hoc autem disputàmus, an ille sit articulus fidei. Ergo conclusio tui syllogismi non infert id de quo est controversia, quod tamen fieri debet in legitima argumentatione. Pari modo, nihil ad rem facit hæc conclusio secundi syllogismi; Ergo Catholici committunt idololatriam per cultum imaginum

num. Neque tertii syllogismi, Ergo Catholici errant contra fidem.

Secundò, respondcri potest ad eundem, vel alium quemlibet Sectarii syllogismum, hoc modo: Transeat totum: Nihil ad rem de qua disputatur. Non enim potes tuum syllogismum, sive totam ejus formam mihi in Scriptura exhibere, cum tamen ex integra & legitima ejus forma dependeat veritas tuæ conclusionis, quam vis esse de fide. Memineris autem, juxta Religionis tuæ fundamenta, nihil esse de fide quod non potest expressè in Scripturis exhiberi.

Tertiò, retundi potest quodlibet Sectarii argumentum cujus singulæ partes in Scriptura non continentur, Respondendo (si velis) ad singulas propositiones hoc modo: *Nego majorem, secundum Scripturas*, hoc est, sive Major sit vera, sive falsa parum refert, quia illa non est veritas fidei, cum apertè in Scripturis non contineatur, quod ad omnem veritatem fidei requirunt Sectarii. Eâdem ratione procedendo, *Nego minorem*, *Nego consequentiam secundum Scripturas*. Quia nec Minor, nec Consequens, nec legitima ejus ex Antecedente illatio in Verbo Dei expressè revelatur.

Si clamet Adversarius, Majorem, Minorem, aut Consequentiam esse claram, esse legitimam &c. Responde, Est clara Tibi, transeat; Est clara Scripturis, nego: Ego autem in negotio Fidei non debeo Tibi, sed Scripturis fidem adhibere, cum in quæstione fidei sola Scriptura sit judex & regula infallibilis, uti ipse profiteris.

Si forte Adversarius ulterius contendat, Majorem, & minorem posse ostendi, ex Scripturis; de hoc ne litem intricatam moveas, Responde, sed quomodo probas Scripturam cogitasse de

illa

illa conclusione inde inferenda, cum illa in Scripturis non legatur, imo nec ullus SS. Patrum in terminis eam conclusionem ex illis præmissis intulerit. Ergo tu mihi pro articulo fidei obtrudis unam conclusionem ex tuo tantum cerebro fabricatam, quam non scimus aut Scripturæ, aut ulli Patrum unquam in mentem venisse? An non vides quam longè à tuo proposito & scopo aberras, dum conaris tua somnia, & illationes extra Scripturam formatas, pro puro Dei verbo nobis venditare?

Si urgeat, Conclusionem, quæ infertur ex Majori & Minori revelata; habendam esse pro articulo fidei. Responde: Prius probandum, esset ex puro Dei verbo tuam conclusionem ex duabus præmissis revelatis *in debita forma* à Te illatam esse; hoc autem *in Scriptura* non ostendes.

Secundò, Quæro abs te, Amice; an ignores hoc ipsum inter optimos Theologos incertissimum esse; An Conclusio quatenus deducitur ex duabus præmissis revelatis pro articulo fidei haberi debeat. Negant disertè Valencia, Lorca, Molina, Turrianus; Comptonus & alii complures in Philosophia & Theologia versatissimi. Quia inquiunt, sola revelatio & authoritas divina non movet ad assensum istius conclusionis: illi enim assentimur ex parte propter formam syllogisticam, sive formalem connexionem præmissarum cum conclusione, quæ tamen forma & connexio non est in Scripturis revelata. Hinc opinio probabilis est multorum Theologorum cum Caietano, Suare, Vega, Cano, Comptono &c. Fidem non esse discursivam, sed immediatè, & simplici actu credi revelationem divinam & mysterium revelatum, v.g. re-

velatam esse in Scripturis Verbi incarnationem, absque eo quod illud credatur propter discursum & formam syllogisticam; quia hæc fundatur tantum in hoc principio merè naturali; Quæcunque sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se: atque ita fides nostra, ex vi hujus motivi, non esset certior quâvis scientiâ naturali.

Cum igitur hæc sit quæstio incerta, & inter Theologos disputata, & in Scripturis non contenta aut decisa; debet Adversarius exhibere Articulum de quo disputatur, non in consequentia à se formata; sed in claro & aperto Scripturæ sacræ testimonio, de quo nemo possit dubitare. Tale autem testimonium pro Articulo fidei Catholicæ contrario nunquam proferre poterit.

Scio quidem Bellarminum, & plures alios contra hæreticos per consequentias procedere, & in dissolvendis eorum syllogismis singulas propositiones diffusè examinare. Sed quia illa via prolixior est, & iis qui scholas non multum triverunt nimis intricata, hanc ego aperio Artem disputandi Compendiosam, facilem, & iis quibus hæc scribo magis aliquando accommodatam. Et hos iterum moneo, ne ullo modo permittant Adversarium extra hanc formam divagari, cum Sectarius qui extra Scripturas nihil se credere profitetur, illam disputandi formam admittere teneatur, vel primum illud fidei suæ principium abjurare. Hanc vero respondendi viam si Catholicus firmiter teneat, nec patiatur se ad alia perarga abduci, facile Adversario, responsione inexpectatâ perculso, os occludet, & paucis verbis apertam de eo victoriam reportabit.

C A-

CAPUT X.

Quædam Dilemmata Sectario breviter proponenda.

VAldè uſitatum eſt Hæreticis, quando cum Catholicis converſantur, variis de fide quæſtionibus ex improviſo eos laceſſere, quas ut refellere poſſint, methodum ſuprà tradidimus. Hic juvat ex altera parte breves quaſdam interrogationes per modum dilemmatis Catholico ſubminiſtrare, quibus inſultantem adverſarium facilè compeſcat, & ex quovis reſponſo conſtrictum teneat, eumque adigat, ut ſine ambage affirmando, vel negando præcisè reſpondeat, hoc modo.

Dilemma I.

1. Quæro, An tua Eccleſia v. g. Lutherana, ſit antiqua, an nova? Si reſpondeat eſt antiqua. Quæro igitur, ubi fuit, aut quis antiquorum ejus unquam meminit per 1500. annos à Chriſto uſque ad Lutherum? Si dicat eſſe novam; Infer, ergo non eſt Eccleſia Chriſti, quæ antiqua eſt, ante mille ſexcentos annos ab eo conſtituta.

Dil. II.

2. Quæro. Vera Chriſti Eccleſia eſtne fallibilis, an infallibilis? Si reſpondeat, eſt infallibilis. Quomodò ergo falſa eſt Eccleſia Romana quæ ab initio fuit vera Chriſti Eccleſia, ut ipſi Sectarii admittunt. Si dicat, eſſe fallibilem. Quomodò ergo tibi conſtat tuam Eccleſiam Lutheranam non eſſe hodie falſam, ſi vera Eccleſia poſſit eſſe fallibilis, & à fide deficere.

Dil. III.

3. Quæro, Vel homines possunt salvari in Ecclesia Romana, vel non possunt? Si non possunt, ergo totus mundus damnatus est à primis Ecclesiæ temporibus per 1500. annos usque ad Lutherum, quo tempore nulla alia nota fuit hominibus Ecclesia Christi nisi Romana. Si possint in Romana salvari, cur Lutherus & ejus Sectarii eam deseruerunt?

Item, Religio Romana in Anglia ante Lutherum fuit vera, vel nunquam in Anglia fuit vera Christi Religio. Nam Anglia suscepit Christi fidem ab Ecclesia Romana sæculo 6. per Augustinum Anglorum Apostolum, vera autem Christi fides priùs defecit in Ecclesia Romana sæculo quinto, secundùm adversarios: ergo Anglia nunquam habuit veram Christi fidem, si vera est Sectariorum doctrina. En quanto dedecore Sectarii suam Patriam improvido errore afficiant.

Dil. IV.

4. Quæro, Ecclesia Lutherana, si fuit in mundo ante Lutherum, vel erat visibilis, vel invisibilis. Si asseras fuisse visibilem, dic quæso quis eam vidit, quis de ea unquam scripsit, aut mentionem fecit. Si autem dicas fuisse invisibilem, idem eodem jure de sua Ecclesia dicent Turcæ, dicent Anabaptistæ, dicent novi Tremblantes, an ideò illis credemus?

Dil. V.

5. Quær. Vestra Ecclesia si fuit in mundo ante Lutherum, vel fuit sancta, vel non sancta. Si fuit sancta, assigna aliquem ex Sanctis Lutheranis, ejusque vitam, aut miracula in ulla Historia sacra, aut profana à tempore Christi usque ad Lutherum. Si non fuit sancta, ergo non fuit

Ecclesia

Ecclesia Christi, quæ sancta esse debet, & semper ab initio tot habuit sanctos Apostolos, Martyres, Confessores.

Dil. V I.

6. Quær. Scriptura sacra non est nata cum Luthero, sed eam accepit ab Ecclesia Romana à centum circiter annis quando ab ea defecit. Quæro igitur hoc modo. Ecclesia Romana, à quà Lutherus accepit Scripturas sacras, vel fuit tunc temporis vera, vel falsa Ecclesia. Si dicas fuisse veram: damnandus est Lutherus & omnes ejus asseclæ, qui Ecclesiam veram deseruerunt. Si autem respondes fuisse falsam, quomodò ergo constat Lutherum & Lutheranos non habere falsam Scripturam, cùm illam acceperit à falsa Ecclesia, quæ multò faciliùs potuit occultè Scripturam, quàm publicè veram fidem paulatim corrumpere. Quomodò ergo potest Lutheranus gloriari se purò Dei Verbo credere & adhærere.

Dil. V I I.

7. Quær. Religio Lutherana quà talis consistit ex articulis purè negativis v. g. Non est Purgatorium; Non est Papa; Non est Missa &c. Quæro igitur. An articuli illi continentur in Scriptura, an non? Si affirmas, ostende mihi locum ubi Scriptura dicat, non datur Purgatorium &c. Si negas posse in Scriptura assignari. Ergo Lutheranismus quà talis constat ex articulis in Scriptura non contentis: ergo non nititur Verbo Dei.

Si respondeas illos non esse Lutheranismi articulos essentiales, sed tantùm accidentales. Quæro iterùm, An illi articuli, quos vocas accidentales, contineantur in Scriptura, an non? Si contineantur in Scriptura, non minùs essentialiter

sunt

ſunt articuli à Deo revelati, quam quivis alius in Scriptura contentus: omnia enim quæ divina veritas in Scriptura proponit, æquè ſunt Verbum Dei,& æqualiter participant infinitam Dei revelantis authoritatem, ac proindè neceſſarium eſt æqualiter eſſe credenda. Si autem dicas in Scriptura non reperiri, ergo jam cogeris admittere articulos tuæ fidei eſſe extra fidem, hoc eſt, extra Scripturam, in qua ſolo profiteris tuam fidem contineri. Ergo corruit tota fabrica Lutheraniſmi in illis fidei articulis quos ſibi de novo fabricavit, & in quibus diſſidet ab Eccleſia Romana.

Dil. VIII.

8. Quær. Aſſeris Eccleſiam Romanam defeciſſe à vera fide circa annum Chriſti quingenteſimum, hoc enim docent Sectarii. Quæro, an defecerit illa tota ſimul, an ſucceſſivè per partes. Non tota *ſimul*. Quia hoc tantundem eſſet, ac ſi omnes qui toto orbe ſunt in Eccleſia Romana hodie decumberent Romani, & cras ſurgerent Lutherani. O figmentum! dic quæſo, quænam hiſtoria rem tam prodigioſam commemorat?

Neque dici poteſt quod Eccleſia Romana defecit *ſucceſſivè*, hoc eſt, una pars cæperit negare aliquem articulum fidei, quem Eccleſia catenùs affirmavit. Nam omnes qui id fecerunt à reliquo Eccleſiæ corpore tanquam hæretici ſemper ſeparati fuerunt. Ergo non potuit ipſum corpus Eccleſiæ Romanæ à vera fide ſucceſſivè deficere. Exemplum ſit in Berengario, quando circa annum Chriſti milleſimum cæpit negare in Euchariſtia realem Chriſti præſentiam; ſtatim reliqua Eccleſia ſe illi oppoſuit, illumque uti hæreticum damnavit, uti fuſè tra-

dit

dit Historia Ecclesiastica, quæ omnia Ecclesiæ dissidia ac schismata semper accuratè commemorat. Ante Berengarium autem nullus omninò in ulla historia reperitur in Eucharistia realem Christi præsentiam negasse. Ergo tota semper Ecclesia usque ad Berengarium illam affirmavit, adeòque manifestè ostenditur primitivam Ecclesiam realem Christi præsentiam credidisse, & ab ea fide nunquam successivè defecisse. Hujus dilemmatis evidentiâ convictus traditur in Gallia Comes Turrenius Generalis armorum celeberrimus, & primaria olim Sectariorum columna, qui non ita pridem tot bellica trophæa publicâ Romanæ fidei professione coronavit.

Dil. IX.

9. Quæro. Donum Miraculorum vel est certum signum veræ Ecclesiæ, vel non est certum ejus signum. Si dicas non esse certum signum veræ Ecclesiæ; jam accusas Christum fraudis & imposturæ, qui miracula pro signo certo & indubitato veræ Ecclesiæ proposuit *Matthæi* 11. Cæci vident, claudi ambulant &c. & *Marci* 16. Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur, in nomine meo demonia ejicient &c. & per hæc signa Judæos & Gentiles ad suam Ecclesiam adduxit.

Si autem admittas donum Miraculorum esse certum signum veræ Ecclesiæ; jam clarum est Ecclesiam Romanam esse veram, in qua sola, etiam hoc ævo, miracula priscis similia reperiuntur.

Dil. X.

1. Quæro, ex moderno Sectario; An agnoscat antiquos Hæresiarchas, verbi gratia, Arium esse verè hæreticum & ritè condemnatum, an vero

vero id neget. Si negat Arium verè esse hæreticum, jam condemnat primævam Ecclesiam quæ Arium ut hæreticum proscripsit. Si verò agnoscat Arium verè esse hæreticum, idem de Luthero, & moderno quovis Sectario, admittere debet. Uterque enim eodem modo ab universa Ecclesia Romana damnatus & separatus fuit; & ideo toto orbe pro hæreticis habiti. Nam sicut hoc tempore dicit Lutherus Ecclesiam Romanam errare, ita in primis sæculis idem asseruit Arius, & tamen apud omnes est hæreticus. Sicut Lutherus citat pro se Scripturas, ita multò magis urgentes pro suo errore citavit Arius, ut probaret Filium in divinis esse Patre minorem: Pater major me est. *Ioan.* 14. Et ubi Scripturæ dicunt Patrem & Filium unum esse, Arius explicat de metaphorica & morali unitate voluntatis. Denique quidquid pro se prætendet Lutherus, eodem jure pro se dicet, aut olim dixit Arius. Ergo necesse est (Lutherane &c.) ut vel Arium hæreticum esse neges, vel te hæreticum admittas.

CON-

CONTROVERSIÆ RECENTIORES DE AUTHORITATE PONTIFICIS ET CONCILIORUM

QVoniam authoritas Ecclesiæ docentis; quam supra stabilivimus, exire solet in Actum per definitiones Pontificum, aut Conciliorum, necessarium est difficultates modernas quæ de his moveri solent latius explanare, ut Curatores animarum in quavis particulari quæstione sanam Ecclesiæ doctrinam discernere, ac tueri valeant.

QUÆSTIO PRIMA.

An authoritas Concilii generalis sit supra authoritatem Pontificis?

AFfirmativam partem sustinuerunt aliqui Doctores Catholici, qui licet contra hæreticos agnoscant Pontificem esse supremum in terris Caput universæ Ecclesiæ, id tamen intelligunt de Ecclesia ut est singillatim ac sparsim sumpta, non verò ut collecta, & in unum Corpus legitimè congregata. Ita docuit Gerson lib. de potestate Papæ, Almainus de author. Ecclesiæ, Tostatus defensorii *part. 2. cap. 72.* & aliqui ex Sorbonicis, contra quos.

Dicen-

Dicendum est, Pontifici competere authoritatem Concilio generali majorem. Est hæc communis Theologorum doctrina, quam plures dicunt fidei proximam, & oppositam sententiam erroneam appellant, ac fusè eam oppugnant, cum Bellarmino de Concil. *Lib. 2. cap.* 15. Cajetano, aliisque.

1. Ut clarius hoc breviusque probetur, assumo id primò, quod adversarii ultro concedunt. Pontifex Romanus est Caput, ac Pastor universalis singularum Ecclesiarum ut sunt sparsæ ac sejunctæ; Ergo est etiam Caput ac Pastor omnium Ecclesiarum ut sunt in unum conjunctæ ac congregatæ in Concilio generali. Patet consequentia, quia per collectionem in unum gregem, sive in Corpus Concilii, Ecclesiæ particulares non desinunt esse oves Christi, quas disertè ac sine exceptione Christus ipse suo in terris Vicario subjecit, dum dixit Petro, Pasce oves meas: Confirma fratres tuos. Non enim desinunt esse oves, aut degenerant à natura fratrum per mutuam conjunctionem inter se, & cum suo Capite in Concilio generali.

Ex quo ulterius patet, Concilio nullam immediatè à Christo collatam esse authoritatem, sed omnem quam habet potestatem à Pontifice derivare, cum Christus nulli præter Petrum reperiatur gubernandæ Ecclesiæ authoritatem concessisse.

2. Probatur secundò hæc doctrina, ex ipsa Conciliorum Generalium solemni ac legitima declaratione, quâ summi Pastoris authoritatem Concilio majorem agnoscunt. Atque imprimis Concilium Florentinum, ex Patribus tam Græcis quàm Latinis conflatum, summo consensu sic decernit P. 2. Collat. 22. *Definimus Sanctam*

Aposto-

Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem successorem esse B. Petri Verticis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, ET TOTIUS ECCLESIÆ CAPUT, *& omnium Christianorum Patrem, ac* DOCTOREM *existere, & in universum orbem tenere primatum, & in B. Petro pascendi, regendi & gubernandi universalem Ecclesiam à Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse.* En decretum legitimi Concilii, & à Pontifice confirmati, declarat Christi Vicarium totius Ecclesiæ Caput: & in universum orbem tenere Primatum: pars autem orbis est Ecclesia in Concilio congregata: non poterit ergo Pontificis authoritati se subducere, nisi forte ultrà universum orbem ad spatia ignota se extendat.

Accedit altera definitio generalis Concilii Lateranensis ultimi, sub Leone X. sess. 11. ubi postquam declaratum est decreta Concilii Basileensis contra Pontificis authoritatem, nullius esse roboris, ita subjungitur: *Solum Romanum Pontificem pro tempore existentem, tamquam* AUTHORITATEM SUPRA OMNIA CONCILIA HABENTEM, *Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissolvendorum plenum jus ac potestatem habere, nedum ex sacræ Scripturæ testimonio, dictis Sanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum etiam prædecessorum nostrorum, sacrorumque Canonum decretis, sed propria etiam eorundem Conciliorum confessione manifestè constat.* Facit horum Conciliorum in propria causa tam luculenta confessio, ut supervacaneum putem prolixiora eam in rem argumenta coacervare, quibus facile est tractatus integros implere.

3. Opponunt aliqui primò, Decreta Concilii Constantiensis *Sess.* 4. & Conc. Basileensis *Sess.* 2. quæ videntur Concilio generali asserere authoritatem Pontifice majorem.

Ref-

Respondeo, Concilia ista quoad hoc confirmata non fuisse, ideoque in hoc nullum robur obtinere, ut constat ex Bulla Leonis X. in Concilio generali Lateranensi, in qua declaratur, utrumque Concilium in hoc negotio errasse, ipsumque Concilium Basileense Conciliabulum appellatur, quod fusius ostendit hic Bellarminus, ac Turrecremata qui tunc vixit, aliique.

Oppones secundò, In primo Concilio ab Apostolis Hierosolymis celebrato, non Petrus, sed totum Concilium dixit; visum est Spiritui Sancto, & nobis &c. Et decreta istius Concilii authoritate Ecclesiæ propriâ, non Petri nomine, ad fideles Antiochiam transmissa fuêre.

Respondeo, hæc quidem gesta fuisse authoritate totius Concilii, sed non excluso Petro ejus Capite, à quo decreta illa vim & robur accepêre, sicut dum modo decreta Conc. Tridentini proponuntur fidelibus nomine Concilii, id omnes intelligunt de Concilio prout in eo Pontifex includitur.

Oppones tertiò. *Matthæi* 18. Christus dixit ipsi Petro, Si peccaverit in te frater tuus, dic Ecclesiæ. Ergo ipsa Ecclesia in Concilio congregata, potestatem judicandi immediatè à Christo accepit.

Respondeo, præceptum illud non intelligendum de Ecclesia in universali Concilio congregata, aliàs enim impleri non posset trecentis annis post Christum, quo tempore nullum in Ecclesia fuit Concilium generale. Per Ecclesiam igitur Christus hic aliud non designat, quam quemlibet Superiorem, aut Congregationem, quæ in Ecclesia legitimum judicium exercet, rectè enim dicitur fieri ab Ecclesia, quod fit à persona publicam in ea habente potestatem.

4. Postre-

4. Postremò, hic extorquendum est telum quibusdam, qui hoc tempore in Partibus hæreticorum se vocant Missionarios Apostolicos, nec dubitant tamen, ut evehant potestatem Principum sæcularium, Apostolicæ sedis authoritatem infra Concilium deprimere: ac confidenter asserere, hanc esse Ecclesiæ Gallicanæ certam, & indubitatam doctrinam.

Verùm in hoc produnt crassam rerum Gallicarum ignorantiam, dum suam, & paucorum labem, omnibus Galliæ Theologis affricare nituntur. Testatur id mecum celebris scholæ Sorbonicæ Doctor Andræas Duvallius agens de ea sententia quæ asserit Pontificem esse supra Concilium generale Tract. de Rom. Pont. potestate P. 4. q. 7. *Totus* (inquit) *orbis, exceptis pauculis Doctoribus, eam* (Sententiam) *amplectitur; & rationibus validissimis, cum ex Scriptura, Conciliis, & Patribus, tum ex Principiis Theologiæ petitis confirmatur.* Atque idem Doctor luculenter ostendit in Anteloquio §. *quo pacto.* Concilium Basileense, in hoc puncto Pontificiæ authoritati inimicum, ab universa Ecclesia explosum semper rejectumque fuisse, nec aliam in hoc esse fidem Galliæ, quam universalis Ecclesiæ.

Hujus rei præclarum præbuêre argumentum Episcopi Galliæ, & Doctores Sorbonæ, quando Parisiis anno 1611. prodiit libellus Anonymus de Ecclesiastica & politica potestate, qui cùm in hac quæstione videretur Pontificis authoritati adversari, Cardinalis Perronius, unâ cum Episcopis provinciæ Senonensis, & postea Aquensis provinciæ Antistites, gravi censura libellum notarunt, ac suo decreto condemnarunt. Quorum sententiam ipse Author libelli postea amplexus est, suumque errorem debitè retractavit.

Abeant

Abeant jam inanes fabellæ, de Ecclesia Gallicana universa in hoc dogmate Pontifici contraria: facessat quoque credula nimis talium Missionariorum imprudentia, qui, ut cupiditatibus suis velificentur, à veritate auditum avertunt, & ad tales fabulas convertuntur.

QUÆSTIO SECUNDA.

An Pontificis definitiones sint infallibiles absque assensu Concilii generalis.

1. RESpondeo, & dico Pontificem Romanum infallibilem habere authoritatem in definiendis rebus fidei pro universa Ecclesia, etiam absque Concilio generali. Hæc doctrina communis est inter omnes melioris notæ Theologos: Contra Gersonem, & Almainum in lib. de potestate Ecclesiæ, Alphonsum de Castro, & Tostatum defensorii *p.2.c.30.* Adrianum VI. antequam esset Pontifex *quæst.ult.* de Confirmatione, & *quodlib.2.q.* 1. cum quibus sensisse videtur Baius, uti patet ex ejus Epist. ad Doct. Gravium data an. 1572. & aliqui Sorbonici, qui tamen non negant definitioni Pontificis etsi fallibili obtemperandum esse, Sed istorum sententia ab aliis Theologis variâ censurâ notatur, adeò ut Bellarminus hanc etiam dicat erroneam, & hæresi proximam, & plures recentiores absolutè hæreticam.

Probatur hæc doctrina primò, illis argumentis quibus supra ostendi Pontificem esse suprà Concilium, & nulli omnino à Christo, præterquam Petro, immediatè collatam esse authoritatem infallibilem regendi, & docendi universam Eccle-

Ecclesiam,dum soli Petro cum successoribus determinatè, & in singulari dixit Lucæ 22. *Ego rogavi pro Te ut non deficiat fides tua, & Tu aliquando conversus confirma Fratres tuos.* Et Joan. 21. *Petre amas me? Pasce oves meas.* Et Matth. 16. *Tu es Petrus & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.*

Sed ne quis ulterius dicat, soli quidem Petro & successoribus collatam fuisse potestatem immediatam docendi universam Ecclesiam; potuisse tamen Christum requirere assensum Concilii generalis, tanquam conditionem sine qua spiritus Sanctus Pontificis definitioni non assisteret. Contrarium evincunt verba Christi superius allata, quæ cum sint absoluta, non patiuntur ullam hujusmodi conditionem apponi, præsertim cum illa gratiam ac Privilegium contineant, quod nunquam ultra Principis verba restringendum judicatur. Et verò parum Ecclesiæ usibus consentanea fuisset in Pontifice hæc docendi & docendi & definiendi authoritas, si non esset ab erroris periculo libera absque Concilio generali, quod nunquam sine ingenti labore ac molimine, imo aliquando, obsistentibus Principum dissidiis, ex toto orbe Christiano nullo modo cogi potest, Hunc igitur Ecclesiæ universæ Cætum requirere ad decidendum quamlibet fidei controversiam, ne quidem prudentiæ est humanæ, multò minus providentiæ divinæ.

2. Sed age, Si lubeat Ecclesiam universam tot itineribus toties fatigare. Demus jam grandævos illos Concilii Patres per mille viarum discrimina ab extremis oris in unum cætum, locumque cum suo Capite convenisse. Proponitur congregatis nova quæpiam fidei controversia, itur in suffragia. Sed ecce, ut sæpe factum, aliud sentiunt Patres, aliud Pontifex. Cujus hic sententiæ standum erit?

erit? Non solius Concilii, cum fatearis hujus assensum tantum requiri per modum conditionis, ut Pontificis definitio sit infallibilis. Neque admittas standum esse sententiæ definitivæ solius Pontificis. Quid ergo Ecclesiæ in hoc Concilio consilii erit? Si tuæ innitatur sententiæ, re infectâ iter remetiendum, & de controversiis fidei decidendis desperandum erit.

3. At ne id unquam eventurum formidemus: Probatur secundò nostra assertio, ex testimonio Conciliorum generalium, quæ in Pontifice res fidei per se definiente hanc authoritatem erroris expertem ultro agnoscunt. Illam in Leone I. lubens admisit Synodus Calcedonensis IV. Nam priusquam Synodus illa Calcedone congregata fuisset, Leo Pontifex damnaverat Eutichetem Epistolâ Flaviano Constantinopolitano inscriptâ, quæ verius encyclica sive universalis fuit. Hæc cum Concilio lecta esset actione 2. Patres acclamarunt; *Anathema qui ita non credit, Petrus per Leonem locutus est.* Hanc itaque Leonis Epistolam ac sententiam definitivam, tanquam certissimam fidei regulam acceperunt, eique Actione quartâ in Concilio subscripserunt. Quinimo postquam aliqui Episcopi Ægyptii, qui prius in reprobando Eutichete tergiversati fuerunt, tandem dixissent, *Anathema Euticheti, & credentibus ei,* nondum acquievêre Patres, sed judicantes rem ex sola Pontificis sententia decernendam, denuò inclamarunt, *Subscribant Epistolæ Leonis, qui non ei subscribit hæreticus est.* Usque adeò, ex sola Pontificis decisione, negotium fidei contra Eutichetem non amplius à Concilio judicandum, sed ex Pontificis immobili sententiâ, jam judicatum esse pronunciarunt, ita ut quemlibet ei obsistentem pro hæretico haberent. Denique tota Synodus

dus communibus votis Actione 16. à Leone postulavit, ut suâ confirmatione decretis Concilii firmum robur adiiceret: satis in hoc apertè professa, inconcussam Decretorum firmitatem à sola Pontificis authoritate dependere.

4. Neque alia cæterorum Conciliorum mens & sententia fuit: patuit ea in Constantinopolitano II. Actione 4. erga Pontificem Agapetum in causa Anthimi: nec minus in Synodo VI. actione 18. erga Agathonem, de cujus ibi litteris tota Synodus ait. *Quas, ut à summo Apostolorum vertice divinitus conscriptas, agnoscimus* Dein in Synodo VIII. erga Adrianum II. ac Nicolaum I. ubi actione 5. de sententia Photii sic denunciatur: *Neque nos sanè novam de illo judicii sententiam ferimus, sed jam olim à Sanctissimo Papa Nicolao, & successore illius Adriano pronunciatam, quam nequaquam possumus immutare.* Si synodus Pontificis sententiam immutare non potuit, ergo agnoscit eam immutabilis esse veritatis. Sed ne in proferendis aliorum Conciliorum monumentis sim prolixior, tantum adjungo brevem Concil. Tridentini confessionem de Baptismo sess. 7. can. 3. *Ecclesia Romana autem non nisi ratione Pontificis est Magistra cæterarum.* Quid verò aliud hoc est, quam soli Pontifici competere infallibile in docenda Ecclesia magisterium.

At, inquies, quædam Pontificum definitiones inter se pugnare videntur. Repono breviter, non pauciores in Conciliis, imo in Sacris litteris antilogias in speciem apparere: an ideo his, aut illis sua concidit authoritas? Solvit illas facile Bellar. & Amicus tom. 4. disp. 7. sect. 2.

Postremò, vim habet insuperabilem constans Ecclesiæ toto orbe diffusæ consensus in acceptandis omni ævo Pontificum decretis, quibus

graviores quædam hæreses profligatæ fuerunt, etsi ea nullius fuerint generalis Concilii assensu corroborata. Constat enim primò, jam inde à temporum Apostolorum, nullum in Ecclesia coactum fuisse Concilium generale usque ad Nicænum I. sub Sylvestro Papa, quarto demum post Christum sæculo: & tamen primi Pontifices ante Sylvestrum, contra emergentes hæreses plurimas fidei, morumque controversias irrefragabili authoritate definiverunt. Damnarunt enim illi; & hæreticos declararunt Caraphrygas, Montanistas, Marcionistas, Novatianos, ac Sabellianos, eosque ab Ecclesiæ corpore separarunt,

Post tempora Concilii Nicæni, quis ignorat quam graves in Ecclesia hæreses suscitarunt Pelagiani, Semipelagiani, Priscillianistæ, Berengarius, Petrus Oxoniensis, aliique, quorum errores soli Pontifices absque Concilio generali proscripserunt, atque horum decreta omnes toto orbe fideles inviolabili fide sibi suscipienda esse non dubitarunt. Ac in Pelagiana quidem hæresi profliganda suum, suique ævi sensum ac sententiam apertè depromit Gelasius Papa *Epistola* 5. Quid, inquit, tendimus ultra definita majorum? aut cur nobis non sufficiunt? an forte nescitis hanc hæresim de qua loquimur, ab Apostolica dudum sede per beatæ memoriæ Innocentium, ac deinde Zozimum, Bonifacium, Cælestinum, Sixtum, continuis ac incessabilibus sententiis fuisse prostratam.

His superiori sæculo successere Leonis X. decreta contra Lutheri errores sancita, & ante coactum Tridentinum magno omnium, præterquam Lutheranorum, consensu recepta. Subierunt & nostro ævo, contra Jansenii dogmata,

ta, Urbani VIII. aliorumque Pontificum Innocentii X. & Alexandri VII. nota satis orbi Christiano Diplomata, de quibus tamen cogimur, si Ecclesiæ filii esse velimus, ut Gelasius, pronunciare: Quid tendimus ultra definita Majorum? aut cur nobis non sufficiunt? an forte nescitis hanc hæresim (de qua loquimur) ab Apostolica dudum sede per beatæ memoriæ *Vrbanum*, ac deinde *Innocentium*, & *Alexandrum* continuis ac incessabilibus sententiis fuisse prostratam. Hæc illius primævi & aurei sæculi, aurea vox, & doctrina fuit: nescio quid ferreum, ac priscis incognitum subinde minatur nostra ætas, dum contra supremi Pastoris vocem obdurescit. Deficere non potuit in Romanis Pontificibus pristina illa, & à Deo promissa in docendo authoritas, defecit ergo in obluctantibus primæva observantia.

Admittunt more majorum melioris notæ Doctores Catholici, pontificis etiam absque Concilio authoritatem erroris expertem, quam supra asserui: & hanc extendunt ad decisionem indubitatam omnium controversiarum, in quibus è Cathedra alterutram partem pro universa Ecclesia definit.

Emerserunt tamen recentiores quidam Theologi, qui huic amplitudini pontificiæ potestatis novos limites apponere moliuntur. Quamvis enim admittant Pontificem in definienda Juris quæstione errare non posse, volunt tamen in Quæstione Facti, etiam quando Ecclesiam universam è Cathedra docet, errori obnoxium esse. Et ut securi sint ne ab hac doctrina validiori fræno cohibeantur, negant etiam Concilio generali authoritatem indubitatam in *Facti* quæstiones concedendam. Hinc si quando de alicujus

Personæ erroribus, defensu Libri, de mente Authoris, & aliis hujusmodi, controversia nova oboritur, ut sententiam sibi metuendam declinent, liberum pandunt ad Facti quæstiones effugium, hoc se clypeo contra Pontificum ac Conciliorum decreta, & anathemata tutos arbitrantur.

Sed levius ferendum foret, si hujus doctrinæ lues iis tantum quibus nata est finibus contineretur. Latè nimium illa serpit, dum trans oceanum ad Apostolicos quoque Missionarios penetravit, quorum aliqui cum *Carono* suis etiam Scriptis hoc contagiosum virus insperserunt. Nec dubitarunt, in alio genere causæ ac controversiæ, contra Pontificum decreta ac censuras, hanc Facti quæstionem obtendere; & ipsos etiam Sectarios, hoc prætextu, Pontificiæ potestati in multis subducere. Ne igitur alii hoc nixi medio apud ignaros aditum sibi ulteriorem aperiant, hic brevem hujus controversiæ expositionem illis oportunè objiciendam judicavi.

QUÆSTIO TERTIA.

An Pontificis in Definiendo authoritas infallibilis extendat sed ad omnes tam Iuris, quam Facti quæstiones?

1. RESpondeo & dico, Nullum errorem cadere posse in doctrinam quam Pontifex authoritate summâ definit, & proponit universæ Ecclesiæ, sive illa Iuris, sive Facti quæstionem contineat.

Nolo probare hanc assertionem argumentis prolixioribus. Ex unico principio jam stabilito rem

rem hanc dilucidè breviterque conficiam.

Certum est fide divinâ omnibus Catholicis, Ecclesiam universam, cujus caput est Romanus Pontifex, non posse in credendo errare; quod supra contra Sectarios firmavi. Atqui si definitio Pontificis in doctrina Facti esset obnoxia errori, in eundem errorem traheretur universa Ecclesia. Ergo in proponenda Ecclesiæ hujusmodi doctrina non potest Pontifex errare.

Minor probatur. Quia de facto Pontifex summâ potestate aliquid definiens in quæstione facti, districtè, & sub anathemate mandat id credi & recipi ab universa Ecclesia, eo tenore quo procedit in quæstione juris; & tota Ecclesia tenetur ejus mandato obtemperare. Ergo si Pontifex in definienda Facti quæstione esset fallibilis, absolutè posset, imo deberet universa Ecclesia in eundem errorem induci.

En quo pertingat immanis error! qui dum in Facti quæstione Pontificis authoritatem convellit; eâdem ruinâ involvit universam Ecclesiam, ipsam columnam, & firmamentum veritatis.

2. Hanc verò in Pontifice circa Facti quæstiones inviolabilem potestatem ab Ecclesia agnitam semper receptamque fuisse, ex suis ipsa monumentis testabitur, ex quibus sufficiet pauca, eaque recentiora proferre.

Sunt hæ Facti quæstiones: An cum corpore Christi remaneat panis substantia in Sacramento Eucharistiæ: An Christus aquam vino miscuerit in ultima cœna: An per Baptismum & Confirmationem imprimatur character Sacramentalis: An Ecclesia antiquissimis temporibus usa fuerit Indulgentiis: An Deipara semper virgo permanserit: An eadem per totam vitam

ex ſpeciali privilegio vitaverit omnia peccata etiam veniala &c. Has verò quæſtiones Leo X. Pontifex per ſuam Bullam contra modernos hæreticos reſolvit, ac definivit, ſuamque definitionem univerſæ Eccleſiæ ſub anathemate credendam propoſuit; idemque poſtea in Concilio Tridentino præſtitum fuit. Contra hanc Pontificis definitionem nemo orthodoxus excepit, nemo ad Facti latebras confugit, nemo in his quæſtionibus ſine erroris periculo decidendis, præter Sectarios, ſummi Paſtoris authoritatem in dubium revocavit.

3. Hanc igitur ſemitam in aliis Facti controverſiis teneat neceſſe eſt, qui non cupit novo exemplo à priſcis Patrum veſtigiis, & veritate deviare: quod ni faciat nullum fidei controverſiis, nec in Romana quidem Eccleſia, exitum inveniet. Faciamus enim, inſurgente nova adverſariorum oppugnatione, Pontificem aut Eccleſiam pro fidelium pace aliquid definire, exempli gratia, Deiparam nunquam actu peccaſſe: nunquam contraxiſſe maculam originalem: Lutherum non fuiſſe à Deo miſſum. Quam facile foret omnem hujus definitionis vim evertere opponendo, hic involvi quæſtionem Facti, hanc non eſſe materiam fidei, Pontificem in his ſummâ authoritate decidendis poteſtatis ſuæ limites exceſſiſſe. Sæpe enim, an quæſtio aliqua factum involvat, à ſola nominis lite dependet. Quiſquis igitur non inanes lites, ſed potius expeditam fidei ſemitam inquirit, huic Regulæ inſiſtat neceſſe eſt: Pontifex aliquid definivit, & Eccleſiæ credendum propoſuit; ergo id potuit definire. Parum enim utilis foret Spiritus veritatis in Eccleſia perpetuò manſurus, ſi permitteret Chriſti Vicarium ſuo nomine, & ſummâ au-

thoritate aliquid universæ Ecclesiæ proponere, quod per suam assistentiam ab erroris periculo non vindicaret.

4. Neque huic doctrinæ adversatur Bellarminus *Lib.* 4. *de Pont. c.* 2. aut Doctores alii, qui tradunt Pontificem, *etiam ut Pontificem, & cum Concilio generali errare posse in controversiis facti particularibus, quæ ex informatione testimoniisque hominum præcipuè dependent.* Non enim admittunt illi quod Pontifex summâ potestate pro universa Ecclesia aliquid definiens possit esse obnoxius errori: sed tantum docent, Pontificem etiam ut Pontificem, per modum judicis privati, errare posse in controversiis facti particularibus, uti dum aliquem excommunicat, suspendit, damnat, aut absolvit, potest fieri ut innocentem damnet, aut nocentem absolvat: quia in hujusmodi judicio non exercet officium Pastoris universalis, neque in his, si erret, tota Ecclesia in errorem inducitur, quia veritas talis sententiæ non proponitur definitivè tanquam ab universa Ecclesia sub præcepto recipienda. Dicitur tamen actus illos exercere, tanquam Pontifex, quia robur suum habent à Pontificia potestate, à cujus sententia ad aliud tribunal appellari non potest. Hoc igitur sensu intelligendus est Bellarminus, nec non Baronius, & Spondanus, dum in historia Honorii admittunt Pontificem & Concilia in quæstione facti errare posse. Et de Bellarmino quidem satis id apertè colligitur ex verbis, quæ loco supra citato præmittit, ubi tradit sententias Pontificum interdum *Versari in rebus particularibus quæ ad paucos pertinent, quales ferè sunt omnes controversiæ facti, ut an talis sit promovendus ad Episcopatum, an jure fuerit promotus, an videatur deponendus* &c. Harum enim quæstionum

decisio ex informatione testimoniisque hominum præcipuè dependet, non ex Spiritus sancti assistentia, quæ tantum Pontifici definienti, & universam Ecclesiam docenti, promittitur.

Ex dictis hactenus dilucidè sequitur, nunquam fieri, aut sperari posse, ut aliqua eadem propositio sive in materia juris, sive facti, semel ab Ecclesia aut Pontifice damnata, postea definiatur ut vera, vel contra, ut præclarè deducit *P. Bruno Neusser* vir eximiè doctus, in suo Prodromo Velitari p. 1. cap. 3.

QUÆSTIO QUARTA.

An possit error cadere in Ecclesiæ, aut Pontificis definitionem de sensu Scripturæ Canonicæ, aut de doctrina alicujus libri Catholici?

1. DIco primò; De fide est Ecclesiam, aut Pontificem non posse errare, dum alicujus Scripturæ sensum definit, & universis fidelibus recipiendum proponit.

Probatur, ex ipsa Scriptura, & ratione manifesta, quibus supra *Cap.* 8. contra Sectarios, ostendimus Ecclesiam & Pontificem, esse judicem infallibilem controversiarum in materia fidei. Sed quæstio quæ oboritur de legitimo sensu Scripturæ sacræ, manifestè versatur in materia fidei: verus enim Scripturarum sensus nititur Dei revelantis authoritate, estque primum totius fidei fundamentum. Ergo in eo declarando necessarium est sententiam Ecclesiæ aut Pontificis ab omni errore immunem esse. Aliàs nulla superesset via, quâ possint hæreses

contra

contra verum Scripturæ sensum exortæ ex comperta veritatis luce dissipari.

Et verò si prisca patrum vestigia relegamus, hac authoritate nixi Pontifices & Concilia profligarunt Arium, Macedonium, Nestorium, Euticherem, quos de vero Scripturæ sensu sibi præfidentes, per legitimam verbi Dei interpretationem summa potestate declaratam ab Ecclesia segregarunt. Nec alio telo Patres Tridentini confixerunt hæreticos contra veram Christi in Eucharistia præsentiam sese efferentes, quàm interpositâ suâ authoritate, quâ declararunt, illos contra Scripturæ sensum aberrare, qui Christi verba, Hoc est Corpus meum &c. *Ad fictitios & imaginarios tropos, quibus veritas carnis & sanguinis Christi negatur, contra universæ Ecclesiæ sensum detorquerent.* Si quis igitur hoc interpretandi magisterium infallibile Ecclesiæ deneget, is nondum convictos Lutheri errores, nondum prostratam Calvini hæresim fateatur necesse est. De quo ne quis fidelium possit dubitare, apertè declarat Tridentinum *Sess.* 4. Ecclesiæ esse, judicare de vero sensu & interpretatione Scripturarum. Neque existimo hanc doctrinam ab aliis quàm apertis Ecclesiæ hostibus in dubium posse revocari.

2. Dico secundò: Falli nequit judicium Ecclesiæ aut Pontificis, authoritate summâ approbantis alicujus Libri doctrinam ut veram & Catholicam.

Probatur primò: Negari non potest quin Ecclesia & Pontifex sit infallibilis in aperiendo sensu Scripturæ sacræ, uti jam inter orthodoxos compertum esse demonstravi: ergo eâdem pollent facultate in approbanda alterius libri doctrina ut Catholicâ, & absque erroris periculo

recipiendâ. Eandem utrobique rationem militare sic ostendo. Sensus ille quem Canonicus Scriptor suis verbis expressit, potest ab alio Authore dissimili verborum ordine & apparatu consignari, sic ut nullum subsit nisi in idiomate, & verbis discrimen. Quid quæso causæ est, cur sensum verum sub novo verborum apparatu latentem non possit Ecclesia deprehendere, si valeat eundem sub priori scribendi forma dignoscere? Certè ad fidelium institutionem, & ad dirimendas controversias omnino facit, veritatem fidei non tantum in sacris Litteris, sed etiam in quovis Libro, de quo lis oritur, sine errore designare.

Probatur Secundò; Si Pontifex, aut legitimum Ecclesiæ Concilium possit errare in approbanda alicujus libri doctrina, ut vera & Catholica, jam ferè omnes Ecclesiæ definitiones suum robur amittent. Doctrina enim in illis definita plerumque à particulari quapiam persona conscripta & concinnata fuit, ac postea Pontificis aut Concilii judicio subjecta. Quod si in judicando de istius scriptionis sensu, Pontifex aut Ecclesia infallibilis non fuit, jam corruunt istæ definitiones ab universis fidelibus pridem receptæ. Exemplo sint Canones illi duodecim, quos Ephesinos vocant, quibus anathema dicitur doctrinæ Nestorii; conscripti fuerunt Canones illi primum à Cyrillo in una ex synodicis epistolis, quos demum ut Catholicos Ephesina synodus approbavit; uti apertè patet Actione 4. in initio Conc. Calcedonensis. Hæc autem approbatio nullius esset roboris, si non possit synodus illa sine periculo erroris judicare de Catholico sensu scriptionis à Cyrillo confectæ. Non enim de solis verbis, ac vocibus judicat Ecclesia, sed

de

de sensu quem verba illa conficere debent.

3. Probatur tertiò: Et argumentum desumo ex mente eorum qui hanc doctrinam præcipuè oppugnant. Fatentur illi libenter Pontificem infallibilem esse in approbandis S. Augustini libris, in ea præsertim parte quâ Pelagianos ac Semipelagianos confutavit. De probatissima horum librorum veritate vel minimum hæsitare summi piaculi loco habent: ipsum proinde S. Augustinum Patrem Patrum, Doctorem Doctorum. post Canonicos Scriptores primum deprædicare non dubitant. Hominem tamen fuisse S. Augustinum, & in scribendis libris errori obnoxium nemo est qui inficiabitur. Unde ergo istis S. Augustini Scriptis authoritas tanta accessit, ut ab omnibus veneratione summâ instar oraculi suscipi debeant? In promptu ratio est, quia scripta illa plures Pontifices aut Concilia approbavêre: illis exploratæ veritatis testimonium apposuit Conc. Constantinopolitanum II. Gelasius Pontifex in Synodo Romana; ac postea Cælestinus, Hormisda, Joannes Papa, eadem contra Pelagii errores amplectenda esse declaravit. Certa igitur tibi est summa & inconcussa authoritas Pontificum, ac Conciliorum in approbanda S. Augustini doctrina vera ac Catholica; neque subit vereri ne hic vel ex quæstione facti, vel ex alia quapiam causa aliquod erroris periculum intervenerit. Quid igitur, dum de aliorum Authorum Scriptis sententiam Pontifices ferunt, lapsum illis aut errorem reformidas? Non tantum ad penetrandum S. Augustini sensum divinus Spiritus Ecclesiæ assistit, satis illi lucis est, ut ad alios ea sese diffundat; nec est cur lapsu temporis moderni Pontifices lucis hujus deliquium patiantur; Christus Iesus heri, & hodie, ipse & in sæcula.

QUÆSTIO QUINTA.

An possit Ecclesiæ aut Pontificis definitio esse erronea, de sensu Libri hæretico, cujus doctrinam condemnat?

1. DIco primò ; Non licet inter Catholicos dubitare de Ecclesiæ, aut pontificis authoritate infallibili in judicando de alicujus Libri sensu hæretico.

Probatur hæc assertiò, ex doctrina jam à nobis in superiori §. stabilita. Sine ullo erroris periculo potest Ecclesia, aut Pontifex approbare alicujus libri doctrinam ut veram, & Catholicam. Ergo eodem modo potest condemnare alicujus libri doctrinam ut falsam, & hæreticam. Nulla hic dispar ratio est, omnia utrimque eadem concurrunt. Si in judicio de sensu libri Catholico, vel nulla est quæstio facti, vel ea definitioni infallibili minimè obsistat, idem omnino statuendum erit de sententia, quâ sensus libri hæreticus declaratur. Si pro conservanda fidei veritate necessaria est in Pontifice Romano authoritas erroris expers ad discernendam in libris S. Augustini Catholicam veritatem, non minus eâdem opus erit ad designandam in Pseudo-Augustino doctrinæ falsitatem. Si denique ad officium spectat summi Pastoris, cui Christus oves suas pascendas commisit, salutaris doctrinæ pascua illis demonstrare, non minus ad ejusdem munus pertinebit, herbas nocentes, id est, doctrinam non sanam absque errore designare, ut fideles à libris, in quibus illa continetur, sui Pastoris curâ & authoritate arceantur.

2. Ad argumentum hoc à Pastoris officio desumptum, opponit *Sinnichius in Goliatho*, sufficere ut pastor sciat se salutares tantum herbas, non autem venenatas Ovibus apponere, etsi interea ignoret in quo agro herbæ illæ creverint, aut quis fuerit agri cultor: atque eodem modo laborandum non esse, etsi summus Ecclesiæ Pastor nequeat scire aut definire, ex quo libro, vel authore doctrina sana, aut noxia desumpta fuerit, modò provideat ut oves sanæ non autem venenatæ doctrinæ pabulo nutriantur.

Displiceret non immeritò hæc responsio, nisi esset Scriptoris nostræ Patriæ, in qua cum venena non gignantur, minorem forte à pascuis venenatis noxam formidavit. Sed quia omnibus hæc scribimus, Quæro ego, quid magnoperè prosit Fidelium omnium Pastorem docere generatim, quid salubre sit, quid noxium, nisi fideles suos coërceat ab illis librorum pratis, & fontibus, in quibus noxia illa & venenata doctrina continetur? Quomodo autem arcebit, si non possit libros illos pestiferos absque errore designare? Hoc si Pastor præstare non valeat, quomodo oves pleræque, quæ minus acutum vident, poterunt pestiferæ doctrinæ periculum evitare, dum ad volvendum noxios libros novitas invitat, author allicit, facundia demulcet, & cælestis doctrinæ Ambrosiâ se potari existimant, dum venenum hauriunt mortiferum? Nihil igitur hic juvat deducta illa à quadrupedum Pastore nonnihil clauda similitudo, qui compactum in stabulo gregem selectis herbis securè pascit, licet pratum ignoret unde demessum fuerat alimentum. Clauda, inquam, erit similitudo, nisi pariter doceas, quo pacto grex Christi toto orbe diffusus, alicujus stabuli repagulis sic compingatur, ut

nequeat libris noxiam doctrinam præbentibus liberas manus, aut oculos admovere. Artem hanc meliori compendio docet Ecclesia, dum indubitatâ supremi Pastoris voce, & oraculo, ipsos potius libros pestiferæ doctrinæ feraces designat, ac designatos ad carceres illos condemnat, in quibus luci, & fidelium manibus perpetuò subducuntur.

3. Probatur invictè eadem veritas, ex perpetua consuetudine pontificum & Conciliorum in ferenda sententia de librorum sensu, aut doctrina perversa; & ex fidelium consensu in amplectenda illa Pontificum sententia. Clariora ex plurimis exempla summatim refero. Libros Berengarii damnavit Nicolaus II. Severi libros reprobavit Agapetus Pontifex, cujus jussu Justinianus Imperator eos flammis aboleri mandavit. Innocentius primus in epistola 26. ad Episcopos Africanos de Scriptis Pelagii sic rescribit: Librum sanè, qui ejus esse diceretur, nobis à Charitate vestra transmissum evolvimus, in quo multa blasphema, nihil quod placeret, nihil quod non penitus displiceret, à quovis damnandum, atque calcandum. Hoc verò rescriptum de sensu libri Pelagiani, unum est ex illis de quo ipse Augustinus non dubitat pronunciare, Româ rescripta venerunt, causa finita est. Divinum nempe aliquid & infallibile hujusmodi Pontificis sententiæ, præ cæteris omnibus, inesse agnovit.

Neque fuisse satis doctrinæ damnatæ, abstrahendo ab Authore ejusque sensu, anathema dicere, uti volunt aliqui Jansenii fautores, constat ex processu habito in prima Synodo Nicæna. Ubi cum Eusebius Nicod. & Theognis Nicænus condemnationi errorum qui Arii dicebantur

sub-

subscriberent, detrectabant tamen ipso Ario ejusque doctrinæ anathema dicere. *Quod minimè crederent eum qui erat accusatus, hominem ejus generis fuisse, qui eos errores doceret*: atque hoc unum satis fuit, ut Synodus illos pro hæreticis haberet, atque exilio mulctaret, uti memoriæ proditum est in Socratis histor. Eccles. *lib.* 1. *cap.* 10.

Palmare in hoc genere deducitur argumentum ex actis Concilii Calcedonensis *actione* 8. Ubi Synodus universa Theodoretum, post abjuratam Nestorianam hæresim, absolvere recusavit, nisi disertè diceret; *Anathema Nestorio, & dogmatibus ejus*. Durum Theodoreto non videbatur dogmata à Concilio damnata reprobare, modò Nestorium, cui plurimum studebat, eorum authorem non agnosceret. At Patres ex adverso, quamdiu id apertis verbis fateri recusabat, consonâ voce inclamarunt; *Ille hæreticus est, Nestorianus est, hæreticum foras mitte*. Sed ubi Theodoretus tandem absque ambage dixit, *Anathema Nestorio*, & dogmatibus ejus: Tum demum in Concilio Episcopi omnes pronunciarunt: *Theodoretus dignus est fide Ecclesiæ, Orthodoxum Ecclesiæ Pastorem recipimus*. Mutato tantum nomine, aliis in simili causa eandem sententiam quadrare, consideranti manifestum est.

4. Non ignoravit hunc Ecclesiæ morem, & in eo Pontificis potestatem Doctor olim in Belgio celebris Michael Bajus, cujus cum sententiæ variæ damnatæ essent à Pio V. & Gregorio XIII. in rigore ac proprio verborum sensu ab assertoribus intento, nullo quæsito à Facti quæstione præsidio, suam confessionem, ac damnatæ doctrinæ retractationem inter alia his verbis expressit. " *Fateor plurimas ex iisdem sententiis* in nonnullis libellis à me olim, & ante emanatam se-

dis

„dis Apostolicæ super iis censuram, conscriptis, „& in lucem editis, contineri & defendi, *Etiam in „eo sensu in quo reprobantur.* Denique declaro me in „præsentiarum ab iis omnibus recedere, & dam„nationi à Sede Apostolica factæ acquiescere, „neque post hac ullas docere, asserere aut defen„dere velle. Actum die 24. Maii 1580; quo tempore hæc etiam in Academicis Fastis conscripta fuere. Quin & ipse Jansenius nullam suis scriptis, contra Sedis Apostolicæ judicium, superesse defensionem apertè profitetur in Proœm. ad tom. 2. cap. 29. *Quidquid, inquit, ab ista Petri Cathedra, ab isto Ecclesiæ universæ Capite moderatore, Pontifice præscriptum fuerit hoc teneo: quidquid improbatum improbo, damnatum damno, anathematizatum anathematizo.*

Hanc nisi supremo Pastori, majorum exemplo, authoritatem erroris expertem concedimus, quid Calvini, quid Lutheri libros à Sede Apostolica proscriptos execramur? Hæresim, inquies, libri illi continent manifestam. At negabit aliquis id sibi perspicuum esse, non enim omnes eâ pollent mentis acie, ut damnata dogmatha in Lutheri libris ilico deprehendant. Cur ergo liberum non erit dicere, doctrinam omnem à Leone X. & Tridentino damnatam execror, Lutheri verò libros ut innocuos amplector. En ad qualia demum pascua devehimur, nisi Pastoris vocem salutiferam omni ambage remotâ sequamur.

3. Dico nunc ulteriùs secundò, Quæstio de alicujus libri doctrina hæretica, & an sensu authoris, vera est quæstio Juris, non Facti.

Quid enim est inquirere, An doctrina libri v.g. à Jansenio vel alio authore conscripti sit hæretica, quam quærere, spectato Jure & Legibus

humani sermonis, quem sensum conficiat contextus verborum quæ in illo libro continentur? Hoc autem spectat ad Legem quâ societas humana, verba aut scripta in certis circumstantiis usurpari & intelligi voluit, etsi interea contingeret Scriptorem velle aliquem sensum verbis suis difformem. Sicut fit in valore quem Rex, aut Respublica monetæ constituit, qui debet publicè usurpari, etsi is qui monetam profert cupiat illam aliter acceptari. Secundò, quærere, An sensus ille, quem verba communi lege conficiunt, sit hæreticus? Quæ etiam est quæstio clara juris divini: resolvi enim debet ex jure divino, quo inquiritur, an sensus illi repugnet eloquiis divinis, sive doctrinæ quam Deus pro revelata haberi voluit?

Sic jam subsumo: Atqui ea quæ conflatur ex duabus quæstionibus juris, necessariò debet ad quæstionem Juris pertinere, Ergo quæstio illa, de alicujus libri doctrina hæretica, non Facti, sed Juris quæstionibus annumerari debet.

6. Ex quo patet talem hic de sensu libri hæretico subesse Juris quæstionem, qualis reperitur in aliis Articulis, extra ullius authoris librum, à Pontifice aut Concilio legitimè damnatis. Quando enim ab iis propositio aliqua ut hæretica declaratur v.g. hæc: *Mandata aliqua Dei sunt etiam justis impossibilia*; non aliud docent quam doctrinam illis verbis comprehensam hæresim continere: quid verò hoc aliud est, quàm sensum illi sermoni subjectum hæreticum esse attentis Legibus quas homines communi institutione humano sermoni statuerunt. Sensus enim ab authore aliquo intentus, in arcano ejus pectore non occultatur, sed ille esse Scriptoris sensus intelligitur, quem verba quibus utitur in externo

terno tribunali, & communi hominum judicio conficere solent. Hæc igitur manifesta juris quæstio est, de hac Ecclesia, de hac Pontifex, uti de illa priore, sine errore pronunciat.

En quocumque te verteris, sive ad Facti, sive ad juris quæstionem nullus datur effugio locus, lucidior est hæc veritas quam ut latebras patiatur. Hinc ne quis in ea recipienda vacillaret, sapienti consilio, ex Regis Christianissimi, & Episcoporum Galliæ desiderio, Alexander VII. decrevit, ut universus ordo Ecclesiasticus huic Professioni cum juramento subscriberet.

Ego N. Constitutioni Apostolicæ Innocentii X. datæ die 31. Maii 1653. & Constitutioni Alexandri VII. datæ 16. Octob. 1656. summorum Pontificum, me subjicio, & quinque propositiones ex Cornelii Jansenii libro cui nomen Augustinus excerptas, & in sensu ab eodem authore intento, prout illas per dictas Constitutiones sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio, ac damno, & ita juro: sic me Deus adjuvet & hæc Sancta Dei Evangelia.

QUÆSTIO SEXTA.

An Pontifex sit infallibilis in materia Morum, Canonizatione Sanctorum &c.

DIco primò. Errare non potest Pontifex aliquid pro universa Ecclesia definiens circa Morum honestatem, vel inhonestatem; v. g. contractum quempiam esse licitum. Ita Bellar. de pont, l. 4. cap. 5. aliique doctores Catholici.

1. Probatur: Quia Pontifex non est obnoxius errori dum aliquid definit in materia fidei, ut jam

jam supra ostendimus. Atqui doctrina morum non est diversa à materia fidei, nisi in eo quod illa morum non sit doctrina purè speculativa, sed insuper dirigatur ad praxim, & usum actionum humanarum, quarum ordinatio spectat etiam ad regimen Ecclesiæ, ac supremi Pastoris officium. Ergo debet hic esse non tantum Fidei, sed etiam Morum regula infallibilis. Confirmatur id ex praxi Ecclesiæ, quæ contra eos anathema pronunciat, qui non credunt articulis in materia morum definitis: uti patet in Trident. Sess. 6. can. 31. *Si quis dixerit justificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur, anathema sit.*

Hinc etiam sequitur, quando ab Ecclesia aut Pontifice religiosus Ordo approbatur, de fide esse, ejus Institutum non tantum esse conforme divinis præceptis, sed etiam viam præbere faciliorem ad perfectionem, quàm in ordinario Christianæ vitæ statu reperiatur, & ad Consilia Evangelica idonea media continere.

2. Dico secundò: Quoad præcepta quæ mores concernunt, quando Pontifex potestate summâ aliquid Ecclesiæ prohibet, certum est illud non esse ad salutem necessarium, aut multum utile; quando autem aliquid præcipit, certum est id esse honestum.

Probatur prima pars: Quia ad officium supremi Pastoris pertinet, pabulum valdè utile, aut necessarium gregi non subtrahere, quod ne eveniat debet Christus suo Vicario in rebus prohibendis assistere, cui dixit, *Pasce oves meas.*

Secunda pars de rei præceptæ honestate declaratur: Quia qui præcipit aliquid tanquam honestum, hoc ipso docet illud honestum esse. Ergo quando Pontifex in materia Morum proponit aliquid sub præcepto acceptandum ab universa

versa Ecclesia, docet & definit illud honestè fieri, quæ definitio, cum sit in negotio pertinente ad salutem, debet esse à falsitate immunis, ne tota Ecclesia in errorem inducatur.

Dico tertiò: dum Pontifices solemni ritu aliquem referunt in Canonem Sanctorum, sine erroris periculo definiunt, eum de facto frui cælesti gloriâ. Hæc doctrina apud Theologos adeo communis est, ut non dubitent oppositam graviter censurare: quamvis *Sinnichius* in suo Saule *à* §. 258. *ad* 299. contendat Pontifices non semper definire illum quem Sanctum declarant, de facto ad cælestem gloriam pervenisse.

3. Probatur contra eum nostra assertio: Quia quamvis vox *Sanctus* latè accepta significet hominem mortuum in gratia, etsi nondum ad cælum pervenerit, uti patet in Elia nondum mortuo, qui Sanctus vocatur in Martyrologio Romano. Nihilominus in Bullis Pontificum strictius accipitur *Sanctus*, pro illo solo qui de facto cælestem gloriam obtinuit. Patet hoc ex terminis quibus solent aliquem Sanctum declarare; ut in Bulla Leonis X. pro Canonizatione S. Francisci de Paula: *Decernimus & definimus S. Franciscum de Paula in Cælesti Hierusalem inter beatorum choros jam receptum, æternâque gloriâ donatum fuisse.* Et Pius II. definit, *Catharinam Senensem in cælesti gloria fuisse receptam, & æternæ gloriæ coronâ donatam.* Et eodem modo sonant verba quibus in Sanctorum Canonem refertur, S. Antonius, S. Bernardinus, S. Raymundus, S. Edmundus Cantuariensis, S. Petrus de Alcantara, & complures alii.

Atqui nullâ veri specie sustineri potest, his actu decerni gloriam, idem verò de aliis Sanctis non constare, etsi eorum in Cælo præsens glo-

ria,

ria, in Bullis Pontificum iisdem omnino verbis non astruatur: cum forma verborum quâ unus declaratur, Sanctus, censeatur cæteris esse communis qui eodem ritu in Sanctorum numerum referuntur. Quid enim causæ est cur in his, & & illis vocem Sanctus æquivocè accipiamus, aut gloriæ cælestis possessionem indubitatam uni potius quam alteri, contra communem fidelium sensum, astruamus? Quæro enim, An non omnes qui Sancti quâcunque formâ declarantur, etiam ut patroni & intercessores à fidelibus invocandi proponantur? non negat Sinnichius. Est autem omnino incertum, teste Bellarmino, an animæ in Purgatorio detentæ pro nobis intercedant. Quo igitur pacto patrocinium exhibebunt, si ipsæ cælo extorres, etiamnum pro suis delictis piaculari carcere detineantur? In eo sanè statu justorum manes illic versantur, cui magis competit Fidelium suffragia exposcere, quàm se pro iisdem advocatos præstare. Si igitur pro certo habeas omnes solemni ritu Sanctorum fastis adscriptos, nostros apud Deum patronos infallibili authoritate declarari, eâdem ratione cogeris sine dubitatione affirmare, illos cælesti gloriâ donatos esse.

Ad hæc cum nulla sit in promptu idonea responsio, recurritur ad Joannem XXII. qui, cum existimaverit animas Sanctorum non visuras Deum ante extremum judicii diem, & tres ipse solemni ritu in numerum Sanctorum retulerit, definire contra suam sententiam non potuit, Sanctos illos de facto ad Dei conspectum admissos fuisse.

Sed hic cavendum ne aberremus à recepto Juris axiomate, Distinguenda esse tempora, ut concilientur jura. Ut demus, Joannem XXII.

aliquando

aliquando de proroganda Sanctorum gloria ita sensisse, haud rectè inferes, illum eandem opinionem tenuisse aut docuisse eo tempore quo Sanctos illos ritu solemni colendos proposuit. Hoc enim fecit in primo septennio sui Pontificatus, cum autem novemdecim annis Pontifex fuerit, potuit postremis tantum annis opinionem illam animo agitasse, quod non obscurè colligitur ex Annalibus Baronii, qui de illa Joannis sententia tantum meminit ad annum decimum sextum quo in pontificatu versatus fuit. Quinimo nihil repugnat, pontificem simul eam sententiam tenuisse, simul contrariam definivisse; non enim voluit definire juxta suum sensum aut judicium privatum, sed more majorum, & prout rei veritas in mente divina exigebat.

Frustra quoque pro remoranda Sanctorum gloria, aliquid præsidii ex sanctissimo doctore Augustino sperari potest, dum scilicet asserit multa corpora honorari in terris, quorum animæ torquentur in inferis. Si enim de pænis inferorum S. Augustinum interpretari velimus, plus hinc conficietur, quam ipse Author oppositæ sententiæ inferri patiatur, qui non dubitat quemlibet ab Ecclesia in Sanctorum numerum relatum, in statu saltem gratiæ, & pænæ æternæ securum versari. Itaque Sanctus Doctor sententiam illam non profert de corporibus Sanctorum, sed virorum Principum, quorum animæ quandoque dum in inferno torquentur, splendidis interea sepulturis eorum corpora in terris honorantur. Aut etiam de corporibus aliorum hominum intelligi potest, qui privato cultu per errorem à quibusdam pro Sanctis habentur, nunquam tamen ab Ecclesia Sanctorum numero ascripti fuerunt. Maneat ergo sine exceptione,

ne, omnibus solemni ritu in Sanctorum Canonem relatis, præsens & indubitata gloriæ possessio, nullâ facti, nullâ veri specie contra communem fidelium sensum protelanda.

4. Dico quartò; Quando Pontifex aut Ecclesia, solum declarat aliquem esse Beatum, non definit illum de facto in cælesti gloria versari, quamvis tali Beato præsentem gloriæ statum negare, temerarium foret.

Ratio est, Quia declaratio illa, non est decretum ultimò decisivum beatitudinis obtentę, cum novum examen institui soleat antequam accedat definitio qua Beatus in Sanctorum numerum referatur, sed tantum est decretum permissivum, ut defunctus possit in Ecclesia vocari Beatus, & pingi cum radiis, cui aliquando accedit ut certò die, & loco, & à determinatis personis Officio, & Missâ coli possit. Ne autem hic cultus suos limites excedat varia sunt constituta in decreto sacræ Congregationis Rituum, habitæ coram Sanct. Domino Alexandro VII. anno 1660.

Hinc ex vi solius Beatificationis, non semper conceditur simul potestas faciendi de Beato Missam aut Officium, nisi id disertè exprimatur. Et sic B. Aloysio Gonzaga prius concessum fuit nomen Beati, quàm Missa aut Officium, ut testatur Turrianus disp. 17. dub. 3.

Illæ etiam personæ, quibus conceditur certo anni die de Beato recitare Officium, non ideo possunt alio die celebrare de eodem Missam votivam, uti fit de Sanctis Canonizatis, ut habet idem Turrianus.

Quæres, Quis cultus sit licitus, aut prohibitus erga alium hominem cum opinione Sanctitatis defunctum, nondum tamen ab Ecclesia beatificatum?

Respon-

Respondeo, licitum esse talem colere cultu privato, quando prudenter judicatur illum frui cælesti gloriâ, ut docent Theologi communiter cum S. Antonino, & Sylvestro in Summa, verbo, *Canonizatio*. Illicitum autem est illi deferre cultum publicum, sine Sedis Apostolicæ facultate, ut est publica lectio Officii Canonici, aut precum solemnium.

Quædam etiam speciatim prohibita sunt ab Urbano VIII, anno 1625. in honorem hominis nondum beatificati, ut appendere anathemata in loco publico, accendere candelas, aut lucernas ad ejus sepulchrum, pingere illum cum radiis, aut aureolis, miracula ejus imprimere nisi approbata ab Ecclesia, aut ejus Reliquias venerationi exponere. Licitum tamen est tales Reliquias privatim venerari. Anathemata autem v.g. in testimonium miraculi, jubet Pontifex, cum Ordinarii approbatione, in loco secreto, non autem in templo, servari.

QUÆSTIO SEPTIMA.

Quæ sint aliæ Pontificis Romani prærogativæ.

SUnt aliæ actiones non paucæ in Jure canonico expressæ, in solius Romani Pontificis potestate constitutæ, ex quibus tantum præcipuas referemus.

Primò, solus Pontifex potest per sententiam majoris Excommunicationis aliquem ab Ecclesiæ corpore segregare: & quem ipse anathemati subjicit, nemo alius potest isto vinculo, sine ejus facultate, liberare. Uti patet ex Cap. *Inferior.* dist. 21. Et cap. *Nuper.* de sent. excom.

2. Si

2. Si quem Pontifex sciens & prudens salutat, hoc ipso censetur ab omni interdicti, & anathematis vinculo solutus. Clement. *Si Summus*, de sent. excom.

3. Solus Pontifex potest plenarias peccatorum Indulgentias concedere. Ut consentiunt Doctores in C. *Cum ex eo.* de privileg.

4. Solus potest Pontifex novos Religiosorum Ordines approbare: uti patet in Concil. Later. sub Innoc. II. *cap. ult.* Quando verò Ordinem aliquem definitivè approbavit, de fide est Institutum illud nihil habere fidei, aut morum honestati contrarium: nihilque illi deesse perfectionis necessariæ ad statum Religiosum ut est à Christo institutus, ut probatum est in quæstione superiori.

Solius Pontificis est authenticè interpretari quæ dubia sunt in Jure canonico, vel divino. Item declarare quænam pertineant ad Sacramentorum materiam, formam, ministrum &c. Uti habetur ex Cap. *Majores*. De Baptismo, & quæst. 1. C. *Quoties*. &c.

5. Denique institutio Episcoporum, variorum Prælatorum, ac Beneficiorum, eorumque collatio soli Sedi Apostolicæ reservantur, quorum plurima recensentur in Extravagante Joannis XXII. *Ex debito Pastoralis. De Electione.*

Quæstiones porro notandæ de Pontificibus Romanis.

QUæritur primò; Quot Pontifices Romani post S. Petrum continuato ordine successerint, usque ad Innocentium XI. qui nunc Ecclesiam gubernat?

Respondeo, successisse ducentos quadraginta quatuor calculo communiori: Et hi totidem

sunt testes, ac plublici præcones potestatis à Christo derivatæ, ac continuâ serie ad hodiernum Pontificem transmissæ, quorum seriem infra dabimus.

Quæritur secundò; Quot ex his fuerint Martyres, aut Confessores?

Respondeo, Martyrio coronatos fuisse triginta duos pro Romanæ fidei defensione. Inter sanctos Confessores numerantur triginta septem absque ulla controversia, alii plures recensent. Et hi veritatem perpetuam Religionis Romanæ suo sanguine, doctrinâ, ac miraculis consignarunt.

Quæritur tertiò; Quot fuerint Pontifices Romani ex Religiosis Ordinibus assumpti? Respondeo, assumptos fuisse quinquaginta duos, ut numerat Azorius, alios invenio qui facile ad septuaginta extendunt, quorum primus fuit Dionysius Monachus, sive ut alii Eremita, quos recensebo eâ fide quâ computantur ab Azorio instit. mor. p. 2. nihil repugnans si forte alii suorum calculum in aliquo magis accuratum iniuerint.

Ex ordine S. Benedicti creatos octodecim Pontifices, tradit Trithemius *in lib.* de viris illustribus sui ordinis Benedictini, quorum primus sedit Gregorius istius nominis primus; alii, Pontifices hujus Ordinis universim usque ad numerum trigesimum extendunt.

Ex ordine Canonicorum Regularium numerantur etiam decem & octo Pontifices Romani, incipiendo à Leone II. Benedicto II. Sergio I. &c. usque ad Innocentium III. Et de aliquibus est contentio cum Benedictinis, utrius Ordinis fuerint.

Ex ordine Cluniacensium, quatuor ab Azorio referuntur Pontifices: Gregorius VII. Urbanus

banus II. Paſchalis II. Urbanus V.

Ex ordine Ciſtercienſium creati duo : Eugenius III. & Benedictus XII.

Ex Familia S. Dominici tres aſſumpti : Innocentius V. anno *1276.* poſtea Benedictus XI. & demum Pius V. anno *1566.* nuper ſolemni ritu Beatorum faſtis adſcriptus.

Ex Inſtituto S. Franciſci quatuor ad minimum, ad Pontificatum evecti fuere : Nicolaus IV. anno 1288. Alexander V. an 1409. Sixtus IV. anno 1471. & Sixtus V. anno 1585. ut habet ſatis recepta computatio, quibus alii plures adjungunt, qui habitum S. Franciſci ſaltem in morte tulerunt. Prætermitto aſſumptos ex aliis Inſtitutis minus notis.

Tantum hic obſervo, Eccleſiam gubernatam fuiſſe per annos quadraginta quinque continuos per Pontifices ex ſolis Religioſis aſſumptos ; Gregorium VII. Victorem III. Urbanum III. Paſchalem II. & Gelaſium II. raro deinceps exemplo.

Quæritur quartò ; Quinam fuerint ex variis Nationibus Pontifices electi ?

Reſpondeo, in Cathedra Petri ſediſſe Romæ Pontifices ex omni pæne natione quæ ſub cælo eſt ; ut vel inde videas ſolam Eccleſiam Romanam verè dici Catholicam, ſive univerſalem.

Ex natione Gallica creati fuerunt Pontifices ad minimum numero quindecim, inchoando à Sylveſtro II. ut illos recenſet Azorius *inſt. mor. p. 2. l. 5. c. 44.*

Ex Germania fuêre quatuor : Gregorius V. ex Saxonia. Victor I. ex Suecia. Clemens II. etiam è Saxonia. Damaſus II. ex Bavaria.

Ex Hiſpania etiam quatuor aſſumpti : Damaſus I. & Joannes XXII. Luſitani. Calliſtus III.

& Alexander VI. Valentini, Aliqui etiam Melchiadem Pontificem Hispaniæ vindicant.

Ex Anglia electus est Adrianus IV.

Ex Flandria unus evectus est ad summum Pontificatus fastigium Adrianus VI. Vltrajectinus.

Ex Gentibus remotioribus sufficiat summatim annotasse, ex Græcia ad Pontificatum delectos quindecim, initio ducto ab Anacleto. Ex Syria creati Pontifices septem, ab Evaristo inchoando usque ad Sergium I. Ex Africa numerantur tres, Victor I. Melchiades, & Gelasius I.

Ex Sardinia duo, Hilarius, & Symmachus. Duos quoque Pontifices sibi vindicat Sicilia, Agathonem, & Leonem II. sed horum patriam alii in controversiam vocant. Reliqui ex Italis assumpti fuerunt qui circiter 187. numerantur.

Morem Ecclesiæ Romanæ osculandi pedes summorum Pontificum insectantur nostri temporis hæretici, tanquam summum flagitium & Idololatriæ proximum. Sed illorum in hoc impietatem ac fastum redarguit è toto orbe Christiano omni ævo summorum Imperatorum, Regumque pia, ac prudens consuetudo, qui in Pontifice Romano non hominem intuentur, sed supremum in terris Christi Vicarium.

ORDO

ORDO SUCCESSIONIS PONTIFICUM ROMANORUM

Item Scriptorum sex primis sæculis primitivæ Ecclesiæ. Item rerum in Ecclesia magis memorabilium postremis annis ferè ducentis.

POstremò, ne quid desit studioso Lectori, præter prolixitatem instituto nostro contrarium. Hic attexemus seriem Summorum Pontificum qui hactenus in Apostolica S. Petri Sede successerunt: Item Patrum, ac Scriptorum primitivæ Ecclesiæ. Hic enim ordo tam Pontificum, quam Scriptorum, Novatores maximè convincit, & mirificè juvat nostram memoriam in accurata rerum, ac temporum notitia. Quia verò recordatio nostra ultra recentiora tempora sese difficilius extendit, hoc loco addemus præcipue ordinem temporum ac rerum gestarum per ducentos ferè postremos annos usque ad hæc tempora in quibus modo versamur.

Primo Sæculo.

PEtrus Apostolus, Christi successor. Postea Linus natione Tuscus. Cletus Romanus. Clemens I. etiam Romanus.

Inter *Scriptores* primi sæculi post Apostolos, floruit præcipuè S. Dionysius Areopagita. S. Ignatius martyr, S. Polycarpus. Scripta quæ dicuntur D. Clementis, & Hermetis non habentur pro authenticis.

Secundo Sæculo.

Anacletus Græcus. Evaristus Græcus. Alexander I. Rom. Xistus Rom. Telesphorus Græcus.

Higinus Græcus. Pius I. Aquil. Anicetus Syrus. Soter Fundanus. Eleutherius Nicopolitanus.

Scriptores præcipui, S. Justinus martyr. S. Theophilus. S. Irenæus. Tertullianus. Hegesippus. Pantænus. Clemens Alexandrinus.

Tertio Sæculo.

Victor, Afric. Zepherinus Rom. Calixtus Rom. Urbanus I. Rom. Anterus Gr. Fabianus Rom. Cornelius Rom. Lucius.... Stephanus Rom. Sixtus II. Atheniensis. Dionysius Rom. Fælix I.... Eutichianus Tuscus. Cajus Dalmata.

Scriptores præcipui. Origenes. Ammonius. Julius Africanus. Minutius Fælix. S. Cyprianus. S. Hippolitus. S. Cornelius Pontifex, S. Gregorius Thaumat. S. Victorinus. Scripta Lanctantii, Methodii, Arnobii habentur in quibusdam suspecta.

Quarto Sæculo.

Marcellus Rom. Marcellus alter. Eusebius Græcus. Melchiades Afer. Sylvester Rom. Julius I. Rom. Liberius... Fælix II.... Damasus Hispanus.

Scriptores præcipui. S. Athanasius. S. Hilarius. Pictau. S. Ephrem. S. Optatus. S. Basilius S. Gregorius Nazian. S. Gregorius Nyssenus. S. Theophilactus S. Cyrillus Hierosol. S. Epiphanius. S. Chrysostomus. S. Ambrosius. S. Hieronymus. Scripta Ruffini, Palladii, Eusebii Cæsarien. habentur in quibusdam suspecta.

Quinto Sæculo.

Syricius Rom. Anastasius I. Rom. Innocentius I. Alban. Zozimus Græcus. Bonifacius I. Rom. Cælestinus I. Campan. Xistus III. Leo I. Tuscus. Hilarius Sardus. Simplicius Tiburtinus.

Scriptores præcipui. S. Augustinus Hippon. Episc. S. Cyrillus Alexandrinus. Orosius. Severus Sulpitius. S. Isidorus Pelusiota. S. Leo Maximus. S. Eu-

S. Eucherius. S. Sidonius. S. Hilarius Arelat. S. Vincentins Lirin. S. Chrysologus. S. Maximus. S. Paschasius. Salvianus, & Genadius. Scripta Cassiani, & Fausti Rhegiensis sunt in aliquibus suspecta.

Sexto & 7. Saeculo.

Fælix III... Gelasius Afer. Anastasius II. Rom. Symmachus Græcus. Hormisda Trusion. Ioannes I. Tuscus. Fælix III. Samius. Bonifacius II. Rom. Joannes II. Agapitus I. Sylverius Campanus Viglius..... Pelagius I, Joannes III. Benedictus I... Pelagius II. Rom. Gregorius Magnus Rom. Sabinianus Tuscus. Bonifacius III... Bonifacius IV... Deodatus... Bonifacius V. Campanus. Honorius I. Camp. Severinus I. Rom. Joannes IV. Dalmata. Theodorus Græcus. Martinus I. Tudet. Eugenius I. Rom. Vitalinus Camp. Adeodatus Rom. Domnus. Rom. Agatho Siculus.

Scriptores præcipui sæculi Sexti. S. Fulgentius. S. Anastasius. Sinaita. S. Victor Capuanus. Primasius, S. Climacus Cassiodorus. Hesichius. S. Gregorius Turonensis. Fortunatus. S. Gregorius Magnus Pontifex.

Nota, *Sectarios modernos docere, sub hoc Pontifice Gregorio defecisse Ecclesiam Romanam à vera Christi doctrina. Hinc in Controversiis fidei admittere debent authoritatem & testimonium anteriorum Scriptorum, cum illi potuerint, etiam ex Sectariorum confessione, testari de vera & incorrupta primævæ Ecclesiæ doctrina: ideoque illos qui sex primis sæculis præcipuè floruerunt ordine temporis hactenus annotavimus.*

Octavo Saeculo.

Pontifex primus 8. sæculi, Leo II. Siculus. Benedictus II.. Joannes V. Syrus. Conon Trax. Sergius I. Antiochenus. Joannes VI. Græcus. Jo-

annes VII. Græcus. Sisinnius Syrus. Constantinus I. Syrus. Gregorius II. Rom. Gregorius III. Syrus. Zacharias Græcus. Stephanus II. Rom. Paulus I. Rom. Constantinus II..... Constantinus III. Siculus. Adrianus I. Romanus.

Nono Sæculo.

Leo III. Romanus. Stephanus IV... Pascalis Rom. Eugenius II. Rom. Valentinus Rom. Gregorius IV. Rom. Sergius II... Leo IV. Benedictus III. Rom. Nicolaus I. Rom. Adrianus II. Rom. Joannes VIII. Martinus II. Gallus.

Decimo Sæculo.

Adrianus III. Rom. Stephanus V. Rom. Formosus Portuensis. Bonifacius VI. Tuscus. Stephanus VI. Rom. Romanus natione Hispanus. Theodorus II. Rom. Joannes IX. Rom. Benedictus IV. Rom. Leo V.... Christophorus.... Sergius III... Anastasius III. Lando Rom. Joannes X. Rom. Leo VI... Stephanus VII. Joannes XI.. Leo VII.. Stephanus VIII. Germanus. Martinus III.. Agapetus I.. Joannes XII. Leo VIII. Joannes XIII. Benedictus V. Rom. Domnus II. Rom. Bonifacius VII. Benedictus VI. Rom. Joannes XIV. Joannes XV. Joannes XVI. Gregorius V. Joannes XVII. Sylvester II.

Undecimo Sæculo.

Joannes XVIII. Joannes XIX. Sergius IV. Rom. Benedictus VII. Trullus. Joannes XX. Benedictus VIII. Sylvester II. Gregorius VI. Clemens II. Damasus II. Bavarus. Leo IX. Germanus. Victor II. Stephanus IX. Lotharingus. Benedictus IX. Campan. Nicolaus II. Sabaudus. Alexander II. Mediol. Gregorius VII. Hetruscus. Victor III. Urbanus II. Pascalis II.

Duodecimo Sæculo.

Gelasius II. nat. Cajetanus. Callixtus II. Burgundus.

gundus. Honorius III. Immol. Innocentius II. Celestinus II. Tuscus. Lucius II. Bonon. Eugenius III. Pisanus, Anastasius IV. Rom. Adrianus IV. Anglus. Alexander III. Senonensis. Lucius III. Tuscus. Urbanus III. Mediol. Gregorius VIII. Beneventanus. Clemens. III. Rom. Celestinus III. Innocentius III.

Decimotertio Sæculo.

Honorius III. Rom. Gregorius IX. Celestinus IV. Mediol. Innocentius IX. Genuensis. Alexander IV. Campanus. Urbanus IV. Gallus. Clemens IV. Narbon. Gregorius X. Placent. Innocentius V. Burgundus. Adrianus V. Genuensis. Joannes XXI. Hispanus. Nicolaus III. Rom. Martinus IV. Gallus. Honorius III.... Nicolaus IV. Longobardus. Celestinus V. Bonifacius VIII. Benedictus XI. Italus. Clemens V. Gallus Burdegalensis.

Decimo-quarto Sæculo.

Joannes XXII. Benedictus XII. Clemens VI. Lemov. Innocentius VI. Urbanus V. Gregorius XI. Lemovicensis. Urbanus VI. Bonifacius IX. Innocentius VII. Sulmonensis.

Decimo-quinto Sæculo.

Gregorius XII. Alexander V. Joannes XXIII. Martinus V. Eugenius IV. Nicolaus V. Celestinus III. Hispanus. Pius II. Senensis. Paulus II. Venetus. Sixtus IV.... Innocentius VIII. Genuensis. Alexander VI. Valentinus.

Decimo-sexto Sæculo.

Hic usque ad finem, addemus ad singulos Pontifices annotationem, & ordinem rerum præcipuarum eorum tempore occurrentium.

Pius III. Italus, patriâ Senensis, ex familia Picolominia, cui respondet illud in prophetia S. Malachiæ, *de parvo homine.* Sedit in Pontificatu

completo Christi anno 1500. post Petrum ordine successionis 211. Vix Sæculum 16. in throno Pontificio inchoavit cum vitam hanc mortalem in eodem absolvit, 26. tantum diebus superstes, relicto successoribus, ne hoc culmen ambirent, brevis ævi documento.

Julius II. Savonensis, dictus bellator, à bello quod junctus Imperatori & Regi Galliæ contra Venetos gessit; & Venetis postea junctus contra ipsum Imperatorem. Sedem Petri tenuit annis 9. mensibus 3. diebus 21. Ejus tempore Imperator fuit Maximilianus I. In Hispania rexit Ferdinandus V. In Gallia Ludovicus XII. In Anglia Henricus VII. Catholicus.

Leo X. Florentinus de familia Medicea, Pontifex creatus anno 1514. dum tantum esset 30. circiter annorum. Sedit annis. 7. mensibus 10. Hujus tempore cæpit Martinus Lutherus insurgere contra Indulgentias & Ecclesiam Romanam anno 1517. cujus Libros jussit Leo Romæ comburi. Ob Lutherum libro edito impugnatum dedit Henrico VIII. postea apostatæ, titulum Defensoris Fidei. Sub illo absolutum Conc. generale Lateranense quintum anno 1517. Dicitur obiisse ex vehementi gaudio de Gallorum expulsione ex Ducatu Mediolanensi.

Adrianus VI. Belga Trajectensis, patre naupego, ut tradit Bibliotheca Belgica, Lovanii, Doctor, Professor, Decanus. Cardinalem unicum creavit, nomine Gulielmum Belgam Campiniensem. Divorum albo inscripsit Bennonem Episc. in Germania, & Antoninum Florentinum in Italia. Sedit tantum anno uno, mensibus 8. diebus 7. Circa hoc tempus Carolus V. electus Imperator: vixitque Erasmus Roterodamus, & Carolstadius anno 1522. De Adriano Malachias,

Leo

Leo Florentinus: fuit Florentii filius, & ejus insignia Leo.

Clemens VII. Florentinus, ex domo Medicea. Sedit annis fere undecim, vel ut alii, annis 9. 10. mensibus, diebus 7. Ejus tempore emerserunt Anabaptistæ: prælio victus & captus Rex Galliæ à Carolo V. Obsessa Vienna à Solimanno: habita Comitia Augustana anno 1526. Excommunicatus Angliæ Rex Henricus VIII.

Paulus III. Farnesius Romanus. Sedit annos 15. dies 28. Illo sedente Hæreticis accedit Buccerus, Osiander, Islebius &c. Contra emergentes Hæreses hoc tempore nata est Societas Iesu, & ejus Institutum primò approbatum à Paulo III. anno 1540. Datum quoque est initium Concilio Tridentino anno 1545. quod sæpius interruptum demum anno 1563. feliciter absolutum est.

Julius III. Aretinus. Sedit 5. circiter annis. Hujus temporis decursu prodiit Joannes Calvinus: habita Passaviensis transactio, Comitia Augustana, aliique conventus. De eo dictum S. Malachiæ, *de corona Montana*: fuit ante Pontificatum vocatus Joannes Maria de Monte.

Marcellus II. Politianus. Vixit in Pontificatu tantum diebus viginti duobus; & à morte illius totidem diebus vacavit: vir tantæ integritatis ut consanguineis suis Curiæ Apostolicæ ingressum interdixerit.

Paulus IV. Neapolitanus, Episcopus Theatinus, & Ordinis Theatinorum author & alumnus fuit. Sedit annos 4. menses 3. dies 27. Carolus V. se abdicat Imperio 25. Jan. anno 1558, Succedit illi in imperio Ferdinandus Caroli frater; in regnis Philippus II. ejusdem filius. Incipit post Henricum VIII. (mortuâ Reg. Mariâ) Angliam regere & pervertere Elizabetha Re-

 gina.

gina. Sub hoc Pontifice in Belgio Antistitum Cathedræ ad quatuordecim extensæ fuerunt.

Pius IV. Mediolanensis, Sedit annos 5. & menses tres. Sub eo Concilium Tridentinum, ad annos 18. protractum, tandem finem & confirmationem accepit. Imperium adiit Maximilianus II.

Pius V. Italus prope Alexandriam. Ordinis prædicatorum. Sedit 6. annos, menses 4. Ejus tempore habita Comitia Augustana, & Spirensia, & victoria 10. Austriaci contra Turcas 7. Octob. anno 1571. Statuit in fine Missæ legi debere Evangelium S. Joannis. Beatus dictus à Clemente X. anno 1672.

Gregorius XIII. Bononiensis. Sedit circiter 12. annis. Rudolphus in Imperio succedit Maximiliano; promulgatur à Gregorio nova reformatio Calendarii juxta veterem Nicænæ Synodi rationem, anno 1582. ablatis è mense Decembri decem diebus, & pro æquinoctio verno deinceps assignato die 21. Martii; & Epactis ad designandum Lunæ mutationes in locum Aurei numeri substitutis.

Sixtus V. Italus ex Marchia Anconitana, patre villico, alii subulco, sed magnis dotibus præditus: Diem *Mercurii* mire faustum habuit, quo in lucem editus, ad Religionem admissus, Generalis electus, Episcopus consecratus, purpurâ donatus, & tandem ad Pontificatum evectus fuit. B. Didacum minoritam in Canonem Sanctorum redegit. Et uti Pius V. S. Thomam, ita Sixtus V. S. Bonaventuram Ecclesiæ Doctoribus annumeravit. Sedit annis 5. mensib. 4. diebus 11. Hujus tempore à duce Parmensi Antverpia hæreticis erepta: sed infeliciter classis Hispana Angliam invadens à Draco profligata.

Urba-

Urbanus VII. Romanus, post dies 12. ante coronationem obiit anno 1590. Gregorius XIV. Mediolanensis post menses 10. Innocentius IX. Bononiensis post menses 2. à solio Pontificio ad alteram vitam migrarunt. Atque ita 3. legitimi Pontifices intra unius anni curriculum vitam & Pontificatum absolverunt. Quam verè inanes spes Mortalium! & hoc nondum credunt. Hoc tempore Breda Regi Catholico stratagemate erepta est.

Clemens VIII. Florentinus. Sedit 12. annis; alii scribunt 13. Anno sæculari 1600. Jubilæum solemnissimum celebravit. Sanctis annumeravit Raymundum & Hyacinthum, utrumque ex ordine Prædicatorum. Illo sedente bello Turcico in Hungaria urbes variæ Christianis ereptæ. Motus ab Hugonottis in Gallia. Ostenda post triennii obsidionem Batavis eripitur anno 1606. Philippus III. Rex Hispaniæ.

Leo XI. Florentinus Medicæus. Ad solium Pontificium vix ascendit, cum descendit ad sepulchrum post dies 27.

Paulus V. Romanus. Sedit 16. annis, minus mense & medio. Sanctis addidit Franciscam Romanam, & Carolum Boromæum. Composuit Controversiam celebrem de Gratia inter Patres Societatis & Dominicanos. Instituit Communionem generalem in templis Societatis. Illius tempore cæpti motus Bohemici. In Belgio induciæ factæ anno 1608. Bellum inter Danos & Suecos. Moritur Rudolphus II. Imperator anno 1612. succedit illi Matthias Rex Hungariæ & Bohemiæ. Moritur Matthias anno 1619. Coronatur Francofurti Imperator Ferdinandus II. Jubilæus Romæ indictus anno 1620. Philippus III. Rex Hisp. moritur: cui succedit Philippus IV. anno 1621.

Gre-

Gregorius XV. Bononiensis. Creatus Pontifex anno 1622. Moritur 8. Junii biennio nondum expleto. Sanctorum fastis adscribitur S. Jgnatius Loiola, Xaverius, Jsidorus, Teresia, Phil. Nerius.

Urbanus VIII. Florentinus dictus Maphæus Barberinus. Viginti & unum Annum & mensem unum in Pontificatu explevit, obiit anno 1644. Anno insequenti in Anglia plexus capite Archiep. Cantuariensis, & prorex Hiberniæ, & postea Rex ipse Carolus primus anno 1649. Andream Corsinum Carmelitam Sanctis adscripsit. Post S. Petrum 3. tantum Pontifices Urbano diutius sederunt.

Innocentius X. Romanus, decem annis sedens numerum sui nominis explevit, electus Pontifex anno 1644. die 15. Sept. Edita Constitutione anno 1655. Jansenii doctrinam damnavit, & iterum illius successor

Alexander VII. Senensis, anno 1655. Evectus ad Sedem Apost. eam tenuit 12. circiter annis. Franciscum Salesium Sanctis adscripsit,

Clemens IX. Pistoriensis dictus Rospigliosius, Pontificatum adiit mense Junio anno 1667. in quo triennium non explevit. Sub illo Candia à Turcis capta est.

Clemens X. Romanus, antea Cardinalis Altieri, octogenario major creatus est Pontifex 29. Aprilis an. 1670. Sanctorum, fastis adscripsit Bertrandum, Cajetanum, Benitium, Rosam, Franc. Borgiam; ac postremò Pium V. Beatum declaravit Obiit anno 1676.

Innocentius XI. Mediolanensis, antea Cardinalis nomine Odeschalcus, creatus est Pontifex anno 1676. qui pergit Ecclesiam feliciter gubernare. Hæc postremorum Pontificum tempora, & res præcipuę in illis gestę facile adhuc recenti hominum memoriâ retinentur.

QUÆS-

QUÆSTIONES RELIQUÆ

De Conciliis Generalibus, ac Particularibus, cum varia eorundem notitia

§. I.

Spectantia ad convocationem, normam, ac potestatem Concilii generalis.

CUm de Conciliis, eorumque potestate pleraque Theologo necessaria hactenus tradiderimus, operæ pretium erit alia hic adjungere, quæ ad uberiorem eorum notitiam non tantum in Controversiis fidei, sed etiam in Theologicis, ac Canonicis resolutionibus usum frequentissimum habere solent. Suppositus ergo assertionibus quos hactenus stabilivimus.

Dico ulterius primò; Ad Concilium generale legitimum requiritur imprimis, ut à Romano Pontifice, vel cum ejus assensu convocetur, aut saltem ab ipso ejus convocatio rata habeatur.

Quia si Christus in terra conspicuus suam Ecclesiam per se gubernaret, haud dubiè ad illum spectaret Concilia generalia convocare. Ergo Christo in cælum recepto, munus illud ad legitimum illius in terris Vicarium pertinere debet, non verò ad Imperatores, aut magistratus sæculares, uti contendunt hæretici. Unde factum ut Concilia ab his absque Pontificis consensu coacta, hactenus in Ecclesia pro illegitimis habita fuerint, nisi postea subsecuta sit Pontificis approbatio.

Secundò

Secundò requiritur, ut per se, vel suos Legatos Pontifex Concilio præsideat, vel accedente ejus approbatione hic defectus postea suppleatur, uti in Synodo generali 2.& 5. factum constat.

Tertiò, necesse est ut convocentur ex orbe Christiano quantum fieri potest omnes Episcopi, sic ut nullus ex Episcopis, qui diœcesim habet, positivè excludatur, nisi per excommunicationem ab Ecclesia segregatus fuerit. Sufficit autem absolute ad integritatem Concilii, ut saltem ex potioribus orbis Christiani partibus Episcopi aliqui adveniant, qui possunt ex Pontificis assensu cæterorum vices, & vota supplere; uti docet Suar. *hic disp.* 11. *Sect.* 2. *n.* 7.

Obtinuit etiam consuetudo ut advocentur Cardinales, Generales Ordinum, ac nonulli Abbates, qui omnes cum Episcopis exercent munus Judicis, & suffragium habent decisivum, ideòque cum illis signant, *Definiens subscripsi*. Alii verò Theologi qui advocantur ut consultores, tantum signant, *Consentiens subscripsi*. Adsunt etiam plerumque Imperatores, Reges, aut eorum Legati, tantum ut testes, & Concilii defensores: his positis.

Dico Secundò, ab omni erroris periculo immunes sunt definitiones Concilii generalis absente etiam Pontifice conceptæ, si postea à Pontifice approbatæ fuerint. Quæ doctrina ad Concilia etiam particularia extenditur, & inter Catholicos pro certa habetur.

Probatur primò, Quia approbatio Pontificia, de rebus à Concilio eo absente decisis, æquivalet Pontificiæ definitioni. Atqui hactenus ostendimus Pontificias definitiones nulli errori obnoxias esse. Certa igitur est sequela.

Pro-

Probatur 2. Quia Concilium generale cum Pontifice sic approbante definiens repræsentat totam Ecclesiam; hæc autem, dum Dei nomine loquitur, & aliquid definit, errare non potest. Idque confirmatur ex eo quod Concilii Nicæni primi decretum à S. Cyrillo *lib.* 1. *de Trinit.* vocetur Sanctissimum & divinum oraculum: & S. Gregorius *cap.* 1. *Epist.* 24. dicat se quatuor Concilia generalia, quæ ipsum præcesserunt, suscipere ac venerari sicut quatuor Dei Evangelia.

Dico tertiò, Concilium generale in suis definitionibus errare non potest, si neque Patres Concilii legatis Pontificiis repugnent, neque ipsi legati contradicant mandato & instructioni quam à Pontifice privatim acceperunt.

Nonnulli sunt Doctores Catholici qui hanc assertionem pro certa non admittunt, nisi Pontifex per se rem prius definierit. Bellarminus tamen *lib.* 2. *de Concil.* dicit assertionem nostram videri certam: & Suar. hic *disp.* 5, *Sect.* 7. *n.* 10. certam censet, & inter Authores communem. Ratio est quia hic concurrit totum quod requiritur ad Ecclesiam Dei nomine definientem; nempe universalis Concilii definitio simul cum instructione, assensu, & mandato Pontificis ut res summâ potestate decernatur, quæ videntur positivæ Pontificis approbationi æquivalere. Ergo nihil hic desideratur, quo minus Deus per totam Ecclesiam hoc modo legitimè congregatam & consentientem loqui censeatur Dico, *per totam Ecclesiam*, quia definitio Concilii particularis, cum tali Legatorum instructione, non debet necessariò censeri ab omni erroris periculo immunis; cum Concilium perticulare universam Ecclesiam non repræsentet.

Dico quartò; Concilium generale congregatum

tum absque authoritate Pontificis indubitati, potest in errorem prolabi. Certa est ex prædictis hæc conclusio.

Et probatur; Quia assistentia Dei excludens errorem promissa est soli Pontifici, & Ecclesiæ universæ. Sed Concilium sic congregatum, neque est Pontifex, neque Ecclesia universa, cum non includat authoritatem Pontificis, qui est Ecclesiæ Caput & pars præcipua.

Dico quintò, Si Concilium generale congregatum sit pro aliqua necessitate Ecclesiæ, Sede vacante, aut vivente tantum dubio Pontifice, suberit isti Concilio dubius Pontifex, eritque infallibile in iis quæ requiruntur, ut præsenti necessitati subveniatur.

Quia nisi in hoc casu authoritas suprema & ab errore libera Concilio competeret, non satis prospexisset Christus gubernationi Ecclesiæ dum Sedes vacat, aut de remedio tollendi Schismatis, quando inter plures contendentes de vero & indubitato Pontifice non constaret.

Dico sextò; Concilium generale, etsi authoritate Pontificis congregatum, errare potest, si neque Legatis suis, neque Concilio exposuerit Pontifex mentem suam de controversiis in unam partem decidendis, etiamsi cum Episcopis Legati sincerè consenserint. Hæc est communior sententia Doctorum cum Bellarmino *Hic lib. 2. cap.* 11. contra Bannez, Amicum &c.

Quia in tali definitione deest Concilio authoritas Capitis simul docentis. Legati autem non ita repræsentant Pontificem, ut illis docentibus censeatur Pontifex idem docere, cum neque Pontifex per suam instructionem id mandaverit, neque necessaria gubernatio Ecclesiæ id requirat; pro rebus enim sic decisis postea Ponti-

ficis

ficis approbatio postulari potest. Non parum confirmatur hæc doctrina ex facto Concilii Calcedonensis act. 3. quod in epistola ad Leonem Pont. ubi postulat decretorum confirmationem, apertè fatetur se eam petere, quoniam præter decretum fidei contra Dioscorum, alia etiam quædam statuta erant sine expressa Pontificis sententia.

Neque refert, quod ante Pontificis confirmationem Concilia quosdam hæreseos damnaverint, ex eo quod suis decretis non obtemperassent; id enim factum est ex eo quod Decreta illa manifestè Scripturis sacris, aut priorum Conciliorum definitionibus conformia fuerint.

§. 2.

Pertinentia ad Concilium Provinciale, ac Diœcesanum.

Ex dictis etiam commodè intelligitur, quibus limitibus contineatur legitimus ordo, norma, & authoritas Concilii Provincialis, ac Diæcesani, quæ maxima ex parte. formam modumque Concilii generalis imitari solent; in quibus, præter ea quæ hactenus resolvimus,

Observandum primò, Metropolitanum teneri statutis temporibus celebrare Concilium provinciale, nisi ob legitimum impedimentum à summo Pontifice dispensationem obtineat.

Concilii verò hujus celebrandi tempus, caussas, modumque præscribit Tridentinum *Seß.* 24. *de reformat. cap.* 2. Provincialia (inquit) Concilia pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis, aliisque ex Sacris

Sacris Canonibus permissis, renoventur. Quare Metropolitani per seipsos, vel illis legitimè impeditis, Coëpiscopus antiquior..... quolibet saltem Triennio post octavam Paschæ, seu alio commodiori tempore pro more Provinciæ, non prætermittat Synodum in provincia sua cogere. ita Trid. In India tamen, ob distantiam Episcoporum comprovincialium, hoc triennii tempus ad Concilium celebrandum usque ad sextum annum à Sede Apostolica prorogatur.

2. Concilio Provinciali tenentur interesse Episcopi omnes, & alii qui jurisdictionem Episcopalem obtinent, ut sunt aliqui Abbates, & Priores, & quicunque alias jure vel consuetudine interesse solent, nisi obstet itineris grave periculum. Possunt quoque ex deputatione Pontificis adesse aliqui Presbyteri, aut Diaconi, & simul definiendi jus habere, ut factum est in Synodo sub Symmacho Papa in Italia, in qua aliqui Presbyteri & Diaconi subscripserunt; est enim hic actus non ordinis, sed jurisdictionis, quæ vel consuetudine, vel alio modo obtineri potest. Alii verò exempti, ubi consuetudo contrarium non obtinuit, cogi non possunt à Metropolitano ut ad provinciale Concilium accedant.

Abbates commendatarii, & Capitulorum deputati obtinent vocem duntaxat consultivam, Episcoporum verò absentium procuratores possunt etiam habere vocem decisivam, si Concilio provinciali visum fuerit.

Quamvis etiam Capitula Ecclesiarum Cathedralium sint specialiter ad Concilium invitanda, & possint etiam justas ob causas Laici quidam admitti, in eo tamen votum sive suffragium merè consultivum habere possunt, uti diximus

mus de Imperatore, aut Rege in Concilio generali.

3. Decreta quæ in Concilio provinciali conduntur, non debent inconsulto Pontifice Romano publicari.

4. Ad observationem decretorum Concilii provincialis obligantur omnes qui Episcopali jurisdictioni subduntur. Ad hanc tenentur etiam Exempti, ut sunt Regulares, in casibus quibus à jure communi, & Concilii decretis, specialiter Episcopis in eos potestas attributa est: & contra refractarios per juris remedia procedi potest.

Electio loci ad celebrandum Synodum provincialem posita est in arbitrio Metropolitani. Cessantibus tamen justis impedimentis, non esse relinquendam Ecclesiam Metropolitanam censuit Sacra Congregatio Concilii.

5. Synodum Diœcesanam quotannis celebrandam statuit Tridentinum supra *Sess. 24. de reform. cap. 2.* Ad hanc tenentur convenire etiam Exempti, qui alias cessante exemptione interesse deberent, nec Capitulis generalibus subduntur. Ration. parochialium Ecclesiarum accedere debent omnes qui earum curam gerunt.

Quod si Episcopus fuerit legitimè impeditus, potest celebrare Synodum Diœcesanam per procuratorem, aut suum Vicarium generalem sufficienti mandato instructum.

6. In Constitutionibus autem legitimè Sanciendis non requiritur consensus & approbatio Cleri, sed tantum assensus Capituli, sed neque hunc sequi necesse est, præterquam in quibusdam casibus à jure expressis.

Ex-

§. 3.

Exponitur series & gesta Conciliorum generalium, quæ pro Legitimis aut Illegitimis haberi debent.

AMplioris scientiæ causâ, peculiari studio hic in compendium contrahemus Seriem Conciliorum Generalium quæ hactenus in Ecclesia celebrata fuêre, prout recensita reperiuntur cum notitia rerum in iis præcipuè gestarum; ubi & Concilia probata ab improbatis, ac legitima ab illegitimis, cum varia in iis observatione, secernemus. Mirum enim in modum hæc notitia conducet ad distinctionem temporum quibus singula celebrata sunt, ad variorum dogmatum decisionem, ad peritiam Ecclesiasticæ historiæ, ad resolutiones Controversiarum plurimarum, quæ ab accurata horum observatione dependent.

Quamquam in notando ordine, præsertim annorum, non contendimus omnia ad amussim sibi constare, cum in multis necesse sit sequi Chronologos, qui in signando tempore, ac numero non raro discrepant.

Concilia generalia quæ hactenus Legitima fuerunt octodecim numerantur.

PRimum est Concilium Nicænum, cui interfuerunt 318. Patres, inchoatum anno 327. & absolutum anno 330. uti cum communiori tradit Bellarminus, vel ut placet Baronio ac Binnio, anno 325. & cœptum, & absolutum. Præsides

fides hujus Concilii fuerunt Pontificis legati Osius Episcopus, Vitus & Vincentius Presbyteri, quorum proinde nomina ante omnes extant Concilio subscripta. Convocatum fuit Conc. Nicænum à S. Sylvestro Papa, & Constantino Imperatore, qui Concilium ingressus non nisi annuentibus Episcopis sedere voluit, dein habitâ ad eos oratione latinâ, professus est non esse deinceps suum, sed Episcoporum judicare, ac proinde, post omnes Episcopos subscripsit, uti refert Basilius Imperator sub fidem Synodi 8. Actione 20. Coactum fuit hoc Concilium præcipuè contra Arium, qui Christi divinitatem negabat, quæ in Concilio definita est, & alia circa diem paschatis controversia. Decreta hujus Concilii Romam perlata collectis Italiæ Episcopis à S. Sylvestro approbata fuere. De numero Sessionum hujus Concilii non liquet, cum non omnia ejus acta, sed tantum viginti Canones supersint.

Secundum generale Concilium numerari solet Constantinopolitanum primum, quamvis alii Sardicense præponant; Inchoatum fuit anno 383. ut tradit Bellarminus, vel biennio citius, ut placet Baronio. Non præsedit in hoc Concilio Damasus Pontifex per se, aut per suos Legatos. Sed ab eodem confirmatum fuit in his quæ fidem Catholicam concernunt, teste Photio in lib. de 7. Synodis. Septem tantum hujus Concilii Canones, nulla verò Acta à Binnio adferuntur. Interfuerunt Episcopi Catholici 150. ac præterea 36. Macedoniani sive Semi-Ariani, ut ex Socrate refert Baronius. Convocatū fuit à Theodosio seniore Imperatore ex mandato Damasi Pontificis, uti patet ex epistola Concilii ad Damasum apud Theodoretum lib. 5. hist. Eccles.

cap.

cap. 9. apud Bellarminum & Baronium. Causa hujus Synodi convocandæ præcipua fuit, 1. ut fidem Concilii Nicæni confirmaret, 2. ut Gregorium Nazianzenum Constantinopoli Episcopum stabiliret: sed firmavit insuper Spiritus Sancti divinitatem contra Macedonium, qui eo tempore illam negabat.

Tertium est Conc. Ephesinum primum, in quo numerati Episcopi plusquam ducenti. Convocatum fuit anno 430. ut vult Baronius, vel 434. ut tradit Bellarminus: idque authoritate Cælestini Papæ, cujus vice præsedit Cyrillus Alexandrinus aliique Legati, & operâ Theodosii Imperatoris Junioris, qui Candidianum Comitem misit ad Synodi defensionem, eâ conditione ut non immisceret se negotiis fidei, & Ecclesiasticis, conditionem tamen non servavit Candidianus. Damnatus est à Synodo Nestorius; quem Pontifex non voluerat de novo subiici examini, sed damnari juxta sententiam à se Anno præcedenti latam in Concilio Romano. Confirmata fuit, inquit Binnius, ut constat ex Epistola Cælestini 2. ad Synodum scripta, & ex actis Concilii in causa Nestorii Romæ habiti, utrobique etiam ob eandem causam hæresiarcha damnatus fuit.

Quartum est Chalcedonense 630. Episcoporum contra hæresim Dioscori, & Eutychetis Archimandritæ, qui unam tantum in Christo naturam asserebat, celebratum in suburbiis Chalcedonensibus in templo S. Euphemiæ anno 451. juxta Baronium aliosque. Confirmavit Synodum id petentem, gestaque ejus, in sola tamen causa fidei, approbavit Leo, ut patet ex ejus Epistola ad synodum 59.

Quintum autem generale & legitimum Con-

cilium

cilium (ut patet ex Niceno Secundo Actione prima) fuit Constantinopolitanum Secundum contra Originem, & tria Capitula, 255. Episcoporum, Inchoatum est anno 553. ut Bellarminus, Baronius, aliique Calendis Maii, finitum quarto Non. Junii ejusdem anni, habitis collationibus octo. Convocatum fuit á Iustiniano Imperatore consensu quidem Vigilii Papæ, sed non observatis à Vigilio præscriptis, cui, contra voluntatem suam convenienti, nec per se, nec per Legatos præsedit, morbum allegans, etsi in eadem civitate esset: sed præsedit non Imperator, non Mennas, sed Mennæ successor Eutiches Patriarcha Constantinopolitanus. Quod Synodum probare nollet in exilium missus Vigilius, inde tamen redux post medium annum eam probavit Epistolâ ad Eutichium, quæ antehac ignota, operâ Petri de Martha ex Regia Parisiensi bibliotheca desumpta, extat modò in 12. Tom. Conciliorum impressionis Parisiensis pag. 262.

Sextum est Constantinopolitanum tertium, contra Monothelitas, Episcoporum 289. Celebratum in Secretario quod vocatur Trullis anno 680. Inchoata est prima actio die 17. Novembris: ultima autem & 18. die 17. Septembris anni sequentis. Convocatum fuit Concilium consensu Agathonis Papæ ab Imperatore Constantino Pogonato, qui omnibus fere actionibus interfuit quidem, & eminentiori loco præsedit, sed non ut Iudex, verum ut propugnator. Reverâ enim præsiderunt Pontificis Legati Petrus & Georgius Presbyteri, & Ioannes Diaconus, qui ubique loquuntur primi, subscribunt primi, Imperator autem sententiam non tulit, & ultimo subscripsit. Acta ibi sunt omnia ex

præſcripto Agathonis. Confirmationem ab eo petiit Synodus : obtinuiſſe dicitur communiter à Leone Secundo , ſed Epiſtola Leonis Confirmatoria quæ circumfertur Spuria videtur Baronio, Binnio, aliiſque.

Septimum eſt Nycænum Secundum , contra Iconomachos , Epiſcoporum 350. Actio ejus prima habita anno 787. octavo Cal. Octob. 7. & ultima 3. idus Octob. Convocarunt illud Imperatores Conſtantinus & Irene ejus mater conſenſu Adriani 1. Papæ , cujus Legati Petrus Archipresbyter , & Petrus Abbas S. Sabbæ & præſederunt, & nominantur , & ſubſcripſerunt primi. Omnia ibi acta ſunt ex præſcripto Adriani qui Concilium deinde confirmavit teſte Binnio.

Octavum eſt Conſtantinopolitanum quartum , in cauſa Photii per vim intruſi in Patriarchatum Conſtantinopolitanum, Epiſcoporum 383. vel ut alii 102. Actio prima habita anno 869. 3. Non. Octobris, 10. verò ultima Februarii ſequentis. Convocatum eſt mandante Adriano Papa induſtriâ Baſilii Imperatoris , qui interfuit quidem Concilio, ſed in fine proteſtatus eſt non eſſe ſuum, nec ullius Laici Eccleſiaſticis negotiis ſe immiſcere. Tandemque poſt Patriarchas omnes ante Epiſcopos ita volentes ſubſcripſit non definiens, ſed Synodum ſuſcipiens , proteſtanſque ſe poſt Epiſcopos debuiſſe ſubſcribere : primi autem ſubſcripſerunt qui præſederunt Legati Pontificii Donatus & Stephanus Epiſcopi, ac Marinus Diaconus. Synodus in principio Epiſtolæ ad Adrianum quæ exſtat ad finem actionis decimæ, teſtatur nil ſtatutum à ſe eſſe niſi quod jam ante à Nicolao decretum , & firmatum ab Adriano Pontificibus, petit Synodum recipi

cipi & confirmari, confirmatam autem esse testatur Baronius aliique cum Binnio, qui id in suis notis fusius ostendit.

Prædicta Concilia in Oriente, sequentia in Occidente celebrata fuêre.

Nonum itaque Concilium fuit Lateranense, 300. & amplius Episcoporum, convocante, præsidente, & confirmante Callisto II. anno 1122. pro pace & concordia inter Ecclesiam & imperium, nec non pro terra Sancta à Saracenis recuperanda.

Decimum Lateranense secundum, Episcoporum fere mille, convocante, præsidente, confirmante Innocentio 2. Papa anno 1139. celebratum contra Anacletum & Victorem anti-Papas, & Arnaldum de Brixia, ac pro reformatione morum. Hujus & præcedentis acta intercidisse dicuntur.

Undecimum, Lateranense tertium, Episcoporum amplius 300. convocante, præsidente, confirmante Alexandro Papa anno 1179. contra Catharos (quos Waldenses & Albigenses aliqui appellant) & Schismaticos ab anti-Papis ordinatos, ac pro morum reformatione. Acta ejus comprehenduntur cap. 27. apud Binnium ubi additur appendix actorum per partes 50. in alia capita distributa.

Duodecimum Lateranense quartum, Episcoporum ad minus 400. aliorum verò Patrum puta Abbatum, Priorum Conventualium 800. Convocante, præsidente, confirmante Innocentio tertio anno 1215. contra hæreses Albigensium, ac errores Abbatis Ioachim, nec non pro recuperatione terræ Sanctæ &c. Acta exstant apud Binnium in capita 70. distincta.

Decimum tertium, Lugdunense primum, Episcopo-

coporum 140. convocante præsidente, confirmante Innocentio quarto anno 1245. causâ Frederici Imperatoris deponendi, expeditionisque in terram Sanctam suscipiendæ. Tertiâ sessione depositus etiam Imperator, & condita decreta quæ refert Binnius.

Decimum quartum, Lugdunense secundum, Patrum, ut ait Bellarminus, fere mille, convocante, præsidente, confirmante Gregorio X. præsente Michaele Paleologo Græcorum Imperatore anno 1274. contra errores Græcorum, & pro Recuperatione terræ Sanctæ; ubi facta est unio cum Græcis, maximè operâ S. Bonaventuræ.

Decimum quintum, Viennense in Gallia, Episcoporum 300. & amplius; convocante, præsidente, confirmante Clemente 5. anno 1311. contra Fratricellorum, Beguardorum, Beguinarum hæreses; extinctus in eo est Templariorum Ordo. Nec hujus, nec præcedentis acta refert Binnius, plurimæ eorum constitutiones exstant in Jure Canonico.

Secutum est anno 1414. Conc. Constantiense, & Basileense, de quibus infra inter Illegitima.

Decimum sextum, Florentinum anno 1438. rogatu Joannis Paleologi Græcorum Imperatoris, qui deinde interfuit; convocatum ab Eugenio IV. qui præsedit: Ferrariæ inchoatum. Inde habitis sessionibus 16. propter pestem translatum Florentiam, sed non finitum ibi anno 1429. ut plures putarunt, sed continuatum ibidem per tres alios annos, unde Florentiæ habitæ sunt plus quam octo sessiones illæ quæ præter relatas 16. reperiuntur solum apud Binnium; tum verò translatum Romam ubi duravit saltem

tem

tem usque ad annum 1445. ut patet ex actis Florentinæ Synodi, editis in lucem per Horatium Justinianum Oratoristam, postea Cardinalem. Ita Pallavicinus in actis Synodi Tridentinæ lib. 6. cap. 11. De numero Patrum qui interfuerint non satis liquet, convocatum autem fuit contra errores Græcorum.

Decimum septimum, Lateranense V. anno 1512. inchoatum sub Julio 2. qui quinque primis sessionibus partim per se, partim per suum legatum præsedit. Sessio autem 6. habita præside Leone X. successore Julii anno 1513. sub quo post habitas alias sex sessiones finita etiam anno 1517. Concilium confirmavit deinde Leo, habitum autem fuit ad tollendum schisma propagatum per Conciliabulum Pisanum anno 1511.

Decimum octavum, Tridentinum, cœptum anno 1545. sub Paulo 3. sub quo Octava sessio habita est Tridenti 11. Martii anno 1547. Inde Bononiam translatum, ubi celebrata eodem Anno sessio 9. & 10. Tum verò sub Julio 3. anno 1551. habita item Tridenti sessio 11. 12. 13. 14. & anno 1552. habita sessio 15. & 16. Tum verò sub Pio IV. anno 1562. ibidem sessio 17. 18. 19. 20. 21. 22. Anno 1563. sessio 23. 24. & 25. ultima. Non semper iidem præsedêre Legati Pontificii tot Annorum spatio. Non semper iidem, aut æque multi interfuere Patres. In fine Concilio subscripsere Patres 255. Denique à Pio IV. anno 1563. 7. Cal. Februarii: confirmatum est hoc Concilium, quod est postremum œcumenicum, contra emergentes Lutheri, aliorumque hæreses, & pro morum reformatione, summo Ecclesiæ bono celebratum.

Concilia Septem generalia dicta, sed Illegitima.

COnstantius Imperator Orientis anno 341. Antiochiam convocavit 90. vel amplius Episcopos ex Oriente, inter quos 36. Ariani, sed Arium, ut simulabant, abjurantes: finitâque dedicatione ab illis celebratum Concilium illud, quod dicitur Antiochenum, præsente Constantio, in quo ab Arianis damnatus est Athanasius, successorque ei statutus, & via patefacta ad eversionem Concilii Nicæni primi per 4. subdolas fidei formulas. Non apparet cur hoc Concilium debeat dici generale.

Secundum, Mediolanense plusquam 300. Episcoporum ferè Occidentalium, plerisque Orientalium impeditis. Anno scilicet 355. permissu Constantii Imperatoris generalem Synodum Mediolanum convocarat Liberius Papa, eoque miserat Luciferum Episcopum Calaritanum, Pancratium Presbyterum, & Hilarium Diaconum legatos. Inchoatum fuit Concilium in templo absente Imperatore, sed valens & Ursatius Ariani recusantes fidei Nicænæ subscribere, populumque veriti, simul cum aliis Arianis, imo & reliquis, ex templo aufugerunt ad Palatium Imperatoris, qui omnes Episcopos per vim côegit subscribere damnationi Athanasii, cujus causa ut examinaretur indictum fuerat Concilium; & recusantes Legatos, & virgis prius cæsum Hilarium aliosque in exilium relegavit. Unde etsi Concilium hoc legitimè fuerit inchoatum; in progressu tamen & exitu omnino illegitimum fuit.

Tertium, Ariminense, Episcoporum 600. sub Constantio anno 372. ita Bellarminus. Verum Baro-

Baronius, Binnius,aliique distinguunt duo Concilia Ariminensia, unum generale legitimum plus quam 400. Episcoporum, qui omnes fere Catholici & Occidentales anno 359. sub Liberio Papa, qui per Legatum suum Vincentium Episcopum Capuanum aliosque præsedit. Comprobata in illo est Communi Patrum decreto Nicæna fides, damnatique præsentes Ursatius, Valens, aliique Ariani, quo peracto finitum Concilium, Patribus ab Imperatore missionem petentibus.

Aliud verò Conciliabulum illegitimum & reprobatum post aliquot menses à dissolutione Concilii ibidem coactum, in quo fraude Arianorum præsertim Ursatii & Valentis ac minis Imperatoris paulatim omnes fere Episcopi Catholici, sed diutissimè resistente Servatio, subscripsere formulæ fidei, in qua nomen homousios omissum est, quamque Arianam esse deinde jactarunt Ariani. Unde illud Hieronymi, Ingemuit orbis terrarum, & se Arianum esse miratus est.

Quartum, Ephesinum secundum anno 449. Episcoporum 128. convocatum inscio Pont. Leone ab Imperatore Theodosio, qui Præsidem Concilii constituit Dioscorum Alexandrinum, facultatemque ei dedit convocandi quos vellet Episcopos. Convocavit verò,qui Eutichetis sententiæ faverent, omissis qui maximè resisterent. Citatus Papa non comparuit, sed Legatos misit Julianum Renatum, atque Hilarium, qui tamen non sunt permissi præsidere. Omnia vi & minis ibi acta; Euticheş absolutus, ejusque hæresis confirmata; occisus Flavianus Constantinopolitanus Episcopus; fugati Legati Pontificii. Unde prædatoria Synodus, & latrocinium meritò

ritò vocatum fuit, & à Chalcedonensi Concilio, cui illius acta inserta sunt, prorsus reprobatum.

Quintum, Constantinopolitanum, fuit tempore Gregorii 2. & Leonis Isaurici Iconomachi anno 730. contra sacras imagines; ita Bellarminus: hujus tamen Concilii mentionem non facit Baronius, aut Binnius, nec videtur esse œcumenicum.

Sextum, Constantinopolitanum pseudoseptimum dictum, sub Constantio Copronimo: tempore Stephani 2. anno 754. Fuit 338. Episcoporum Iconomachorum Orientalium, qui damnarunt cultum sacrarum imaginum. Reprobavit illud Stephanus, & deinde Synodus Oecumenica Nicæna 2. quæ fuit omnino legitima.

Septimum, Pisanum contra Julium 2. anno 1510. aut citius convocatum à Cardinalibus hæreticis, & Schismaticis, & paulò post in Lateranensi V. Concilio reprobatum fuit.

Concilia generalia partim approbata, partim reprobata septem enumerantur.

PRimum Sardicense Episcoporum 376. anno 351. Sed notat Baron. aliique, duo fuisse Sardicensia Concilia, unum generale & legitimum circa annum 347. Aliud particulare 76. Arianorum qui Concilium quod Philippopolim dilapsi ibidem celebrarunt, Sardicense vocarunt, ab omnibus Catholicis deinde rejectum, & nunquam pro Legitimo habitum fuit.

Secundum, Sirmiense anno 356. vel ut Baronius 357. addens potius fuisse conventiculum satanæ convocatum à Constantio Imperatore, damnatus quidem in ea fuit Photius, & edita prima formula fidei, quam Hilarius Catholicam dixit,

dixit, cui tandem nimis cedens ſubſcripſit Papa Liberius. Concilium hoc ponit Petavius potius anno 351.

Tertium, Concilium Quini-ſextum Conſtantinopolitanum in Trullo celebratum anno 692. Petavio anno 707. Unde ejus Canones Trullani dicti. Convocatum fuit inſcio Rom. Pontifice Sergio, qui ideo ei ne quidem per Legatos præſedit, ſed illud ſtatim reprobavit, teſte Beda apud Binnium. Canones itaque nulli ex 102. quos condidit illa Synodus ex illa authoritatem habent, admiſſis tamen à Catholicis aliquibus, quia per ſe ſanæ erant doctrinæ.

Quartum, Francofordienſe 300. circiter Epiſcoporum ex Italia, Gallia, Germania, & Britannia, præſentibus Legatis Papæ Adriani, qui illud convocari permiſerat, à Carolo Magno Franc. Rege, qui deinde eidem interfuit. Verum Concilium hoc celebratum Anno 794. œcumenicum non eſt, cum nulli Orientales interfuerint, neque generale eſſe voluerit Pontifex, ſed provinciale vel nationale fuiſſe dicunt Binnius, aliique. Ea quæ de filiatione Christi naturali in eo definita reperiuntur, ſine dubio ab Eccleſia ſunt approbata. Dicitur autem à Bellarmino aliiſque, per Eccleſiam reprobata eſſe damnatio Synodi Nicænæ ſecundæ quam feciſſe fertur hoc Concilium, ſed putat Binnius Concilium hoc nil ſtatuiſſe contra Nicænam, eo quod alia pars decretorum illius, utpote particularis Concilii, approbata non fuiſſet.

Quintum, Piſanum Anno 1409. ad tollendum Schiſma, Gregorio 12. & Benedictio 13. ſe pro Pontifice gerentibus, congregatum à Cardinalibus utriuſque Obedientiæ præſentibus Epiſcopis 180. Abbatibus 900. à quibus omni-

bus sessione 15. depositus est uterque Antipapa. sess. 17. data facultas Cardinalibus eligendi Papam, qui post sessionem 19. elegerunt Alexandrum V. Huic demortuo successit deinde Joannes 23. Concilium hoc fuisse illegitimum volunt aliqui, Legitimum putat cum aliis Spondanus, sanè inter Pontifices veros computatur Alexander V, qui in eo electus fuit.

Sextum, Constantiense Anno 1414. ratione ejusdem Schismatis, & contra Hus & Wiclef, convocatum est rogatu Sigismundi Imp. à Joanne quem XXIII. communiter dicunt, qui 1. sessioni interfuit unâ cum Imperatore, & sessione 2. habita 2. Martii 1415. promisit, vovit, juravit se cessurum Papatu, quando Petrus de Luna Benedictus XIII. dictus, & Angelus de Corario Gregorius XII. dictus simpliciter cederent. Interim noctu 21. diem Martii præcedente prædictus Joannes clam aufugit, quare sessio 3. habita est 26. Martii absente Joanne, fugam suam per litteras excusante. Quarta sessione declaravit Synodus quod ipsa potestatem à Christo habeat immediate, cui quilibet cujuscumque status vel dignitatis etiamsi Papalis existat, obedire teneatur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti Schismatis, & reformationem dictæ Ecclesiæ in capite & in membris. Circa quam declarationem quoniam ab aliquibus perperam sustinetur.

Nota primò, ex Eugenio IV. in constitutione, Moyses &c. illam non esse accipiendam in sensum generalem, ita ut Concilium quandoque sit supra quemcumque Pontificem, sed ita ut illud Concilium esset supra Papam dubium, prout tunc erant illi tres de Pontificatu contendentes. Nota secundò Concilium illud sess. 4. &

5. in-

5. in qua declaratio allegata confirmata fuit, non fuisse Concilium generale, cum tantum interesset obedientia Joannis XXIII. Deinde declarationi illi nullus consensit Pontifex.

Sessione 8. ab iisdem damnatus Wiclef. Sessione 12. tandem Patrum sententia Pontificatu depositus Joannes XXIII. qui sententiam auditam approbavit, & reipsâ cessit Pontificatu, quâ facta cessione Pontificatu omnino excidit.

Sessione 14. postquam sponte Papatu cessisset Gregorius XII. absens, Cardinales ipsius Obedientiæ in Concilium admissi cum reliquis. sess. 15. damnatus præsens Joannes Hus, vivusque combustus

Sessione 37. tandem definitiva sententiâ Pontificatu depositus Benedictus 13. cedere nolens: & sess. 41. anno 1417. electus in Pontificem Martinus V. qui sess. 45. Concilium dimisit. Editâ autem constitutione quæ incipit, *Inter cunctas*, sacro approbante Concilio, solum approbavit quod gestum erat contra errores Wicleffi, aliorumque, non approbavit autem quæ sess. 4. & 5. declarata retuli, imo in eadem Constitutione statuit, inter alia interrogatoria de hæresi suspectis proponenda, etiam hoc, Utrum credat quod Papa canonicè electus qui pro tempore fuerit, sit successor B. Petri, habens supremam potestatem in Ecclesia Dei. Certum autem eam non habere si non sit major Concilio. Quod ergo sess. 4. statutum erat de Concilio supra Pontificem, nullo modo de Pontifice indubitato intelligi voluit.

Septimum, Basiliense à Martino V. indictum, & sub Eugenio IV. legitimè inchoatum anno 1431. sed in progressu variæ inciderunt controversiæ de authoritate Papæ &c,

Prima sessio habita est 14. Decemb. præsidente Juliano Cardinali Pontificio legato. Interim Eugenius, 18. Decemb. edito Romæ decreto, Concilium si quod Basileæ congregatum videretur dissolvit. Patres autem Basileæ congregati de hoc Eugenii decreto publicas ad universos fideles litteras dedêre, quibus declarant decrevisse se Concilium Basileæ continuare, quod & fecerunt.

Sessione itaque secunda, quam celebrarunt 15. Cal. Martii anni sequentis, præsidente etiam Iuliano, confirmarunt in primis decreta sess. 4. Constantiensis, statueruntque Concilium esse supra Pontificem. Aliis deinde sessionibus Eugenium IV. citarunt, accusarunt contumacem declararunt. Sess. 16. litteræ Eugenii recitantur, in quibus pacis studio declarat, Concilium illud à prima inchoatione legitimum fuisse, & irritas jussit esse priores litteras Concilii dissolutivas Notandum autem Eugenium non approbare illis litteris omnia quæ usque ad hanc sessionem à Concilio gesta sunt legitima esse, imo positivè reprobat ea omnia quæ contra ipsos Cardinales &c. decreta erant, ipsum Concilium tantum approbavit, jussitque legitimum esse.

Sessione autem 18. nullo Præsidente Pontificio Legato, Concilium repetit iterum decretum Constantiense. Non constat quibus deinde sessionibus legati præsederint, constat ipsos decretis Concilii se opponentes non fuisse auditos sess. 21. & 24. imo opus deinde fuisse Tarentino armis se tutari. Deinde à sessionis 31. tempore, id est anno 1438. Cal. Febr. dilapsus Basileâ Iulianus, qui olim Concilio faverat, aliique omnes Cardinales, uno excepto Arelatensi, quem deinde Præsidem Concilii crearunt. Hoc

itaque

itaque Præside Concilium ita segregatum à Romano Pontifice, ut neque speciem Pontificiæ authoritatis præ se ferret, convocatis Presbyteris, quibus loco Episcoporum, paucissimi enim aderant, suffragii jus datum, & in manus datæ Sanctorum reliquiæ sess. 33.

Sessione 34. Eugenium Pontificatu deponunt. Sess. 39. in anti-Papam eligunt Amadeum Ducem Sabaudiæ, qui dictus fuit felix V. Quo deinde Pontificatu cedente Nicolaus V. Eugenii IV. successor dedit hoc novæ concordiæ, ut confirmaret acta quædam Basileensia ad beneficia Ecclesiastica, & censuras pertinentia. Præter hæc nihil omnino approbavit, ut ex ejus Bulla satis apparet. Ceterum non tantum Eugenius, sed & deinde Leo X. in Concilio Lateranensi sess. 11. decreta Basileensia damnarunt, ac proinde nullum possunt ab authoritate hujus Concilii robur habere.

TRACTATUS SECUNDUS DE CONTROVERSIIS PARTICULARIBUS MODERNIS ET V. IANSENIANIS

CAPUT PRIMUM

Explicatur methodus in ſequentibus controverſiis præcipuè obſervanda.

STatuenda ſunt hic quatuor Principia ab ipſis Sectariis communiter conceſſa, & neceſſariò admittenda : ex quibus ſingulas controverſias in particulari ita deducemus,ut cogatur Sectarius veritatem Catholicam admittere , vel ſuis principiis contradicere , per viam argumentandi brevem , & cuivis legenti apertam.

Primò, Admittunt nobiſcum Sectarii Scripturæ ſacræ authoritatem eſſe infallibilem : ac proindè in quavis controverſia ab ea parte ſtare victoriam , pro qua verus Scripturæ ſenſus declaratur.

Secundò , Docent ipſi ut fidei ſuæ dogma indubitatum, Eccleſiam primitivam, quæ duravit poſt Chriſtum annis circiter quingentis , ſanctam,

tam, incorruptam, & omnis erroris expertem fuiſſe: ac proindè verum Scripturæ ſenſum tenuiſſe, ac fideliter docuiſſe. Nam niſi admitterent Eccleſiam ſaltem primitivam non erraſſe, fateri deberent nunquam poſt Chriſtum veram Eccleſiam in mundo fuiſſe, cùm prorsùs impoſſibile ſit veram Eccleſiam ſine vera fide exiſtere: aliàs enim eſſet vera, & non vera, quod apertè repugnat.

Hinc tertiò, Admittunt Patres primitivæ Eccleſiæ veram Chriſti fidem tenuiſſe & docuiſſe, atque in ea docenda verum Scripturæ ſenſum cognoviſſe. Undè ſequitur illorum qui tunc vixerunt Patrum authoritatem & communem conſenſùm, in quavis fidei controverſia recipiendum eſſe: quos & ipſi pro ſuis dogmatibus omni ſtudio adducere conantur.

Et patet Primò, quia cum Patres illi fuerint primitivæ Eccleſiæ Paſtores & Doctores, non potuerunt veram illius doctrinam ac ſenſum ignorare. Si enim ipſi Eccleſiæ Doctores ejus doctrinam ignoraſſent, multo magis aliis ignota fuiſſet: undè ſequeretur nullam fuiſſe in primitiva Eccleſia legitimam Verbi Dei prædicationem, quam tamen ipſi Sectarii primariam veræ Eccleſiæ notam agnoſcunt.

Patet ſecundò, Quia illorum Patrum ſcripta in primæva Eccleſia paſſim recepta,& perpetuo uſu approbata fuerunt. In ſcriptis autem ſic approbatis Eccleſiæ tunc approbantis authoritatem, ſenſum, & teſtimonium poſſidemus. Præterea, eorum libri ad impugnandos errores & hæreſes à primitiva Eccleſia perpetuò adhibiti fuerunt: hoc autem fieri non potuit, niſi doctrinam in iis contentam, veram, ſolidamque agnoſceret; non enim poteſt per doctrinam

quæ

quæ erronea est, error debitè impugnari.

Patet denique, ex eo quod SS. Patres in primitiva Ecclesia pro Sanctis agniti fuerint, & ipsi Sectarii pro talibus eos agnoscant. Undè necessariò sequitur eos veram & communem fidem profiteri debuisse; vera enim sanctitas sine vera & saltem communi fide nullo modo subsistere potest; quinimò docent Sectarii solam esse fidem, quæ per se hominem verè justum,& sanctum constituit.

Hi igitur primævæ Ecclesiæ Patres, in suis scriptis unanimi consensu posteritati traditis, sunt indubitati testes fidei, & doctrinæ quam olim profitebatur vera Christi Ecclesia, cujus ipsi ad populum præcipui interpretes,& Doctores fuerunt. Si enim horum testimonium & consensus non sufficiat, nulli prorsùs Ecclesiæ primitivæ idonei testes adduci poterunt. Eoque magis quod illi modò sint arbitri maximè sinceri, & incorrupti, ut sententiam ferant de exortis hoc ævo controversiis, de quibus olim nihil audierunt, sed absque omni partium studio doctrinam à vera Ecclesia acceptam, solo veritatis amore, posteris suis puram, sinceramque tradiderunt.

Hoc quoque argumentum pro authoritate Patrum, qui se in primitiva Ecclesia antecessêrunt, adducit ipse August. contra Iulianum hæreticum l. 2. c. ult. Nondum vobiscum apud ,illos Iudices (Patres) aliquid agebamus, & ,apud eos acta est causa nostra; nec vos, nec ,nos eis noti fueramus, & eorum pro nobis latas ,contra vos sententias citamus; nondum vo,biscum certabamus, & eis pronunciantibus vi,cimus.

Quartò, Principium certum est etiam apud

Secta-

Sectarios: Hæreticam esse eorum doctrinam, quos primitiva Ecclesia pro hæreticis damnavit. Nam si eorum doctrina erronea & hæretica non esset, vera & primitiva Ecclesia eam reprobando in fide errasset, & hoc ipso vera Christi Ecclesia non esset.

Ex his igitur principiis, quæ ipsi Sectarii pro manifestis agnoscere debent, procedemus ad doctrinam cum Ecclesia Romana controversam ipsis perspicuè demonstrandam, hoc modo:

Illa doctrina & sensus Scripturæ debet esse verus, quem tradidit primitiva Ecclesia per suos Patres & Doctores, qui veram Ecclesiæ fidem præ omnibus perspectam habuerunt, aliis prædicârunt, & librorum suorum monumentis posteritati consignârunt, uti pluribus ostensum est.

Atqui doctrina Ecclesiæ Romanæ, quam in sequentibus controversiis proferemus, est talis, ut in singulis ostendemus. Ergo Ecclesiæ Romanæ doctrina necessariò debet esse vera.

Item, Illa doctrina necessariò est falsa, quam in antiquis Hæreticis primitiva Ecclesia damnavit.

Atqui doctrina Romanæ fidei opposita est talis, uti infrà patebit. Ergo illa necessariò est falsa. Atque hæc argumentandi ratio ex propriis principiis desumpta, cuivis Sectario facilis esse debet, & eorum quibus hæc scribo captui, & utilitati maximè accommodata.

Quòd si Adversarii hâc methodo convicti, conentur ad novas Scripturæ latebras declinare, adigendi erunt ad Methodum triplicem supra assignatam part. 1. cap. 9.

CAPUT II.

De Fide, Operibus, Gratia, & prædestinatione.

§. 1. *Sectarii refelluntur.*

1. DOcent primò Catholici, Fidem, & bona Opera peccatorem disponere ad justificationem, & gratiam primam, quâ transfertur à statu peccati ad statum gratiæ, & filiorum Dei.

Docent secundò, Per Fidem, & bona opera justum mereri justificationem secundam, sive augmentum gratiæ, & justitiæ semel acquisitæ, adeòque digna esse mercede, mediante tamen semper gratiâ & meritis Christi, *Trid. sess. 6. cap.* 8.

Contrà docent tam Lutherani, quam Calvinistæ, solam Fidem ad salutem & justitiam sufficere. Bona opera ad salutem neque necessaria esse, neque utilia: Imò omnia justorum opera esse peccata, & illos tantùm esse justos per justitiam Christi illis imputatam.

Visa est *Voetio* cum quibusdam modernis Sectariis, nimis cruda, ac rigida hæc suorum Prophetarum Lutheri, & Calvini oracula. Illa igitur ipsi novo Spiritus afflatu sic reformanda censuerunt, ut per bona Opera obtineatur aliqua justificatio, non quidem in hac vita, sed saltem in futura. Sed hoc ipsum ut nimis laxum contrario Spiritu damnat Samuel Maresius, & acerbè exprobrat Voetianis, *Illos plusquam mediam partem victoriæ Papistis concedere.* Ita loquitur in suis Diatribis de statu afflicto modernæ Theologiæ

ologiæ apud Confœderatos pag. 8.

Sed patent priora quæ retulimus dogmata, ex ipsis Calvini verbis referentis tam suam, quàm Lutheri doctrinam *lib.1.de libero arbitrio pag.*141. ,Peccare justos etiam in operibus bonis,& bona ,opera esse ex se mortalia peccata (ait) : nihil ,est in istis verbis quod non simpliciter, & citra ,ullam figuram verum sit. Item Lutherus, *in ,confut. Latomi fol.* 220. Omnis justitia est im-,munda, omne opus bonum peccatum. Deni-,que Calvinus *in antidot pag.* 291. In eo differt à ,Lege Evangelium, quia non sub conditione ,operum, sicut illa, sed ex fide vitam promittit.' Et hæc est communis Sectariorum confessio, quæ juxta traditam cap. 1. Methodum clarè & solidè confutatur hoc argumento.

2. Illa doctrina est hæretica quæ adversatur Scripturis ex sensu primitivæ Ecclesiæ, uti omnes Sectarii admittunt. Sed hæc doctrina adversatur Scripturis ex sensu primitivæ Ecclesiæ: Ergo hæc doctrina est hæretica.

Scripturæ adversari ostenditur ex Evangelio, ubi præter Fidem requiritur observatio Mandatorum. *Matth.* 19. *Si vis ad vitam ingredi serva mandata.* Et de mercede dicitur *Matth.* 20. *Voca operarios & redde illis mercedem.* Et Matth. 5. v.12. *Gaudete & exultate quia merces vestra copiosa est in cælis.* Eodem modo de merito & mercede bonorum operum loquitur Apost. ad Rom. 2. v. 6. *Deus, reddet unicuique secundùm opera sua.* Et 1. ad Cor. 3. v. 8. *Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundùm suum laborem.* Frustra insuper diceretur 1. Ioan. 3. v. 14. *Qui non diligit manet in morte*, si sola fides ad vitam, & salutem sufficeret.

Denique Apostolus Jacobus suæ epist. c.2. v. 20. apertè declarat, *Fidem sine operibus mortuam*

esse

esse.... Et *ex operibus justificari hominem, & non ex fide.* Si dicat Sectarius Epistolam D. Jacobi Canonicam non esse, jubeatur id ex Scripturis probare, juxta methodum primam suprà assignatam.

3. Si in oppositum adferat Apostolum Paulum *ad Rom.2.* ubi dicit, nos gratis justificari, & sine operibus legis. Respondetur Apostolum agere de operibus legis ceremonialibus, quibus Judæi se coram Deo justos reddi, falsò existimabant. Nostram autem doctrinam apertè tradit idem Apostolus ad Rom. 2. v. 13. *Non enim auditores legis justi sunt apud Deum. sed factores legis justificabuntur.*

4. Sensum primitivæ Ecclesiæ circa has Scripturas Luthero & Calvino è diametro contrarium esse, ex testimoniis SS. Patrum, qui in primitiva Ecclesia floruerunt, nunc manifestè declaro.

S. Augustinus *lib. de fide & operibus cap.* 14. Jam, inquit, illud videamus quod excutiendum est à cordibus religiosis, ne malâ securitate salutem suam perdant, si ad eam obtinendam solam fidem sufficere putaverint.

Idem in *epist.* 105. *ad Sixtum.* Sicut merito peccati tanquam stipendium redditur mors, ità merito justitiæ tanquam stipendium vita æterna.

S. Cyprianus *libro de unit. Eccles. circa medium.* Justitiæ opus est, ut promereri quis possit Deum, præceptis & monitis ejus obtemperandum est, ut accipiant merita nostra mercedem.

S. Ambrosius *lib.* 1. *de offic. cap.* 35. Nonne evidens est Meritorum aut præmia aut supplicia post mortem manere.

S. Basilius *Orat. in init. proverb.* Omnes qui viam Evangelicam incedimus mercatores sumus,

mus, per opera mandatorum nobis possessionem cælestium comparantes.

S. Cyrillus *lib.* 10. *in Ioan. c.* 18. Quod autem fides ad salutem non sufficiat, Christus etiam discipulis ostendit, tu credis quia unus est Deus.

5. Ex his adeò manifestis hoc tantùm modo potes concludere. Vel Scriptura erravit cum primitiva Ecclesia, vel uunc errat doctrina Lutheri & Calvini in terminis illis contraria. Sed nec Scriptura, nec primitiva Ecclesia errârunt, ut ipsi fatentur. Ergo erronea est hæc Lutheri & Calvini doctrina, & consequenter tota eorum secta, quæ huic doctrinæ adhæret.

6. His ita probatis, corruunt alii errores, maximè Calvini indè consequentes, ut, 1. Homines independenter à suis operibus prædestinari ad gloriam, vel reprobari ad pœnas æternas.

2. Christum pro omnibus mortuum non esse, sed pro solis electis & prædestinatis. Contra apertam Scripturam 2. ad Cor. 5. v. 15. *Christus pro omnibus mortuus est.*

3. Deum non omnibus dare gratiam, sed solis prædestinatis. Contrà illud Apost. *Deus vult omnes homines salvos fieri*, quantùm est ex parte auxilii divini.

4. Hominem in statu naturæ lapsæ, perdidisse libertatem arbitrii, sic ut concupiscentiæ, aut gratiæ internæ non possit resistere. Cùm tamen Scriptura contrarium dicat Act. 7. v. 51. *Vos semper Spiritui sancto resistitis.*

5. Deum hominibus præcipere impossibilia, adeòque omnia mandata non posse servari. Contra Apostolum ad Philip. 4. v. 13. *Omnia possum in eo qui me confortat.*

Hæc autem omnia quid aliud docent, quam omnem

omnem rectè vivendi curam abiicere, pietatem & bona opera pro nihilo habere, salutem suam aut damnationem inevitabili necessitati relinquere? Illam autem doctrinam tradit Calvinus *l. 3. instit. cap. 21. 22. 23.* & sæpiùs alibi.

Undè oritur illud hominum desperatorum dilemma. Vel ab æterno sum prædestinatus ad cœlum, vel reprobatus ad infernum. Si prædestinatus, quidquid agam salvabor: si reprobatus, quidquid agam certò damnabor. Ergo non debeo de bona vel mala vita esse solicitus.

Sed hujus dilemmatis fallacia dissolvitur hoc modo: Si sum prædestinatus, per media scil. in mea potestate constituta, certò salvabor, si illa media adhibeam; damnabor si illa nolim adhibere. In mea autem libertate relictum est, illa media amplecti, ex quibus debeo esse prædestinatus, vel ea omittendo efficere ut sim reprobatus: quod satis unicuique rectè vivendi curam imponit. Ut patet in hac ægrotantis similitudine. Vel Deus ab æterno prævidit & decrevit te ex hoc morbo moriturum, vel non. Si prævidit moriturum, certò morieris, sin minùs, certò convalesces. An ideo omittes medicinam idoneam applicare ne mors obrepat? Quod si putas vitam corporis per medicinam conservari posse ne intereat, quomodò non credis te per Pœnitentiam, & bona Opera impedire posse ne mortem animæ æternam incurras.

Ut verò hi, aliique errores de Gratia divina, & Libertate humana accuratius refellantur, plures de iis horum temporum controversiæ in sequentibus explicandæ erunt.

§. 2.

De Gratia Christi, Operibus Libero arbitrio Controversiæ Recentiores.

POst hæreses Lutheri, & Calvini de gratia Christi, & libertate humana, circa annum 1641. prodierunt errores comprehensi in libro qui Augustinus Jansenii inscribitur. Hos errores in primo ortu detexerunt Professores Societatis JESU in Academia Lovaniensi, ac ne latius serperent, illos publicis Thesibus, ac validissimis argumentis oppugnarunt. Signum sustulerunt hæ Theses cæteris Europæ Academiis, & Provinciis, ut adversus dogmata fidei Catholicæ perniciosa omni ope & authoritate dimicarent. Id impigrè tam voce, quàm calamo præstiterunt omnium ordinum Viri celeberrimi, & imprimis Doctores Sorbonici, ac totius pænè Galliæ Antistites. Horum omnino octoginta doctrinâ aut infulis eximii, cum Sorbonæ parte longè maxima, ac frequenti aliorum Ordinum assensu, ut gravissimum ab Ecclesia periculum averterent, rem totam ad supremum controversiarum judicem Pontificem Romanum suo nomine deferendam censuêre.

Fuerunt quidem præcipua Jansenii dogmata pridem proscripta inter propositiones septuaginta novem Michaelis Baii per Constitutiones Pii V. & Gregorii XIII. quas postea confirmavit Urbanus VIII. ipsumque Jansenii librum tanquam damnata dogmata restaurantem omnibus sub anathemate interdixit. Sed cum non deessent qui vario ducti studio Pontificum Decre-

tis

tis obstreperent, placuit Apostolicæ Sedi ad novum, supremumque examen rem totam revocare.

Itaque Innocentius X. summâ curâ ac studio tam per se, quàm per viros doctissimos, excusso Jansenii volumine, quinque ex eo propositiones selegit, quæ præcipuam totius libri doctrinam continebant, easque sæpius examinatas, de Apostolicæ potestatis plenitudine, gravibus censuris confixit, & Constitutione in perpetuum valiturâ condemnavit.

Ut verò aliqui ictum hunc fatalem novâ arte à novi Authoris capite averterent, has quinque propositiones, quas antea ipsam esse Augustini doctrinam defendebant, postea mutato consilio easdem à Jansenii libro, ac mente longissimè abesse affirmarunt. Hos demum novo diplomate compescendos censuit Alexander VII. quo damnata dogmata, non tantum eâdem quâ prædecessores censurâ, profligavit, sed etiam ea in Jansenii libro eo quo damnata sunt sensu contineri Apostolicâ authoritate definivit.

Ut igitur has quoque propositiones in controversiis polemicis de Gratia quâ cæpimus Methodo, Missionario Apostolico breviter proponamus, primò singula dogmata cum censura illis inusta proferemus, & quo loco ab authore tradita sunt, prolatis etiam ipsius verbis, demonstrabimus. Dein quo modo Scripturæ, Conciliorum, Patrum, ac præsertim S. Augustini authoritati adversentur, cum faciliori argumentorum solutione, breviter, & dilucidè exponemus.

Prima Iansenii Propositio.

A*Liqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus, secundùm præsentes quas habent vires, sunt impossibilia ; deest quoque illis Gratia qua possibilia fiant.* Hanc doctrinam Innocentius X. & Alexander VII. ut temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & Hæreticam declararunt ac damnarunt. Extat autem illa doctrina in libro Jansenii Tom. 3. lib. 3. cap. 13. col. 334. his terminis : *Hæc igitur omnia plenissimè planissimèque demonstrant, nihil esse in S. Augustini doctrina certius ac fundatius, quàm esse præcepta quædam, quæ hominibus non tantùm infidelibus, excœcatis, obduratis, sed fidelibus quoque & justis volentibus, conantibus secundùm præsentes quas habent vires, sint impossibilia, deesse quoque gratiam, quâ fiant possibilia.* Idem patet ex iis quæ habentur eod. cap. col. 325. & 326.

Reprobatur illa doctrina primò ex Scripturis. Hæ enim hortantur homines ad omnium mandatorum observationem, quod frustra fieret si ad hanc voluntati humanæ vires deessent : quin & gratiam qua præcepta impleri possint eædem Scripturæ disertè pollicentur 1. ad Corinth. 10. v. 13. *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari, supra id quod potestis :* Et Lucæ 19. v. 21. *Regnum Dei intra vos est : ac* Ioan. 5. v. 4. *Mandata illius gravia non sunt.* Quomodo verò gravia non essent, aut intra nostram potestatem constituta, si nec gratia, nec vires adessent, quibus per observationem mandatorum peccatum vitari possit ?

Causam verò comminiscitur Jansenius *Tom. 3. lib. 3. cap.* 17. cor non frustra ad observatio-

nem mandatorum consilia, & monitiones adhibeantur: *Quia*, inquit, *habent usum significandi homini, ut si forte possit, faciat quod jubetur, si non possit, infirmitatem doleat, oretque pro viribus impetrandis.*

At quid juvant ista ad amovendam peccandi necessitatem, si dum tentatio urget, nec spatium, nec gratia ad orandum necessaria concedatur? Hanc autem quandoque deesse, disertè fatetur ipse Jansenius supra cap. 13. *Est*, ait, *quædam voluntatis infirmitas quæ non potest certas tentationes superare, nec adest gratia, quâ superentur, nec Spiritus orationis quo vires impetrentur.*

Reprobatur secundò, ex mente S. Augustini, quem frustra Jansenius doctrinæ suæ patronum gloriatur. Huic enim errori apertè refragatur, de peccatorum meritis & remiss. lib. 2. cap. 6. *Dubitare*, inquit, *non possum, nec Deum aliquid impossibile homini præcepisse, nec Deo ad opitulandum & adjuvandum, quo fiat quod jubet, impossibile aliquid esse, ac per hoc potest homo, si velit esse sine peccato adjutus à Deo.* Quid dici potuit apertius? Sed audi fortius loquentem Sermone 191. de tempore: *Execramur blasphemiam eorum, qui dicunt impossibile aliquid homini à Deo esse preceptum, & mandata Dei non à singulis, sed ab omnibus in communi posse servari.* Quinimo lib. de nat. & grat. cap. 67. pro evidenti principio statuit, neminem posse peccare in eo quod nullo modo caveri potest: peccatur autem præcepti violatione; ergo ea caveri potest.

Ad hunc Scripturæ, ac S. Augustini sensum tam exploratum accedunt Canones Conciliorum, à quibus impium dogma diro anathemate confixum est. Sic enim primis illis Ecclesiæ temporibus de hac doctrina pronunciavit Concil.

cil. Arausicanum Can. 25. *Hoc etiam secundum fidem Catholicam credimus, quod acceptâ per Baptismum gratiâ omnes Baptizati, Christo auxiliante & cooperante; quæ ad salutem pertinent possint & debeant, si fideliter laborare velint, adimplere.* Et contra hujus ævi Novatores novum hoc anathematis fulmen vibrat Tridentinum Seff. 6. Can. 18. *Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam justificato & sub gratia constituto esse ad observandum impossibilia, anathema sit.* Idemque Concilium, ad implenda Dei præcepta adesse justis vires, nec abesse Dei adjutorium disertius inculcat, eadem Seff. 6. cap. 11. *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis.*

Si quæras, quid ad hæc profligati dogmatis assertor? Argutias inanes obtendit, quæ potius fucum, quam fidem faciant. Impotentiam implendi mandata ait talem esse, ut peccatores non desinerent ea implere, si vellent; velint enim, & mox ut voluerint, mandata implebunt. Aperta est hæc responsio, eamque tam facilè capio, quam claudum posse ambulare, dummodò ambulet: istud verò non concipio, quid ista potentia ad ambulandum juvet, si quis incedere jubeatur, qui fractis cruribus non magis potest gressus formare, quam assumptis alis in cælum evolare. Neque magis concipi potest quo pacto peccator possit mandatis obtemperare, cui deest gratia & potentia requisita, ut per viam mandatorum progredi valeat.

At, inquies, posset peccator implere præcepta in alio statu, quando scilicet gratiæ victricis auxilium haberet, ac proinde dum peccat, est saltem remotè potens ad non peccandum.

Sed quid juvat posse hominem in alia hypo-

thesi servare præcepta, si nunc dum mandatum illi incumbit ita constitutus sit, ut auxilium in promptu non habeat, quo possit præceptum explere? Ut si quis in tenebricoso carcere conclusus jubeatur litteras perlegere, quis dicet illi nunc adesse obtemperandi potestatem, quamvis postea, si panderentur fenestræ, luce affulgente, legendi facultas non deesset. Nunquam sanè negavit Calvinus voluntatem humanam, quæ violato præcepto in peccatum prolapsa est, potuisse à Deo per alia auxilia inflecti ad præcepti observationem: & tamen ejus doctrina ab Ecclesia reprobata est, eo quod asseruerit, in hoc statu homini justo aliqua Dei præcepta esse impossibilia. Hac igitur viâ nullum datur effugium, nisi lubeat Calvini vepribus inhærere.

Alia tentatur via, sed loginqua: ad Adamum scilicet, & paradisum, & prima mundi exordia recurritur. Prætendit enim erroris author, peccatum quod à nobis propriâ voluntate admittitur, continuationem esse delicti ab Adamo in paradiso pridem commissi, ex quo in nos peccati fomes profluxit: atque ita docet ex utriusque peccato unum quodammodo actum conflari, qui nobis hoc ipso totus sit liber, quo in Adamo liberè incepit.

En Machinam longè quæsitam, ex tot commentis bellè compactam. Quid enim à veritate longinquius fingi potest, quam peccatum ab uno homine propriâ voluntate hodie commissum, omnem quam habet libertatem derivare ab alieno delicto, quod à sex millibus annorum suæ tantum voluntatis arbitrio liberè incurrit? Aliud longè est de reatu peccati originalis, quem ut contrahamus nullus omnino voluntatis nostræ actus requiritur.

Quod

Quod si possint actus à nobis eliciti malitiam pænâ æternâ plectendam contrahere, ex eò quod ab Adami peccato causam & ortum habuerint, cur etiam per amentiam, cæcitatem, & alias hujusmodi affectiones necessarias, peccati reatum non incurrimus, cum hæ quoque à primi parentis delicto in nos profluxerint?

Quinimo si responsum illud aliquid veritatis haberet, inde pariter conficerem, peccata hominis Baptizati omni prorsus culpâ carere. Cum enim, ut aiunt, suam libertatem ac formalem malitiam ea non habeant, nisi ut conjuncta cum peccato Adami, sublato jam in nobis per Baptismum primi parentis peccato, non possunt actus nostri, quibus præcepta transgredimur, formalem malitiam retinere, aut pænæ à Deo justè infligendæ reatum incurrere. Denique si actus illi alienâ tantum libertate malitiam contraherent, nequidem poterunt à Deo sub reatu pænæ æternæ hominibus prohiberi; sic enim in statu naturæ lapsæ homini imperare non potest ut careat concupiscentiâ, quamvis in Adamo liberum fuerit non peccando concupiscentiæ fomitem à posteris summovere. Ex quibus breviter, satis tamen manifestè apparet, hanc doctrinam ab Ecclesia meritò proscriptam, nullâ veritatis specie defendi.

Secunda Propositio.

I*Nteriori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.* Jansen. Tom. 3. lib. 2. cap. 5. col. 103. *Nullum, inquit, adjutorium gratiæ, cujus usus ita ponitur in arbitrio voluntatis, ut illo utatur aut non utatur, ut illud amplectatur aut deserat, aut illi consentiat aut non consentiat si voluerit, ad medicinale adjutorium*

Christi ullo modo pertinere potest. Idem patet ex eod. lib. cap. 24. col.200. cap. 25. col. 202. & cap. 27. col. 210. Hanc propositionem Innoc. X. & Alexander VII. hæreticam declaravit, & ut talem damnavit.

Repugnat illa primò testimoniis Scripturarum, quæ docent hominem resistere vocationi divinæ, & sæpius hortantur ut acceptæ gratiæ cooperetur: quod frustraneum foret, si gratia per se voluntatem humanam ad consensum ita raperet, ut nunquam ei dissentiendo resisteret. Sic autem loquitur Scriptura Proverb. 1. v. 24. *Vocavi & renuistis, extendi manum meam, & non erat qui aspiceret.* Et Matth. 20. v. 16. *Multi sunt vocati, pauci vero electi:* Item Matth. 23. v. 37. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti.* Et Actor 7. v. 51. *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.* Denique 2. ad Corinth. 6. v. 1. *Exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* An non otiosa hæc ad gratiam recipiendam exhortatio, an non iniqua in resistentes exprobratio, si talis esset natura gratiæ divinæ ut à nulla possit voluntate repudiari?

Jam verò inspiciamus de hoc dogmate quis fuerit primævæ Ecclesiæ sensus, ac imprimis S. Augustini lib. de Spir. & litt. cap. 34. *Misericordia Dei prævenit nos, consentire autem vocationi Dei aut ab ea dissentire, nostræ voluntatis est.* Eodem modo vim illam voluntatis, in repellenda gratia vocationis divinæ, exponit in Evangelio de vocatis ad nuptias, quorum aliqui noluerunt Christo vocanti obtemperare: *Ad illam cænam*, inquit, *nec omnes qui vocati sunt venire voluerunt, neque illi qui venerant venire possent nisi vocarentur: itaque nec illi debent sibi tribuere qui venerunt, nec illi*

qui

qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi, QUI UT VENIRENT VOCATI, ERAT IN LIBERA VOLUNTATE. S. Augustino testis accedat ejusdem Doctoris & ævi discipulus S. Prosper Lib. 2. de vocat. Gent. cap. 26. *Voluntas de sua habet mutabilitate si deficit, de gratiæ verò opitulatione si proficit: Et quod à multis refutatur gratia, ipsorum est nequitia, quod à multis recipitur, gratiæ divinæ est, & voluntatis humanæ.*

Perpetuum hunc Ecclesiæ sensum veneratur Tridentina Synodus, & oppositum contra Sectarios nostri temporis sub anathemate proscribit Sess. 6. Can. 4. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum.... non posse dissentire, anathema sit.* Nec minus apertè Sess. eadem cap. 5. *Tangente Deo cor hominis... inspirationem illam recipiens, abiicere potest.* Eodem veritatis spiritu afflatum idem enunciat Concil. Senonense anno 1528. Decreto fidei 15. *Non est tale trahentis gratiæ auxilium, cui resisti non possit.*

Si quæ igitur vis divinis eloquiis, si quæ veritas Sanctis Ecclesiæ Patribus, & Conciliis, ex his manifestum evadit, hanc esse doctrinam omni ævo in Ecclesia Christi comprobatam: adeo ut quisquis adhuc veritati fidei tam luculentæ repugnat, hoc ipso satis ostendat, se divinæ gratiæ posse resistere.

Quibus verò modis & argumentis quidam moliantur huic veritati obsistere, & in operibus gratiæ voluntatem humanam ineluctabili necessitati subiicere, in propositionis 3. refutatione ubi agitur de libertate ad meritum requisita, mox aperiemus.

Tertia Propositio.

AD merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. Hanc propositionem Innoc. X. & Alex. VII. hæreticam declaravit, & ut talem damnavit. Eam verò docet & explicat fusè Jansenius lib. 6. de grat. Salvatoris cap. 6. & seqq. ubi declarat in ordine ad actionem meritoriam vel demeritoriam, nihil esse quod impediat libertatem voluntatis, præter coactionem. Et breviter Tom. 3. lib. 6. cap. 12. col. 658. Sic pronunciat: *Nihil aliud libero generaliter repugnat, quàm necessitatis illius prementis, cogentisque violentia.* Et hinc asserit satis inesse libertatis ad meritum actui amoris quo Deus seipsem diligit, si Deus meriti capax esset.

Huic errori ad amussim quadrat hæresis Calvini, qui disertè profitetur, se non aliam impugnare libertatem, quam eam quæ sita est in facultate voluntatis ad utramque partem expedita, quæ scilicet præbeat liberam agendi vel non agendi potestatem, quam libertatem indifferentiæ nuncupamus: sic enim loquitur ipse in Antidoto ad can. 5. Conc. Tridentini. *De verbo*, inquit, *ne moveamus rixam, sed quia per liberum arbitrium intelligunt* (Catholici) *eligendi facultatem, quæ sit in utramque partem libera & soluta, titulum sine re esse qui affirmant, Christum habent authorem.*

Quam verò longè abeat dogma hoc fatale à Scripturæ, Patrum, & Ecclesiæ sensu, testantur aperta veritatis oracula, quibus inimicum gratiæ & libertati humanæ commentum perpetuò aversantur,

Atque imprimis ex sacris litteris manifesta intorque-

torquetur ſententia Geneſis 4. v. 7. *Nonne ſi bene egeris recipies; ſin autem malè, ſub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius*. Hanc expeditam ad utramque libertatem in homine juſto diſertè agnoſcit Eccleſiaſticus cap. 31. v. 1. *Qui potuit transgredi & non eſt transgreſſus, facere mala & non fecit.* Nec minus humanam libertatem, ut ſubſiſtat, ab omni neceſſitate remotam requirit Gentium Apoſtolus 1. ad Corinth. 7. v. 31. *Qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis.* Neceſſitatem à libertate ſejungit Apoſtolus, illam cum libertate conjungit Janſenius: quis hic erravit, niſi qui errare potuit?

Sed, inquies, quid de Auguſtino? Sat nota ejus mens & ſententia, ſi non ille Janſenii, ſed Eccleſiæ Auguſtinus audiatur. Paucis verbis decretoriam in hac controverſia ſententiam pronunciat Lib. de vera Relig. cap. 14. *Quoniam peccari non dubium eſt, nec hoc quidem dubitandum video, habere animas liberum voluntatis arbitrium: tales enim ſervos ſuos meliores eſſe Deus judicavit, ſi ei ſervirent liberaliter, quod nullo modo fieri poſſet, ſi non voluntate, ſed neceſſitate ſervirent.* Audis S. Auguſtinum liberum arbitrium ſic explicantem, ut nulla ſit liberalitas, nulla libertas, ſi Deo non ſerviatur eâ voluntate quæ omni careat neceſſitate. An non hoc iterum inculcat lib. de Spir. & litt. cap. 34. *Conſentire vocationi Dei vel ab ea diſſentire, propriæ voluntatis eſt.* Iterumque de lib. arbit. lib. 3. cap. 18. *Iſta eſt cauſa voluntatis, ſi non ei poteſt reſiſti, ſine peccato ei ceditur, ſi autem poteſt, non ei cedatur, & non peccabitur.* Si quis Auguſtinum tam clara, tam ſana ſuadentem audire nolit, videat ne ab eodem inſaniæ arguatur lib. de duab. Animabus cap. 12. *Dicere reum teneri*

quempiam, quià non fecit quod facere non potuit, summæ est iniquitatis, & insaniæ.

Quid ergo mirum summos Pontifices divino Spiritu afflatos illam doctrinam abolere, quam Sacrarum litterarum, Sanctorumque Patrum consensus toties condemnat.

Consensum hunc testatur Concil. Senonense in decretis fidei *decreto* 15. ubi concludit, percurrenti Sacram Scripturam obvium esse quod liberum in utramvis partem hominis arbitrium asseveret. Horum denique vestigiis insistens Conc. Tridentinum Sess. 6. can. 4. sic tandem definit. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum... Deo excitanti atque vocanti non posse dissentire, si velit, anathema sit.* Agit autem de potestate dissentiendi, quæ consistit in libertate indifferentiæ ad merendum & demerendum necessaria. Si enim libertas ad meritum requisita stare posset cum necessitate ad unam partem determinante, parum Concilio laborandum fuisset, ut statueret de libertate per quam voluntas motioni præsentis & excitantis gratiæ possit dissentire, cum hæc alia esse non possit quam libertas in sensu composito expedita ad agendum vel non agendum, quæ cum necessitate ad unum adstringente componi non potuit.

Quid igitur in re tam clara reponunt istius dogmatis patroni? Aliquas excogitant subtiles remoras, quæ perspicuæ veritati tenebras offundant. Ajunt enim se admittere in voluntate libertatem sive indifferentiam potentiæ, non verò indifferentiam actionis: istam verò indifferentiam potentiæ dicunt sitam esse in mutabilitate, & flexibilitate humanæ voluntatis, quæ annexa est statui vitæ præsentis, in qua modò ad volendum, modò ad nolendum facile inflectimur,

mur, quamvis quod in particulari volumus, id necessariò velimus.

Sed quid hoc aliud est, quam voluntatem de uno actu necessario, in alium necessarium devolvi? cum quævis actio voluntatis suâ careat indifferentiâ, & eliciatur hic & nunc à potentia in actu primo ad illum determinata. Aut quam potest ipsa potentia habere indifferentiam, quando, sine potestate ad oppositum, ad hanc tantummodo actionem adstricta retinetur? Itaque tota quæ hic prætenditur voluntatis mutatio, alia non est, quam concatenata commutatio unius necessitatis in aliam: interea in quavis actione catenam semper ad unum astringentem subit voluntas, sive auream operis boni, sive ferream actionis pravæ: optio verò catenæ quâ astringitur non est ipsius voluntatis, sed providentiæ gubernatricis, quæ sive delectationem justitiæ, sive concupiscentiæ pro arbitrio dispenset, debebit illi voluntas hamana inevitabili necessitate obsecundare. Hæc illa est insignis larva libertatis, quam neque Manichæi quos impugnat Augustinus, nec Astrologi fatorum assertores, nec Wiclefus, aut Calvinus ab Ecclesia damnatus, suam esse recusârent; ac proinde, si huic sententiæ credimus, hæretici illi totam admisere libertatem, quæ ad merendum & demerendum in naturæ lapsæ statu requiritur. Aliâ sanè libertate eget creatura ratione prædita, ut apud suum creatorem laudem vel vituperium, præmium vel pænam mereatur: ut nempe cardo voluntatis in bonum vel malum ab ipsa inflectatur, & sic agat, ut quantum est ex parte omnium quæ actionem antecedunt possit ab agendo abstinere. Sine hujusmodi libertate nemo sui mancipii actionem moralem

pænâ, vel præmio dignam censebit.

Quarta Propositio.

SEmipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant hæretici quod vellent eam gratiam talem esse cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. Tradit hujus primam partem diffusè nominatus Author lib. 8. de hæresi Pelag. cap. 6: Secundam lib. 2. de grat. Salvat. cap. 4. &c. quam brevissimè stringit col. 215. dum adversarium suum perstringit his verbis. *Quanta audacia, post condemnatos jam à tot sæculis Massilienses, asserere quod quia in statu Innocentiæ sufficiebat homini ad salutem gratia quâ poterat perseverare si vellet, etiam nunc sufficere.* Declarata vero est ab Innoc. X. & Alexandro VII. hæc 4. Propositio falsa & hæretica, & ut talis damnata.

Prima pars hujus propositionis, quæ facti quæstionem continet, falsa declaratur ex historia hæresis Pelagianæ in iis quæ apertè tradit S. Augustinus, Prosper, & Hilarius, qui contra hanc hæresim decertarunt. Refert verò Augustinus lib. de prædest. cap. 2. 3. 5. Semipelagianos gratiam interiorem ad singulos actus non admisisse, sed censuisse, *initium fidei esse ex nobis, tanquam si fides non à Deo nobis donetur.* Idem, *Fidem non esse donum Dei.* Item, Eos agnovisse quædam merita sua, *tanquam ipsi sibi ea fecissent, non gratia Dei.* Denique, *& credere & perseverare ita nostrum esse, tanquam non à Domino nos accipiamus* &c Consentit fusè S. Prosper contra Collatorem, præsertim cap. 4. 6. 10. 13. 14. & deinceps, ubi disertè exprobrat, quod diceret hominem posse bene agere sine gratia; non incitatum

tum à Deo; ante gratiam; sine adjutorio Dei; per vires tantummodò humanæ voluntatis; merito gratiam præveniente &c. Quæ omnia in illis adeo obvia sunt & manifesta, ut contrarium sustinere aliud non videatur esse, quam velle lectori oculos, & mentem eripere.

Secunda pars propositionis damnatæ asserit: *Hæresim esse Semipelagianam, talem admittere gratiam, cui possit humana voluntas resistere vel obtemperare.* Hęc autem assertio non videtur reipsà dissidere à propositione secunda, quæ supra refutata est. Nempe, *interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquã resisti.* Potest verò utraque Propositio Calvino authore pridem gloriari. Docet enim ille *lib. 2. instit. cap. 5. §. 11.* Errorem esse Scholasticorum, quod putarent in manu nostra esse respuere vel recipere oblatam Dei gratiam: & fuisse hunc errorem Pelagianorum, quos secuti sunt Semipelagiani ibidem Calvinus disertè asserit §. 23. *Audiamus*, inquit, *nunc Augustinum suis verbis loquentem, ne ætatis nostræ Pelagiani, hoc est Sorbonici Sophistæ, totam vetustatem nobis adversari pro suo errore criminentur, in quo scilicet patrem suum Pelagium imitantur, à quo in eandem arenam ipse Augustinus protractus est.*

Porrò, ne in refellendo hoc errore ex Scriptura ac Patribus superiora repetamus, ex sola Tridentini definitione unum formemus argumentum nulli respuendum, qui orthodoxæ Ecclesiæ authoritatem salvam velit. Tridentinum sic definit sess. 6. Can. 4. *Si quis dixerit liberum arbitrium à Deo motum & excitatum non posse dissentire si velit, anathema sit.* Censet igitur liberum arbitrium, hoc est, humanam voluntatem à Deo motam per internam gratiam, posse illi gratiæ dissentire sive resistere, vel consentire si velit, quod est obtem-

obtemperare. Atqui propositio damnata ex adverso asserit, *Semipelagianum*, sive hæreticum, *esse admittere gratiam cui possit humana voluntas resistere vel obtemperare*. Ergo Semipelagiana & falsa est definitio Tridentini, si vera est à Pontificibus damnata Jansenii doctrina; quod salvâ fidei Catholicæ veritate nemo admiserit.

Frustra hinc quæritur effugium; nexus est qui nec solvi, nec frangi potest. Frustra, inquam, cum quibusdam finges Concilium hic ad potentiam remotam, vel ad sensum divisum respexisse, dum dixit liberum arbitrium posse dissentire *si velit*, posse autem velle dissentire pro eo statu quo præsentis gratiæ impulsu carebit. Quis enim credat Concilium in re maximè seria nugas agere, aut linguam loqui quam nemo capiat? Nemo nisi nugando dicet, pauperem posse facere eleemosynam, si velit; si is media requisita in promptu non habeat, aut potentiam proximam ut ea acquirat. Neque dicetur ligatus posse currere, si velit, si præter voluntatem non adsit illi facultas quà possit se vinculis expedire. Ergo quando Tridentinum pronunciat, hominem posse dissentire divinæ gratiæ si velit, necessariò definit adesse potentiam proximam & expeditam, ut velit dissentire, aut tollere impedimenta quæ faciunt, ne hic & nunc possit dissensum elicere. Ergo necessarium est verba Concilii gratiæ Jansenianæ voluntatem ad assensum necessitanti è diametro adversari.

Atque hinc ulterius inferes à Concilio definitum esse dari veri nominis gratiam merè sufficientem, cui voluntas actu resistit, quamvis in ejus potestate fuerit illi consentire & obtemperare. Sed hoc infra inter controversias Scholasticas magis explicandum erit.

Quinta

Quinta Propositio.

SEmipelagianum *est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.* Hanc conclusionem ex suis principiis infert idem Jansenius, quam S. Augustino imponere conatur, sic enim loquitur ille lib. 3. de gratia Salvat. cap. 21. col. 390. *Quæ sanè* (inquit) *cum in Augustini doctrinâ, conspicua certaque sint, nullo modo principiis ejus consentaneum est, ut Christus Dominus, vel pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro justorum non perseverantium æterna salute mortuus esse, sanguinem fudisse, semetipsum redemptionem dedisse, Patrem errasse sentiatur.*

Contra hoc dogma fidelium auribus sanè acerbissimum, Ecclesia Romana, varia censurarum fulmina pridem detorsit: sic autem post alios Innoc. X. & Alexander VII. in diplomate gemino adversus propositionem quintam Jansenii, de ea doctrina pronunciavit: *Falsam, temerariam, scandalosam; & intellectam eo sensu,* ut Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus sit, impiam, blasphemam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem, & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Damnatur autem meritò hæc doctrina, quia apertè adversatur divinæ Scripturæ afferenti, Deum velle omnes homines salvos fieri, & Christum dedisse semetipsum redemptionem pro omnibus. Sic enim loquitur Apostolus 1. ad Timoth. cap. 2. *Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus & omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate: hoc enim bonum*

est,

est, & acceptū coram salvatore nostro Deo, QUI OMNES HOMINES VULT SALVOS FIERI, *& ad agnitionem veritatis venire: unus enim Deus, unus & mediator Dei & hominum homo Christus Iesus,* QUI DEDIT REDEMPTIONEM SEMETIPSUM PRO OMNIBUS. Ubi sine ulla exceptione Apostolus affirmat, Deum velle omnes homines salvos fieri, & mox rationem assignat *Vnus enim est Deus, unus & mediator Dei & hominum* &c. Atqui absolutè, & absque ulla limitatione, omnium hominum unus est Deus; ergo etiam, nullo excepto, omnium est mediator, pro omnibus mortuus est, & pro omnibus etiam reprobis in cruce sanguinem effudit. Quod vel ex eo confirmatur, quod Apostolus disertè affirmet Deum velle salvos fieri omnes pro quibus dicit orandum esse, cupit autem orationes fieri pro Regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt, cum tamen eo tempore essent Reges gentiles ac reprobi; ergo non potest Apostolus intelligi de Christo mortuo pro solis prædestinatis.

In eundem sensum verba Apostoli intelligit S. Augustinus lib. de Spir. & litt. cap. 33. *Vult autem Deus omnes homines salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire: non sic tamen ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene, vel male utentes justissimè judicentur*, &c. Ubi admittit S. Doctor Deum ex parte sua velle omnibus salutem procurare, & illis etiam qui libero arbitrio male utentes incidunt in judicium & damnationem.

Ut sententiam Augustini tam manifestam declinet Jansenius, persuadere conatur, illum loco citato non loqui ex suo sensu, sed Pelagianorum dogma recitare, postea refellendum. Sed inane est hoc effugium; hanc enim doctrinam minimè reprobat, sed pergit tantum disputare contra Pelagianos, an fides ideo sit donum Dei,

quia

quia provenit à libero arbitrio quod à Deo creatum est, demum addens, ideo fidem esse donum Dei, *Quia binis suasionibus agit Deus ut velimus & ut credamus, sive extrinsecus, per Evangelium, exhortationes &c. sive intrinsecus, ubi nemo habet in potestate quid ei veniat in mentem, sed consentire vel dissentire propria voluntatis est.* Quinimo iterum dictum suum de voluntate omnes salvandi tacitè approbat, dum asserit dari homini auxilium, cui consentire vel dissentire sit propriæ voluntatis. Ad quid enim porrigit tale auxilium cum quo possit aliquis dissentiendo perire, nisi velit ex parte sua etiam pereuntes salvos fieri ?

Apostoli verò locum, quem in hac controversia lucidum ac decretorium omnis retrò agnovit antiquitas, nescio qua distinctionum caligine obnubilare potius quam elucidare contendit. Dum enim Apostolus sine exceptione ait, Deum velle omnes homines salvos fieri, Jansenius vult omnes homines in ea sententia sumi tantum generatim, pro generibus singulorum, non verò pro singulis generum, hoc est, Deum velle ex Judæis & gentibus, ex servis & liberis, ex principibus & privatis, & omni genere hominum aliquos salvari, non tamen velle, aut gratiæ suæ auxilia præbere, ut singuli homines in individuo salvi fiant. Cum enim absolutè negaret dari hominibus gratiam merè sufficientem, quam ut monstrosam & Molinisticam abolendam judicabat, sed doceret omnem gratiam esse suo modo victricem & efficacem, qualis reprobis ad perseverandum non conceditur, hinc illi inferendum fuit, Deum non velle reprobos per media congrua salvos fieri, neque Christum pro eorum salute sanguinem suum patri obtulisse.

Idem

Idem gratiæ merè sufficientis odium in Calvino, ut eundem peperit errorem, ita eandem expressit erroris defensionem. Etenim Calvinus de æterna Dei *prædest.pag.706.* recitatis Apostoli verbis, de voluntate omnes salvandi, eandem distinctionem ita subjungit: *Quis non videt ordinum hic geri mentionem, potius quam singulorum hominum? nec verò ratione caret trita illa distinctio, non singulos generum, sed genera singulorum notari.* Et ne huic responso deesset assueta hæreticis præfidentia, idem graviori tono inculcat lib. de occulta Dei provid. pag. 737. *Certo*, inquit, *certius est, Paulum illic non de singulis hominibus agere, sed intelligere ordines & genera vocationum.* En pro malefido dogmate, quàm fida concordia.

Hinc sanè patet, quam longè novus Doctor ab Augustini mente ac sententia recesserit, cujus tamen se præ ceteris fidelem interpretem gloriatur. Peregrinum, ut existimo, illi Sancti Doctoris sensum reddidit, in ejus opere non satis observata distinctio voluntatis divinæ, in eam quâ vult absolutè & efficaciter homines actu ad salutem pervenire, quam certum est non ad omnes, sed solos electos pertingere; & in aliam, quâ Deus quantum est ex parte sua velit omnes ad salutem tendere, & ex vi meritorum Christi omnibus præbere auxilia, quibus, si non obstet liberum hominis arbitrium, possint justitiam & gloriam adipisci. Et in hunc sensum doctrinam orthodoxam, atque adeo Augustino conformem exponit, firmatque Tridentinum sess. 6. cap. 3. *Etsi Christus, pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt; sed ii dumtaxat quibus meritum passionis ejus communicatur:* Ubi manifestè mors Christi complectitur etiam eos qui ejus beneficio ad salutem non perveniunt.

Ad

Ad extremum, de hoc nefario dogmate contra Sectarios agens, non immeritò notat Malderus olim Lovanii Doctor, & Antverpiæ Episcopus, in suis *Antisynodicis cap.* 4. Vehementer esse formidandum, ne homines illi, qui negant Christum pro omnibus mortuum esse, eò tandem dementiæ deveniant, ut cum Mahometanis sentiant, Christum pro nemine mortuum esse. Nec desunt qui testentur, plures Calvini asseclas qui in primum hunc errorem inciderunt, postea in secundum se præcipitasse.

CAPUT III.

De Christi præsentia in Sacramento Eucharistiæ.

1. CAtholici omnes affirmant in Sacramento Eucharistiæ, post panis & vini Consecrationem, Christum verè, ac realiter esse præsentem; ita ut virtute Consecrationis substantia panis mutetur in Corpus, & vinum in Sanguinem Domini, solis accidentibus panis & vini remanentibus.

Negant Calvinistæ per Consecrationem Christum constitui præsentem realiter, sed tantùm figurativè, sic ut nihil adsit præter ipsum panem & vinum, tanquam figuram aut signum repræsentans Corpus & Sanguinem Christi pro nobis oblatum. Et in hoc sunt contrarii ipsis Lutheranis, qui admittunt saltem in usu hujus Sacramenti realem Christi præsentiam, sed remanente simul panis & vini substantia.

2. Probatur Catholica veritas ex manifestis Christi verbis Matthæi cap. 26. *Hoc est Corpus meum quod pro vobis tradetur. Hic est Sanguis meus*

qui

qui pro vobis effundetur, Atqui non figura Corporis Christi pro nobis tradenda erat, sed verum ipsius Corpus traditum, & verus ejus Sanguis effusus est. Ergo Christus illis verbis affirmat verum suum Corpus & Sanguinem in Sacramento contineri. Sic ut in sensu proprio & identico non possint illa verba aliud significare quam, Contentum sub hac specie panis est Corpus meum. Ut si Christus in Cana Galilaeæ, volens vi verborum aquam sibi præsentem in vinum convertere, dixisset, *Hoc est vinum quod vobis fundetur.* Si quis autem negaret illis verbis hoc posse præstari, non verborum proprietatem, sed Christi potentiam oppugnaret. Necessarium autem est Christum voluisse illis verbis se in Sacramento Eucharistiæ realiter constituere, vel Ecclesiam suam decipere, quod sic declaro:

Si aliquis Pater probus & prudens promitteret se filiis relicturum auri summam, sicut Christus promisit se Corpus suum relicturum discipulis manducandum, & idem parens posteà in ultimo testamento scrinium relinqueret cum his verbis, Hoc est aurum quod vobis tradetur; Quis hominum dubitaret illic verum aurum, & non tantùm auri figuram aliquam contineri? Quòd si quis tibi assereret, nihil in illo scrinio præter aliquam auri figuram deprehendi, an dubitares affirmare Patrem illum vel tunc delirasse, vel filios suos decipere voluisse? Hæc cùm in Christi bonitatem & sapientiam infinitam cadere non possint, necessarium est illos errare aut delirare, qui Christi promissum, & testamentum figuratè tantùm intelligunt.

3. Regula apud omnes certa est cum S. August. *lib. 3. de doct. Christ. cap.* 1. Quando verba Scripturæ sumi possunt propriè nunquam accipienda esse

esse figuratè, nisi aliundè constet id esse manifestè necessarium. Quod hic minimè constat, cùm Christus non minùs potuerit se in Sacramento collocare verè, quàm figuratè, idque verbis illis propriè significare. Quòd si nolis hic eam regulam retinere, eodem jure poterunt Ariani explicare loca Scripturæ, in quibus dicitur Christus esse unus cum Patre æterno, de unitate aliquâ impropriè dicta. Ut cùm dicit Christus Joan. 10. v. 30. *Ego & Pater unum sumus*, illud rectè intelliget Arianus de unitate metaphorica, sita in corcordia voluntatum, non verò de unitate substantiæ propriè dicta. Neque unquam poteris ostendere ex Scripturis Arianos in hoc à vero Scripturæ sensu aberrare, nisi ad illam regulam illos adstringas, quæ requirit ut verba Scripturæ absque necessitate impropriè non intelligantur.

4. Hunc Christi sensum, & realem ejus præsentiam declarat Apostolus Paulus 1. ad Cor. 10. *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Christi est : & panis quem frangimus nonne participatio Corporis Christi est ?* Et iterùm : *Quicunque manducaverit panem hunc vel biberit calicem indignè reus erit Corporis & Sanguinis Domini.* Quomodò reus erit Corporis Domini indignè manducati, si Corpus Domini non manducet, sed ejus figuram ? Non admittet certè Calvinista eum, qui indignè tractat figuram aut imaginem Christi, reum esse culpæ, cùm Christum in sua imagine aut figura honorandum esse prorsùs neget.

5. Nulla igitur hic apud Apostolum, nulla apud Evangelistas figuræ mentio, sed omnes eadem verba, *Hoc est Corpus meum quod pro vobis tradetur.* eodem modo apertè & simpliciter proponunt ;

ponunt : quod certè minimè fecissent, si per Corpus Christi, figuram Corporis Christi intelligi voluissent ; quomodò enim illud intelligi vellent quod suis verbis toties repetitis non expresserunt ?

Quinimò Christus ipse Joan. *6.* v. *56.* dicens, *Caro mea verè est cibus & Sanguis meus verè est potus*, &, *Panis quem ego dabo Caro mea est pro sæculi vita* ; rem se miram ac novam declarasse ac promisisse ostendit, subjungens, *Hic est panis qui de cælo descendit*, &, *qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quid autem miri aut novi, meram particulam panis in sui memoriam discipulis porrigere, aut quid habet hæc triticei panis buccella cur manna cælesti præferenda, & vitam æternam manducanti allatura dicatur ? Hæc autem omnia in ipsum Christum verè & realiter in Sacramento præsentem rectissimè quadrare intelliguntur.

6. Ad hæc omnia opponunt. Quando Christus dixit, *Ego sum vitis*, debet vitis intelligi figuratè, Ego quando dixit, *Hoc est Corpus meum*, Corpus Christi intelligendum est figuratè. Sed quis non videt ex illo argumento eodem modo posse sic inferri, Ego sum vitis, debet intelligi figuratè, ergo, Ego & Pater unum sumus debet intelligi figuratè & metaphoricè cum Arianis : atque ita eodem argumento evertes omnia quæ de Christo in Scripturis propriè dicuntur, quo realem ejus in Sacramento præsentiam auferre moliris. Verùm hæc, & similes ex Scripturis consequentiæ, per methodum tertiam superiùs assignatam retundi debent.

Nunc ulteriùs sic concludo. In cognoscendo Scripturæ sensu primitiva Ecclesia non potuit errare : sed illa agnovit realem Christi in Eucharistia

charistia præsentiam, non verò figuratam. Ergo fides de reali Christi præsentia non potest esse erronea.

7. Ad minorem probandam Patrum primitivæ Ecclesiæ manifesta adduco testimonia.

S. Cyprianus *sermone de cœna Dom.* Panis iste quem Dominus discipulis suis porrigebat, non effigie, sed naturâ mutatus est, omnipotentiâ Verbi factus est caro. Quid quæso clariùs dici potest?

S. Hilarius *lib.* 8. *de Trin.* De veritate Carnis & Sanguinis non est relictus ambigendi locus.

S. Augustinus verba Christi in sensu litterali clarè agnoscit Conc. 1. in Psal. 33. *Ferebatur in manibus suis.* Quomodò, inquit, hoc intelligatur in Davide secundùm litteram non invenimus, in Christo autem invenimus; ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum Corpus suum ait, hoc est Corpus meum, ferebat enim illud corpus in manibus suis.

S. Joan. Damasc. *de fide lib.* 4. *c.* 14. Dominus dixit, hoc est, non Corporis signum, sed corpus, non Sanguinis signum, sed Sanguis.

S. Epiphanius *in sept. Synodo act.* 6. Nunquam invenies neque Dominum, neque Apostolos, neque Patres incruentum illud Sacrificium quod à Sacerdote offertur, imaginem dixisse, sed ipsum Sanguinem.

Nonne hic audis, nonne vides Scripturam Christum, Apostolos, Ecclesiæ Patres realem Domini in Sacramento præsentiam uno ore apertè profiteri. Certè, nisi velis agnitæ veritati oculos occludere, necessarium est ut cum S. Hilario jam citato concludas, De veritate carnis & sanguinis non est relictus ambigendi locus.

Sic enim ad extremum argumentor. Si primitiva

tiva Ecclesia negasset realem Christi in Sacramento præsentiam, hi Patres, qui eam apertè docuerunt, fuissent olim hæretici, & ab Ecclesia separati. Sed hoc nemo unquam dixit aut cogitavit, imò fuerunt ipsi primitivæ Ecclesiæ præcipui Doctores ac defensores. Ergo manifestum est primitivam Ecclesiam nunquam negasse realem præsentiam, sed illam semper docuisse, & per suos Patres & Doctores posteris credendam proposuisse.

CAPUT IV.

De impanatione Lutherana, & præsentia Christi in solo usu.

1. ARgumenta quæ hactenùs evincunt in Consecratione vi verborum panem mutari & converti in Christi Corpus, & vinum in Sanguinem, probant non fieri impanationem, id est, panem cum Corpore Christi in Eucharistia non permanere, uti contra Lutherum docet Ecclesia Catholica cum *Trident. sess.* 13. *cap.* 4. Non enim dici potest una substantia in aliam converti, nisi prima desierit, & altera in ejus locum succedat. Sic lignum non potest converti in ignem, nisi formâ ignis introductâ, forma ligni desierit: neque dici posset virga Moysis conversa in serpentem, si virga cum serpente permaneret.

2. Declarant autem hanc transsubstantiationem testimonia Patrum supra allata, qui asserunt panem fieri Corpus Christi mutari, converti &c. Audi quæso in quarto sæculo primitivæ Ecclesiæ loquentem S. Cyrillum Hierosl. *Cathecesi* 4. *mystag.* Aquam olim in vinum convertit

in Cana Galilææ, & non erit dignus cui credatur quod vinum in sanguinem transmutaverit?

Idem eodem sæculo profitetur Gregorius Nyssen. *Orat. catech. cap.* 37. Rectè ergo nunc quoque Dei Verbo significatum panem, in Dei Verbi corpus credo transmutari.

Denique S. Ambrosius disertis verbis scribit de pane fieri corpus Christi *lib.* 4. *de Sacram. cap.* 4. Panis iste panis est ante verba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio de pane fit corpus Christi. Ac pergit ibidem ostendere nihil hic esse creditu difficile: Si enim, inquit, creavit Deus cælum & terram quando non erant, quantò magis poterit panem & vinum, quæ jam existunt, in aliud commutare.

3. Altera controversia cum Lutheranis est, quod doceant Christum esse realiter præsentem in solo usu, & sumptione Eucharistiæ, sic ut in Hostia consecrata non perseveret dum exponitur in templo, servatur in pyxide, aut ad ægros defertur.

Sed contra, Postquam Christus consecrationis verba protulit, Eucharistia aliquo temporis spatio in ejus, aut Discipulorum manibus versabatur, antequam singuli ex Discipulis illam manducarent; ergo si ante Communionem Christus erat sub speciebus Eucharisticis, non est ratio negandi quod postea extra usum sub iisdem perseveret. Vel peto à Lutheranis ut ostendant ubinam in Scripturis dicatur, quod statim post usum Christus recedat, & evanescat? Nullum certè in Sacris litteris exstat istius doctrinæ vestigium. Quinimò ex antiquissimo usu primitivæ Ecclesiæ constat Eucharistiam asservari, & ad ægros deferri consuevisse.

4. Probatur id primò ex Tertulliano, qui *lib.* 2.

ad uxorem. testatur Christianos suo tempore consuevisse Eucharistiam ad suos domum deferre, ut eam oportuno tempore sumerent. Et *in serm. de lapsis*, narrat mulierem quandam cum arcam in qua Sanctum Domini fuerat indignis manibus aperire tentasset, igne inde surgente deterritam fuisse. En consuetudinem secundi post Christum sæculi, quo author ille vixit, etiam divino miraculo comprobatam.

S. Justinus martyr ejusdem sæculi *in apolog. 2.* asserit post Sacra peracta Diaconos solitos fuisse deferre Eucharistiam ad fratres absentes.

S. Ambrosius in *orat. de obitu Satyri*, narrat Satyrum fratrem suum particulam Eucharistiæ ad collum suspendisse in naufragii periculo, & sic salvum evasisse.

S. Hieronymus in epist. ad Rusticum, refert S. Exuperium Tolosæ Episcopum, Christi Corpus in canistro viminco comportasse.

Denique hæc Fides, Usus, & Consuetudo in primitiva Ecclesia adeò certa, & indubitata fuit, ut S. Cyrillus *in epist. ad Gallosynium*, in terminis affirmare non dubitet eos insanire, qui asserunt Eucharistiam si in alterum diem asservetur vim suam amittere. Errare non potuit Fides, & Consuetudo primitivæ Ecclesiæ, aut qui eam sequiuntur. Ergo errare necesse est eos qui solo Luthero duce illi adversantur.

CA-

CAPUT V.

De Sacrificio Missæ, & Communione sub utraque Specie.

DOcet Ecclesia Catholica contra Sectarios Modernos, Christum in ultima cæna non tantum Sacramentum, sed etiam Sacrificium per Sacerdotes offerendum instituisse, per illa verba, *Hoc facite in meam commemorationem* &c. prout à vera & primitiva Ecclesia semper intellecta fuerunt.

1. Probatur primò, ex Apostolo *ad Hebr. c. 7. v. 17.* ubi declarat de Christo verè dici, *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Cum autem Sacerdotis proprium munus sit offerre Sacrificium, non potest Christi Sacerdotium in Ecclesiam esse in æternum sine perpetuo Sacrificio in Ecclesia offerendo. Atqui cruentum Crucis Sacrificium semel tantum offerri potuit, cum Christus sæpius mori, & immolari nequeat. Ergo tantùm restat ut perpetuò offerat per suos Ministros incruentum Missæ Sacrificium, aliàs Apostoli verba erunt ab omni veritate aliena.

Sacrificium autem illud sub specie Panis & Vini offerendum esse indicant eadem Apostoli verba, dum asserit Sacerdotium Christi fore secundum ordinem Melchisedech, cujus Sacrificium consistebat in Panis & Vini oblatione, uti patet *Genes.* 14. *v.* 18. *Melchisedech Rex Salim proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Altissimi.*

2. Probatur secundò, ex eo quod Deus nullo unquam tempore reliquerit Ecclesiam suam sine

aliquo Sacrificio, quod in signum supremæ majestatis illi offerri debebat. Nam in statu legis naturæ reperimus publicum Sacrificium Deo oblatum per Abelem, Noë, Abrahamum &c. In lege Mosaica plurima erant instituta sacrificia, holocausta, victimæ, libamina. Ergo nullo modo credibile est solam Ecclesiam Christi relictam esse omni vero & publico sacrificio destitutam, quo possit omni tempore Deum placare, laudis & impetrationis hostiam offerre, vitæ ac necis Dominum agnoscere, quod oblatione sacrificii propriè præstatur. Quod divino cultui adeò proprium est, ut nulla unquam gens Deum coluerit, quæ sacrificium aliquod aut victimam non obtulerit. Quomodò igitur cogitari potest Christum, qui voluit Ecclesiam suam toto orbe diffundi, non ordinasse sacrificium aliquod publicum, & suæ Ecclesiæ proprium, in quo omnes gentes convenirent, & cultu conformi Deum adorarent. Quo autem sacrificio poterat populus Christianus meliùs conjungi, ac designari, quam per oblationem corporis, & sanguinis Christi in sacrosancto Missæ sacrificio?

Ad hunc finem ab exordio Ecclesiæ Christianæ instituti sunt Sacerdotes, & erecta sunt Altaria. Ad quid enim serviunt Sacerdotes, & Altaria, nisi ut victimæ, & sacrificia offerantur, sine quibus totus ille apparatus inanis esset, & proprio usu destitutus.

3. Probatur tertiò, ex perpetuo usu Ecclesiæ Christianæ Missæ sacrificium offerendi, ad hæc usque tempora continuato: adeò ut mirum sit ab iis qui se primævam Ecclesiam venerari & sequi profitentur, aliud unquam fuisse cogitatum.

Sacrificium hoc jam indè à Christi temporibus

bus in Ecclesia ubique oblatum fuisse testis locuples est S. Irenæus, qui floruit secundo post Christum sæculo, scribit enim *lib.4.cap.32.* Christum in cœna Apostolos novam novi testamenti oblationem docuisse, quam Ecclesia, inquit, ab Apostolis accipiens in universo mundo offert Deo, juxta Malachiæ vaticinium.

4. Eundem Ecclesiæ primævæ usum prodit S. Augustinus *in Psalm.* 33. Ipse Dominus, inquit, de corpore & sanguine suo instituit sacrificium secundùm ordinem Melchisedech; undè & ipsi Apostoli sacrificare leguntur. An ergo Apostoli à Christi doctrina aberrârunt?

Idem toto orbe Christiano sacrificium offerri scribit iterum August. *de civit. Dei lib.19.cap.22.* loquens de oblatione Melchisedechi, Ibi (inquit) apparuit sacrificium quod nunc à Christianis offertur Deo toto orbe terrarum. Et *l.4.de Trinit. cap.* 14. Quid gratiùs offerri aut suscipi possit quam Caro Sacrificii nostri?

S. Ambrosius in *Luc. cap.*1. Cùm sacrificamus, Christus adest, Christus immolatur.

S. Hieronymus *super verba Malachiæ*; In omni loco, ait, offerri oblationem, nequaquam immundam, ut à populo Israël, sed mundam, ut in cæremoniis Christianorum.

Eusebius Emissen. *ser. 5. de Paschate.* Melchisedech oblatione panis & vini, hoc nimirum quod in Eucharistia celebratur, Christi Sacrificium figuravit.

S. Justinus Martyr *in Dial.cum Triphone.* Omnia Sacrificia quæ suo nomine facienda Jesus Christus tradidit, id est, in Eucharistia panis & poculi, quæ in omni loco à Christianis fiunt, præoccupatione usus Deus, sibi grata esse testatur. En iterùm S. Justinus secundi sæculi testis Sa-

crificium Eucharisticum in omni loco à Christianis oblatum fuisse testatur. Ergo vel errarunt omni loco cum SS. Patribus Christiani primitivæ Ecclesiæ, vel aberrant hujus temporis Sectarij huic Sacrificio contrarij.

5. Quoad Laicorum communionem; docet Ecclesia Romana non esse necessarium præbere laicis communionem sub specie vini, contra plerosque Sectarios.

Primò, quia nullum in Scripturis extat præceptum administrandi laicis Eucharistiam sub specie vini, ut infrà ostendam.

Secundò, Quia ipse Christus duobus discipulis in Emaus porrexit Eucharistiam sub sola specie panis, *Luc. 24. & cognoverunt eum in fractione panis,* uti eum locum explicat Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, & plures alii. Et tempore Apostolorum de fidelibus dicitur, *Act. 2. Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communione fractionis panis.* Ubi nulla calicis fit mentio, uti nec *Act. 20. Una autem Sabbathi cùm convenissemus ad frangendum panem.*

Tertiò, quia de communione data sub unica specie sæpè memorant Patres primitivæ Ecclesiæ, ut infra patebit, quod sine errore fieri nunquam posset, si extaret præceptum Christi de communione sub utraque specie.

6. Contra hæc, præceptum à Christo latum esse de præbendo Laicis Calice probare conantur Sectarii primò, ex *Matth. 26. v. 27. Bibite ex eo omnes.* Verùm ea verba ad solos Apostolos pertinere declarat Marcus cum addit, *Et biberunt ex eo omnes,* scilicet Apostoli tunc in cæna præsentes.

Opponunt secundò, verba Christi *Ioan. 6. v. 53. Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberetis*

retis ejus Sanguinem non habebitis vitam in vobis. Ergo non habebit vitam qui non ſumit Euchariſtiam ſub ſpecie vini. Sed facile negatur conſequentia, non enim requirit Scriptura ut omnes bibant Sanguinem ſub ſpecie vini, ſed tantum ut bibant Sanguinem Chriſti quocumque modo id fiat: Jam verò ſub ſpecie panis neceſsè eſt totum Chriſti Corpus cum Sanguine conjungi, cum illic Corpus Chriſti non mortuum, ſed integrum, glorioſum, & vivum prout modo in cælo exiſtit, ſub unica panis ſpecie conſtituatur. Ergo hoc ipſo quo aliquis Chriſti Corpus ſuſcipit ſub ſola ſpecie panis, Chriſti pariter Sanguine reficitur. Neque ullus Scripturæ locus plus requirit, quàm ut ſumatur Sanguis Chriſti, non verò ut ſub vini ſpecie recipiatur.

7. Et ſanè graves admodum erant cauſæ cur Chriſtus noluerit præceptum ſumendi calicis omnibus laicis imponi. Nam in quibuſdam regionibus præſertim frigidis, & à vino, ac commercio remotis, aliquando moraliter impoſſibile foret vinum in ea quantitate procurare quæ toti populo ſufficeret. Magnum quoque ac frequens adeſſet periculum effuſionis, ac irreverentiæ, ſi deberet calix per omnes totius populi manus aut ora circumferri, toties impleri, toties detergi &c. Non negant tamen Catholici poſſe uſum calicis ulli unquam laico concedi, ſicut Regibus Galliæ conceſſus traditur, ſed docent de illo omnibus concedendo nullum omninò præceptum divinum extare. Quod autem Sacerdotes debeant ſub utraque ſpecie communicare, non ideo id fit, quod hoc ad Sacramentum, ſed quod ad ſacrificium requiratur; ut per Sanguinem quaſi ſeorſim ſub ſpecie vini ſumptum, & oblatum; Mors & Paſſio Chriſti repræſentetur.

Nullum autem de præbendo laicis calice præceptum à Christo constitutum, aut à primitiva Ecclesia agnitum fuisse vel ex eo patet quod Paulinus presbyter in vita S. Ambrosii narret, dum jam S. Ambrosius esset è vita excessurus, Sacerdotem nomine Honoratum divinitus ter advocatum adfuisse, & S. Ambrosio dominicum Corpus obtulisse, sine ulla sanguinis mentione, quod, inquit, ubi accepit emisit Spiritum. Et ipse Dominus non tantùm manducanti carnem & bibenti Sanguinem, sed etiam seipsum sub sola panis specie sumenti vitam æternam promisit, *Ioan. 6. Qui manducat hunc panem vivet in æternum.*

CAPUT VI.

De Confessione Sacramentali.

1. DOcent Catholici lapsis in peccatum mortale à Christo præceptam esse confessionem Sacramentalem, formaliter integram, & distinctam quoad speciem & numerum dilictorum, coram Sacerdote ad hoc legitimè deputato.

Hanc confessionem, quam auricularem vocant, negant passim Sectarii, existimantes sufficere se coram Deo peccatorem agnoscere. Quamvis nec in hoc inter se omnes conveniant: constat enim Lutheranos multis locis in Germania etiam coram Ministro suo peccata saltem genericè confiteri. In hoc errore concordant Novatores nostri cum hæreticis Novatianis à primitiva Ecclesia damnatis, qui oris confessionem, & Sacerdotis Sacramentalem absolutionem penitus sustulerunt: uti tertiò post Christum

stum sæculo testatur S. Cyprianus lib. 4.epist.2, & S. August.de hæresibus Novatianorum. Fieri autem non potest ut doctrina illa nunc sit vera, quæ in primitiva Ecclesia fuit hæretica.

2. Probatur doctrina Catholica ex Scripturis, quæ hanc absolvendi potestatem Sacerdotibus apertè concedunt Matth. 18. *Quæcumque ligaveritis super terram erunt ligata & in cælo, & quæcunque solveritis super terram erunt soluta & in cælis.* Et Joan. 20. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur, & quorum retinueritis retenta sunt.* Item Jac. 5. v. 16. *Confitemini alterutrum peccata vestra.*

Itaque ex illis Christi verbis sic argumentor. In Ecclesia Christi, quæ est perpetua, constituti sunt perpetui Judices cum potestate ligandi, atque absolvendi peccata. Atqui Judex non potest absolvere aut remittere peccata, nisi ad ipsius tribunal fuerint relata, & debitè exposita. Ergo ad peccatorum absolutionem à Christo institutam necessarium est, illa à pœnitente Sacerdoti debitè exponi. Non enim potest Judex absolvere à delictis sibi incognitis, Sacerdos autem nequit delicta cognoscere nisi illi à pœnitente per Confessionem aperiantur, cui soli peccatorum suorum malitia solet esse manifesta.

Neque refert quod Christus Magdalenam, & quosdam alios sine particulari peccatorum confessione absolverit. Christus enim, cum esset Deus, potestatem habuit absolutam peccata contra suam legem commissa quocunque modo condonandi. At ministri Ecclesiæ, cùm à Christo constituti sint Judices ad ligandum aut solvendum juxta statum pœnitentis, debent ejus statum & delicta expendere, antequam sententiam ferant: hunc autem pœnitentis statum purus

homo absque distincta peccatorum censessione cognoscere nequit.

3. Atque ut apertè pateat hoc Pœnitentiæ tribunal eo quo diximus modo à Christo constitutum fuisse, & à primitiva Ecclesia perpetuò usurpatum, ipsam in suis Patribus loquentem audiamus.

S. Augustinus in *Hom. 49. cap. 3.* Nemo sibi dicat, occultè ago, apud Deum ago, novit Deus qui mihi ignoscit quid in corde ago: Ergo sine causa dictum est, *quæ solveritis in terra soluta erunt in cælis*: ergo sine causa sunt claves datæ Ecclesiæ Dei. Frustraneum Evangelium, frustranea verba Christi, promittimus vobis quod ille negat. En quomodò nobiscum has Scripturas Augustinus intellexerit: & confessionem occultam soli Deo, non Ecclesiæ ministro sectam reprobaverit.

Audi iterùm, & execrare tam apertum nostri temporis errorem. Aug. *lib. 2. de visit. infirm. cap. 4.* Sunt quidam, qui sibi ad salutem sufficere autumant, si soli Deo cui nihil occultum est sua confiteantur crimina: nolunt enim, aut erubescunt, sive dedignantur se ostendere Sacerdotibus, quos tamen inter lepram & lepram discernere per legislatorem Dominus constituit.... Ergo ad te venire roges Sacerdotem, & fac illum consentiarum tuarum penitùs participem. En quomodò penitùs integram requirat fieri Sacerdoti peccatorum Confessionem. Audi porrò quâ censurâ hanc omittentes ibidem perstringat. Non seducat te, inquit, illa somniantium superstitio, quæ in visitando confirmat, quasi salvet, Sacerdote inconsulto, ad Deum peccatorum Confessio.

Idem inculcat antiquissimus Athanasius *Serm.*

in

in illa verba. Invenietis pullum alligatum. Nondum, inquit, soluta sunt vincula, tradat teipsum discipulis Jesu, adsunt enim qui te solvant pro potestate ea quam à Salvatore acceperunt; quæcunque enim ligaveritis inquit in terra, erunt ligata & in cælis.

Idem docet S. Basilius *Interrog.* 288. Necessariò iis peccata aperiri debent, quibus credita est dispensatio mysteriorum Dei.

Idem necessarium esse confirmat S. Chrys. *lib. de Sacerd.* Qui laborant Christiani, ultrò sibi persuadeant Sacerdotum curationi se submittere oportere.

S. Cyprianus tertio post Christum sæculo, *lib. de lapsis*, Confiteantur singuli delictum suum dum admitti ejus Confessio potest, per manûs impositionem Episcopi, & Cleri jus Communicationis accipiant.

Innocentius I. quinto post Christum sæculo, in vita S. Ambrosii. De pondere æstimando delictorum Sacerdotis est judicare, sed quomodò nisi illi innotescant.

Ex his iterùm aliud inferre non potes, quam falli Scripturas, errare Patres primitivæ Ecclesiæ, aut certè illos à veritate deviare, qui sacramentalis Confessionis necessitatem non admittunt.

CAPUT VII.

De Purgatorio.

1. DOctrina Catholica est, præter Infernum damnatorum, extare alium locum quem Purgatorium dicimus, in quo animæ justorum,

quæ in hac vita sufficienter expiatæ non fuerunt, in altera vita expurgantur antequàm ad cælestem gloriam recipiantur. Negant hæc Lutherani & Calvinistæ: & olim negavit Aëtius orationes fidelium defunctis prodesse, cujus doctrinam inter hæreses reponit Epiphanius, & Augustinus de hæresibus Aëtii.

2. Probatur primò necessarium esse talem locum expiatorium superesse. Sæpè homo, qui peccavit mortaliter, liberatur à reatu culpæ, & pænæ æternæ, non tamen ab omni pæna temporali. Sed homo discedens ex hac vita cum reatu pœnæ temporalis non potest in cælum admitti: nihil enim inquinatum intrabit in regnum cælorum. Ergo debet superesse locus purgatorius in quo illa temporalis pæna persolvatur.

Major probatur manifestis Scripturæ exemplis.

Primò, Moyses & Aaron propter peccatum incredulitatis, quod ipsis remissum erat, puniti sunt morte temporali à Deo illis constitutâ, ne ingrederentur terram promissionis, uti patet *Numer.* 20. &, *Deuter.* 33.

2. David post impetratam veniam adulterii, & homicidii, punitus tamen fuit à Deo morte filii admodum dilecti ex adulteriò geniti. Nathân Prophetâ tam remissionem peccati, quam pænam superstitem declarante 2. *Reg.* 12. *Transtulit quoque Dominus peccatum tuum, verumtamen parvulus qui tibi natus est morietur.* Idem patet in eodem Davide 2. *Reg.* 24. ubi jussus est unum ex tribus pestem, famem, vel bellum eligere in vindictam peccati ab eo humiliter agniti, & à Deo apertè condonati. Quando igitur contingit interveniente morte pænam temporalem pro peccato

cato remisso restantem in hac vita non persolvi, manifestum est in altera vita debere expiari: at non in cælo, nec in inferno, ergo in purgatorio. Sicut etiam inter homines Rex aut Princeps condonat Reo crimen læsæ Majestatis, & pœnam capitis, jubet tamen aliquando aulâ abesse, aut carcere ad tempus detineri.

3. Probatur secundò dari hunc purgatorii locum Matth. 11. v. 32. *Qui dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc sæculo, neque in futuro.* Ex quo satis apertè colligitur aliquam esse peccatorum remissionem in sæculo futuro: quod ex eodem loco colligit etiam S. Augustinus lib. 21. de civit. Dei, cap. 24. Patet idem ex Apostolo 1. ad Cor. 3. v. 15. *Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem.* Quod de igne purgatorii interpretatur idem Augustinus *in Psal. 37. sub initium.*

Denique disertissimis verbis id Scriptura declarat 2. *Mach.* 18. ubi Judas Machabæus maximis impensis jussit publicè Sacrificium offerri pro mortuis, qui in acie ceciderant, ut à peccatis solverentur: cujus factum ibidem his verbis approbatur. *Sancta igitur & salubris est cogitatio pro defunctis exorare ut à peccatis solvantur.* Quod factũ tam publicum in luce totius populi, & testificatio tam aperta, etsi Scripturæ non foret], satis ostendit, quis fuerit sensus & fides antiquissima istius Ecclesiæ ante Christum, de pœna temporali post mortem remanente, & de virtute orationis, & Sacrificii ad illam redimendam.

4. Hoc autem esse indubitatum Scripturæ testimonium, hanc esse praxim & consuetudinem in vera Christi Ecclesia, ut ne vel minimum hærere possis, testabitur primitivæ Ecclesiæ Doctor & oraculum S. Augustinus *lib. de cura pro*

mortuis

mortuis cap. 2. In Machabæorum (inquit) libro legimus oblatum pro mortuis Sacrificium: sed etsi nusquam in Scripturis veteribus omninò legeretur, non parva est universæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret authoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum. Audi rursùs, *ibidem cap.* 4. Non sunt prætermittendæ supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana & Catholica Societate defunctis suscepit Ecclesia.

En iterùm & suam & Apostoli mentem inculcat & exponit August. *lib.*20. *Homil.* 16. Qui temporalibus pœnis digna gesserunt, per ignem quendam purgatorium transibunt, de quo Apostolus ait, salvus erit, sic tamen quasi per ignem.

5. Eandem Ecclesiæ fidem ante Augustini tempora consignat Tertullianus *lib. de corona militis cap.* 3. Oblationes pro defunctis annuâ die facimus.

Eandem declarat 4.sæculo *Conc.Nicænum Can.* 63. Nuncietur de morte Episcopi omnibus Ecclesiis, & Monasteriis illius Diœcesis, ut fiat oratio pro eo. Et *Carthaginense* 4.*c.*79. Pænitentes: si casu in itinere vel in mari mortui fuerint, ut eis subveniri non possit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur.

Nec quisquam ferè est SS. Patrum, qui hanc materiam attigit, quem non possim hujus doctrinæ testem adducere. Quid enim singulis opus est cùm iterùm & apertè, & sine dubitatione *Aug. de verbis Apost. serm.* 31. testetur hanc esse fidem & suam, & Ecclesiæ universæ. Orationibus, inquit, sanctæ Ecclesiæ, & Sacrificio salutari, & eleëmosynis, quæ pro defunctorum spiritibus erogan-

erogantur, non est dubitandum mortuos adjuvari... Hæc enim à Patribus universa observat Ecclesia.

Qui hæc audit, & adhuc præfractè purgatorium negat, securus esse potest se nunquam ad Purgatorium perventurum.

CAPUT VIII.

De cultu, & invocatione Sanctorum.

1. Fides Catholica docet primò, cultum latriæ soli Deo tribuendum esse, nullamque creaturam posse adorari, nisi adorationem impropriè accipias, uti ab Abrahamo dicitur Angelus adorari Gen. 18. v. 3. & alibi.

Docet secundò, solum Deum invocandum esse tanquam supremum rerum omnium Dominum, ac largitorem omnium donorum tam naturæ, quàm gratiæ.

2. Admittit tamen Sanctos in cælo regnantes tanquam Dei amicos religioso cultu honorandos esse: & ut nostros apud Deum intercessores ac Patronos invocari posse. Utrumque negant omnes hujus temporis Sectarii: & ante illos varii pro hæreticis à primitiva Ecclesia damnati, ut Vigilantius apud *S. Hieronymum cap. 3. adversùs Vigilantium*: & Manichæus apud *S. Augustinum lib. 20. cap. 4. contra Faustum.* His autem à primitiva Ecclesia reprobatis consentire, aliud esse non potest quàm à veræ Ecclesiæ sensu aberrare.

3. Probatur porrò Catholica veritas primò, Quia ex Scripturis constat utile ac pium esse invocare homines sanctos in hac vita existentes. Ergo multò magis utile ac pium erit invocare Sanctos

Sanctos in cælesti gloria cum Christo regnantes, & in perfecto illius amore & favore in æternum constitutos.

Antecedens patet ex Apostolo 2. ad Thessal. 3. *Fratres orate pro nobis ut sermo Dei currat & clarificetur, sicut & apud vos.* Et ad Collossen. 4. v. 2. *Orationi instare , orantes simul & pro nobis.* Et ad Rom. 15. v. 30. *Obsecro vos fratres per Charitatem sancti Spiritus ut adjuvetis me in orationibus pro me ad Deum, ut liberer ab infidelibus, qui sunt in Iudæa.* Denique ad postulandum hujusmodi patrocinium hortatur ipse Deus, Iob cap. 42. v. 8. *Ite ad servum meum Iob & offerte holocaustum pro vobis; Iob autem servus meus orabit pro vobis, faciem ejus aspiciam, ut non vobis imputetur stultitia.*

4. Sanctos quoque in cœlo existentes nobis patrocinari , & utiliter ac piè invocari , patet Danielis 3. v. 35. Ubi Azarias ita orat. *Ne auferas misericordiam tuam à nobis propter Abraham dilectum tuum , & Isaac servum tuum, & Israel sanctum tuum.* Et S. Petrus promittit se post obitum suum pro fidelibus frequenter oraturum 2. Petri 1. v. 15. *Dabo autem operam & frequenter habere vos post obitum meum , ut horum memoriam faciatis.* Et ipsa experientia ex frequentibus beneficiis ac miraculis per Sanctorum invocationem omni ævo obtentis , manifestè ostendunt hanc Deo gratam, ac nobis perutilem esse.

5. Nec ullam prorsùs vim habent quæ contra Sanctorum invocationem à Sectariis opponuntur, hoc modo: Deus vult solus invocari; ergo non licet invocare Sanctos in cælo regnantes. Nam contra ipsos valet eadem consequentia : Deus vult solus invocari ; ergo non licet invocare Sanctos in hac vita existentes; quod tamen falsum esse coguntur ipsi fateri ex apertis Scripturis n. 3. suprà citatis.

Eodem

Eodem modo si bona est hæc quam formant consequentia : Solus Christus est mediator hominum ergo peccant Catholici invocando Sanctos in cælo existentes; Bona etiam erit hæc sequela : Solus Christus est mediator hominum: ergo peccant Sectarii invocando Sanctos in terra constitutos, quod tamen ex Scripturis admittunt licitum esse. Nam si velint ut particula *solus* universaliter accipiatur, æquè Sanctos vivos ac mortuos excludet.

Neque minùs frivolum est quod assumunt, Sanctos scilicet in cælo non posse preces nostras, & interna desideria cognoscere. Sed peto, an admittant Samuëlem cognovisse omnia quæ erant in corde Saülis, ut testatur Scriptura 1.*Reg.* 9.*v.* 19. Et Elisæum scivisse omnia quæ à Giezi absente gerebantur, & secreta consilia Regis Syriæ longè remoti. 4. *Reg. cap.*5. *v.*6. Et Danieli cognitum fuisse occultum somnium Nabuchodonosoris, ejusque interpretationem? Dicant ipsi quo modo potuerint hæc absentibus in terra revelari, & simul exponent quâ ratione possint Sancti in cælo preces nostras & desideria cognoscere.

6. Probatur autem secundò, hunc esse sensum Scripturarum, & primitivæ Ecclesiæ, ex consensu Sanctorum Patrum qui in ea cum eximia tam sanctitatis, quam veræ doctrinæ laude floruerunt.

Origines qui tertiò post Christum sæculo vixit *Homil.* 23. *in Numer.* Quis, inquit, dubitat quod Sancti quique Patrum etiam orationibus nos juvent.

S. Hieronymus 4. sæculo *contra Vigilantium cap.* 3. si Apostoli & Martyres adhuc in corpore constituti possunt orare pro cæteris.... quantò ma-

gis

gis post victorias, coronas, & triumphos. Et *ibidem* affirmat Vigilantium hæreticum contrariam doctrinam de Barathro peccatoris sui tanquam cænosam spurcitiam evomere.

Audi S. Augustinum Catholicorum more pro se orantem *Medit. cap.40.* S.Michael, S. Gabriel, S. Raphael, Sancti Chori Angelorum, atque Archangelorum per illum qui vos elegit, & de cujus contemplatione gaudetis, vos rogare præsumo, ut pro me culpabili Deum rogare dignemini.

S. Ambrosius quod in Ecclesia fieret, ac fieri debeat apertè docet *lib.de Viduis.* Obsecrandi sunt Angeli pro vobis, qui nobis ad præsidium dati sunt, Martyres obsecrandi sunt... possunt pro peccatis nostris rogare. Et *orat.2.de præpar.Missæ.* Apostolorum intercessionem imploro, Martyrum preces deposco, confessorum orationes expostulo, talium Domine Deus preces nunquam spernis. Longior forem si eodem modo loquentem adducerem S. Chrysostomum *in Liturg.* S. Cyprianum *de Stella & magis.* Cyrillum Hierosol: *Catech. Mystag.5.* Eusebium Alex. *Hom.de Sanctis*, & alios indubitatos primitivæ Ecclesiæ testes: ex quorum consensu quomodo nostri temporis Sectarii erroris convincantur jam supra tradidimus.

APPENDIX.

De cultu Virginis Deiparæ quædam moderna refelluntur.

DOctrina Catholica est primò, D. Virginem esse verè ac propriè Dei Matrem & Genetricem, contra Nestorium.

2. Ean-

2. Eandem ſemper Virginem permanſiſſe ante partum, in partu, & poſt partum.

3. Illam ſupra omnes Angelos, & Sanctos cultu Hyperduliæ honorandum eſſe.

4. Virginem Deiparam nullo unquam peccato actuali inquinatam fuiſſe, definit Tridentinum.

5. Illam à labe originalis peccati ſemper immunem fuiſſe, communis eſt in Eccleſia ſenſus & ſententia, non de fide.

6. Virginem Mariam eſſe omnium Fidelium apud Deum Mediatricem, Dominam, Advocatam, Cæli Terræque Reginam, Peccatorum Refugium, & Matrem Miſericordiæ, dogmata ſunt & Privilegia ſine controverſia à Chriſti Fidelibus ſemper recepta.

Contra hunc Eccleſiæ ſenſum nullam vim habent, *Monita quædam ſalutaria, B.Virginis ad Cultores ſuos indiſcretos*, in libello quodam Anonymo in vulgus nuper ſparſo, cum magno Fidelium ſcandalo.

Primò, Quia libellum iſtum, & ſuſpectam illius doctrinam, & loquendi modos, cum ſumma offenſione & ſcandalo reiecit communis Fidelium conſenſus.

Secundò, Quia idem Libellus Sedis Apoſtolicæ decreto reprobatus, & prohibitus fuit.

Tertiò, Quia in Virginis cultu & invocatione carpit varias fidelium praxes, titulos, & encomia ſenſui Sanctorum Patrum maximè conformia, uti facile patebit ex paucis ipſorum teſtimoniis, quæ hic brevi methodo ſubiiciam.

Audi S.Bernardum, ſermone de Nativ. Virginis, in communi ſenſu Fidelium, Mariam ut *Mediatricem*, ut *Spem*, ut *Fiduciam* noſtram invocantem. " Exaudiet ubique Matrem Filius, ex-

,,audiet

,,audiet Filium Pater. Hæc Peccatorum ſcala, ,,hæc mea maxima Fiducia eſt, hæc tota ratio ,,ſpei meæ &c. Quâ verò ratione hæc de Virgi- ,,ne dicantur, idem explicat: Opus eſt, inquit, ,,Mediatore ad Mediatorem iſtum, nec alter no- ,,bis utilior, quàm Maria.

Idem argutè docet, & explicat Rupertus. Sicut Luna lucet & illuminat, luce non ſuâ, ſed ,,ex Sole conceptâ: Sic tu, ô Beatiſſima, hoc ip- ,,ſum quod tam lucida es non ex te habes, ſed ex ,,gratia divina, gratiâ plena.... Quia ſicut ex te ,,natum Dei Filium, ſolem verum, ſolem æter- ,,num adoramus & colimus ut Deum verum, ſic ,,& Te honoramus atque veneramur ut veri ,,Dei Genitricem. Scientes (nota) quia totus ,,honor impenſus Matri ſine dubio redundat in ,,gloriam Filii.

Conſonat his Doctor Seraphicus Sanctus Bo- ,,naventura in Speculo B. Virginis *cap.* 5. Abyſ- ,,ſus, inquit, eſt Maria in Bonitate & Miſericor- ,,dia profundiſſima; unde etiam profundiſſimam ,,Miſericordiam Filii ſui pro nobis interpellat ,,quaſi abyſſus abyſſum invocat.

Accedit S. Antoninus 3.part.tit.15.cap. 22.§. 9." Deus miſericordiam nedum magnam, ſed ,,Maximam fecit in Virgine pia, ut meritò no- ,,minetur Maria Mater Miſericordiæ, & Regina ,,ejus... hanc (Miſericordiam) qui petit ſine ipſa ,,duce, ſine pennis tentat volare.

Nec minora canit S. Ephrem. de laudibus Dei- ,,paræ. Ave, inquit, Dei & hominum Mediatrix ,,optima, Ave totius terrarum orbis Conciliatrix ,,efficaciſſima.

Huic doctrinæ innixus S. Baſilius orat. de ,,Nativit. Deip. ſic concludit:" de Virgine qui ,,omnia illuſtria, & glorioſa dixerit, nunquam is

,,à veri-

,à veritatis ſcopo aberraverit.

Fruſtra igitur *Monitor* quicunque importunus, Fideles huic doctrinæ inſiſtens carpere conetur, tanquam indiſcretos Virginis Cultores. Poterit ex communi Patrum ac Fidelium mente & ſententia ea facile intelligere & explicare, quæ in deteriorem ſenſum invidiosè detorquet: quod qui porro tentabit, contra hanc Lunam fruſtra latrabit.

CAPUT IX.

De Veneratione Imaginum Chriſti & Sanctorum.

1. HOnorandas eſſe Imagines Chriſti ac Sanctorum docet Eccleſia Catholica Romana, eo cultu qui à Tridentino exponitur ſeſſ. 25. de invoc. & vener. SS. ubi declarat Imagines Chriſti, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in templis præſertim habendas & retinendas, iiſque debitum honorem, & venerationem impertiendam. Non quod credatur ineſſe aliqua in iis dignitas vel virtus propter quam ſint colendæ, vel quod ab eis aliquid ſit petendum, vel quod fiducia in Imaginibus ſit figenda, ſicut olim fiebat â Gentilibus, qui in Idolis ſpem ſuam collocabant; ſed quoniam honos qui illis exhibetur, refertur ad Prototypa quæ illa repræſentant; ita ut per Imagines quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos quorum illæ ſimilitudines gerunt, veneremur.

2. Hanc doctrinam oppugnant moderni Sectarii: & eundem contra primitivam Eccleſiam impugnarunt hæretici ab ea olim damnati: nam

nam Manichæi docebant Imagines Christi non esse colendas, sed res esse phantasticas, ut testatur S. Augustinus contra Faustum lib. 20. c.15. & postea ipsa Ecclesia in Conc. Niceno 2. congregata.

Idem 4. Sæculo tenebant Ariani hæretici, & hanc ob causam in Syn. Nicæna act.6. Eusebius tanquam Arianus accusabatur. Ergo vel erravit primitiva Ecclesia hanc hæresim reprobando, vel errant moderni Sectarii eam amplectendo.

3. Probatur autem Catholica veritas primò, Quia in Scripturis aliquæ creaturæ rationis expertes dicuntur honorandæ, propter ordinem singularem quem habent ad Deum & res divinas, sicut habent Imagines ad Christum, & Sanctos. Nam de Arca testamenti dicitur *Psal.* 98. *Adorate scabellum pedum ejus quia Sanctum est.* Et Exodi 25.vers.18. jussit Deus Moysen supra Arcam fœderis collocare duos Cherubinos aureos, quibus simul cum Arca honos deferebatur: *Facite duos Cherubin aureos, & productiles ex utraque parte oraculi.* Denique Num. 21.v.8. Deus mandavit erigi statuam sive imaginem serpentis æneam, quæ populo in veneratione fuit, tum quia ex ejus aspectu à serpentum morsu sanabantur, tum quia figura erat Christi in Cruce pendentis. Ergo etiamsi Imagines sint rationis expertes, potest illis deferri aliquis honor, qui ad ipsum Deum, Christum, aut Sanctos Dei amicos referatur.

4. Opponunt Sectarii, Catholicos honorando Imagines committere idololatriam, & peccare contra divinum præceptum *Deut.* 4. *Non facies tibi sculptile ut adores illud*, & alia hujusmodi loca quibus in Scripturis idololatria prohibetur. Sed hæc frustrà, & malignè Catholicis objiciuntur, cùm

cùm apertè profiteantur se non facere sibi sculptile aut Imagines, ut illas adorent more gentilium. Illorum enim doctrina de cultu Imaginum initio hujus capitis ex Tridentino declarata, à tali adoratione & cultu longissimè remota est. Quomodo ergo possunt exercere illum cultum quem ipsi damnant ac detestantur? Aut quâ fide possunt Ministri, qui hæc sciunt & legunt, talem calumniam Catholicis affingere ut eos populo reddant exosos. Vera certè fides nunquam per tales artes, ac fraudes propagata fuit.

5. Probatur secundò, ex perpetua Ecclesiæ consuetudine jam inde à temporibus Apostolorum depingendi, & prædicto modo colendi Imagines Christi, & Sanctorum. Ipse enim S. Lucas Evangelista venerationis ergo B. Virginis Imaginem depinxit, ut testatur antiquissimus Metaphrastes in vita S. Lucæ.

Secundi post Christum sæculi consuetudinem refert Methodius *Orat. 2. de Resurrect.* Quas quidem ex auro Imagines conflamus Angelorum, ipsius principatus & potestates referentes, eas ad honorem & gloriam Dei conficimus.

S. Athanasius tertiò circiter sæculo, *ad Antioch. c.38.* Absit ut quemadmodum Græci faciunt, nos Christiani tanquam Deos imagines adoremus, affectionem dumtaxat & charitatis nostræ studium erga figuram personæ per imaginem expressæ declaramus.

S. Chrysost. *tom.5. in liturgia.* Sacerdos autem egreditur... & conversus ad Christi Imaginem inflexo capite cum exclamatione dicit orationem.

S. Augustinus *lib.3. de doct. Christ. cap. 9.* dicit, Signa utilia divinitùs instituta veneranda esse, quia honor eorum ad prototypum transit.

Deni-

Denique S. Ambrosius in *Orat. de obitu Theodosii*, laudat Helenæ sapientiam, quod Crucem Christi levaverit, & ipsis Regibus honorandum exposuerit.

Et ut silerent hi, aliique primitivæ Ecclesiæ testes, satis loquuntur innumera miracula in Crucis, ac Imaginum religioso cultu fidelibus à Deo omni ævo concessa, quæ non possunt nisi in veritatis ac virtutis, non autem in erroris aut idololatriæ præmium concedi, nisi velis dicere Deum per miracula & beneficia homines ad idololatriam invitare.

CAPUT X.

De sacris Reliquiis.

1. ARgumenta suprà allata pro Imaginum veneratione non parùm probant Sanctorum quoque corpora, reliquias, ac monumenta à fidelibus in honore pie, utiliterque habenda esse, prout docet *Trident. sess. 25. sub initium.*

Soli repugnant hujus temporis Sectarii, cum antiquioribus hæreticis, quales erant secundo post Christum sæculo Marcionitæ, qui docebant Martyrum corpora esse abominabilia, ut refert Magnes. *lib.4. contra Theostenem*: deindè post Diocletianum, & Julianum apostatam Vigilantius, qui nolebat reliquias coli, aut illis cereos accendi, cujus hæresim impugnat *S. Hier. lib. 2. contra Vigil.* Videant quæso & advertant nostri Sectarii quales habeant primos suæ doctrinæ Patres, ac patronos.

2. Probatur porrò ex Scripturis corpora, & reliquias Sanctorum veneratione digna esse.

Nam

Nam *lib. 4. Regum cap. 14.* sic memoratur : *Projecerunt cadaver in sepulchro Elisei, quod cùm tetigisset ossa Elisei revixit homo, & stetit supra pedes suos,* Deus tanto miraculo ostendit quanto in honore habeat ossa Prophetæ , & tu illa honore indigna esse affirmas.

Actorum 19.v.12. narratur , quomodo sudaria & semicinctia à corpore Pauli deferrentur ad languidos , & recedebant ab eis languores , & spiritus nequam egrediebantur. En ipse Deus tot prodigiis ostendit se velle per reliquias Sanctorum beneficia hominibus conferre , morbos curare , dæmones expellere ; ergo satis declarat se velle in illum finem reliquias illas in pretio,& honore haberi ; aliàs ipse talibus signis eas honorando homines ultrò in errorem induceret.

Quinimò potiùs divina sapientia per hunc sacrarum reliquiarum cultum & æstimationem , excitat homines ad imitandum Sanctorum virtutes, & exempla , & corroborat in illis vivam fidem de futura mortuorum resurrectione; dum vident sanctorum hominum ossibus ac cineribus tantam à Deo virtutem attribui , propter conjunctionem quam habuerunt cum animabus jam in gloria constitutis,uti loquitur Apostolus, *Nescitis quia membra vestra templum sunt Spiritus Sancti.* 1. ad Cor.6.

3. Secundum argumentum quo hæc doctrina demonstratur, est primitivæ Ecclesiæ usus & fides indubitata ; aut enim hæc penitùs erravit, quod nemo admiserit, vel errant illi, qui honorem Sanctorum reliquiis exhibendum inficiantur.

Clemens Romanus statim primo post Christum sæculo de honore Reliquiarum id testatur *lib.6.constit. Apostol.c.29.* Eorum qui apud Deum

 vivunt

vivunt ne Reliquiæ quidem corporum sunt inhonoratæ: siquidem Elisæus Propheta postquam defunctus est mortuum suscitavit... quod quidem nunquam accidisset nisi corpus Elisæi sanctum esset.

S. Justinus Martyr qui secundo sæculo fidem suam sanguine consignavit, hoc quoque attestatur *quæst.* 28. Sanctorum corpora, & sepulchra Martyrum dæmonum amoliuntur insidias, & morborum ab arte medica comploratorum conferunt sanationes.

Sed ne adducam plura quæ pervolvi Patrum, & primitivæ Ecclesiæ monumenta. Instar omnium sit prolixum, & publicum S. Augustini testimonium, qui primò *epist.* 103. sic scribit. Reliquias beati Martyris Stephani non ignorat Sanctitas vestra (sicut & nos fecimus) quam convenienter honorare debeamus. Deinde *lib.* 22. *de Civit. Dei cap.* 8. fusè exponit miracula facta per Reliquias S. Gervasii & Protasii Mediolani, & quo modo se præsente cæcus fuerit subitò illuminatus coram innumera populi multitudine, adeò ut miraculum à nullo ibi potuerit ignorari.

Et enarratis aliis prodigiis, quibus ipse quoque testis interfuit, declarat quomodo dum Episcopus nomine Projectus S. Stephani Martyris Reliquias publicè portaret, per flores qui Reliquias attigerunt, oculis applicatos mulier à cæcitate subitò liberata fuerit, populo universo Deum in suis Sanctis collaudante.

Pergit eodem capite S. Doctor alia quoque miracula, & beneficia exponere ex Sanctorum, & Reliquiarum cultu à Deo impetrata, quæ testatur intra suam Diœcesim fuisse numero septuaginta.

4. Quis

4. Quis quæso his inſpectis de hac fidei veritate dubitare audeat? Niſi Auguſtino, & toti antiquitati, & primitivæ Eccleſiæ diffidat, aut ipſi Deo qui per tot ſigna & prodigia hanc doctrinam Eccleſiæ ſuæ tam apertè teſtatam, & commendatam reddidit. Plura in hanc rem dedi Tractatu de Miraculis edito Lovanii anno *1667*.

CAPUT XI.

De numero Sacramentorum.

SAcramentum apud Catholicos, eſt ſenſibile ſignum, & cauſa gratiæ ſanctificantis. Numerum Sacramentorum docent eſſe ſeptenarium cum *Trid. ſeſſ. 7. de Sacram. Can.* 1. Duo tantùm propriè dicta novi Teſtamenti Sacramenta admittunt Sectarij, nempe Baptiſmum, & Euchariſtiam ſive Cœnam Domini: quamvis nec in hoc numero omnes inter ſe conveniant.

Sed hoc argumento unico ſatis redarguuntur: Nihil credunt eſſe de fide Sectarii moderni, quod in claro & aperto Dei Verbo non continetur. Sed nullibi in Verbo Dei claro & aperto continetur, duo tantùm eſſe novi Teſtamenti Sacramenta. Ergo non eſt fide credendum duo tantùm eſſe Sacramenta.

Si reponant, in Scripturis nullibi etiam apertè dici ſeptem eſſe novæ Legis Sacramenta. Reſpondetur, Catholicos non credere ea tantùm eſſe de fide, quæ in Scripturis clarè & diſertè continentur, ut Sectarii, ſed admittunt ad Regulam fidei præter Scripturam, quando obſcura eſt, traditionem & definitionem Eccleſiæ neceſſariò pertinere, uti probavimus ſupra par. 1. cap. 7. & 8.

§. I. *De Confirmatione.*

PRimò itaque Confirmationem verum esse Sacramentum ex Scriptura, cum primitivæ Ecclesiæ traditione conveniente probamus. Nam *Act.cap.*8. narratur quod cùm audissent Apostoli quòd Samaritani recepissent Verbum Dei, & baptizati essent in nomine Domini Jesu : *Tunc imponebant manus super illos & accipiebant Spiritum sanctum.* Atqui illa impositio manuum post Baptismum erat signum sensibile vi cujus conferebatur Spiritus sanctificans. Ergo erat Sacramentum distinctum à Baptismo, quod Ecclesia ab initio Confirmationis Sacramentum appellare consuevit. Nihil enim aliud ad propriam Sacramenti rationem requiritur, quam ut sit signum sensibile, à Deo constitutum, ad conferendum gratiam sanctificantem, sine qua Spiritus sanctus accipi non potest. Quæ institutio *Iterùm Act* 19.*v*. 6. declaratur, ubi narratur, quomodò Paulus postquam in nomine Jesu baptizavit, *imposuit illis manus, & venit super eos Spiritus sanctus*; cum aliis donis externis, quæ illi erant annexa.

Hic autem Scripturæ sensus ex traditione, & consensu primitivæ Ecclesiæ apertè colligitur. Nam *Clemens I. epist.* 4. primo sæculo ab initio Ecclesiæ illius usum his verbis declarat. Omnibus festinandum est sine mora renasci Deo, & demum consignari ob Episcopo, septiformem Spiritus sancti gratiam percipere... quia aliter esse perfectus Christianus nequaquam potest... ut à B. Petro accepimus, & cæteri sancti Apostoli præcipiente Domino docuerunt. Quid quæso in rem hanc clariùs, quid antiquius? utpotè

potè ap ipso Petro, cæterisque Apostolis continuò per manus acceptum.

In tertio sæculo *Fabianus epist.2.* Sancti Chrismatis confectio per singulos annos est agenda... quia novum *Sacramentum* est.

Melchiades Papa, qui quarto post Christum sæculo Ecclesiam gubernavit *ad Episcopos Hispaniæ* sic scribit. Quæsistis utrùm majus esset Sacramentum manus impositio Episcoporum, quàm Baptismus? Scitote utrumque magnum esse *Sacramentum*: & sicut unum à Majoribus fit, id est, à summis Pontificibus, quod à minoribus perfici non potest, ita & majori veneratione venerandum & tenendum est.

S. August. *lib. 2. contra litteras Petiliani c.* 104. In hoc, inquit, unguento *Sacramentum* Chrismatis vult interpretari, quod quidem in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus. Alios primitivæ Ecclesiæ testes præterea plurimos: quia ex his manifestum est aut primævam Ecclesiam errasse, aut Ecclesiam Romanam Confirmationis *Sacramentum* ritè usurpare.

§. II. *De Extrema Vnctione.*

S*Acramentum* extremæ Unctionis fundatur in Scripturis *Marci 6.* Ubi de Apostolis dicitur. "Et exeuntes prædicabant ut pænitentiam age-„rent, & dæmonia multa ejiciebant, & unge-„bant oleo multos ægros, & sanabant. Materia „autem, forma, & effectus hujus Sacramenti di-„stinctiùs declaratur Iacob. 5. *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & si in peccatis sit remittentur ei.*

Ex his argumentandum eſt ut ſuprà: Signum ſenſibile ex inſtitutione divina, à Presbyteris Eccleſiæ, ægris conferendum, quo cauſatur gratia remiſſiva peccatorum, neceſſariò eſt verum Sacramentum; nam ut ipſe Baptiſmus ſit verum Sacramentum, nihil aliud requiritur. Atqui extrema Unctio eſt tale ſignum, uti patet ex Scripturis jam allegatis. Ergo Extrema Unctio eſt verum Sacramentum.

Accedit uſus & declaratio primitivæ Eccleſiæ, quæ non poteſt à vero ſcripturæ ſenſu diſcrepare, aliàs aut ipſa, aut Scriptura falſitatis arguenda eſſet.

S. Auguſtinus *lib.2. de Viſit. infir. cap.4.* olei ſacrati delibatio intelligitur Spiritus Sancti typicalis unctio. Et *tract. de rectit. Cath. conver.* Quoties aliqua infirmitas occurrerit alicui... oleum benedictum fideliter ab Eccleſia petat, unde Corpus ſuum ungatur, & ſecundum Apoſtolum oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, non ſolum Corporis, ſed & animæ ſanitatem accipiet. Ubi vides D. Auguſtinum hanc Jacobi Apoſtoli Scripturam, cum Eccleſia Romana, de extremæ Unctionis Sacramento admittere, & explicare.

Denique univerſæ Eccleſiæ primitivæ ea de re praxim & conſenſum diſce ex *Conc. Niceno 1. Can. 69.* Tranſacto, inquit, anno debet Sacerdos benedicere aquam & oleum, non ſicut fit in Baptiſmo, neque ſicut benedicitur Chriſma, ſed ſicut oleum infirmorum.

Ex his, dilemmate ſæpius formato, facilè oſtendes circa hoc Sacramentum vel primitivam Eccleſiam, vel modernos ſectarios errare.

§. III.

§. III. De Ordine.

SAcramentum Ordinis quo Ministri in Ecclesia ad functiones sacras assumuntur, & consecrantur, paret ex scripturis 1. *ad Tim.* 4. Noli, inquit, negligere gratiam quæ data est tibi per Prophetiam, cum impositione manuum presbyteri.

Cùm enim ad exercenda ministeria divina opus sit aliquâ Dei vocatione, ut declarat Apostolus ad Heb. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus est; non enim quisquam sibi assumit honorem sed qui vocatur à Deo*: hinc necessè est signo aliquo sensibili à Deo instituto hanc vocationem innotescere, quod exprimit Apostolus per impositionem manûs, qua confertur gratia, & potestas sacra ministeria exercendi, nec amplius ad veram Sacramenti rationem requiritur.

Et quidem primò post Christum sæculo Clemens Romanus *lib. 3. constit. Apost. c. 27.* Ordinem Ecclesiasticum per gradus distinguit in Episcopos, Sacerdotes, Diaconos, Lectores, Cantores, Ianitores, subdens, Hic est Ecclesiasticus Ordo & Concentus.

S. Cyprianus sæculo tertio docet, Ordinem esse Sacramentum quod iterari non potest, æque ac baptisma, *in libro de Cardinal. Christi operibus cap. de lotione pedum,* sic scribit; docemur quæ sit Baptismi & aliorum Sacramentorum stabilitas; nam Baptismum repeti Ecclesiasticæ prohibent regulæ.. & nemo sacros Ordines semel datos iterum renovat.

S. Augustinus *contra Epistol. Parmeniani cap. 13.* Ostendens ab Episcopis hæreticis ordinatos, non esse iterum in Ecclesia Christi ordinandos, Ordinem

nem esse Sacramentum non minùs quam Baptismum apertè declarat. Si (inquit) nos malè facimus, ipsi explicent quomodo & Sacramentum Baptismi non possit amitti,& Sacramentum Ordinati possit amitti... si enim utrumque Sacramentum est, quod nemo dubitat, cur illud non amittitur, & illud amittitur? neutri Sacramento injuria facienda est. Et iterum *lib.1.de Baptismo contra Donatistas cap.1.* Sacramentum Baptismi est,quod habet qui baptizatur,Sacramentum dandi Baptismi est, quod habet qui ordinatur. En quoties Ordo in ratione Sacramenti Baptismo æquiparatur ab indubitato teste, & Doctore istius primævi temporis, quod ab ipsis Sectariis inter aurea Ecclesiæ sæcula candido lapillo notatur.

Sed in hoc saltem cum Ecclesiâ Romana conveniunt Anglicanæ Ecclesiæ Protestantes,quod admittant in vera Christi Ecclesia necessarios esse Episcopos,& Ministros,qui ab ipsa Ordinem suum, & jurisdictionem accipiunt, quamvis negent esse Sacramentum. Nam absque Ordine non magis eorum Episcopis & Ministris quam cuiuis de plebe propria esset potestas baptizandi, conficiendi Eucharistiam, aut exercendi alia Ecclesiæ ministeria.

Verùm hinc summa emergit difficultas, quomodo Ecclesia Anglicana, postquam à Romana defecit, possit ostendere se habere veros Episcopos, & consequenter veros Ministros, qui per legitimam Ordinationem potestatem suam à Christo participarunt. Nam sine legitima ordinatione non potest esse verus Episcopatus,sine vero Episcopatu, non potest esse verus Clerus, sine vero Clero nequit subsistere vera Christi Ecclesia.

Porrò

Porrò in Anglia ultimum, qui Episcopalem Ordinem suscepit, fuisse Polum Archiepiscopum Cantuariensem apertè ostendit Stapletonus, Hardingus, Bristo, Reynold, aliique Catholici Doctores, qui circa ea tempora scripserunt, & ad respondendum huic difficultati adversarios frustrà provocarunt. Et hinc solidè demonstrant neque Parkerum, qui post Polum Archiepiscopi Cantuarensis nomen in hæresi primus usurpavit, neque ullum ex cæteris Angliæ Prælatis ab ullis unquam Episcopis fuisse ordinatos. Adversarii autem de hac re totiès postulati ut per tabulas, aut testes declararent à quibus Episcopis, quando, quo loco fuerint consecrati, nunquam spatio quinquaginta annorum potuerunt legitimæ ordinationis argumentum, aut testimonium proferre. Quod doctissimè probatum invenies in Tractatu ea de re edito anno 1659. ab Illustrissimo Præsule qui modò Dublinensem Ecclesiam legitimâ Ordinis potestate fœliciter gubernat, cui plurimos annos voveo.

Quæstiones aliæ de Sacramentis, & de Praxi Hæreticos Ecclesiæ reconciliandi, traduntur infrà in Resolutionibus Theologicis part. 3. in fine, &c.

CONCLUSIO.

Adversus modernos vulgi errores à vera fide retrahentes.

HÆc quicunque legis, quicunque audis, aperi tandem oculos, tuæque fœlicitati gratulare; quod semotis popularium errorum tumultibus, licuerit in veritatis Sacrarium introire, & ex sinceris primitivæ Ecclesiæ suffragiis ancipi-

tem animæ tuæ litem dirimere, ex qua pendet Regni nunquam perituri secura possessio. Acquiesce illis Judicibus, quos ipse erroris expertes esse agnoscis: sequere illos Duces quos non dubitas per rectam Fidei semitam ad salutis æternæ metam pervenisse. Atque ex adverso obliquam crede Novatorum viam, quam Patrum consensus condemnat, quam antiquitas ignorat, quam sacrarum Litterarum oracula refellunt, quam ratio ipsa tot modis deviam & præcipitem esse demonstrat. Ubi tot Tibi veritatis testes ad viam salutis facem præferunt, nullum superest erroris periculum, nullum ignorantiæ patrocinium.

At, inquies, longè alia Ministri nostri, quàm Patrum libri, declamant. Quid indè? Veritas non est clamor, nec Ministri sunt Patres Ecclesiæ. Clamitant fortissimè circumforanei dum merces adulterinas commendant; tuum verò est, ne decipiaris, clamorem à veritate discernere. Ministri tui ad buccinandam Lutheri doctrinam contra Ecclesiam Romanam magno stipendio, & amplis Ecclesiæ spoliis conducti sunt; hàc arte familiam sustentant, uxores ornant, filias elocant, pro domo sua, non pro salute tua negotiantur: hujus tibi curam relinquunt, qui brevi stabis ante tribunal Christi, pro teipso rationem redditurus.

Confugies fortè ad populare argumentum. Vivimus fælices, aspirat cælum, omnibus fortunæ donis cumulamur; jacent passim in tenebris & inopia Romanæ Religionis cultores; manifestis igitur cæli favoribus Lutherana religio comprobatur. At vide quæso, quantùm tibi fortunæ splendor mentis aciem obnubilet. Vivit fœlix impe-

imperium Turcarum, maximâ orbis parte dominatur, ad extremum mundi angulum relegatus est Lutherus, si cum Mahomete conferatur. Manifestis igitur cæli documentis præ cæteris omnibus Mahometi religio commendatur. Si igitur fortunam non colis, sed Christum, ipsum audi longè alias Ecclesiæ suæ notas ingerentem *Ioan.* 16. *v.* 20. Vos contristabimini, Mundus autem gaudebit. Et *v.* 33. Vos quidem in mundo pressuram habebitis, sed confidite quia ego vici mundum. Vera Christi Ecclesia in stabulo & pauperie cæpit, in pressuris tyrannorum crevit, per Crucem & inopiam adolevit. Aliam ad cælum viam tuus Tibi genius, non Christus commendat.

Sed quomodò, inquies, fieri potest ut tot viri graves, vitâ & virtutibus in Repub. Lutherana conspicui, à veritate & salute aberrent? Virtutem si à Fide sejungas, nil nisi virtutis inane simulacrum ostentas. Veritas & virtus comites sunt individuæ: absque veritatis consortio nulla virtus adeò speciosa est, ut in Dei conspectum admitti possit, teste Apostolo; *Sine Fide impossibile est placere Deo.* Notæ tibi sunt Reipub. olim Romanæ virtutes eximiæ, mira prudentia, clementia singularis, decantata toto orbe justitia. Tanto virtutum comitatu, verâ fide destituto, orbis quidem imperium, sed non cælum obtinuit. Perierunt Cæsares, ardent Catones, cruciantur graves illi reip. Patres, olim ostro splendidi, nunc in flammis nunquam extinguendis purpurati.

Non igitur te detineat inanis illa virtutum umbra, quâ nihil fallacius. Non aura fluctuantis populi, quâ nihil incertius. Non speciosa fortunæ crepundia, quibus nihil in vita fugacius. Non

voluptatum blandæ Syrenes, quæ te à recto veritatis cursu in errorum syrtes abducant. Periculosa est omnis ad salutem remora. Præterit vita, festinat mors, judicium præ foribus expectat: dum tempus sinit viam tutam amplectere. Nulla enim satis magna est securitas, ubi periclitatur Æternitas.

Genius fallax Novatorum quomodo cavendus.

COmmune vitium est naturæ lapsæ, Antiqua fastidire, ad Nova semper anhelare: Semper, inquit Seneca, præsentibus est infesta levitas, & proprium est ægri animi, nihil diu pati. Hinc passim nova videndi, delibandi, audiendi, summa cupido. At quoniam Veritas, & Virtus perstat semper immutabilis, & novitatis nescia, hinc Novatorum commune studium est, novitatem falsæ doctrinæ, Veritatis, ac Virtutis fuco convestire. Suos igitur errores his artibus, ac pigmentis decoratos, tanquam Patrum antiquorum, S. Augustini, & ipsius Scripturæ oracula, incautis proponunt. His accedit proponentis gratia, frons blanda, lepor styli, & ciliatrix animorum facundia, quibus simpliciores copi necesse est, nisi sæpius recolant necessarium illud Christi monitum: Venient ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

Illi verò Novatores ex adverso, ne lupinam hanc animas perdendi Rabiem detegas, blandum illi Charitatis nomen imponunt: Miseret illos tui erroris, dolent te à Pontifice & ejus asseclis in fraudem induci, tuum statum mi-

serum & infelicem altè ingemiscunt. Sed si ad fucatam hanc Charitatis speciem ritè attendas, facile deprehendes illam in solo vocis sonitu consistere, nec omne aurum esse quod lucet. Bractea quædam Charitatis tibi ostenditur, ut de tuo lapsu nimis credulo novitatis Authores triumphum agant. Hac arte fraudulentæ Charitatis grassati sunt omnium temporum Novatores, quorum blanditias, ac favores, & ipsa dona ut suspecta habeas cautè monet de singulis S. Augustinus lib. 2. de Symbolo cap. 13. Lupus est, agnoscite; serpens est, ejus capita conquassate: Blanditur, sed fallit; multa promitttit, sed decipit. Venite, inquit, defendam: si necessitas est, pascam: si nuditas, vestiam. O lupe male! ô Serpens inique! Vestis nudum, ut expolies intus Christo vestitum. Pascis esurientem, ut animæ auferas cibum cælestem.

Sed nec ab una mentitæ Charitatis specie cavendum: novit id genus hominum, ut aptius fallat, reliquas etiam Virtutes adulterare. Ut tibi cautus videaris, ne oculis etiam tuis nimium credas, dum primâ fronte externa probitatis, & modestiæ species ostentatur. In vase etiam aureo venenum non rarò propinatur. Est, inquit *Origines*, quædam etiam diaboli castitas; est etiam diaboli modestia, gravitas, demissio. Hinc rectè monet *S. Ambrosius lib. 7. in Luc. cap.* 10. Cave versutæ disputationis venena, animam petunt, guttur invadunt, vitalibus vulnus infligunt... Nec vos moveat quod formam prætendere videntur humanam, etsi foris homo cernitur, intus bestia fremit.

Usque adeo potens est in propinandis erroribus forma ista ementitæ virtutis, ut non rarò

viris

viris etiam perspicacissimis fucum fecerit. Apollinarem hæresiarcham pestiferos olim errores disseminasse, nemo est etiam Sectarius qui modò non agnoscit. Ille ipse non exiguo tempore fallaci specie simulatæ virtutis, viris maximis illudere potuit. Hoc de se, aliisque fatentem audi *Epiphanium*, Hæreti 77. Egregius ille, ac venerabilis senex, quem nos & beatæ memoriæ Papa Athanasius, imo vero Catholici omnes unicè dileximus Apollinarius Laodicênus, hujus dogmatis author & propugnator extitit, neque nos verosimile putabamus à tanto viro errorem istiusmodi profectum. Nec minus Pelagij specie gravi, & modestâ captus fuit S. Paulinus, & alii viri doctrinâ conspicui. Nestorij severa frons, & ostentata in publico macies, ac continentia, quàm multos in ipsius errores induxerit, nobis describit *Theodoretus* lib. 4. c. 12. ubi sic concludit. Hoc habitu, & hac simulatione populum inescans, magnam ætatis partem transegit; Christianus videri potius, quam esse studens.

Hanc artem à priscis illis quis non videt quam bellè hauserint plurimi nostri temporis Sectarij, in tradenda dogmatum novitate ad morum severitatem, ad doctrinæ rigorem, ad novam Ecclesiæ reformationem toti compositi. Quorum versutias nisi quis habeat exploratas, nihil propius erit, quàm ut in fraudem inducantur, si fieri potest, etiam electi.

Hoc ne Tibi, quisquis es, unquam eveniat, Remedia quædam in promptu esse debent. Primò, In novis Scriptis, & primis congressibus, non temerè credere, sed assensum suspendere, & rem ulteriori sapientum judicio ponderandam reservare; Ne quidem

Angelo

Angelo salutanti, & novum mysterium annunciantì assensum præbuit Virgo Prudentissima, nisi prius maturè expenderet, *Qua & qualis esset ista salutatio.* Secundò, suspectam habere doctrinam omnem à communi Ecclesiæ consuetudine abhorrentem. Tertiò, Si hac ratione doctrinæ sinceritatem nondum satis perspectam habeas, restat Remedium omni ævo certissimum. Illam ad Lydium veritatis lapidem explorare, hoc est, ad Petram immobilem doctrinæ Apostolicæ, quam nobis sine periculo erroris exponit Christi in terris Vicarius, cui ipse Christus oves suas sinceræ doctrinæ pabulo in vitam æternam alendas commisit. Quem in decidendis Fidei, morumque Controversiis, Judicem esse infallibilem supra demonstravimus.

TRACTATUS TERTIUS
NOTÆ MANIFESTÆ
FALSÆ ECCLESIÆ
In Sectis Modernis.

EXposuimus omnium oculis, manifestis argumentis, concordiam & consensum Scripturæ, ac Patrum primitivæ Ecclesiæ, cum sensu ac mente Ecclesiæ Romanæ, in dogmatibus controversis cum novis nostri ævi Sectariis: & horum Sectariorum consensum cum hæreticis in primæva Ecclesia legitimè damnatis.

Nunc ex altera parte proferemus discordias ac pugnas Novatorum, ac imprimis Lutheri, non tantum cum vera Ecclesia, sed etiam cum sacris Litteris impiè depravatis, cum seipso sibi contrario, & cum suis Asseclis per Sectas innumeras ab ipso dissidentibus, dum confusione plusquam Babylonicâ idem ipse distruit & ædificat, affirmat & negat, neque secum ipse consentit, dum tamen toties Ecclesiæ consensui se opponit, quod manifestum est erroris, ac Spiritus satanici indicium. Ut hinc tandem videant moderni Sectarij, quam devios sibi duces in Via salutis elegerint, & desertis tandem erroribus ad rectam Ecclesiæ semitam tempestivè regrediantur.

Pro-

Proponemus igitur primò, Scripturas ab illis impiè vitiatas.

Secundò, Antilogias quibus sibi apertè contradicunt.

Tertiò, Confusionem plusquam Babylonicam Sectarum quæ ex illis prodierunt.

Quartò, Calumnias manifestas in Ecclesiam Romanam confictas.

Quintò, Imposturas particulares *Antonij Egani*, & *Andreæ Sall* recentiorum Apostatarum.

Sextò, Sectarum maximè modernarum dogmata particularia breviter exponemus.

ARTICULUS PRIMUS.

Proferuntur varia loca Scripturæ sacræ à Sectariis fraudulenter depravata.

NOn potest vera esse Religio quæ imposturis & fraudibus propagatur. Nulla verò est impostura sceleratior quàm verbum Dei corrumpere, & aliquid abolere, aut adiicere, quo in oppositum sensum transferatur. Quam nefario ausu moderni Sectarij verbo Dei vim intulerint, paucis exemplis monstrabo. Primò, ut ex corruptela tam impia de corrupta eorum doctrina judicium feratur. Secundò, ut ex horum textuum discrepantia, hæreticorum Editiones corruptæ, à sinceris ac Catholicis discerni possint, quæ sæpe alio modo non dignoscuntur.

In epist. 2. Petri cap. 1. editio vulgata & antiquissima sic habet: *Quapropter fratres magis satagite ut per bona opera certam vocationem vestram & electionem faciatis.* Lutherus suâ authoritate in suis

suis Scripturis delevit, *per bona opera* : quia verba illa aperte adversantur ejus errori, quo docet, bona opera homini ad salutem non conducere, sed sufficere sola merita Salvatoris.

Eâdem ratione, nec minori fraudulentiâ in Epist. ad Romanos cap. 3. v. 28. *Arbitramur hominem justificari per fidem*, Lutherus adjungit, per *Solam* fidem, ut iterum excludat bona opera tanquam ad justitiam non necessaria.

In Evangelio Marci & Lucæ cap. 20. v. 20. apertè legitur, *Hoc est Corpus meum* : cujus loco imprimunt plerique Sectarii, *Hic est Corpus meum*, ne particula *Hoc* relata ad *Corpus* Christi, significet veram mutationem panis in Corpus Christi, quam Sectarii illi non admittunt.

Ob eandem causam, ubi Joan. 6. v. 50. Biblia antiquissima etiam Genevensia sic loquuntur, *Ego sum panis vivus qui de Cælo descendi*, pro voce *vivus* cum Calvino substituunt *Vivificans*, ut intelligatur panis usualis qui hominem vivificat, etsi panis ipse non vivat, ut sic excludatur vivum Christi Corpus, quod in Eucharistia admittere nolunt.

In Epist. S. Jacobi cap. 5. v. 16. semper legebatur, *Confitemini alterutrum peccata vestra* : imo sic habetur in impressione Genevensi anno 1564. Sed quia viderunt hanc Scripturam antiquissimam adversarii novæ doctrinæ, quæ negat Confessionem Sacerdoti aut alteri quam soli Deo faciendam esse, coegerunt scil. Spiritum Sanctum aliter loqui in Bibliis impressis Genevæ anno 1605. hoc modo, *Confitemini peccata vestra erga invicem.* Aliud namque est peccata erga invicem commissa Deo exponere, quàm ea peccata alterutrum, id est, sibi invicem confiteri.

S. Pau-

S. Paulus ad Hebræos cap. 13. v. 4. sic habet, *Honorabile connubium in omnibus*, id est, nihil est in connubio quod non sit honorabile. Hi autem Veneris patroni liberales, sic cum sensu verba transferunt, Honorabile connubium *inter omnes*, ut nempe sic defendant matrimonium etiam Sacerdotum, Monachorum, Monialium, ex Apostoli sententia licitum esse ac honorabile.

Iterum Apostolus in Epist. ad Ephesios v. 5. c. 32. De matrimonio differens sic pronunciat; *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & Ecclesia.* Sed loco hujus versionis, quæ ipso S. Hieronymo antiquior est, Novatores nostri substituerunt, *Secretum* hoc magnum est, ne cogerentur admittere matrimonium esse Sacramentum, quod volunt ipsi contractum esse merè civilem.

In Epist. ad Philemonem v. 14. Paulus dicit, *Sine consilio vestro nihil volui facere, uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium.* Ad excludendum arbitrii libertatem; quam post lapsum Adami remanere negat doctrina Religionis reformatæ, sententiæ Apostoli venenum suum in fine asperserunt, addendo *velut* voluntarium, ne ex Apostolo verum voluntarium sine necessitate admittere cogerentur.

In Epist. 1. ad Thessalonicenses cap. 2. v. 15. Apostolus monet: *Fratres state & tenete Traditiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram.* Sed hi Reformatores Ecclesiæ, reformarunt etiam Apostolum, ut in eorum Bibliis alio modo loqueretur; Fratres state & tenete *documenta* quæ didicistis &c. Nolunt enim ut S. Paulus cum Papicolis dicat tenendas esse Traditiones, cum ipsi, qui aliter sapiunt, eas admittere recusent. Epi-

Epistolæ 1. ad Corinthios cap. 9. interrogat Apostolus, *Nunquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi?* Lutherus *sorore* minimè contentus, adjungit, *in uxorem.* Docet enim Apostolos uxores habuisse, easque dum prædicarent ad opus conjugale circumduxisse, uti ipse Lutherus ejusque novi Apostoli, novo in Ecclesia Dei exemplo, facere consueverunt.

Quid reliqua proferam Latrocinia verbo Dei inviolabili à modernis Sectariis illata, ut à Renato Benedicto, & Ludovico Berquino Parisiis exusto, & pluribus aliis qui Sacras Litteras corruptelis innumeris fædarunt, in quibus vel unum apicem adulterare, summum foret Sacrilegium? Si enim in Regio diplomate aliquid immutare scelus est læsæ majestatis ferro aut igne plecti solitum, quàm enorme facinus erit incommutabilem æternæ veritatis paginam tot modis pro sua libidine truncare, corrumpere, violare. Sed & hinc argumentum præbent certissimum doctrinam suam à veritate deviare, dum ad eam tuendam Scripturæ Sacræ veritatem immutare necesse est.

Sed neque verentur moderni per Hollandiam Ministri istis Sacrilegiis novas Calumnias consarcinare. Testatur inter alios Illustrissimus *Castoriensis* in eruditissimo *Tractatu* nuper edito, nihil esse magis familiare modernis Ministris quam passim & publicè vociferari, Sacrosancta Scripturarum Oracula apud Catholicos summo in contemptu haberi, & in prima Librorum prohibitorum classe collocari. Itane illis lubet & licet in aperta totius orbis luce calumniari? Quid quæso potest esse magis conspicuum quam apud Catholicos in publico Missæ Sacrificio Scripturam Sacram summa cum veneratione

populo

populo assiduè prælegi ? Quid magis notum quam illam in sacris Concionibus proponi, exponi, inculcari? Quid magis publicum & solemne quam in celeberrimis Academiis Lectionem Scripturæ sacræ primo semper loco haberi, & in ipsius Tridentini Decretis *Sess. 5. de Reform. cap.* 1. eandem Lectionem ut imprimis honorificam, & omnium maximè necessariam summo ubique studio proponi, præcipi, mandari? Quod verò Ecclesia Romana Editiones spurias, corruptas, & ab hæreticis mille modis truncatas ac vitiatas populo prohibeat, & Fidelium manibus subductas velit, hoc ipsum probat summam Verbi Dei apud Catholicos æstimationem, quod nempe divinum hunc thesaurum purum sibi, & ab hæreticorum corruptelis immunem tanto semper studio conservet. Sed & hoc ipsum est quod illos Novatores adurit, quod in puros ac primævos Scripturarum nostrarum Fontes impuras corruptarum Editionum Lacunas influere non permittamus.

ARTICULUS SECUNDUS.

Exhibentur ex multis quædam insignes Antilogiæ, quibus, ipse Lutherus, & alii in sua doctrina sibi contradicunt.

DE SACRAMENTIS.

Antilogia Prima.

SEptem ponenda sunt Sacramenta. Ita scribit *Lutherus, de potestate Papæ.*

Tantum

Tantum tria sunt Sacramenta pro tempore ponenda, Ita *Lutherus, de Captivitate Babylonica.*

2.

Duo tantum sunt Sacramenta, *Lutherus ad Waldenses.*

Si juxta Scripturas loqui velim est tantum unum Sacramentum *Luth. de Captiv. Babyl.*

3.

In puero post Baptismum negare remanens peccatum, est Paulum & Christum simul conculcare. *Luth. in Assertionibus.*

Baptismus omnia peccata remittit. *Luth. in Captiv. Babyl. de Baptismo.*

4.

Confirmatio Sacramentum est. *Luth. de potestate Papæ.*

Mirum quid illis in mentem venerit quod Sacramentum Confirmationis fecerunt ex impositione manuum. *Luth. de Captiv. Babyl.*

5.

In Sacramento Altaris non est panis & vinum, sed species panis & vini. *Luth. in Sermone de Euchar.*

Thomistica doctrina est transsubstantiari panem & vinum; liberum est, & citra salutis periculum imaginari, opinari, & credere remanere aut non remanere substantiam panis & vini. *Luth. de Captiv. Babyl.*

Impius & Blasphemus est, si quis dicat panem transsubstantiari, Catholicus autem & Pius est qui contrarium docuerit. *Luth. en lib. contra Regem Angliæ.*

Sicut panis & vinum transsubstantiatur; ita & nos in Spirituale Corpus transmutamur. *Luth. in Serm. de Euchar.*

6.

Impiissimus usus est in Ecclesia persuaderi Missam esse opus bonum & Sacrificium. *Luth. de Captiv. Babyl.*

Missas pro vivis & defunctis valere tota approbavit Ecclesia. *Luth. de decem præcept.*

7.

Sacerdotes à subditis honorandi sunt. *Luth. in Decalogum.* Contra.

Nullum est in novo testamento Sacerdotium, nisi quod est humanis mendaciis à sathana creatum. *Luth. de Captiv. Babylonica.*

8.

Confessio auricularis in Ecclesia, etsi ex Scriptura probari non possit, utilis tamen est, imo necessaria. *Luth. de Capt. Babyl.*

Confessio auricularis est fictio hominum. *Luth. de 10. leprosis.*

9.

Matrimonium non solum sine ulla Scriptura Sacramentum censetur, verùm eisdem traditionibus quibus Sacramentum esse jactatur merum ludibrium factum est. *Luth. de Capt. Babyl.*

Matrimonium in Ecclesia Dei Sacramentum est. *Luth. de potestate Papæ.*

10.

Ordo in Ecclesia Dei Sacramentum est. *Luth. de pot. Papæ.*

Sacramentum Ordinis Ecclesia ignorat, inventumque est ab Ecclesia Papæ. *Luth. de Capt. Babyl.*

11.

Extrema unctio Sacramentum est. *Luth. de potest. Papæ.*

Si usquam antea deliratum est, in extrema unctione nunc præcipuè deliratum est. *Luth. de Captiv. Babyl.*

De

De Papatu.

Si potestas Papæ non esset à Deo, nec jure divino, tam diu subsistere non potuisset. *Luth. de potest. Papæ.*

Certus sum Papatum regnum esse Babylonis. *Luth. in Captiv. Babyl.*

Quod sæpe repetit ibidem, & in *lib. adversus Regem Angliæ.*

De Fide sola.

Sola fides Christi necessaria, quâ justi simus, cætera omnia liberrima, neque præcepta amplius, neque prohibita. *Luth. ad Galat. cap. 2.*

Vita Christiana est credere & diligere, at diligere nihil est nisi benefacere. *Luth. de 10. leprosis.*

De Ecclesia.

Ecclesia errare non potest. *Luth. de 10. prac.*

Ludificatio Sathanæ est affirmare quod Ecclesia si quando *erret* aut peccet, ideo non sit Ecclesia.

De Traditione.

Neque Papa, neque Episcopus, neque *ullus Hominum* habet jus unius syllabæ constituendæ super Christianum hominem. *Luth. in Capt. Babyl.*

Ideo positi sunt Canones Patrum ut dirigant populum. *Luth. in decem. prac. cap. 5.*

De invocatione Sanctorum.

Rectè conclusi, meritum Christi thesaurum esse Ecclesiæ, & Sanctorum meritis juvari certum est. *Luth. conclus. 10. contra Eckium.*

Pro meritis S. Petri ne unum quidem obulum darem ut me adjuvarent, quia seipsum juvare non potest. *Lut. in art. 4. q. 6.*

De Indulgentiis.

Contra veritatem Apostolicarum Veniarum qui loquitur, sit ille anathema & maledictus. *Luth. in Resol.*

Indul-

Indulgentiæ nihil sunt, nisi Romani Pontificis imposturæ. *Luth. de Capt. Babyl.*

De Purgatorio.

Tutius est totum Purgatorium negare, quàm Gregorio in Dialogis credere. *Luth. abrog. Miss.*

Non solum credo, sed etiam certissimè scio Purgatorium esse. *Luth. in disput. Lipsiensi.*

De libero arbitrio.

Revera Deus nobis liberam voluntatem contulit: cur tu illam liberam non permittis? cum enim tu illâ ad tuum abuteris libitum non est libera, sed magis servitutem apud te servit. *Luth. in explic. orat. Dominicæ.*

Liberum arbitrium figmentum est in rebus, seu titulus sine re, quia nulli est in manu sua cogitare quidquam mali aut boni, sed omnia, ut Viclefi articulus Constantiæ damnatus rectè docet, de necessitate absoluta eveniunt. *Luth. in Asser. art. 26.*

De Conciliis generalibus.

Sæpe nullus vir in Concilio est qui divinum Spiritum vel modicum olfecerit, sicut contigit in Nicæno Concilio ubi de uxoribus Sacerdotum agebatur. *Luth. in Serm. Attendite à falsis Prophetis.*

Conciliis nihil derogo, sed omnium Sacratissimum fuit Nicænum. *Luth. in disput. Lipsiensi.*

Calvini quædam Antilogiæ.

DEum esse absolutè omnipotentem fatetur Calvinus, *ad cap. 1. Lucæ.* Verbo, inquit, Dei nulla impossibilitas obiicienda.

Negat verò *ad cap. 23. Isaiæ,* Istud somnium de potestate absoluta in Deo, quam Scholastici introduxerunt, execranda blasphemia est.

M Nomen

2.

Nomen Jesu Christi venerandum esse asserit Calvinus ad *Matthæi cap. 1. v. 23.* Ita reputanda est nobis in hoc nomine (Jesu) divina Christi majestas, ut reverentiam apud nos obtineat quæ unico debetur & æterno Deo.

Negat idem ad *cap 2. epist.* ad Philippenses. Plusquam ridiculi sunt Sorbonici sophistæ, qui ex præsenti loco; *Vt in nomine Iesu omne genu flectatur,* genu flectendum esse colligunt quoties nomen Jesu pronunciatur, quasi vox esset magica quæ totam in sono vim haberet inclusam.

Sine Baptismo Christi neminem salvari docet Calvinus. *ad cap. 3. Ioannis v. 3.* Si uni hoc dixisset Christus vel paucis non posse eos pervenire in regnum cælorum, nisi prius renati essent, possemus coniicere certas duntaxat personas notari, sed de omnibus sine exceptione loquitur.

Idem negat *Instit. lib. 4. cap. 16.* §. 36. Explodendum est eorum commentum qui omnes non Baptizatos æternæ morti adjudicant.

4.

In cæna Domini miraculum agnoscit Calvinus. *Tract. de Concordia incunda:* Ergo (inquit) in Sacra Cæna miraculum agnoscimus, quod & naturæ fines & sensus nostri modum exuperat, dum Christi vita nobis fit communis, & ejus caro nobis in alimentum datur.

Negat verò disertè *Instit. l. 4. cap. 17.* §. 24. agens contra Lutheri asseclas: Isti, inquit, boni ejus zelotæ miraculum sibi fabricant, quo sublato evanescit Deus cum sua omnipotentia. Et ibidem §. 24. Illi auditis Christi verbis, *Hoc est Corpus meum*, miraculum ab ejus mente remotissimum imaginantur.

Secta

Secta Lutherana moderna, & antiqua in Anglia, antilogia & discrepantia manifesta.

PAtet illa, in mutatione Libri authentici publicarum precum, quem sibi ab initio pro puro Dei Verbo, & fidei suæ instrumento Secta Lutherana proposuit. Nam in prædicto Libello sub Rege Eduardo & Elisabetha Regina pro vera Scriptura legebatur Tobiæ Caput quintum, sextum, & octavum. Danielis Caput 14. & quædam ex 13. Ex Ecclesiastici cap. 46. non pauca. Hæc autem omnia aliaque, sub Jacobo Rege eadem Ecclesia ex Libro publicarum precum tamquam apocrypha penitùs expunxit: uti apertè ostendit Examen Libelli publicarum precum prælo datum anno 1610. pag. 30. Quomodò verò potest esse eadem Ecclesia quæ eandem non habet Scripturam? In qua quod illa pro Verbo Dei olim admisit, hæc pro apocrypho modò expunxit? Manifestum sanè est vel illam pro Scriptura ista approbando, vel hanc reprobando in fide errasse.

Prætereo in his, aliisque dogmatibus loca innumera, in quibus Calvinus, ac multo magis Lutherus secum apertè pugnavit, atque instar fallacis Prothei, uti res ferebat, sese in varias doctrinæ formas transmutavit. Ex quibus hoc demum conficies argumentum.

Non potest ex Dei Spiritu loqui qui vel semel in doctrina fidei proponenda sibi contradicit: Atqui Calvinus & Lutherus in doctrina fidei etiam Dei nomine proponit sæpius eloquitur contradictoria. Ergo non potest Calvinus & Lutherus loqui ex Spiritu divino in doctrina illa

quam se Dei nomine scribere ac prædicare profitentur. Sicut in verbo Dei scripto, si vel semel in illo contradictionem apertam deprehendas, in cæteris omnibus tota Scripturæ fides evanescit. Videant igitur, ac seriò agnoscant horum Sectatores, quàm fallaces sint Prophetæ ac divini Spiritu penitus vacui, quibus ab initio fidem suam ac salutem crediderunt.

ARTICULUS TERTIUS.

Confusio & discordia Sectarum quæ ex Lutheranismo & aliis prodierunt.

NOn potest esse unitas, aut veritas Fidei in Ecclesia Lutherana, cujus præcipua membra, & quasi primi Apostoli, in sua doctrina neque cum Luthero, neque inter se concordant; sed mox ubi prodierunt in Sectas, varias sibi, Luthero, ac Evangelio contrarias degenerarunt, uti hic apertè demonstro.

Ac primò, ipse Lutherus in Saxonia circa annum 1517. ubi matrem suam Ecclesiam Romanam viperino more laniare exorsus est, mirum dictu in quot se figuras moresque transmutaverit, ut novum aliquod Religionis monstrum efformaret. Etenim ex ipso non Secta unica, sed tres immundi Spiritus (quales Apocalypsis cap. 13. dicuntur exire de ore pseudo Prophetæ) primo velut partu prodierunt. Hi sunt Homologistæ, Anabaptistæ, & Sacramentarij. Et quia tres sunt qui veritati testimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis; Baptismum aquæ inquinarunt Anabaptistæ, Spiritum veritatis in potestate Clavium oppugnarunt Homologistæ, Sangui-

Sanguinem Domini profanarunt Sacramentarij, ne ullum veritati testimonium in terris integrum permaneret.

At ecce ex *Anabaptistarum* Spiritu cænoſo quot ilico Sectæ, veluti totidem ranæ, pullularunt. Ex his enim alij à cæteris diviſi ſe *Adamitas* appellant, quod Adamum in ſtatu innocentiæ ſe imitari profiteantur. Alij dicuntur *Sabbatharij*, quia Sabbathum more Judæorum, non diem Dominicum colendum eſſe docent: neque de Chriſti divinitate rectè ſentiunt, ad Judæorum Meſſiam proclives. Alij ſe *Clancularios* Chriſtianos vocant, quod exiſtiment ſibi ſufficere fidem ſuam clam ſolo corde profiteri, & ſi rogentur an ſint Anabaptiſtæ, licere id ad vitandum periculum apertè negare. Alij contra *Manifeſtarij* nuncupantur, qui prorſus impium eſſe docent, ſi rogentur, ſe Anabaptiſtas inficiari. Sunt & alij dicti *Tacentes*, qui nolunt amplius eſſe docendum aut prædicandum, eo quod mundus jam indignus ſit, ut verbum Dei audiat. Sed & alij reperiuntur dicti *Enthuſiaſtæ*, eo quod jactent ſe divinis revelationibus intus è cælo doceri, ac diu velut mortui jacent, quaſi interea divinis colloquiis fruerentur.

Jam verò ex ſecunda Lutheri ſobole, qui ſunt *Sacramentarij*, quanta Sectarum colluvies effluxerit inſpiciamus. Cum enim Lutherus ſcribens contra Leonem Pontificem, & in Libello de formula Miſſæ doceret in Euchariſtia neutram ſpeciem, ſed ſolam Sacramenti fidem ad ſalutem ſufficere, occaſionem præbuit Caroloſtadio, & Zuinglio, ut de hoc Sacramento Berengarij hæreſim renovarent. Hinc igitur orti *Zuingliani*, qui negant verum & ſubſtantiale Corpus Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento contineri.

Verùm de hoc dogmate en quanta mox inter illos dissensio oborta est; quot pæne capita tot de vero hujus dogmatis sensu sententiæ prodierunt. Alii ex Zuinglianis dicti sunt *Significativi*, qui Christi verba, Hoc est Corpus meum, sic intelligi volunt, ut verbum, Est, idem sit quod, significat Corpus meum. Ast alij dicti *Tropistæ* qui Verbo, Est, in propria significatione relicto, contendunt tropum esse admittendum in voce, Corpus, ut intelligatur tantum in Eucharistia Corporis figura. Ab his omnibus dissentiunt *Energici*, qui ut propius ad verba Christi accedere videantur, Corpus Domini dicunt intelligi debere per metonymiam, pro energia Corporis Christi, hoc est, pro effectu quod Corpus Christi in Cruce oblatum in nobis operatur, & cum his sentit Calvinus. Alij dicti *Arabonarij* statuunt aliud ab his omnibus diversum, nempe Cænam Domini præberi tanquam arabonem, investitutam, aut pignus Corporis Christi nobis donari. Præter hos sunt & alij ex eadem Lutheri sobole qui Corpus Domini in Eucharistia omnino adesse concedunt. Verum & inter illos quanta in uno puncto fidei discordia! Alij admittunt Corpus esse sub vero pane illic permanente, alij in pane, alij circa panem. Prolixum foret vel de hoc uno fidei mysterio cæterorum pugnantia inter se deliria recensere, ex quibus luce meridianâ clarius ostenditur, Lutheri Sectam non veram Ecclesiam, sed errorum inter se dissidentium fæcundum esse seminarium.

Tertius errorum Spiritus quem evomuit Lutherus fuerunt *Homologistæ* cujus Sectæ præcipuus semper scopus fuit Sedem Apostolicam, & in ea potestatem Clavium à Christo traditam fundi-

funditus evertere; in hanc Confessio Augustana, & cum ea Melanthon totus conspirat. Sed & hi *Confessionistæ* in plures Sectas dividuntur, ex iis enim alij dicuntur *Rigidi* quorum duces erant Illyricus, Gallus, Morlinus &c. qui profitentur se Lutheri dogmata integra & inviolata tueri, ut nullum esse homini liberum arbitrium, opera bona non esse necessaria ad salutem, ritus & cæremonias omnes ab Ecclesia exterminandas, & alia quæ à Luthero dubiè pronuntiata, ab illis, in summo rigore defendenda suscipiuntur. Quin & ipsi Rigidi in varias factiones, & opinionum portenta dissecantur, ex quibus prodierunt *Antinomi, Samosatenenses, Inferiani*, nec non *Antadiaphoristæ*, qui nullas cæremonias veteres, sed aliquas tantum novas admittunt, & *Anticalviniani* qui contra Calvinum credunt verum Christi Corpus in Eucharistia contineri, ac *Bisacramentales* qui duo tantum statuunt Sacramenta, Baptismum, & cænam Domini; ac *Trisacramentales*, qui tria Sacramenta admittunt. Plura alia inter Rigidos pullularunt Sectarum portenta tam re, quam nomine formidanda.

Rigidis opponuntur Confessionistæ *Molles*, quorum princeps fuit Melanthon, cui inter præcipuos hujus Sectæ duces accessit Major, Fursterus, Pomeranus, ac Theologi Lipsienses. Hi contra Rigidos docent dari in homine liberum arbitrium, & post Fidem, bona opera saltem minus principaliter ad justitiam requiri. Sed, quod hæresi proprium est, nec isti quidem in fidei suæ fundamento concordiam colunt. Alij enim *Majoristæ* dicti, quia Majorem ut ducem sequuntur, docent absolutè bona opera ad salutem esse necessaria. At *Adiaphoristæ* repugnant in hoc, quod asserunt Ecclesiæ constitutiones ac

cæremonias esse res indifferentes, quas licitum sit pro arbitrio admittere, aut repudiare. Alij inter Molles sunt *Quadrisacramentales*, qui ex septem, quatuor Sacramenta recipiunt, Baptismum, Eucharistiam, Claves, & Sacrum Ordiné. Alij *Luthero-Calviniani*, qui Berengarij dogma de Eucharistia sic temperant, ut persuadere velint Calvini hæresim Sacramentariam in Confessione Augustana à Principibus Lutheranis approbatam esse, uti ipse Calvinus in sua adversus Westphalum admonitione de Melanthone testificatur. Alij dicuntur *Medi-Osiandrini*, quia cum Osiander hominem essentiali Dei justitia justum esse docuisset, & contra *Illyricani* assererent hominem solum imputativè justum haberi, correxerunt utrosque Medi-Osiandrini, quasi mediâ viâ docentes, hominem quidem in hac vita tantum imputativè: justum reputari, in vita autem beata illum fore justum eâ justitiâ quâ ipse Deus per essentiam justus existit. De his ac pluribus aliis Molles illi Lutheri asseclæ inter se non molliter digladiantur.

Ab his ac Rigidis recedunt *Confessionistæ*, qui *Recalcitrantes* dicuntur, eo quod contra ipsius Lutheri doctrinam ausi sint apertè calcitrare: & quamvis nolint omnino à Confessione Augustana deficere, sic tamen contra priores Sectas, ac contra se mutuo in multis decertant, ut in alienis castris militare videantur, quales sunt Osiandrini, Stancariani, aliique quorum dogmata non recenseo.

Hæc tantum pauca unius Sectæ Capita ex fidis Scriptorum monumentis collegisse, atque in hunc ordinem claritatis causâ redegisse sufficiat. Ut quisque propriæ, aut alienæ saluti consulturus, dilucidè perspiciat, ex uno Luthero ejusque

triplici

triplici Secta, quot iterum novæ Sectæ inter se toties dissectæ, resectæque assiduò pullulaverint: quæ in perpetuis dogmatum, animorumque dissidiis natæ, & adultæ, potius palæstræ alicujus gladiatoriæ, quàm unius Ecclesiæ speciem habent.

Sed nondum finitæ sunt istæ Sectarum dissensiones. Transeunt ad modernos Nepotes cum antiqua hæresi nova dogmatum dissidia. Hæc inter Hollandiæ Ministros hodie flagrantia, eleganti stylo describit *Fridericus Spanhemius* apud ipsos Sectarios Sacrarum litterarum Professor in *Epistola* ad Amicum, de novissimis illic circa Rex Sacras dissidiis, editâ Lugduni Batavorum hoc anno 1677.

Conclusio.

ET verò ex harum Sectarum discordiis quot nata fuerint per Europam prælia, quot bellis ac cædibus lacerata Germania, loquuntur ætatis nostræ historiæ, ac superiorum temporum ferales ruinæ. Quis enim ignorat ab ipso exordio quid per Germaniam acciderit in rusticano Lutheranorum tumultu, qualia inter confæderatos Tigurinos prælia exarserint, quo pacto harum discordiarum occasione Prussiam Germaniæ eripuerit Polonus, Solymannus Hungariam, nec Suecus pauciora vastaverit. Per Galliam verò, & florentes olim Belgarum Provincias quàm internecinis odiis hæ Sectarum furiæ sacra omnia ac profana miscuerint, testantur adhuc recentia non minus odiorum, quam præliorum vestigia. Sed quid antiquiora memoramus? Non potuit toto Oceano cohiberi illud rapidissimum Lutheranici furoris incendium, ne Britanniam

tanniam universam novis dissidiis, bellis, ac cædibus inflammaret. Recenti adhuc memoriâ retinemus, quàm infestis in se invicem odiis, atque armis incurrerint Protestantes, Puritani, Presbyteriani, Independentes, atque ex eodem Germine Sectarum de novo nascentium confusa progenies: quæ ad illum furoris apicem progressa est, ut non dubitaverit supremum Religionis suæ Caput excutere, ac dicatas sceleri manus regio sanguine cruentare.

Et erit etiamnum aliquis adeo fatuus & excors, ut seriò in animum inducat suum, infinitam Dei Sapientiam reformandæ suæ Ecclesiæ hanc hæresum inter se mutuo dissectarum atque armatarum colluniem in orbem immisisse. Quæ cum antiquam Ecclesiam evertat, neque per se novam, nisi merè Babylonicam constituat, quid aliud restat, quam ut omnem Christi Ecclesiam è mundo eliminet. Quis igitur erit, nisi rationis penitus expers, qui sibi sinat persuaderi, huic portentosæ tot capitum Hydræ Spiritum inesse divinum, qui audiri debeat, contra authoritatem & vocem totius Ecclesiæ Romanæ, quæ constanti Sedecim sæculorum decursu suam Fidem, cælestibus signis comprobatam, summo animorum, dogmatumque consensu, per orbem pænè universum propagavit.

Restat igitur ut ex his Sectarum dogmatumque dissidiis hactenus explicatis, hoc porrò firmum, invictumque conficiatur argumentum. Tota illa Sectarum collectio pro primo suæ fidei articulo profitetur, se missam à Deo ad reformandum Ecclesiam Romanam. Sed collectio Sectarum sibi mutuo contradicentium non potest esse vera, aut reformatrix Ecclesia, ut jam ostensum est. Ergo moderna collectio Sectarum,

tarum, quæ profitetur se missam à Deo ad reformandum Ecclesiam Romanam, non potest esse vera Christi Ecclesia, aut reformationi idonea. Sic enim curvitas esset norma recti; & falsitas, & contradictio regula perfectæ veritatis. Videat ergo in quanto salutis æternæ naufragio versetur, quisquis extra gremium Ecclesiæ Romanæ inter has Sectarum syrtes miserè fluctuatur.

ARTICULUS QUARTUS.

Calumniæ quædam apertæ contra doctrinam Ecclesiæ Romanæ Novatoribus confictæ.

Calumnia prima: In cultu Imaginum.

FAmiliare est Sectariis quamvis labem Catholicis aspergere, quâ apud ignarum populum deformes aut monstrosi appareant. Colunt hi vetusto majorum ritu imagines Christi ac Sanctorum: hinc fœcunda seges Calumniarum. De Papistis, inquiunt, conclamatum est: fugienda hæc hominum pestis: non tantum impii sunt, sed etiam Sacrilegi, neque sacrilegi tantum, sed etiam cultores idolorum; Christiani hominis nomen exuerunt, cum ethnicis insaniunt, infidelium more lapides, & ligna adorant. At tu, Sectarie, Calumniam loqueris quovis lapide & ligno crassiorem. Orant Catholici ad statuas lapideas Sanctorum, infers, ergo statuas lapideas adorant: En tibi in simili forma formosum argumentum: Orant Sectarii in templis ad Aras aut Columnas lapideas, ergo lapideas aras aut Columnas adorant. Errore isto nos facile liberabis, si tu prius errare desinas. Fides no-

stra est,cultum divinum nulli creaturæ deferendum; si tu aliam nobis invitis affingas, tuum istud figmentum, non nostra religio est. Imaginem Sancti hac ratione veneramur: primò ut ea conspecta ad cultum Sancto absenti deferendum moneamur, sicut tibi, Sectarie, visa in conclavi tui Regis effigie subitanimum grata quædam ac venerabunda benefici Principis recordatio. Hoccine tibi novum crimen, & inauditum genus Sacrilegij? Altero modo imagines ipsas in honore habemus, quia Sanctos homines, & Deo charos repræsentant: sicut tu, Sectarie, Bibliorum volumina, quamvis ex charta & atramento conflata, præ aliis libris in honore habes & oscularis, quia in illis descriptum Dei verbum continetur: neque sua altari aut calicibus in sacris litteris derogatur veneratio, quorum Sacrilegum abusum in Rege Balthasare cælestis ultio vindicavit. Quidquid verò nos Sanctis in Imagine deferimus, id volumus universum in Deum ipsum redundare, cujus unius gratia præ aliis homines Sanctos honore prosequimur. En quo recidit immanis illa Papistarum impietas, & par cum Ethnicis cultus idolorum.

Esto,inquies,ista ratione Catholici quidam doctiores à cultu Imaginum idololatriæ maculam detergant,at populus passim eo errore dementatur,ut credat imaginibus Numen aliquod, aut potestatem naturæ viribus majorem inesse.Hinc illis genua flectunt,oscula figunt, luminaria accendunt,templa atque aras Sacrilego cultu contaminant.

Nova hæc est calumnia, quam peperit disciplinæ Catholicæ crassa nimis ignorantia, hanc tibi palpandam præbeo. Quæro enim,an popu-

lus noster existimet se crimen aut sacrilegium admittere, si Sancti alicujus statuam argenteam aut æneam confringit, confractam comminuat, & in pateras, lances, aliosque usus convertat, quando id publicæ, aut etiam privatæ utilitatis ratio fieri deposcit. Nemo est inter nos qui hunc Ecclesiæ suæ pervulgatum usum & institutum ignoret. Numen scilicet inesse credit statuæ quam frangit, ligno quod secat, imagini quam in publica Ecclesiæ luce lacerat atque comminuit. Apage cæcam calumniam: non sunt hæc nostri popelli, sed tui Ministelli deliria, cui parum est in re aperta cæcutire, modò vel sic Religioni Romanæ aliquam impietatis laruam imponat, contra quam possit è Cathedra falsitatis, ad captandum populi sui plausum, liberius detonare.

Calumnia Secunda: De signo Crucis.

Altera calumnia est, Catholicos ligna in Crucis modum transversa populo adoranda proponere: sibi persuadere in hoc signo latere internam & arcanam virtutem, ad pellendum quoslibet morbos, & quamlibet dæmonum potestatem debellandam. Et quamvis Catholici omnes uno ore reponant, se neque adorare neque invocare aliquam internam ligni virtutem, sed adorationem, ac fiduciam suam ad Christi in Cruce passi personam referre, surdis canunt, qui audire nolunt quid Catholici credant, sed quid Sectarij ipsis affingant, tanta est conviciandi libido. Ut verò exornando huic convitio populare ludibrium adiiciant, Catholicum percunctantur: An si parens illius aut avus in patibulo expirasset, propterea vellet Patibulum in familiæ suæ insignia adoptari. O pium, ac dignum

Chri-

Christiano homine argumentum. Quæro ego vicissim: An si parens tuus in Cruce expirasset, illum hominem tanquam tuum ac totius mundi Salvatorem adorares? Absit, inquies, istud nefas: alius enim Homo est Christus, quam quivis cæterorum mortalium. Vides quam facili responso ipse tuam enerues ludicram quæstionem. Si ergo humanitatem Christi pro nobis passam propter unionem cum Verbo tanquam instrumentum redemptionis nostræ adorare non recusas, cur signo Crucis ob singularem conjunctionem cum Christi humanitate nullum genus sacræ venerationis deferendum censes? At, inquis, populus ignarus non Christum, sed ipsum lignum Crucis adorat. Verum contra, populi cultum constituit non aliena cogitatio, sed propria intentio. Audi ergo & paucis cape. In Cruce non colit lignum, sed in ligno Christum adorat: quem autem adorat, illum & invocat, & propter hunc Crucem in quo passus est tanquam passionis instrumentum & signum in honore habet. Tunc audeas apertâ fronte profiteri, te non magis Crucis signum, quàm latronis patibulum venerari? Tam sacrilegam vocem non tantum dæmones, sed etiam pleriquc horum temporum Sectarij exhorrescunt. Non adeo possunt primævæ Ecclesiæ monumenta ignorare, ut de Crucis veneratione ac virtute tempore Hieronymi, Augustini, Tertulliani, Constantini, ac Helenæ nihil in aures animamur admiserint. Obvium est quod narrat S. Augustinus *lib. 22. de civit. Dei cap. 8.* matronam quandam Carthaginensem nomine Innocentiam cum immedicabili morbo sinum illi cancer exederet, signno Crucis repente curatam esse. Nec minus notum, quod refert S. Hieronymus

mus in vita Hilarionis. Exorto ingenti terræ motu, post mortem Iuliani, maria suos terminos egressa Epidauris exitium minabantur: horum rogatu S. Hilarion contra tumentem maris gurgitem signum Crucis in arena formavit, confestimque stetit indomitum elementum, ac retro relapsum in suum sese alveum recepit. Hoc (inquit Hieronymus) Epidaurus & omnis illa regio usque hodie prædicat, matresque docent liberos suos ad memoriam in posteros transmittendam.

Calumnia tertia: De quadam Ioanna Papissa luculentè refutatur.

MOdernis Sectariis, maximè Anglis, obiiciunt Catholici, quod regnante Elizabethâ, fœminam Sacræ potestatis & Ordinis incapacem, in Ecclesiæ suæ Caput evexerint. Hærent illi ad hoc exemplum orbi hactenus invisum, tanquam ad apertum Sectæ acephalæ argumentum. Sed, cum aliâ arte monstrosi Capitis deformitatem abstergere nequeant, aliud monstrum non dissimile Catholicis affingunt. Aiunt enim anno Christi 855. Leoni IV. in Sede Romana successisse fœminam, quæ in Pontificatu dicta fuerit Joannes VIII. & in eo sedisse annis duobus, & mensibus quinque Hanc verò Joannem volunt fuisse origine Anglam, sed natam Moguntiæ in Germania, & à quodam amasio in habitu virili ductam Athenas, postea scientiis instructam venisse Romam, ibi ementito sexu in Pontificem electam. Denique dum de S. Petro in lateranum tenderet, in via coram populo peperisse, & se fœminam prodidisse.

Videamus quam bellè inter se hujus figmenti membra

membra cohæreant. Assumpta est, inquiunt, in Pontificem anno 855. interea per quadringentos annos usque ad quemdam Martinum Polonum qui vixit anno 1250. omnes historiæ Ecclesiasticæ Scriptores rem tantam, tamque publicam ignorarunt, aut de ea, quasi conjuratione facta, homines tot sæculis dissiti in suis scriptis penitus siluerunt; in quorum monumentis immediatè post Leonem IV. consignatur Benedictus III. nullâ istius fabulosi Joannis aut Joannæ facta mentione.

In gratiam, inquies, Romanæ Sedis rem tam deformem in Catalogo Pontificum ultro prætererunt. At quamvis ista tam admiranda tot sæculorum conspiratio latinos Scriptores invasisset: Græci tamen authores ut est Zonoras, Cedremus, Curopalates, qui ante Martinum Polonum Annales scripserunt, pro suo erga Sedem Romanam odio & invidia, historiam tam enormem minimè reticuissent: multò minus istorum temporum hæretici Sedis Apostolicæ hostes infensissimi. Audiverint forte hujus fabulæ primi authores, fœminam aliquam in alicujus privatæ Ecclesiæ Sedem irrepsisse, statimque odio stimulante rumorem illum Sedi Romanæ affingere non dubitarunt.

Deinde ipsa quæ circumfertur facti narratio apertè fabulam prodit. Magdeburgenses centur. 9. cap. 20. aiunt fuisse Anglam, eo quod fuerit ex parente Anglo nata Moguntiæ. Theodorus autem & Bibliander in Chronico, asserunt tantum dici Anglam, eo quod in Anglia educata & litteris erudita fuerit. Gerardus verò refert pro Angla habitam, eo quod monachus Anglus eam ementito habitu per Galliam, & Italiam circumduxerit. Alij demum tradunt eam non

fuisse

fuisse eruditam in Anglia, sed Athenis operam studiis dedisse; cum tamen ex Bellarmino & aliunde probetur eâ tempestate litterarum studia usque ad Bardam Cæsarem in tota Græcia extincta fuisse. Quam quæso hæc tam pugnantia testimonia referunt speciem veritatis? Denique quis credat, hanc fæminam sagacissimam, quæ in reliqua ætate sexum tanto studio & arte celaverit, adeo fuisse imprudentem, imo dementem, ut, cum sciret se tot mensibus uterum gerere, in publicum processerit, suamque infamiam toti populo spectandam ac vindicandam prodiderit. Quid verò de ea in tantis flagitiis deprehensa factum fuerit, quomodò postea vixerit, aut quomodo obierit, inter ipsos etiam Adversarios altum silentium, ac si ipsa unà cum hac fabula è rerum natura subitò evanuisset. Apage indignum sano cerebro commentum, ex quo nihil aliud probant nostri Sectarij, quam insanam, cæcamque contra Ecclesiam Romanam calumniandi libidinem.

Atque ut calumniam tam infeliciter fabricatam, si quid habeant frontis, tandem erubescant: Consulant de ea Confutationes *Blondelli* ex ipsa Calvini Secta viri litteralissimi, qui postquam ex antiquioribus monumentis, hujus Fabulæ authores, tempus, locum, ac partes omnes accuratè expendisset, demum apertè demonstrat, nullam subesse veri speciem, totum esse inane figmentum, & suis architectis maximè probrosum. Adeo nempe luculenta est veritas, ut suis etiam adversariis suffragium extorqueat.

Restrun-

Referuntur Calumniæ quædam apertæ à Ministris præsertim in Anglia confictæ.

ASſerunt imprimis Catholicos in Pænitentiæ Sacramento impune omnibus flagitiis fræna laxare: ac pro criminibus in futurum perpetrandis abſolutionis beneficium impertiri. Ut corruat hæc Miniſtrorum infamis ignorantia, aut verſuta agnorantiæ ſimulatio, ſufficiat ad ſingulorum Catholicorum teſtimonium, & conſcripta paſſim fidei noſtræ monumenta appellare, in quibus, de abſoluendis peccatis in futurum committendis, ne tenue quidem veſtigium deprehendes: quinimo omnes paſſim Sectarij, cum ipſo Luthero, Confeſſionem peccatorum apud Papiſtas crudeliſſimam conſcientiæ carnificinam appellant. Tam bellè criminationes illæ inter ſe concordant, quàm ſolent mendacia convenire.

Iterum, ut impingant Catholicis omnium ſcelerum carniſque licentiam, aiunt graviſſima quæque flagitia inter illos pro Venialibus haberi. Refert in hanc rem Joan. Berclaius, ſe præſente à ſereniſſimo Angliæ Rege interrogatum ex ſuis Epiſcopis aliquem: Ecquid Catholici de Fornicatione ſentirent? an eam pro mortali, an veniali ducerent? Atque illum ſine cunctatione reſpondiſſe, inter Scriptores Catholicos eſſe qui Fornicationem in Venialibus numerarent. Commotus mendacio tam ſplendido Barclaius liberè repoſuit, Non viſum eſſe inter Catholicos probatum authorem cujus doctrina tam infandum præbeat Veneri patrocinium. Dum inter hos de ea quæſtione pluribus diſceptatur, ſubintrat clave regium Epiſcopus alter non levis famæ

Secta-

Sectarius. Rex ad hunc conversus, hic, inquit, disputatur, an Catholici doceant Fornicationem mortalem esse culpam, an venialem. Ille confestim, ac si de re notissima sententiam pronunciaret, Venialem omnino (Rex serenissime) Venialem culpam existimant. En quales hi sunt Seniores populi, qui Ecclesiam Romanam, ut innocentem Susannam, suis calumniis & conviтiis opprimunt. Hi sunt idonei Judices controversiarum fidei, hæc oracula fallere & falli nescia, ex quorum ore populus discernat quid Apostoli, quid Patres antiqui, quid prisca Ecclesia docuerit, qui in doctrina præsenti & ante oculos posita tam malignè cæcutiunt.

Ostenditur Impostura iniquissima ANTONII EGANI *de quæstu Simoniaco Ecclesiæ Romanæ per Apostolicos Missionarios.*

PRodiit non ita pridem pestifer Libellus Antonii Egani, pudet dicere, natione Hiberni, qui desertâ avitâ fide, religiosâ professione, & suâ patriâ, in Angliam profugit, nec enim Hiberniæ tellus animal tam Venenatum in suo gremio sustinere potuit. Vulgavit ille contra Apostolicos Missionarios calumniam mirâ arte confictam, de quæstu sacrilego ac Simoniaco, quo singula flagitia venalia exponunt, taxato etiam pretio quod ex eorum absolutione aut dispensatione corrogare debent: tanta solet esse transfugis calumniandi libido. Nolo ego (quod mihi promptum foret) rem hanc pluribus persequi, sed tantum paucis, & absque ullius offensione calumniam adeo perniciosam dissipare, ne pergat incautos in errorem inducere.

Atque imprimis quæro, Egane, quibus argu-

mentis, tabulis, ac testibus hanc accusationem gravissimam in publica orbis luce confirmas? Hoc ut præstes omnium gentium leges, & ipsius Angliæ statuta requirunt, quæ jubent Accusatorem legitimâ criminis probatione destitutum Impostoris infame nomen ac pænam subire. Hic verò, in accusatione gravissima, nihil aliud Eganus nisi suam unius fidem, eamque levissimam, in causæ suæ testimonium adducit. Cum tamen Ius omne tam civile, quam Canonicum, & ipsum Actorem, & inimicum, & malevolum, & infamem, & Apostatam à testium numero penitus excludat. Vide si quid Iuris delibasti C. *Cum oporteat* de Accus. Et L. *Iusta*. ff.de manu vin. Et in C.*Alieni erroris*. 3.q.4.

Ex quibus manifestè conficio tantum abesse ut tuo testimonio susceptæ accusationi ullam veritatis umbram concilies, ut potius teipsum execrandæ calumniæ authorem, & impostorum pænis obnoxium admittere cogaris. Neque verò arbitror ipsa Acatholicorum tribunalia adeo esse æquitati inimica, ut audiendos censeant fugitivos in suos Dominos crimina procudentes, nullo alio teste, nullis tabulis, nullâ veri specie comprobata.

Secundò, interrogandus mihi est Eganus, quo pacto fieri possit ut Missionarij Apostolici impune, & ex præscripto Cancellariæ Romanæ, ut ipse fingit, quæstum Simoniacum ubique exerceant, quem ipsa Ecclesia, cum Pontifice Romano, in æcumenicis Conciliis congregata, severissimis semper legibus damnat, ac pænis insectatur? Legantur censuræ ac pænæ gravissimæ contra Simoniacos ab Ecclesia Romana constitutæ in Concilio Romano primo sub Alexandro II. Pontifice. Extant contra eosdem

decreta Concilij Placentini,ubi traduntur fuisse quatuor millia Clericorum tempore Urbani II. Eadem fuit mens & sententia Patribus ex toto orbe Christiano congregatis in Concilio generali Lateranensi VI. sub Innocentio III. cap. 36. Nec minor nostro ævo cura incessit omnes Ecclesiæ Præsules in Tridentina Synodo collectos, ne quem è suo corpore, aut aliud Ecclesiæ membrum execranda Simoniæ pestis afflaret, contra quam firmissimos legum obices opponit sess. 21. in decreto de Reformatione cap. 1.

His accedunt gravissima Pontificum diplomata,quibus quæstui Simoniaco omnis in Ecclesiam aditus severissimè præcluditur. Et quidem Eugenius IV.præcedentium Pontificum ac Conciliorum vestigiis insistens in suo diplomate,post multa in hanc rem decreta, his verbis concludit, Statuentes præterea quod universi & singuli, etiam præmissa (quâvis) dignitate præditi; qui quomodolibet dando vel recipiendo Simoniam commiserint, aut ut illa fiat Mediatores extiterint, seu procuraverint,sententiam Excommunicationis incurrant &c.Et ne harum legum vigor lapsu temporis vel in minimo laxaretur, proximo sæculo disertè innovantur à Leone X. in sua Constitutione quæ incipit *Superna.* §. 37. Constitutiones,inquit,per Antecessores nostros, etiam in Sacris Conciliis contra hujusmodi Simoniacos editas innovamus, easque inviolabiliter servari præcipimus,ac pœnas in eis contentas pro expressis & insertis haberi,& delinquentes, etiam authoritate nostrâ, affici volumus. Atque has Constitutiones perpetuo valituras & in quovis Ecclesiæ tribunali severissimè observandas,non minori semper curâ alij,atque alij Pontifices instaurant.

Quis

Quis ergo, nisi fatuus, uni credat Egano fugitivo, Apostatæ, & Ecclesiæ Romanæ hosti jurato, contra hæc quæ adduxi testimonia, ac publica Ecclesiæ Iura, ac tribunalia toto orbe notissima.

Hinc ego vos, Academici Oxonienses, qui Egani libello testimonium apposuistis, & omnes cordatos monitos velim, ut omnia sedulò circumspiciatis anteaquam aurem hujusmodi Transfugis, multò minus fidem præbeatis, qui prius honestatem omnem quam fidem exuêrunt.

Veniunt illi ad vos in vestimentis ovium, intus autem sunt lupi rapaces, qui non dubitant quâvis calumniâ Ecclesiæ Romanæ famam lacerare, ut hac infami arte vestram gratiam ac patrocinium promercantur. Latet, mihi credite, latet intus fraudulentus Sinon, qui multa de Danias mentitur, paratus interea, si res ferat, vestram quoque Troiam incendere, eòque se proripere quo libido, quo lucrum, quo novus furor impulerit. Tales, inquit Erasmus ad Unibaldum, tantum quærunt censum, & uxorem, cetera præstat illis Evangelium, hoc est, potestatem vivendi ut voluut. Neque hic de genio irrequieto quo Transfugæ illi agitantur nostri tantum temporis sensus aut censura est. Innatam illis levitatem ac depravatam indolem vivis coloribus depinxerunt nobis primi Ecclesiæ Patres, ne malis artibus incautos in fraudem inducerent. Non existimes, ait S. Cyprianus de unit. Ecclesiæ, bonos de Ecclesia posse discedere; triticum non rapit ventus, nec arborem solidâ radice fundatam procella subvertit, inanes paleæ tempestate jactantur, invalidæ arbores turbinis incursione evertuntur. In eandem sententiam notat Tertullia-

tullianus per hujuſmodi Eccleſiæ ſpumas,ac vilia purgamenta , ſincerum illius corpus magis purum,integrumque conſervari. Avolent quantum volent paleæ levis fidei quocunque afflatu tentationum, eò purior maſſa frumenti in horreo Domini reponetur. Hæc omnia in leviſſimis Egani moribus quam apertè eluceant quiſquis obſervare voluerit,facile concludet, nihil aliud ad hujuſmodi Protheo, quàm malas artes, fraudes, ac calumnias, expectandum fuiſſe.

Contra fatuam Concluſionem ANDREÆ SALL *pro Secta Proteſtantium ſuſcipienda.*

ASſerit ille,in ſua Recantatione, poſt diuturnum ſtudium,ac conſiderationem Eccleſiæ Romanæ, & Lutheranæ , ſe tandem *Concluſiſſe*, Fidem Eccleſiæ Anglicanæ Tutiorem & ſecuriorem eſſe pro ſua ſalute, quàm viam Eccleſiæ Romanæ.

Itane tu concludis,infelix Dialecticè ? Expendiſti igitur , te fatente , pro veritate Eccleſiæ Romanæ totius pænè orbis Chriſtiani commune teſtimonium , per mille quingentos annos à Chriſto uſque ad Lutherum , omnium populorum,omniumque gentium conſenſu receptum. Adeo ut toto illo ſæculorum decurſu , præter Romanam,nullam omnino poſſis deſignare Eccleſiam palam cognitam , de qua potuerit verificari perpetuus illi ſymboli articulus , Credo in Sanctam Eccleſiam Catholicam. Nulla ergo in orbe terrarum per mille quingentos annos publicè nota fuit Catholica,id eſt univerſalis Chriſti Eccleſia, vel ſola debuit eſſe Romana. Et tu ex hac præmiſſa concludis , rejectâ Religione Catholicâ ac Romanâ , ſecuriorem tuæ ſaluti fore

fore Confessionem Protestantium in Anglia, quam & tota Ecclesia Catholica, & aliæ Sectæ per orbem diffusæ, & maxima pars ipsius Angliæ tanquam falsam, erroneam, ac hæreticam prorsus damnant, & execrantur. Adeò ut nullum toto orbe angulum, nullam Sectam, aut Sectarium mihi possis demonstrare, qui in constituendo Capite, primatu, & hierarchia Ecclesiæ, cum Anglicana Protestantium Secta conveniat.

Tunc Sall, & Sal, ut ipse putas, magnæ sapientiæ, tunc sanâ mente ponderasti pro Ecclesia Romana tantam tamque constantem omni ævo Miraculorum gloriam, quam ipse Christus publicam veræ Ecclesiæ notam ac testimonium esse pronunciat. Non ignoras quanta Compostellæ, ubi aliquando vixisti, edantur prodigia omnibus conspicua, quanta in Monte acuto, quanta Laureti in ipso sinu Ecclesiæ Romanæ, ut alia sileam tote orbe notissima. Sat tibi nota constantia tot Martyrum signis innumeris à Deo comprobata, qui omni ævo veritatem Religionis Romanæ suo sanguine ita consignarunt, ut nullis Tyrannorum tormentis (multò minus unius Pseudo-episcopi blanditiis) à primævæ fidei confessione dimoveri potuerint.

Hanc tu Religionem pro animæ tuæ salute tibi deserendam concludis, & amplectendam Sectam paucorum Protestantium, cujus originem, aut progressum omni ævo à Christo usque ad Lutherum, & tu, & orbis universus ignorat. Pro cuius veritate, præ aliis Sectis, quas ipse condemnas, nullum particulare Dei testimonium, nullum generale Concilium, nullum divinum Miraculum, nullum sæculorum aut gentium Consensum poteris in medium proferre. Quid-

quid

quid enim tu pro Cœtu Proteſtantium ſive ex arcano, tibique ignoto Spiritus teſtimonio, ſive ex Scripturarum intelligentia illis ſolis à Deo donata, prætendes; idem ſibi Puritani, idem Anabaptiſtæ, idem Independentes, idem reliquarum Sectarum colluvies eodem jure vindicabit. Non tantum ergo totius orbis Catholici ſuffragio, ſed tuo etiam judicio conſtrictus & condemnatus teneris.

Heu Sall miſerande, Sal infatuate; adeòne tuus ille in Chriſto Pater, aut potius parricida, te potuit dementare, & omnem bonæ mentis aciem eripere, ut in Concluſionem tam ſtolidam, tam cæcam, tam infamem te adactum fateare? Quâ tandem factum eſt, infauſtâ metamorphoſi, ut qui poteras tibi & aliis Sal eſſe Chriſtianæ Sapientiæ, nunc ut inſulſum cadaver ad nihilum valeas ultra, niſi ut mittaris foras, & ab hominibus ubique gentium tuo merito conculceris.

At agnoſce infelix, agnoſce tandem, quanta te involuerit mentis caligo, quæ cæco impetu Te in hanc erroris abyſſum præcipitem adegit. Revoca, dum licet, infauſtum gradum, quo ad interitum feſtinas. Aderit brevi dies illa extrema, aut potius nox caliginoſa, in qua dabitur profligatæ vitæ errata ſerò agnoſcere, nunquam reparare. Reſpice vel nunc ſtatum animæ tuæ miſerandum, in quem te ultro demerſiſti. Extra ſinum matris Eccleſiæ tanquam abortivum te proieciſti; ſacrum Sacerdotij miniſterium tot modis temeraſti; vota Deo nuncupata auſu Sacrilego proculcaſti: omnia ſalutis remedia tanquam inane ludibrium longè abieciſti. Et adhuc tot ſcelerum reus haud ſeriò advertis, quàm horrendum te judicium, quàm dira ſententia, quàm immane barathrum expectet. Quid dico

 expectat?

expectat? Jam coram orbis tribunali tua perfidia patefacta est, omnium judicio condemnatus, & vinculis tuæ conscientiæ constrictus teneris, in profundum gehennæ, nisi resipiscas, quâ nescis horâ abripiendus. Ridet interea & exultat in interitu tuo infausta Hæresis, ejusque Ministri, quibus te nefandis errorum catenis mancipandum tradidisti. At luget ex adverso funus tuum Patria charissima quæ te olim genuit: luget Ecclesia quæ te à teneris in sinu fovit: luget Cætus ille Sanctissimus, qui te optimis legibus & exemplis instituit. Si enim censemus communi luctu deflendum corpus quod deseruit anima, quomodo non deflenda est anima quam deseruit Deus?

Atque utinam tandem tu teipsum deflere incipias: neque verò poteris, nisi ferreus es, à salubri luctu ac lachrymis temperare, si oculis tuis seriò proponas statum animæ tuæ tot modis horridum ac luctuosum: deformata omnia pristinæ Religionis vestigia, obliteratam pietatis speciem, extinctam probitatis imaginem, aut potius in imaginem Satanæ sacrilego furore transformatam.

Pandit adhuc Clementiæ sinum prodigo Filio benignus Deus. Humanum esse novit labi & errare, sed dæmoni proprium in errore perdurare. Unica ad salutem restat via, à lapsu gradum revocare, errores agnoscere, ac palam abdicare. Non desunt tibi etiam in Anglia non indecora magnorum heroum exempla, qui non dubitarunt abdicato quovis officio, dignitate, & Aulæ gratiâ, errores potius corrigere & ad Romanæ Ecclesiæ gremium convolare, quàm certissimum æternæ salutis naufragium incurrere. Et tu tandem Sall, qui hos secutus es errantes,

rantes, ſequere dum licet pœnitentes: utque in oppugnanda Chriſti Eccleſia te ſubitò in Saulum transformaſti, ita in propalanda ipſius fide ac veritate, te deinceps Paulum exhibe. Hoc à te ſuo jure depoſcit toties indignè proculcata Religio, violata conſcientia & æquitas, & quod caput eſt, nunquam niſi ſic evitanda mors illa immortalis, & gehennæ nunquam extinguendæ ſupplicia.

Quod ſi in iſta qua detineris mentis caligine, incipiat tandem tibi radius aliquis divinæ lucis oboriri, reflecte oculos ad Petram unde exciſus es, neque pudeat poſt tot errorum labyrinthos ad agnitam olim Eccleſiæ Catholicæ ſemitam reſpectare.

Utque tibi ad hoc non deſint Conſiderationes idoneæ, quas in Dei conſpectu ſincero animo revoluas, non recuſavi (utinam in tuam quoque ſalutem) laborem formandi in hoc Opere pauca quædam ac dilucida Argumenta, quibus neceſſe eſt à Novatorum erroribus ad veram Eccleſiam quemlibet adduci, qui apertam ſalutis viam animo non penitus obcæcato inveſtigare voluerit.

ARTICULUS QUINTUS.

Novarum Sectarum dogmata Particularia proponuntur,

Hæreſes Calvini cum Luthero communes.

CAlvinus, qui fuit tempore poſterior Luthero qui emerſit anno 1517. omnes ferè Lutheri errores complexus eſt, & inſuper novos

addidit, quos superius variis locis singillatim refutavimus. Quoniam verò ex illis profluxerunt plurima dogmata recentiorum Sectarum, illos etiam hic sub unum aspectum summatim proferemus.

Docuerunt illi, Scripturam esse per se claram, & solam Regulam Fidei.

Traditiones non esse admittendas.

Ecclesiam Romanam successu temporis à vera Fide defecisse.

Pontificem Romanum non esse Caput Ecclesiæ, nec Judicem controversiarum fidei.

Sanctos non esse invocandos, nec honorandas eorum imagines, aut reliquias.

Sacramentum Confirmationis, extremæ unctionis, & quædam alia non esse admittenda.

Sacrificium Missæ abrogandum: Communionem dandam sub utraque specie.

Purgatorium non admittendum, nec Indulgentias, nec preces pro defunctis prodesse.

Cælibatum non requiri in Ministris Ecclesiæ.

Liberum hominis arbitrium ad opera bona, & mala per primum peccatum periisse.

Ex sola Fide hominem justificari, non ex Merito bonorum operum.

Jejunium, abstinentiam, & alia præcepta Ecclesiæ explodenda esse. In his plura particularia dogmata continentur; & alia singularia Lutheri accuratè exprimuntur in Bulla Leonis X. in fine hujus Tractatus.

Dogmata Calvino propria his addita.

DEum secundum essentialem perfectionem non esse infinitum. Nec ubique præsentem in hoc mundo, sed tantum in cælo.

Decreta

Decreta Dei non esse ab æterno. Dei æternitatem non esse indivisibilem, sed divisibilem & successivam.

Christum non esse mortuum pro omnibus, sed pro solis prædestinatis.

Illum in cruce desperasse, nec verè ac propriè descendisse ad inferos.

Per suam Mortem ac Passionem nihil sibi meruisse.

Christum ab initio multa ignorasse, quæ postea didicit. Sed in hunc errorem lapsus est etiam Lutherus.

Imaginem etiam Christi honorandam non esse.

Prædestinatos esse ab æterno quosdam homines ad gloriam, & quosdam ad damnationem, sine ullo ipsorum merito, aut horum culpa, sed ex Dei beneplacito.

Hoc decretum prædestinationis tam fixum esse ut tollat omnem arbitrij libertatem in negotio prædestinationis.

Gratiam per Christum dari solis prædestinatis. Et his non dari gratiam habitualem sive Sanctificantem, sed tantum actualem. Et hanc non sufficere ad servandum totam legem Decalogi: ac per eam tolli usum liberi arbitrij.

Deum esse auctorem peccati; & homines ad peccata impellere.

De Baptismo infantium docet, Omnes filios fidelium nasci sanctos, & ut saluentur Baptismo non indigere. Infidelium verò filiis Baptismum non prodesse: Filios denique illegitimos ad Baptismum non admittendos.

De Sacramento Eucharistiæ, Calvinus cum suis, negat Corpus & Sanguinem Christi verè & realiter esse præsentem in Eucharistia, sed

tantum figurativè : quod est omnino contra Lutherum & Lutheranos , quorum dogmata propria, ut dixi, reperiuntur in hujus Tractatus fine expressa prout ab initio damnata fuerunt.

Hæresis Anglicana Protestantium , Puritanorum , Independentium.

PRotestantes in Anglia Religionem sibi fabricarunt à cæteris Protestantibus Germaniæ in multis diversam ; uti supra cap. 2. ostendi eos nec quidem in articulis fundamentalibus per omnia convenire. Est autem Secta Protestantium conflata ex variis dogmatibus partim Lutheri, partim Calvini , quibus & alia sunt adjuncta dogmata ritusque ab utroque diversi. Nam primò, Protestantes Regem statuunt esse Caput supremum Ecclesiæ Anglicanæ. 2. Admittunt Ecclesiam debere conflari ex Archiepiscopis, Episcopis, Decanis, alijsque gradibus Ecclesiasticæ hierarchiæ. 4. Varios recipiunt Catholicorum antiquos ritus, altaria , cereos , superpilicia; non tamen realem Christi præsentiam in cœna Eucharistica. Estque hæc in Anglia Religio Regis , & Aulæ , cui per varias leges conantur reliquas Sectas conformare.

Puritani è contra sunt rigidi Calvinistæ , nec nisi purum Dei verbum juxta Calvini placita se admittere profitentur. Hi in negando Regis primatu : in excludendis gradibus Hierarchiæ Ecclesiasticæ : in eliminandis omnibus Ecclesiæ Romanæ ritibus, Protestantibus è diametro opponuntur. Qui & alio nomine *Presbyteriani* nuncupantur : eo quod velint Ecclesiam suam , exclusis Episcopis ac Ministris , à solis Senioribus laicis administrari.

Inde-

Independentes, qui maximè Cromuelli tempore emerſerunt, in hoc Puritanis ac Proteſtantibus adverſantur, Quod neque Reges, neque Epiſcopos, neque Seniores ad Eccleſiæ Regimen admittant. Sed velint quemlibet ſibi Miniſtrum eſſe: ac quemvis ſine ulla perſonæ ac ſexus diſtinctione eſſe legitimum verbi Dei præconem, idque quovis loco, ac tempore, dum ſentit ſe à Spiritu Sancto ad prædicandum Dei verbum impelli. Ac proinde templa, altaria, pulpita, rem fruſtraneam, & è medio tollendam exiſtimant. Pro ſuæ verò Sectæ defenſione contra reliquos Sectarios hoc argumentum validè intorquent: Vobis omnibus licuit Eccleſiæ Romanæ antiquos ritus ac Cæremonias omnes evertere ac reformare, quibus centenis annis ante vos uſa fuerat. Ergo nobis multò magis licebit veſtros ritus, Eccleſias, ac Cæremonias abolere, quæ tantum de novo emerſerunt, neque parem cum Eccleſia Romana authoritatem, aut antiquitatem obtinuerunt. Videant quæſo Proteſtantes, & Puritani, niſi à ſuo errore recedant, quo pacto ab hoc Independentium argumento ſeſe expediant.

Annotatio particularis ad ſectam Anglicanam, aliaſque modernas.

VOx una & doctrina communis Sectariorum hujus temporis hæc eſt: Eccleſiam Romanam à vera fide defeciſſe, & in graviſſimos errores prolapſam per mille ducentos annos. Et hanc eſſe cauſam cur clerus & populus *Angliæ, Hollandiæ*, & *Germaniæ* ex parte non modica, Eccleſiam Romanam deſeruerit, & oppugnare cœperit. Atqui non hanc, ſed longè aliam

ab ea deficiendi causam fuisse, ipsa defectionis primordia luce meridianâ clarius demonstrant.

Primò, in Clero & populo Angliæ, integris illis mille & ducentis annis viguit, floruit, triumphavit Religio Romana, cum summa Cleri, populi, Principum veneratione. Nullus horum eam incusavit, nullus redarguit, nullus totis viribus non defendit. Invadit subitò Henricum octavum Angliæ Regem libido iniqua repudiandi conjugem legitimam, & ducendi Bolenam pellicem. Obstat vehementer Pontifex Romanus Regiæ libidini, & anathematis pœnas intentat. Has ut Rex fugiat, & Bolenam retineat, Pontificis jugum excutit, Ecclesiæ Romanæ hostes advocat, opima illius spolia suis asseclis in prædam exponit. Res mira! per tot sæcula toto regno Fides Romana ut Sancta & salutifera, sine macula, sine ruga colitur, & defenditur; nullus eam tot Prælatorum erroris in fide accusavit, nullus lapsam & prostratam advertit. Et ecce subitò, ut primùm, ob Bolenam, Rom. Ecclesiæ Rex adversatur, & ejus prædia in præmium proponit, mox toto regno proclamatur illa à fide pridem devia, erroribus deformata, vitiis prostrata, nova Babylon: hæc scilicet omnia tot sæculis Clerum populumque universum latuerunt, donec Regis offensi exemplum, gratia, ac præmia, populo universo ad detegendos Ecclesiæ errores subitò oculos aperuerunt. Ex quibus cuilibet evidentissimum est, non Ecclesiæ Romanæ errores, sed Regis libidinem defectionis causam Angliæ præbuisse.

2. Ad Belgium si pergamus, simili prorsus modo, & causâ hæresis *Batavica* exordium sumpsit, nisi quod in Anglia, Regis in Pontificem, in Belgio, Principis in Hispanos offensio, defectionis

nis & hæresis causam ministravit. Notior hæc res est in recenti hominum memoria, & historiis, quam ut hic exponi debeat.

3. In Germania, primam hæresis Lutheranæ causam & originem fuisse gravem Lutheri iram & offensionem in Pontificem Romanum, quod in prædicatione solenni Indulgentiarum Apostolicarum, æmulis assumptis, ipse neglectus & exclusus fuerit. Placuerunt ipsi Indulgentiæ, quas prædicare ambiebat, placuit fides Ecclesiæ Romanæ, quam semper hactenus tenuit, & publicè prædicavit: displicuit suæ Personæ contemptus, qui illum in furias egit. Illum ut vindicaret, tum demum omnia in Pontificem & Ecclesiam probra excogitanda, & evomenda fuerunt.

Hæc quisquis singula maturè expenderit, priorum defectionum modernus Sectator, fieri non potest quin evidenter perspiciat, causam suæ separationis ab Ecclesia Romana, non esse hujus errores, sed priorum, quos ostendi, Libidinem, iram, aut ambitionem.

Hæc, moderne Sectator, sunt quæ te cum illis ab Ecclesia separarunt, hæc sunt propter quæ illi errores tot sæculis ignotos pro separationis suæ larva, Ecclesiæ affinxerunt. Hujus evidentiæ seria consideratio plures salutis suæ studiosos adegit, ut ad Ecclesiæ desertæ gremium maturè redirent, quod & tu, nisi perire malis, facias necesse est.

Secta nova, Tremblantium dicta.

NOn ita pridem anno Christi 1655. originem sumpsit in Anglia, nova Secta, Tremblantes dicti, qui cæperunt Londini, quasi æstro

quodam perciti, in compitis, ac triviis comparere solo indusio tecti, cætera nudi. Hi miras visiones, suaque somnia tanquam revelationes divinas populo referebant, ac velut concionabundi & divino Spiritu agitati monebant oportere *in timore & tremore salutem operari*, atque hinc illud Tremblantium nomen accepêre. Horum aliqui comprehensi sunt & flagellis cæsi, quorum præcipuus erat Iacobus Nailor, qui desertâ militiâ, in qua sub Fairfaxio agebat castrorum metatorem, his Fanaticis se ducem præbuit. Et quamvis publicè stigmate inustus, lingua etiam candenti ferro perforata, & ergastulo demum inclusus fuerit, nihil tamen de sua insania remisit. Pergitque etiamnum hæc malesana rabies per varias Angliæ provincias multorum animos occupare.

Docet hæc Secta primò, Scripturas tam veteris, quàm novi testamenti nequaquam esse Dei verbum.

Secundò, In Scripturis non contineri veram lucem, quæ homines ad salutem adducere debeat.

Tertiò, Omnes omnino homines hac verâ ac salutari luce instructos esse, sic ut necessarium non sit ad eam docendam Ministros aut præcones ullos designari.

Quartò, Homines non justificari per fidem in Christum, sed per opera.

Quintò, Pro hominum corporibus post mortem, neque constitutum esse cælum, neque infernum, in quo vitam agant immortalem.

Denique corpora nostra, postquam mortua & sepulta fuerint, nunquam amplius ad vitam reditura. En qualia hæc ætas etiamnum monstra parturiat: quæ facile refelluntur ex iis quæ de Spiritu

Spiritu privato, aliisque fidei articulis supra tradidimus tract. 1. cap. 6. &c.

Secta Anabaptistarum, & Mennonistarum.

MEnno in Frisia non contentus amplecti dogmata Anabaptistis propria, se novæ Sectæ ducem constituit, habetque per Hollandiam, Frisiamque asseclas complures, qui à Menno passim Mennistæ nuncupantur.

Itaque præter errores illis cum Anabaptistis communes, de pueris non Baptizandis; de peccato originali non admittendo; de repudiando inter Christianos Magistratu politico; de Juramento, ac de Bello inter Christianos semper illicito; de animabus justorum in cælum non recipiendis ante extremum judicium.

Mennistæ insuper male sentiunt de mysterio SS. Trinitatis, & distinctione trium Personarum, quibus dicunt in verbo Dei nullum fundamentum assignari, cum nomen Trinitatis, aut Personæ divinæ nullibi in Scripturis reperiatur, ideoque videntur ad Arianismum declinare. Sed hi breviter interrogandi, An credant Scripturam flandricam esse purum verbum Dei? Credunt mordicus. Et tamen nomen Scripturæ flandricæ nuspiam in verbo Dei Scripto reperitur: neque dicitur hæc cum hebræo originali per omnia convenire.

Mysterium autem Trinitatis, & tres Perrsonæ, etsi non istis terminis, satis tamen re ipsâ exprimuntur in Scripturis, ut in epist. 1. Ioannis cap. 5. v. 7. *Tres sunt qui testimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt, & sæpius alibi.*

2. Docent Mennistæ Christum de corpore

Virginis Mariæ nihil accepisse, sed tantum per illius Corpus transiisse, sicut lux vitrum pertransit: ideoque dici Ioannis primo, *Erat lux vera*; unde consequens esset, Christum non fuisse verum hominem.

Sed contra hunc errorem clara est Scripturā ad Galat. 4. v. 4. *Misit Deus filium suum, factum ex muliere.* Et ad Rom. 1. v. 3. de Christo pronunciat Apostolus. *Qui factus est ei ex semine David secundum carnem.* Non dicitur lux facta ex vitro: neque Jonas factus ex ventre ceti dum Corpus illud nihil assumendo transierat.

3. Docent orandum non esse publicè, neque voce altiori: adeò ut dum mensæ orationem præmittunt moris sit vultum pileo, aliove modo obtegere. Quia Scriptum est Matth. 6. v. 6. *Tu autem cum oraveris intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito.*

At cur non dicunt illic etiam interdictum esse in templo, aut mensa, aut alibi quàm in cubiculo orare? Hi sanè novi Doctores non dubitarent S. Stephanum, & cum eo morem primævæ Ecclesiæ è suo cœtu eliminare, qui *Actor.* 7. *v.* 59. non in cubiculo, non in abscondito, sed in publico supplicij loco orasse memoratur: Positis autem genibus clamavit voce magnâ dicens; Domine ne statuas illis hoc peccatum.

4. Arbitrantur homini verè Christiano piaculum esse crines longiores alere, aut collaria, aliumve vestis ornatum admittere: ipsi proinde in externa specie, vestitu, & verbis singularem modestiam sectantur. Et quoad crines quidem prolixiores, doctrinam suam probant ex Apostolo 1. ad Corinth. 9. v. 14. *Vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi.*

At videant ne Christum, & Apostolos, ac plures

plures Sanctos hoc piaculo involuant, ac reformatos velint. An non 1. *Reg.* 1. *v.* 11. Samuel, cæterique Nazareni comam alere jubentur? an hunc morem sequi non debuit ipse Christus, qui Matthæi. *c.* 2. *v.* 23. Nazaræus appellatur. Quoad vestitus ornatum, laudatur quidem S. Ioannes Baptista *Matth.* 11. quod spretâ vestitus elegantiâ cultum asperum & pilosum assumpserit, laudantur & plures alij in Catholicorum cænobiis qui Baptistæ exemplum secuti, rudi lacerna, & cilicio corpus domant. At nulli hactenus in cætu Mennistarum hanc laudem adscribi cognovimus. Satis notum est quam exquisitis artibus cutem suam curare consueverint. Sed hæ sunt Novatorum artes non novæ, ut colliges ex iis quæ tradidimus supra tract. 2. post cap. 10. de genio fallaci Novatorum cavendo.

Hæresis Gommari, & Arminij.

ANno 1605. Leidæ in Batavia exarsit gravis controversia inter Francifcum Gommarum, & Iacobum Arminium Professores Leidenses, quæ tandem in apertum Schisma erupit, & reliqua Reip. membra in oppositas partes distraxit. Tuebatur autem Gommarus rigidã Calvini hæresim, docens, Deum esse authorẽ peccati, ac decreto immutabili prædestinasse ab æterno paucos homines ad gloriam antecedenter & independenter ab eorum meritis, cæteros verò ad gehennã reprobasse independenter ab eorum demeritis, & ante prævisionem peccati etiam originalis; eosque ultro in peccata impellere ut suam in illis justitiam exerceret. Contendebat ex adverso saniori doctrinâ Arminius, Deum non ita procedere, sed decretum prædestinationis, ac

reprobationis ordine rationis posterius esse præscientiâ futuræ perseverantiæ, aut non perseverantiæ in fide Christi. Dum hæc discordia stylum & arma per Hollandiam passim commoveret, convocata est à Statibus Synodus Dordracena anno 1619. multis Ministrorum ex Germania, & Anglia confluentibus, ut sua authoritate per sententiam definitivam hanc litem dirimerent. Ac tandem, Gommaro ope Magistratus suffulto contra Arminium, lis magis adjudicata, quam extincta fuit, ac Barneveldius authoritate, meritis, ac ætate gravis, tanquam Arminij fautor, septuagenario major capite supplicium luit: atque ita Conventus ille insignis plus sanguinis quam erroris exhausit.

Sed in hoc infelix Arminij Schola, quod cum Calvino doceat, Infantes natos ex parentibus fidelibus sine respectu ad Baptismum salvari, nempe ut filios Abrahæ, & in illius fædere comprehensos.

Secta & Errores præcipui Turcarum sive Mahometanorum.

AUthor hujus impiæ Sectæ fuit Mahomet circa annum Domini 616. qui natus est in Arabia Felice, ex patre Ismaelita, Saraceni enim ab Ismaele filio Abrahæ ex ancilla originem traxerunt. Cum esset humili loco natus, nobilis matronæ Camelos pascebat, cumque esset vaferrimo ingenio, tantum suis artibus effecit, ut Dominam suam in uxorem acceperit. Ac tandem post multa cum Judæis, ac Christianis commercia, per varias fraudes & imposturas, Prophetæ nomen obtinuit; adeò ut dum comitiali morbo cui obnoxius erat, aliquando laboraret,

raret, uxori, aliisque persuaserit, se ex conspectu Angeli Gabrielis sibi apparentis in animi deliquium concidere. His in vulgus sparsis, dum à pluribus ut verus Propheta coleretur, volumen aliquod variis figmentis refertum conscripsit, dictum Alcoranum, quod sibi è cælo transmissum esse fingebat. Ut autem omne genus hominum ad suam Sectam colligeret, doctrinæ suæ articulos ex omnium pænè gentium Religione conflavit, suaque ipsis figmenta adiecit.

Docuit itaque cum Christianis, & adhuc credunt Turcæ, dari unum Deum Creatorem cæli, & terræ. Negant tamen Trinitatem personarum cum hæreticis Sabellianis, adeòque Verbum Dei esse Deum, cum Arianis; ac Spiritum Sanctum esse Deum negant cum Macedonianis.

Cum Judæis utuntur Circumcisione, & abstinentiâ à carne suilla: ideoque ab initio Judæi Mahometi tanquam Messiæ adhærebant. Sed cum adverterent illum loco Sabbathi diem Veneris celebrare, & à vino abstinere, & circumcisionem non octavo die, sed circa 15. ætatis annum adhibere, ab illo in plurimis defecerunt,

Cum Christianis habent Turcæ aliquod genus Baptismi, qui in nuda Cæremonia consistit, quâ ferè quotidiè certas lotiones, & Baptismata usurpant.

Credunt etiam Christum esse filium Dei, eumque ex Maria Virgine sine virili semine generatum: agnoscunt quoque magnum esse Dei Prophetam, sed negant esse Deum.

Ex Alcorano plura habent propria Mahometo figmenta. 1. Credunt dari Fatum, quo singuli homines ad bonum, vel malum destinati sint.

2. Quod Mahometi, tanquam fideli veritatis cultori,

cultori, in die judicij tradendæ sint claves paradisi.

3. In futura carnis Resurrectione Sectatores Mahometi introducendos in beatissimum Paradisum, ubi omnes ad cibum & potum deliciæ abundarent, ac mulierum pulcherrimarum ad usum libidinis copia suppeteret. Hoc scilicet Cælum est Mahometanum. Hanc tamen doctrinam ipse Mahomet damnare convincitur, dum Christum summum castitatis amatorem & præconem, magnum fuisse Dei Prophetam, & ex Virgine natum agnoscit.

In hac etiam vita indulget Mahomet suis Turcis pluralitatem uxorum, & ut unam pro alia mutare liceat, pluresque ipse uxores habuit.

Credunt Mahometani omnes homines in suis Sectis ac legibus salvari posse, sive sint Judæi, aut Christiani, aut Saraceni &c. Denique ut asseclas suos in perpetua cæcitate retineret, prohibuit Mahomet sub pæna capitis ne de Alcorano, vel lege à se data disputarent; quod diceret nefas esse Mysteria disputando tractari.

Hæc figmenta ut hominibus magis persuaderet, videri voluit varia miracula patrasse, & disertè in Alcorano *Azoara* 64. dicit se in Luna miraculum fecisse; quod ejus asseclæ dicunt contigisse, quando lunam in duas partes divisam ipse in manus acceptam reparavit, & in cælum remisit, sed istius prodigij neminem præter Mahometem conscium fuisse.

Moriturus anno Domini 630. in urbe Mecha prædixit se ab Angelo Gabriele tertia die resuscitandum, sed cum Gabriele non comparente Corpus putresceret, ad tegendam ignominiam Haumarus Mahometis successor sepulchrum illi magnificum erexit, ad quod Mahometani saltem

semel

semel in vita ex longinquis etiam regionibus peregrinari solent.

Postremò adverte, ex amplitudine hujus Sectæ, & multitudine hominum qui eam sequuntur, nullum posse formari argumentum pro illius veritate, uti formari solet ex amplitudine Catholicæ religionis. Quia illa tam latè propagata est solâ coactione armorum, & amore libertatis ad omnem carnis voluptatem & libidinem, quam omnibus impunè concedit. Neminem verò potest ad se trahere puritate doctrinæ, aut divinorum miraculorum testimonio, cum potius dogmata habeat divinis Scripturis, & honestati naturali apertè contraria. Quod sedulò notandum contra modernos Sectarios, qui argumentum pro Religione Romana ab ejus amplitudine desumptum, ex ista Turcarum multitudine infringere conantur.

Græcorum Schisma, & Errores.

ECclesia Orientalis, sive Græcorum, conjuncta semper fuit Ecclesiæ Romanæ, donec circa annum 869. impius Photius Schismati initium dedit, qui post. S. Ignatium, ex Sede Constantinopolitana ab Imperatore depulsum, in eam intrusus fuerat, & contra Canones ordinatus. Cum verò à Pontifice Romano Confirmationem obtinere non posset, ab illius obedientia se subduxit.

Idem schisma, ob similem causam, redintegravit Michael Constantinopolitanus circa annum 1058. qui contra Canones ad eam Sedem evectus, dum à S. Leone Papa reprobaretur, cœpit eos damnare & persequi qui Latinos ritus Constantinopoli, & in Græcia observabant, Bapti-

Baptizatos à Latinis rebaptizare, & in quibusdam articulis Ecclesiæ Romanæ hæreseos labem aspergere. Donec post multas lites Græci suos errores in Concilio Florentino abjurarunt: sed non multo post, iterum græcâ levitate ad vomitum redierunt. Ac tandem, Deo superbam impietatem vindicante, infelix Græcia quæ noluit Christi in terris Vicario subesse, crudelissimum Turcarum jugum subire coacta est.

Præter impium Schisma, quo se ab Ecclesia Romana separarunt, in varias quoque hæreses prolapsi sunt, quas etiamnum tuentur.

Primò, negant Spiritum Sanctum à Patre Filioque procedere, volunt enim à solo Patre spirari, sive suam processionem ab æterno habere: ideoque graviter damnant Ecclesiam Latinam quod in symbolo expressè apponat nomen Filij, dicatque, *qui ex Patre, Filioque procedit*, contra quàm habeatur explicitè in symbolo Nicæno.

Prætextum huic errori quærunt ex verbis Christi Joannis 15. v. 26. *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit.* Ergo (inquiunt) non Procedit à Filio, cum solius Patris mentio habeatur. Sed inepta est consequentia quæ desumitur ab authoritate negativa, hoc modo, Christus illo loco non dixit Spiritum Sanctum à Filio procedere; ergo id negavit. Sic enim dum de Verbo divino dicitur Joannis 1. *Omnia per ipsum facta sunt*, sequeretur hunc mundum esse à solo Verbo sive Filio, non autem simul à Patre & Spiritu Sancto creatum, cum illo loco de solo Verbo divino mentio habeatur. Cæterum ex aliis Scripturæ locis satis disertè colligitur Spiritum Sanctum etiam à Filio procedere ut *Ioannis* 16. *v.* 13. ubi Christus de Paraclito loquens dicit: *De meo accipiet*

piet & annunciabit vobis, omnia quacunque habet Pater mea sunt, propterea dixi, quia de meo accipiet. Atqui Paraclitus tanquam creatura nihil à Christo accipere potuit, ergo ibi Christus sive Filius dicitur Paraclito originaliter communicare aliquod esse increatum tanquam personæ divinæ.

Quod porrò opponunt Græci, Si Spiritus Sanctus à Patre & Filio procedat, necesse erit ineptè statui duo illius principia, sive duas causas, quasi Pater ad Paracliti spirationem per se non esset sufficiens: Respondetur, inanes esse argutias: Etsi enim asserant Latini Patrem, & Filium duas esse personas, negant tamen duo esse distincta principia, aut duas causas, sed docent utrumque simul unicum esse Principium, & unicam causam. Sicut & ipsi Græci admittere debent non solum Patrem, sed tres personas necessariò simul causare omnes creaturas, non tamen ideo sunt tres causæ, sed unica causa habens eandem essentiam, & eandem voluntatem productivam omnium creaturarum, neque hinc vereantur Græci ne aliquid Patris potentiæ aut sufficientiæ detrahatur.

Altera Græcorum hæresis est, quod contendant Eucharistiam conficiendam esse in pane fermentato, & Christum in ultima cæna ita confecisse, ideoque docent apud Latinos qui celebrant in Azymo Sacramentum esse invalidum. At contra, Ecclesia Latina docet celebrandum esse in azymo, quamvis nolit Sacramentum esse invalidum si conficiatur in fermentato, cum panis sive azymus, sive fermentatus in eadem specie conveniat.

Probatur autem contra Græcos Christum celebrasse in pane azymo ex Matthæi cap. 26. v. 17. *Primâ autem die azymorum accesserunt discipuli*

ad

ad Iesum dicentes, ubi vis paremus tibi comedere Pascha? Cum ergo in diebus azymorum apud Judæos grave flagitium fuerit uti fermentato, manifestum est Christum more cæterorum voluisse in azymo celebrare, qui non venit legem solvere, sed adimplere. Præter hos, Ecclesia Græca postquam à Romana defecit, in alios errores paulatim prolapsa est.

Hic verò ad institutum nostrum præcipuè observandum est. Lutheri ac Calvini asseclas insigni nequitia hominibus illudere, dum audent jactare suam Religionem omni tempore ab Ecclesia Græca quæ amplissima est, agnitam & approbatam fuisse. Nam ex iis quæ supra disserui patet imprimis, Græcos usque ad annum circiter 869. cum Ecclesia Romana semper conjunctos fuisse, quo tempore nihil de Religione Lutherana aut Calviniana somniare potuerunt. Secundò, satis constat etiam hoc ævo, & ab ortu Lutheri & Calvini, nunquam hos à Græcis pro Fratribus agnitos fuisse, imò in suis scriptis horum errores acriter oppugnasse. Tertiò Ecclesia Græca, quamvis Schismatica, in pluribus tamen articulis contra modernos hæreticos cum Romana consentit. Admittunt enim etiamnum Græci septem Sacramenta: Missæ Sacrificium retinent. In Sacramento Eucharistiæ veram realemque Christi præsentiam, sine substantia panis, omnino agnoscunt: Confessionem Sacramentalem in usu habent: pro defunctis orant: Jejunium quadragesimale accuratè observant. Quænam igitur potest esse nostris Sectariis, qui hæc omnia condemnant, cum Græcis concordia? Misera certè eorum conditio, Matrem suam Ecclesiam Romanam deseruerunt, nec ullibi terrarum Fratres inveniunt.

Ex

Ex dictis proponitur Idea miseranda Moderni Sectarij.

1. IMaginatur ille se esse in noua quadam Christi Ecclesia, de qua ignorat, inter tot Sectas, ubi hoc tempore subsistat, aut ubi delituerit per mille quingentos annos à tempore Apostolorum usque ad Lutherum, aut Calvinum.

2. Hanc tamen Ecclesiam imaginariam vult omnibus adeò notam esse, ut quisque debeat relictâ Ecclesiâ Romanâ, & quâvis Sectâ, ad eam solam convolare, sicut columba ad Arcam Noe.

3. Per hanc solam, recenter exortam, nullo adhuc signo aut miraculo à Deo comprobatā, credit reformandam fidem Ecclesiæ Romanæ, hactenus tot signis, miraculis, testimoniis totò orbe passim receptam.

4. Credit suum Cætum ætate, numero, authoritate exilem, & vix in reliquo orbe conspicuum, solum tamen præ omnibus sapere, & majores suos docere, & totam antiquitatis sapientiam, authoritatem, experientiam illi cedere debere.

5. Profitetur se esse unum ex illis, qui se ab Antiqua Ecclesia segregarunt, neque tamen adhuc inter se convenerunt de Nova Ecclesia, quæ sit una, & communis omnibus ab antiqua Ecclesia segregatis.

6. Agnoscit se numerari inter illos homines, qui post Lutherum & Calvinum jam per centum annos se in varias Sectas formant & reformant, neque tamen ullum habet ille certius signum aut argumentum pro sua Secta, quàm pro aliis, quas ipse damnat, & oppugnat.

7. Fatetur se pro norma fidei, & pignore salutis amplecti præ omnibus Confessionem pau-

corum

eorum Protestantium, quam constat à reliquis Christianis reprobari, neque hactenus ab ullo Concilio generali, aut speciali Dei testimonio, aut ullius miraculi judicio confirmatam esse.

8. Confidit salutem suam novo & exiquo hominum Cætui, qui pro Regula suæ Fidei, & intelligentia Scripturarum tantum habent privatum Spiritum, sine potius proprij Capitis sensum, per quem advertit illos hactenus in varias Sectas discindi, neque de una fide, neque de necessariis ad salutem fidei fundamentis inter se convenire, ut supra ostendi.

Quo pacto poterit Homo ille coram Dei tribunali suo errori excusationem prætendere? Habet ante oculos ab ipsis Apostolorum temporibus Ecclesiam antiquam, unam, omni ævo miraculis à Deo, & communi consensu ab hominibus comprobatam; in qua modò ipsi Protestantes fatentur, nihil deesse in articulis ad salutem necessariis.

Interea sciens ac volens salutem æternam credit Cætui paucorum hominum, apud quod jam palam fecimus nihil minus quàm veræ Ecclesiæ Idæam aut umbram extare. Hoc certè aliud esse non potest quàm clausis oculis velle errare, ac sponte perire.

Poterunt hæc oportunè personæ convertendæ per amicas Interrogationes proponi, ut statum suum sic clarius advertat, & veræ Ecclesiæ se adjungat.

BULLA

BULLA DOGMATICA
LEONIS X. PONTIFICIS

In qua distinctè exprimuntur, & damnantur Errores Martini Lutheri, & sequacium, cum Censuris & Pœnis annexis.

Quos errores, censuras &c. peroportunum erit Lectori hic in promptu, & simul habere, & in propriis terminis, quibus illi authenticè damnantur.

Ad perpetuam rei memoriam.

EXurge Domine, & judica causam tuam, memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipientibus fiunt totâ die: inclina aurem tuam ad preces nostras, quoniam surrexerunt vulpes quærentes demoliri vineam, cujus tu torcular calcasti solus, & ascensurus ad Patrem, ejus curam, regimen, & administrationem Petro tanquam capiti, & tuo Vicario, ejusque Successoribus instar triumphantis Ecclesiæ commisisti. Exterminare nititur eam aper de sylva, & singularis ferus depascitur eam. *Refert fusius Lutheri contumaciam.* Pro Pastoralis igitur officij, divinâ gratiâ nobis injuncti cura quam gerimus, prædictorum errorum virus pestiferum ulterius tolerare seu dissimulare sine Christianæ religionis nota, atque

que orthodoxæ fidei injuria nullo modo possumus. Eorum autem errorum aliquos præsentibus duximus inserendos, quorum tenor sequitur, & est talis.

1. *Hæretica sententia est, sed usitata, Sacramenta novæ legis justificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.*

2. *In puero post baptismum negare remanens peccatum, est Paulum, & Christum simul conculcare.*

3. *Fomes peccati, etiam si nullum adsit actuale peccatum, moratur exeuntem à corpore animam ab ingressu cæli.*

4. *Imperfecta caritas morituri, fert secum necessario magnum timorem, qui se solo satis est facere pœnam Purgatorij, & impedit introitum regni.*

5. *Tres esse partes Pœnitentiæ, contritionem, confessionem, & satisfactionem, non est fundatum in sacra scriptura, nec in antiquis sanctis Christianis doctoribus.*

6. *Contritio quæ paratur per discussionem, collationem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitiodem, hæc contritio facit hypocritam, immo magis peccatorem.*

7, *Verissimum est proverbium, & omnium doctrina de contritionibus hucusque data præstantius, de cetero non facere, summa pœnitentia: optima pœnitentia, nova vita.*

8. *Nullo modo præsumas confiteri peccata venialia, sed omnia mortalia, quia impossibile est, ut omnia mortalia cognoscas. Vnde in primitiva Ecclesia solum manifesta mortalia confitebantur.*

9. *Dum volumus omnia purè confiteri, nihil aliud facimus, quam quod misericordiæ DEI nihil volumus relinquere ignoscendum.*

10. *Peccata non sunt ulli remissa, nisi remittente sacerdote, credat sibi remitti : immo peccatum maneret, nisi remissum crederet, non enim sufficit remissio peccati, & gratiæ donatio, sed oportet etiam credere esse remissum.*

11. *Nullo modo confidas absolui propter tuam contritionem, sed propter verbum* CHRISTI, *Quodcumque solueris, &c. Hic, inquam, confide, si sacerdotis obtinueris absolutionem, & crede fortiter te absolutum, vere eris, quicquid sit de contritione.*

12. *Si per impossibile confessus non esset contritus, aut sacerdos non serio, sed ioco absolueret, si tamen credat se absolutum, verissimè est absolutus.*

13. *In Sacramento Pœnitentiæ, ac remissione culpæ, non plus facit Papa, aut Episcopus, quam infimus sacerdos : immo ubi non est sacerdos ; æque tantum quilibet Christianus, etiam si mulier, aut puer esset.*

14. *Nullus debet sacerdoti respondere, se esse contritum, nec sacerdos requirere.*

15. *Magnus est error eorum qui ad Sacramenta Eucharistiæ accedunt, huic innixi, quod sint confessi, quod non sint sibi conscij alicujus peccati mortalis, quod præmiserint orationes suas, & præparatoria, omnes illi ad judicium sibi manducant, & bibunt : sed si credant, & confidunt se gratiam ibi consecuturos, hæc sola fides facit eos puros, & dignos.*

16. *Consultum videtur, quòd Ecclesia in communi Consilio statueret laicos sub utraque specie communicandos, nec Bohemi communicantes sub utraque specie, sunt hæretici, sed schismatici.*

17. *Thesauri Ecclesiæ unde Papa dat Indulgentias, non sunt merita* CHRISTI, *& Sanctorum.*

18. *Indulgentiæ sunt piæ fraudes fidelium & remissiones bonorum onerum : & sunt de numero eorum quæ licent, & non de numero eorum quæ expediunt.*

19. *Indulgentiæ his qui veraciter eas consequuntur,*

non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud divinam justitiam.

20. *Seducuntur credentes indulgentias esse salutares, & ad fructum spiritus utiles.*

21. *Indulgentiæ necessariæ sunt solum publicis criminibus, & propriè conceduntur duris solummodo, & impatientibus.*

22. *Sex generibus hominum indulgentiæ, nec sunt necessariæ, nec utiles: videlicet mortuis seu morituris, infirmis, legitime impeditis, his qui non commiserunt crimina, his qui crimina commiserunt, sed non publica, his qui meliora operantur.*

23. *Excommunicationes sunt tantum externæ pœnæ, nec privant hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus.*

24. *Docendi sunt Christiani, plus diligere excommunicationem, quam timere.*

25. *Romanus Pontifex Petri successor, non est CHRISTI Vicarius super omnes totius mundi Ecclesias ab ipso CHRISTO in B. Petro institutus.*

26. *Verbum CHRISTI ad Petrum. Quodcumque solveris super terram, &c. extenditur dumtaxat ad ligata ab ipso Petro.*

27. *Certum est in manu Ecclesiæ aut Papæ prorsus non esse statuere articulos fidei, immo nec leges morum, seu bonorum operum.*

28. *Si Papa cum magna parte Ecclesiæ sic vel sic sentiret, nec etiam erraret: adhuc non est peccatum aut hæresis contrarium sentire, præsertim in re non necessaria ad salutem, donec fuerit per Concilium universale alterum reprobatum, alterum approbatum.*

2. *Via nobis facta est enervandi auctoritatem Conciliorum, & libere contradicendi eorum gestis, & judicandi eorum decreta, & confidenter confitendi, quidquid verum videtur, sive probatum fuerit, sive reprobatum à quocumque Concilio.*

30. *Ali-*

30. *Aliqui articuli Ioannis Husz condemnati in Concilio Constantien. sunt Christianissimi, verissimi, & Evangelici, quos nec universalis Ecclesia posset damnare.*

31. *In omni opere bono justus peccat.*

32. *Opus bonum optime factum, est veniale peccatum.*

33. *Hæreticos comburi, est contra voluntatem spiritus.*

34. *Præliari adversus Turcas, est repugnare DEO visitanti iniquitates nostras per illos.*

35. *Nemo est certus, se non semper peccare mortaliter, propter occultissimum superbiæ vitium.*

36. *Liberum arbitrium post peccatum, est res de solo titulo, & dum facit quod in se est, peccat mortaliter.*

37. *Purgatorium non potest probari ex sacra scriptura, quæ sit in canone.*

38. *Animæ in Purgatorio non sunt securæ de eorum salute, saltem omnes: nec probatum est ullis aut rationibus, aut scripturis, ipsas esse nec extra statum merendi, aut augendæ caritatis.*

39. *Animæ in Purgatorio peccant sine intermissione, quamdiu quærunt requiem, & horrent pœnas.*

40. *Animæ ex Purgatorio liberatæ suffragiis viventium minus beantur quam si per se satisfecissent.*

41. *Prælati Ecclesiastici, & Principes sæculares non malefacerent, si omnes saccos mendicitatis delerent.*

Qui quidem errores, respectivè, quam sint pestiferi, quam perniciosi, quam scandalosi, quam piarum, & simplicium mentium seductivi, quam denique sint contra omnem caritatem, ac S.R.E. matris omnium fidelium, & magistræ fidei, reverentiam atque nervum Ecclesiasticæ disciplinæ, obedientiam scilicet quæ fons est, & origo omnium virtutum, sine qua facile unusquisque infidelis esse convincitur, nemo sanæ mentis ignorat. Nos igitur in præmissis, utpote gravissimis, propensius (ut decet) procedere, nec

non hujusmodi pesti, morboque canceroso, ne in agro Dominico tamquam vepris nociva ulterius serpat, viam præcludere cupientes, habita super prædictis erroribus, & eorum singulis diligenti trutinatione, discussione, ac districto examine, maturaque deliberatione, omnibusque rite pensatis, ac sæpius ventilatis cum venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, ac regularium Ordinum Prioribus seu Ministris generalibus, pluribusque aliis sacræ Theologiæ, necnon utriusque juris professoribus sive magistris, & quidem peritissimis: reperimus eosdem errores, respective (ut præfertur) articulos non esse Catholicos, nec tamquam tales esse dogmatizandos, sed contra Ecclesiæ Catholicæ doctrinam sive traditionem, atque ab ea veram divinarum scripturarum receptam interpretationem, cujus auctoritati ita acquiescendum censuit Augustinus, ut dixerit se Evangelio non fuisse crediturum, nisi Ecclesiæ Catholicæ intervenisset auctoritas. Nam ex eisdem erroribus, vel eorum aliquo vel aliquibus, palam sequitur, eamdem Ecclesiam, quæ Spiritu sancto regitur, errare, & semper errasse. Quod est utique contra illud, quod CHRISTUS discipulis suis in Ascensione sua (ut in sancto Evangelio Matthæi legitur) promisit dicens: Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi. Necnon contra sanctorum Patrum determinationes, Conciliorum quoque, & Summorum Pontificum expressas ordinationes, seu canones, quibus non obtemperasse, omnium hæresum, & schismatum teste Cypriano, fomes & causa semper fuit.

De eorumdem itaque venerabilium fratrum nostrorum consilio, & assensu, ac omnium, & singu-

singulorum prædictorum, matura deliberatione prædicta, auctoritate Omnipotentis DEI, & beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & nostra, præfatos omnes, & singulos articulos seu errores, tamquam (ut præmittitur) respective hæreticos, aut scandalosos, aut falsos, aut piarum aurium offensivos, vel simplicium mentium seductivos, & veritati Catholicæ obviantes, damnamus, reprobamus, atque omnino reiicimus, ac pro damnatis, reprobatis, & rejectis ab omnibus utriusque sexus Christi fidelibus haberi debere, harum serie decernimus, & declaramus. Inhibentes in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub pæna majoris excommunicationis latæ sententiæ, necnon quoad Ecclesiasticas, & regulares personas, Episcopalium omnium, etiam Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium Ecclesiarum, Monasteriorum quoque, & Prioratuum etiam conventualium, & quarumcumque dignitatum, aut beneficiorum Ecclesiasticorum, sæcularium, aut quorumvis Ordinum regularium, privationis, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda: quo verò ad Conventus, Capitula, seu domos, aut pia loca sæcularium, vel regularium, etiam Mendicantium, necnon universitatis etiam studiorum generalium, quorumcumque privilegiorum indultorum, à Sede Apostolica, vel ejus Legatis, aut alias quomodolibet habitorum, vel obtentorum, cujuscumque tenoris existant, necnon nominis, & potestatis studium generale tenendi, legendi, ac interpretandi quasuis scientias, & facultates, & inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda: Prædicationis quoque officij, ac amissionis studij generalis, & omnium privilegiorum ejusdem: quo verò ad sæculares

ejusdem excommunicationis, necnon amissionis cujuscumque emphyteusis, seu quorumcumque feudorum, tam à Romana Ecclesia, quam alias quomodolibet obtentorum, ac etiam inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda: necnon quoad omnes, & singulos superius nominatos, inhibitionis Ecclesiasticæ sepulturæ, inhabilitatisque ad omnes, & singulos actus legitimos, infamiæ, ac dissipationis, & criminis læsæ majestatis, & hæreticorum & fautorum eorumdem in jure expressis pœnis, eo ipso, & absque ulteriori declaratione per omnes, & singulos supradictos, si (quod absit) contrafecerint, incurrendis, à quibus vigore cujuscumque facultatis, & clausularum eis in confessionalibus, quibusvis personis, sub quibusvis verborum formis contentarum, nisi à Rom. Pont. vel alio ab eo ad id in specie facultatem habente, præterquam in mortis articulo constituti, absolui nequeant. Omnibus, & singulis utriusque sexus Christi fidelibus, tam laicis, quam clericis, sæcularibus & quorumvis Ordinum regularibus, & aliis quibuscumque personis, cujuscumque status, gradus, vel conditionis existant, & quacumque Ecclesiastica vel mundana præfulgeant dignitate, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium, Collegiatarum, ac inferiorum Ecclesiarum Prælatis, Clericis, aliisque personis Ecclesiasticis, sæcularibus, & quorumvis Ordinum etiam Mendicantium regularibus, Abbatibus, Prioribus, vel Ministris generalibus, vel particularibus, fratribus seu religiosis, exemptis, & non exemptis: Studiorum quoque universitatibus sæcularibus, & quorumvis Ordinum

num etiam Mendicantium regularibus, necnon Regibus, Imperatori, Electoribus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Conductoribus, Domicellis, omnibusque officialibus, Iudicibus, Notariis Ecclesiasticis, & sæcularibus, Communitatibus, Universitatibus, Potentatibus, Civitatibus, Castris, Terris, & locis, seu eorum, vel earum civibus, habitatoribus, & incolis, ac quibusvis aliis personis Ecclesiasticis, vel regularibus (ut præfertur) per universum orbem, ubicumque, præsertim in Alemania existentibus, vel pro tempore futuris, ne præfatos errores, aut eorum aliquos, perversamque doctrinam hujusmodi asserere, affirmare, defendere, prædicare, aut illi quomodolibet, publice vel occulte, quovis quæsito ingenio vel colore, tacite, vel expresse favere præsumant.

Insuper, quia errores præfati, & plures alij continentur in libellis seu scriptis Martini Luther, dictos libellos, & omnia dicti Martini, scripta seu prædicationes, in latino, vel quocumque alio idiomate reperiantur, in quibus dicti errores, seu eorum aliquis continentur, similiter damnamus, reprobamus, atque omnino reiicimus, & pro omnino damnatis, reprobatis, ac rejectis, (ut præfertur) haberi volumus, mandantes in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis prædictis eo ipso incurrendis, omnibus, & singulis utriusque sexus Christi fidelibus superius nominatis, ne hujusmodi scripta, libellos, prædicationes, seu schedulas, vel in eis contenta capitula, errores, aut articulos supradictos continentia, legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, sive defendere, per se vel alium, seu alios, directe, vel indirecte, tacite, vel expresse, publice vel occulte, aut in domibus

suis, sive aliis publicis, vel privatis locis tenere quoquo modo præsumant: quinimo illa statim post harum publicationem ubicumque fuerint, per Ordinarios, & alios supradictos diligenter quæsita, publice, & solemniter in præsentia cleri, & populi, sub omnibus, & singulis supradictis pœnis, comburant. *Alia clausulæ fusius sequuntur.*

Datum Romæ apud S. Petrum, Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo vigesimo, die XVII. Kalen. Julij, Pontificatus nostri anno octavo.

Pergit autem, in clausulis supra, terminum præscribere Luthero & adhærentibus ut resipiscant. Non resipiscientes post elapsos sexaginta dies capiendos fidelibus indicit. Loca in quibus illi commorabuntur interdicto subiicit. Derogat privilegiis si quæ essent his opposita. Mandat excommunicari alios, si qui impedirent Bullæ publicationem: quam postea debitè factam etiam ipse testatur in diplomate edito anno sequenti, quo Lutherum & sequaces adhuc contumaces excommunicationem, & alias pœnas incurrisse declarat. Prædicta omnia habet Bulla superius recitata, quæ integrè continetur in Tomo primo Bullarij Romani novissimi pagina 451.

Articuli quidam particulares in Ioanne Wiclefo inter alios damnati à Martino V. Pont. in Bulla quæ incipit, Inter cunctas Pastorales curæ solicitudines.

Substantia panis materialis, & similiter substantia vini materialis remanent in Sacramento altaris.

Accidentia panis non remanent sine subjecto in eodem Sacramento,

Christus

Christus non est in eodem Sacramento identicè & realiter in propria præsentia corporali.

Si Episcopus vel Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.

Non est fundatum in Evangelio, quod Christus Missam ordinaverit.

Si homo fuerit debitè contritus, omnis Confessio exterior est sibi superflua & inutilis.

Contra Scripturam sacram est, quod viri Ecclesiastici habeant possessiones.

Prælatus excommunicans Clericum qui appellavit ad Regem, vel ad Concilium regni, eo ipso traditor est Regis & regni.

Nullus est Dominus civilis, nullus est prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

Populares possunt ad suum arbitrium Dominos delinquentes corrigere:

Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & possunt parochiani, propter peccata suorum Prælatorum, ad libitum suum eas auferri.

Omnes sunt Simoniaci qui se obligant orare pro aliis eis in temporalibus subvenientibus.

Omnia de necessitate absoluta eveniunt.

Religiosi viventes in religionibus privatis, non sunt de religione Christiana.

Ditare Clerum est contra regulam Christi.

Ecclesia Romana est Synagoga satanæ, nec Papa est proximus & immediatus Vicarius Christi & Apostolorum.

Iuramenta illicita sunt, quæ fiunt ad corroborandum humanos contractus, & commercia civilia. Ibidem alia *cum Luthero & alijs hæreticis ferè communia.*

Data est prædicta Bulla Constantiæ (ubi à Concilio damnatus Wiclefus) 8. Kalen. Martij: Pontificatus Martini V. anno primo: & reperitur in Bullarij Romani Tomo 1. folio 236.

PARS SECUNDA
RESOLUTIONES THEOLOGICÆ IN SCHOLIS CONTROVERSÆ

Quia necessarium est Missionario, & ceteris qui alios docent, accuratè discernere Controversias purè polemicas, à Quæstionibus Scholasticis quæ inter ipsos Catholicos in utramque partem liberè disceptantur: maximè quoque decet virum litteratum quæstiones subtiliores in promptu habere quæ passim in disputationem venire solent, & quarum ignoratio facile doctrinam sanam cum damnata confundit. Hinc, ex plurium desiderio, harum notitiam, statum, argumenta, resolutiones, partim hic, partim alibi, brevi, commodáque methodo exponemus.

CONTROVERSIA PRIMA

De varia in Deo Scientia, ac præscientia futurorum.

§. 1.

Notio, ac divisio Scientiæ divinæ.

PRimò: Deo nulla inest realis distinctio; præterquam trium Personarum: hinc quævis

vis intellectio, aut volitio divina, aliud non est, quàm Deus per se intelligens, aut volens, sine ulla actuum distinctione, aut nova accessione, per quam aliqua mutationis internæ umbra inducatur.

2. Nulla Dei intellectio est merè apprehensiva, aut etiam opinativa: Sed omnis ejus cognitio perfecta scientia est. Quidquid enim cognoscit, id clarè, certòque judicat. Neque judicium illud scientificum formatur more nostro, per compositionem ac divisionem, sed per simplicem repræsentationem, absque eo quod prædicatum ad subjectum mediante copulâ referatur dum affirmat, aut à subjecto removeatur dum aliquid negat.

3. Scientia Dei non est discursiva, sive illativa unius ex alio. Quia aliqua mentis imperfectio est, ex antecedente clarius cognito elicere consequentis cognitionem obscuriorem, quod in omni discursu contingit. Hinc dum cognoscit Deus suam omnipotentiam esse productivam leonis, non mouetur intellectus divinus à potentia productiva leonis cognita, ad cognoscendum leonem, sed utrumque simul & per se perfectissimè comprehendit.

4. Divisio scientiæ divinæ communior est, in scientiam naturalem sive necessariam, quâ Deus ab æterno, ante omne liberum decretum suæ voluntatis, cognovit res possibiles, quæ non potuerunt aliter se habere, ut mundum esse producibilem: & in scientiam liberam, quâ cognoscuntur res contingentes, sive quæ potuerunt aliter se habere, v. g. Judam peccare.

Ea divisio aliter exprimitur, in scientiam Simplicis intelligentiæ, quâ Deus cognovit res possibiles quasi abstrahendo ab earum existentia:

in ſcientiam Viſionis, quâ videt totam ſeriem rerum exiſtentium in quacunque temporis differentia: & in ſcientiam Mediam, quâ cognoſcit rem futuram ſub conditione contingenti, ſive quid homines & angeli facturi eſſent pro ſua libertate, ſi cum his vel illis circumſtantiis, in hoc vel illo rerum ordine collocarentur.

5. Ut hæc triplicis ſcientiæ diſtinctio clarius inhæreat: Primò concipiatur, Deum ab æterno, anteaquàm aliquid extra ſe producere ſtatuiſſet, in Mente ſua, tanquam in lucidiſſimo ſpeculo, complexum fuiſſe infinitos rerum ordines, quos ſi vellet, condere potuiſſet: Secundò, diſtinctè percepiſſe, quid in ſingulis ordinibus futurum eſſet ex libero hominum & angelorum arbitrio, ſi decerneret illos in his vel illis circumſtantiis actu producere: Tertiò, ex illis omnibus elegiſſe hunc ordinem rerum, qui à prima mundi creatione perſeverat, & continuâ ſerie deinceps decurret: Quartò, hac electione conſtitutâ, abſolutè & determinatè ex parte ſui actus vidiſſe omnia quæ in hoc ordine ex libero hominum & angelorum arbitrio fiunt; & præter hæc præſciviſſe univerſa, quæ in quavis hypotheſi futura eſſent: atque hæc ſub conditione tantum futura, alij per ſcientiam quam nuncupamus Mediam, alij aliter prænoſci contendunt, ut jam dicemus.

§. 2.

§. 2.

DE SCIENTIA MEDIA

Controversia Status, & origo breviter exponitur.

EXorta est controversia hæc in Scholis celeberrima de scientia media, præcipuè circa annum 1588. dum in lucem prodiit liber P. Ludovici Molinæ Societatis Jesu Theologi, Vlissipone in Lusitania, de Concordia Gratiæ. Sed & Opere nondum typis vulgato, ut in ipsis cunis præfocaretur; summo studio contendit ex Schola S. Thomæ Dominicus Bannez, aliique, à quibus doctrina de scientia media, & auxiliis, ad Tribunal S. Inquisitionis Lusitanicæ protracta est, & in multis vehementer accusata. Sed in hoc judicio, omni erroris suspicione liberata, robur potius quam detrimentum accepit. Instauratur tamen in Inquisitione Hispanica nova accusatio: ac primum Complutensis Universitas, jubente Illustrissimo Nuncio Cardinale Cajetano, & Senatu S. Inquisitionis, Molinæ Concordiam per annum integrum rigido examini sebiecit. Sed & hinc purior, robustiorque evasit, dum tandem primo Octobris anno 1596. Universitatis calculo declaratur, in Molinæ Concordia contineri sanam & Catholicam doctrinam, Scripturæ, Conciliis, Patribus, & Scholasticis consentaneam: uti testatur ipse Academiæ Rector in litteris Romam datis ad Cardinalem Pompeium Aragonium, quæ extant apud Paulum Leonardum p. 1. n. 36.

Itaque dum scientiæ mediæ per universam Hispa-

Hispaniam exagitatæ nihil detrimenti, multum verò incrementi, & gloriæ accederet, visum est illius impugnatoribus rem totam ad Romanæ Inquisitionis tribunal revocare, ac si ea nondum alibi satis ventilata fuisset. Sic enim ex fidis monumentis rem prodit Ripalda tom. 2. de ente supernat. *disp.* 113. *n.* 55. Asseclæ Dominici Bannez, non acquiescentes judicio Hispanorum, ad supremum Romanæ Inquisitionis tribunal appellarunt, missoque in sollicitationem causæ legato sui Ordinis, qui prolixum in doctrinam Molinæ Scriptum, Cardinali Alexandrino dicatum, obtulit. Cardinalis pro excutienda Molinæ doctrina Congregationem octo Theologorum à Clemente VIII. obtinuit, quibus postea duo alij accessêre. Sed cum hi ex Molinæ Concordia propositiones aliquas modò censurarent, modò easdem censurâ eximerent, placuit tandem Pontifici censuras aut sententias in privatis conventibus hactenus latas supprimere aut suspendere, & causam totam ad se revocare, solemni ritu coram se, & Cardinalibus, ac Judicibus disputandam à selectis Doctoribus tum Patrum Dominicanorum, tum Societatis Jesu, utriusque etiam Ordinis Generali assistente.

Inchoatæ itaque sunt die 28. Martij anno 1602. Romæ in litterario theatro, summâ orbis Christiani expectatione, celeberrimæ illæ inter utrumque Ordinem disputationes, quæ ingenti utrimque conatu protractæ fuerunt usque ad annum 1606. Hujus temporis decursu habitæ sunt Concertationes quadraginta septem, quarum triginta septem præsente Clemente VIII. celebratæ sunt; quo è vivis sublato, Paulus V. reliquis decem Disputationibus interfuit.

Tandem de rebus disputatis accuratè collecta est

est Judicum censura, & summo Pontifici tradita; qui, inquit Ripalda, conveniens cum solis Cardinalibus eam expendit, & de sententia juxta merita causæ ferenda contulit. Ac demum ipsâ die D. Augustino sacrâ 28. Augusti *1606*. majori meliorique Censorum parti adhærens, cum iisdem Cardinalibus pronunciavit, " Ut ,omnis doctrina Molinæ indemnis persisteret,& ,utriusque Familiæ sententia in Scholis Catho- ,licis tutò & impunè doceretur, donec aliud à ,Sancta Sede decernatur. Eâ tamen lege ut neu- ,tra pars alteram censuris carpat, injuriisve lacessat. Quæ Pontificis Sanctio utrique parti intimata est, & ulterior hujus causæ processio interdicta. Hoc Pauli Pontificis Decretum inter alios refert Spondanus ad annum *1606*. Et de eo plura notatu digna fusè tradit Petrus à S. Josepho, Paulus Leonardus, Ripalda, Henao, & Anatus de scientia media disp. 4. cap. 1. & in responsione ad fabulas Quæstionarii Tolosani. Scio quas tenebras his Actis offundere moliatur Xantes Mariales in sua Bibliotheca relect. 17: p. 459. & alibi, quas Apostolica authoritate dissipavit Innocentius X. in calce Decreti à se editi 23. Aprilis anno 1654.

Verùm mihi hoc loco consilium non est pluribus monumentis, quæ ad manum sunt, huic causæ præsidium adferre, sed tantum aliquam ejus notitiam delibare, in ordine ad alias Controversias, quæ hic, & alibi in hoc Opere tractantur.

§. 3.

Explicatur, & probatur necessitas scientiæ Mediæ.

Scientiam in Deo Mediam negant, ut dixi, ex professo Thomistæ, neque eam admittunt plerique Scotistæ; plures tamen Academiæ, ac Scholæ celebriores eam non excludunt, imo passim à viris doctrinâ eximiis, multis, magnisque encomiis celebratur, uti videre est apud P. Henao, & plures alios. Ut verò controversiæ decisio, ejusque probatio distinctius intelligatur.

Dico primò, Admittenda est in Deo scientia illa conditionalium, quam nos mediam vocamus, hoc est, novit Deus infallibili scientiâ non solum quid agere possint, sed etiam quid facturæ essent singulæ causæ liberæ, si locarentur in his vel illis circumstantiis ad actionem ponendam vel non ponendam conducentibus, & haberent omnia ad libere agendum requisita, quamvis etiam causæ illæ nunquam sint futuræ, vel certè nunquam in talibus circumstantiis constituendæ; cujus exempla dabimus assert. 2. de Tyriis & Ceilitis.

Scientiam hanc infallibilem de conditionatè futuris habere Deum saltem in suis decretis, de quibus infra, admittunt quoque recentiores Thomistæ: negarunt tamen illam absolutè nonnulli antiquiores, ut Ledesma, Cabrera, aliique, qui circa objecta sic conditionate futura agnoscebant tantum in Deo, scientiam conjecturalem: ac Ledesma quidem de scientia futur. conting. *disp. 2. differ. 2.* disertè asserit, posse quidem Deum iudicare quid foret verosimilius vel proba-

babilius in tali eventu, non tamen posse definitum judicium ferre, quod hoc esset aut erit, si illud fiat vel fieret.

Oportet igitur accuratè observare, controversiam celeberrimam inter Thomistas & authores Societatis non esse sitam in eo, An Deus certò cognoscat futura contingentia quæ nunquam erunt, sed tantum futura essent positâ hac vel illa conditione: in hac enim scientia Deo attribuenda plerique nobiscum conveniunt. Sed quæstio principalis est, An Deus cognoscat illa futura directè in seipsis, aut antecedenter ad sua decreta, ut docent authores Societatis, an verò in suis Decretis, quæ Thomistæ statuunt in Deo absoluta ex parte actus, & conditionata ex parte objecti circa omnes actiones liberas conditionatè futuras, quale est hoc decretum, Decerno ut si Petrus intret domum Caiphæ Christum neget; si respiciatur à Christo moveatur ad pænitentiam. Cum autem alij in hujusmodi decretis, cum prædeterminatione physica quibus nituntur, gravem ostendant difficultatem, ut consistant cum libertate actuum humanorum, quam beneficio scientiæ mediæ facilius expediunt; hinc illa scientia contra se, suosque Authores aliquem invidiæ fomitem ministravit.

Dico tamen secundò, Scientia media jam explicata fundamentum habet solidissimum tam in Scriptura, quàm in Ratione.

Probatur itaque primò, ex pluribus Scripturæ locis, ac præcipuè 1. Regum. c. 23. ubi Davidi Deum consulenti, An descenderet Saul in Urbem Ceilam, & an eo adveniente viri Ceilitæ Davidem Sauli tradituri essent. Respondit Deus, *Si manseris in Ceilam descendet Saul, & à Ceilitis in manus ejus tradêris.* Itaque prævidit Deus sub condi-

conditione futurum adventum Saulis, & traditionem Davidis, quæ nunquam absolutè consecuta est. Atqui Deus non habuit decretum quo voluit ut si David permaneret in urbe, Ceilitæ eum traderent. Ergo Deus illud prævidere debuit independenter à tali decreto per scientiam quam vocamus mediam. Minor probatur, Quia Deus non potest velle, aut decernere ut fiat malum, quale facturus erat Saul postulando sibi tradi, & Ceilitæ tradendo Davidem innocentem, aliàs enim Deus id decernendo se præberet authorem actus mali: nam eadem ratio quæ vetat Deum absolutè prædefinire actus peccaminosos, prohibet etiam eosdem decernere sub aliqua conditione.

Probatur idem ex verbis Christi Matthæi 11. *Si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in te, olim in cilicio & cinere pænitentiam egissent.* Ubi exprobrat Judæis quod pænitentiam non egerint, qualem facturi erant Tyrij & Sidonij, si Deus illis eadem miracula, eandemque gratiam præbuisset. Nullam autem vim habuisset ista exprobratio, sed potius frivola & iniqua foret, si necessarium esset, istiusmodi decretum ex parte actus absolutum, quo statuerit, Deus convertere Tyrios si Christus apud illos virtutes & miracula patrasset. Respondere enim Judæi Christo exprobranti meritò potuissent: *Quid mirum est convertendos Tyrios si vidissent illa miracula, & nos illis visis minimè converti? Quandoquidem Decretum habueris convertendi Tyrios si signa illa spectassent, pro nobis autem sub eadem conditione convertendis desit tale Decretum, quod tamen ad nostram conversionem est omnino necessarium.* Tantumdem enim illud est, ac si Judex captivum, quem clausum detinet, hortetur ut carcere egrediatur, & egredi cunctantem

hoc

hoc modo increpet, Si hoc dicerem socio captivo ille confestim exiret, habeo enim decretum, ubi hoc dicerem simul fores carceris illi reserandi, quod tibi facere non decrevi. Quis non videt viro prudenti, multò magis Christo, indignam esse istam increpationem, admissâ necessitate talis decreti.

Retorquet in nos istam Judæorum querelam in nuperis Thesibus Eximius P. Iansens, nec non Exim. P. Harney thesi 16. *Idem*, inquit, *in tua opinione dicerent* (Judæi) *ob negatam ipsis vocationem certò congruam*, qualis Tyriis concessa fuisset. At non ferit nos ista retorsio. Replicare enim isti querelæ in nostra sententia meritò potuit Christus, hoc modo: Vestra culpa factum est quod illa gratia sufficiens quâ nunc vocati estis, non fuerit prævisa certò congrua & efficax, qualis omnino esset, si velletis cum ea liberè converti & pænitere, quod in vestra situm est potestate. At non ita ab ipsorum libertate pendebat, quod Deus ab æterno non habuerit Decretum illud ex parte actus absolutum visis miraculis illos convertendi per media prædeterminantia, quale decretum ponunt in Deo respectu Tyriorum, si ea miracula ipsis proposita fuissent.

Porro ad eneruandam vim argumenti quod supra assumpsimus pro scientia media, novam subtilitatem commentus est Joannes Caramuel in sua Theol. Fundamentali *lib.* 1. *Thesi* 6. Statuit ille in Tyriis & Sidoniis piam affectionem erga miracula, & decretum actuale amplectendi Religionem quam viderent miraculis comprobatam: ex quo, inquit, per infallibilem consequentiam constare poterat, visis prodigiis, convertendos fuisse: pium autem affectum, & illud actuale Tyriorum decretum cognoscebat

Deus

Deus scientiâ visionis ; nihil igitur opus erat scientiâ mediâ.

Sed respondeo, machinam hanc imaginariam facile curruere , negando in Tyriis eo tempore exstitisse istud actuale decretum , quod nullo fundamento ab adversariis astruitur. Vel enim decretum illud publico Senatus, populique consensu conditum fuit, vel privato singulorum civium consilio conceptum. Si publico omnium consensu , incumbit adversariis ostendere , in quibus tabulis, aut monumentis decretum illud memoriæ proditum existat, nisi velint agnoscere, non Tyriorum decretum, sed suum esse commentum. Si autem asserant privato consilio singulorum animos miro consensu coaluisse in pium illud decretum capessendæ Religionis miraculis confirmatæ ; nemo non videt quam parum probabilis, multò minus infallibilis sit arcanus ille Tyriorum consensus : cum passim in Scripturis de Tyriorum dura cervice , & impietate extent plurima ; de pio autem ad veram Religionem affectu nihil uspiam scriptum reperiatur, præterquam in eorum libris qui hoc contra scientiam mediam argumentum recenter excogitarunt ; quod cum ostenderim probabili fundamento destitutum per se corruere, non est cur operosius expugnetur.

Aliam , sed non multò meliorem , evadendi viam tentarunt nuper aliqui , qui ad eundem Scripturæ locum respondent ; Tyrios præ Judæis minori affectu suis vitiis , & erroribus adhæsisse : potuit igitur Deus per visionem istius affectus infallibiliter scire, Tyrios non amplius erroribus adhæsuros fuisse , si eodem tempore fuissent fortius impulsi ad pænitentiam per gratiam & miracula, quibus conversi non sunt Ju-

dæi,

dæi,utpote suis vitiis & erroribus majori affectu alligati. Sufficiet ergo , absque scientia media , visio divina circa istam Tyriorum dispositionem olim actu existentem, ut inde certò cognoscat eorum pænitentiam sub conditione futuram.

Sed contra,Supponere videtur hæc responsio, minorem affectum in vitia , accedente majori impulsu gratiæ, necessariò succumbere , & voluntatem gratiæ tunc impellenti infallibili lege obsecundare : unde sequetur , pænitentiam sic prævisam non fore liberam, atque ita hanc responsionem impingere in doctrinam Jansenij de gratia victrici : parum enim referre videtur , sive major impulsus gratiæ necessariò victricis componatur cum minori affectu in vitia , sive cum minori inclinatione concupiscentiæ,modò voluntas sub illis constituta ex vi intrinseca & infallibili istius gratiæ ad actum pænitentiæ determinari debeat.

Quamquam & hæc objectio , in hypothesi quam supponit,eodem cum priori vitio laboret. Gratis enim assumitur Tyrios & Sydonios , homines insigniter impios , minori affectu suis vitiis adhæsisse, quam Judæos Bethsaidæ incolas , qui Dei notitiâ , & lege , & plurimis divinæ ultionis exemplis instructi erant , quibus poterat vehementior in vitia affectus non parum elidi. Et in hoc ipso consistere videtur vis exprobrationis divinæ, quod cum Tyrij & Sidonij infideles majorem haberent obicem conversionis, facilius tamen per eadem miracula , eandemque gratiam liberum voluntatis arbitrium ad pænitentiam inflexissent.

Quod si adhuc de Tyriorum moderatiori in vitia affectu benignius hic sentiendum esse contendas, cogeris etiam ad Sodomitas idem patrocinium

cinium extendere. Nam in eodem contextu de Capharnao Judæorum urbe continuò ſubjungitur; *Si in Sodomis factæ fuiſſent virtutes quæ in te, forte manſiſſent uſque in hodiernum diem*, nempe per ſecuturam converſionem & pænitentiam. An ergo cognovit Chriſtus ſcientiâ viſionis Sodomitas minori affectu ferri in ſua vitia, quam Judæi Capharnaitæ ſuis erroribus adhærerent? At contra, ipſa Scriptura diſertè teſtatur *Geneſis* 13. Sodomitas fuiſſe *homines peſſimos*, & in ſuis vitiis ad extremum induratos: & tamen horum pænitentia conditionata præ Capharnaitis à Chriſto cognita, & prænunciata fuit, non utique ex minori in vitia affectu, qui ultricibus è cælo flammis ac ſulphure cohibendus erat; ſed ex ipſa libera, ac laudabili voluntatis ad pænitendum determinatione ſub conditione futura, & per ſcientiam mediam prævisa. Neque video quorſum, ob expoſitionem tam parum ſolidam, aliqui ſcientiæ mediæ patroni judicaverint hunc Scripturæ locum non ſatis illi patrocinari.

Probatur ſecundò aſſertio, ex Ratione, quâ ſimul ſcientiæ mediæ ſingularis uſus, ac neceſſitas declaratur. Quia ad ſaluandam libertatem & meritum noſtrorum actuum neceſſe eſt dicere, omnes gratias quæ ad actum eliciendum proximè conducunt eſſe indifferentes, ſic ut voluntas illis habitis poſſit ſeipſam determinare ſive ad agendum, ſive ad non agendum; actio enim ad quam voluntas non à ſe, ſed ab alio principio determinatur, non poteſt eſſe voluntati libera, aut meritoria. Et tamen ex altera parte neceſſe eſt aſſerere, aliquas gratias ſic dari à Deo ut infallibiliter inferant actum voluntatis creatæ, cum non poſſit Deus homines certò deſtinare ad merita gloriæ æternæ, niſi per gratias quas

novit

novit fore efficaces. Hæc autem duo optimè conciliantur per scientiam mediam, & non ita per viam cui alij insistunt. Nam posito quod Deus istâ scientiâ videat, Si Petrus in talibus circumstantiis habeat hanc gratiam eliciet actum amoris Dei, potest decernere Petro dare in talibus circumstantiis illam gratiam: atque ita decernet gratiam quæ infallibiliter inferet effectum, liberè tamen ponendum, ex determinatione libera Petri per scientiam mediam prævisâ. At verò absque ista scientia non ita apparet, quâ ratione possit dicta efficacia gratiæ à Deo dandæ cum libertate voluntatis conciliari. Debebit enim illa efficax & infallibilis connexio gratiæ cum actu provenire, vel ex ipsa natura & entitate gratiæ, per se determinantis, & sic non relinquet voluntatem proximè indifferentem ut possit seipsam determinare: vel certè ponet aliud quo proximè determinetur in præjudicium libertatis. Quæ difficultas plures etiam ante Jansenium, in eum errorem impulit, ut absolutè negarent ad libertatem requiri illam voluntatis indifferentiam. Hunc nos scopulum existimamus aptissimè declinari per usum scientiæ mediæ jam expositum, alij aliter, quorum varias & probabilès de hoc puncto sententias dabimus infra in Controversia 7.

§. 4.

Dissolvuntur breviter variorum Argumenta contra scientiam Mediam.

OBiiciunt primò, Scientiam mediam auferre Deo rationem primæ causæ, & primi liberi. Absit

Absit tantum nefas à Scientia illa minimè noxia. Probant tamen, Quia supponit liberam determinationem voluntatis creatæ conditionatè futuram, ante omne decretum actuale, & determinatum voluntatis divinæ. Esto: Quid inde piaculi, quod Causa prima considerata in statu conditionato nihil actu agat, ubi actu nihil agitur. Sic enim in simili forma argumentor, & ostendo ex illa objectione sequi, Scientiam etiam simplicis intelligentiæ auferre à Deo rationem primæ causæ, & primi liberi: Deus ut cognoscens per scientiam simplicis intelligentiæ objectum in statu possibilitatis v. g. actum creaturæ possibilem, nullum de eo objecto habet actuale decretum: ergo Deus ut sic cognoscens non est prima causa, aut primum liberum, Si claudicat hæc sequela, vacillat & ista; Deus per scientiam mediam cognoscens objectum in statu conditionato nullum de eo habet actuale decretum: Ergo Deus ut sic cognoscens non est prima causa, aut primum liberum. En utrobique error idem se manifestat, quod nempe exigatur in statu non absoluto divina libertas absolutè exercita. Debet igitur hic primum liberum sive primum determinans sumi proportionatè ad statum in quo objectum consideratur, hoc est, in statu possibilitatis, Deus est primum liberum sive determinans, non actu, sed possibiliter: in statu conditionato Deus est primum liberum non actu, sed conditionatè, sive, esset primum agens liberè si conditio poneretur: in statu autem absoluto Deus est primum liberum actu & absolutè. Cum ergo pro illo triplici statu, in quo res eadē considerari potest, Deus sit primū agens & primum liberum, nullo prorsus modo per scientiam mediam excluditur à ratio-

ne primi agentis, liberi, determinantis. Nec impedit illa quo minus omne agens,& liberũ creatũ à Deo volente & decernente accipiat & ipſam potentiam eligendi,& totum actum electionis,relativè ad ſtatum poſſibilem , conditionatum,aut actualẽ,in quo res à mente noſtra conſideratur exiſtere, Hoc ſi ritè attenderetur,multum difficultatis , & contentionis evaneſceret.

Obiicies tamen Secundò : Scientia media lædit in hoc libertatem divinam , quod non proponat Deo objectum ſuum cum indifferentia ad exiſtendum, vel non exiſtendum , ſed exhibeat determinatè futurum , ſi ponantur certæ circumſtantiæ , quaſi præveniendo determinationem divinam.

Reſpondeo negando aſſumptum : & iterum moneo, fruſtra obiici læſionem aut impedimentum libertatis in ſtatu conditionato,ubi non datur locus libertati exercendæ, quæ tantum actu exerceri poteſt in ſtatu abſoluto. Cæterum non proponit ſcientia media actum voluntatis humanæ futurum ſine dicta indifferentia , niſi ex hypotheſi quod Deus liberè vellet ſuam gratiam, & concurſum, & reliquas conditiones præbere, cum quibus prævidetur connectenda actio voluntatis humanæ , adeòque actus conditionatò prævisus per ſcientiam mediam, ſupponit etiam conditionatum exercitium libertatis divinæ , ſive, quod hoc exercitium actu eſſet,ſi actura foret voluntas creata. Non enim concipitur hæc actura,niſi ſupponantur ad futura omnia ex parte Dei ad agendum requiſita.

Obiicies tertiò : Cum ſcientia media non conſiſtit libertas voluntatis creatæ : Poſito enim auxilio divino, & ſcientia mediâ quâ Deus novit , ſi detur hoc auxilium in his circumſtantiis

habiturum effectum, non potest non sequi consensus voluntatis creatæ.

Respondeo, Si ita noxia est libertati humanæ scientia media auxilii indifferentis, væ prævisioni prædeterminationis physicæ, actum per se infallibiliter inferentis. Nihilominus, admittunt adversarii Deum prævidere, si ponatur prædeterminatio physica, voluntatem liberè consensuram: Si ergo scientia conditionata futuræ prædeterminationis, non tollit libertatem voluntatis humanæ, quomodo eam tollet scientia conditionata auxilii indifferentis, quod ex parte sua voluntatem indeterminatam relinquit.

Ad rationem itaque allatam in forma dico: Posito auxilio divino, & ista scientiâ mediâ, non potest non sequi consensus voluntatis humanæ, necessitate aliqua simpliciter antecedente istum consensum, nego; necessitate aliqua consequente & præsupponente liberum exercitium voluntatis, concedo; hæc autem præscientia non potest tollere illam libertatem cujus exercitium à præscientia non pendet, sed potius illa præscientia dependet à determinatione conditionata & libera ipsius voluntatis. Per scientiam itaque mediam ideo solum novit Deus Petrum consensurum, si ponatur in his circumstantiis, quia reipsâ in illis constitutus ad consensum liberè se resolueret. Nulla igitur hic est necessitas nisi merè consequens ex hypothesi liberæ determinationis voluntatis humanæ, cum absolutè fuerit in potestate Petri efficere ut Deus hanc scientiam non haberet, sed contrariam de negatione consensus, si nempe Petrus in illis circumstantiis positus nollet consentire.

Quinimo si voluntas esset instructa gratiâ, & concursu Dei, & aliis ad agendum proximè requisitis,

quisitis, eodem modo actum eliceret etiamsi scientia illa à Deo penitus abesset. Ista enim præscientia conditionata, quæ in actum nullo modo influit, non requiritur ad hoc ut voluntas possit agere; uti aliqui præposterè concipiunt, sed ut Deus in decernendo actu libero creaturæ procedat providè, & non cæco modo, per auxilia & media indifferentia, cum quibus non potest cognosci conjungendum esse effectum, nisi id exploretur beneficio scientiæ mediæ; sine qua in obtinendo efficaciter actu libero, dirigendæ essent à Deo suæ gratiæ eventu incerto: sicut ab homine emittuntur in scopum plures sagittæ, de quibus incertus est an hac, an aliâ scopus attingetur, cum singulæ ad hoc sint indifferentes, & possint à scopo aberrare.

Instabis, Etsi admitteretur scientia media esse posterior consensu voluntatis creatæ ut conditionatè futuro, est tamen illa prior eodem consensu in statu absoluto, sive ut est absolutè futurus, & stante illa præscientiâ necessariò sequetur: Ergo scientia media aufert libertatem istius consensus ut est absolutè futurus.

Respondeo distinguendo antecedens: Scientia media est prior consensu absolutè futuro aliquâ prioritate rationis, in quantum dirigit Deum ut actum futurum absolutè decernat, concedo antecedens: Est prior consensu absolutè futuro aliquâ prioritate naturæ, per modum causæ influentis, nego antecedens. Tantum enim requiritur illa scientia in Deo, ut cognoscatur consensus ille positis mediis indifferentibus infallibiliter securturus, non verô ut illa in actum influat. Quinimo positis ceteris prærequisitis actus ille non minus eliceretur, etiamsi scientia media abesset, ut supra ostendi, uti &

ipſam ſcientiam mediam potius dependere à libero exercitio hujus actus ſub conditione futuri.

Quomodo verò univerſim ſcientia media, aut alia, quæ ſic præcedunt actum liberum ut ab ipſo libero actus exercitio dependeant, nullo modo officiant libertati, clarius eluceſcet ex ſimilitudine Umbræ, quæ Corpus noſtrum antecedit quando ſol nobis à tergo obvertitur. Nihil enim ambulantis libertati obeſt illa umbra neceſſariò antecedens, cum illâ non obſtante poſſit homo pro ſuo arbitrio huc, vel illuc ambulare, & efficere ut hæc, vel illa umbra præcedat, quamvis ex hypotheſi quod ſtet ad ſolem retro lucentem debeat aliqua umbra hominem antecedere. Eſt autem rerum futuritio quaſi quædam umbra intelligibilis, quæ licet, intervallo temporum, rerum futurarum exiſtentiam antecedat, ab hac tamen futura exiſtentia, tota illa antecedens futuritio dependet. Non poteſt igitur illa futuritio aut prænotio rerum futurarum libertati præjudicare, etiamſi res quæ eſt, vel eſſet futura, per ſuam futuritionem antecedentem ſeipſam quodammodò objectivè antevertat, uti umbra quaſi quid idem cum corpore, ipſum corpus antecedit. Quæ ſimilitudo facilius accommodabitur rebus quæ tantum ſub conditione eſſent futuræ, ſi more Mathematicorum conſideremus aſtrorum umbras ſive eclypſes, quæ poſt viginti millia annorum eſſent futuræ, quamvis forte mundus tam diu non ſtabit; adeoque eclypſes illæ nunquam ſint futuræ, habent tamen nunc ſuam futuritionem in mente Mathematicorum. Sic etiam futuritio conditionata non cauſatur ab ullo quod actu eſt, vel erit, ſed ab eo quod eſſet ſi conditio poneretur.

Et

Et per hanc similitudinem aptè explicari potest, quo pacto omnis Dei præscientia, prædefinitio, prædestinatio, reprobatio, quamvis fuerint ab æterno, non tollant hominis libertatem, sed à nostro arbitrio benè, vel malè operante dependeant, quod ægrè capiunt rudiores.

Obiicies quartò: Usus ille scientiæ mediæ favere videtur errori Semipelagianorum. Si enim Deus in distribuenda gratia dirigatur per scientiam illam conditionalem, sequetur opera conditionatè ponenda esse causam cur Deus hanc gratiam homini largiatur, in hoc autem errarunt Semipelagiani.

Respondeo negando assumptum: Ad argumenti sequelam dico, opera conditionatè ponenda, etsi sint certo modo causa finalis, ad quæ obtinenda conceditur gratia, non esse tamen opera illa causam meritoriam, aut impetratoriam gratiæ, sic ut illa nondum existentia gratiam sibi à Deo tanquam præmium concedi postulent; hoc autem contendebant Semipelagiani. Cum enim vellent omnem Dei gratiam homini dari ob merita ejus naturalia prævisa, & sæpè non reperirent merita absolutè futura, recurrebant ad merita, sive bona opera conditionatè ponenda; sic ut assererent ex duobus infantibus morituris uni prædestinari Baptismum, & alteri negari, eò quod Deus prævideret, si supervixissent, unum benè acturum, alterum malè: item uni adulto, non alteri, fidem prædicari, eo quod Deus præsciriret hunc, non illum, crediturum si fides illis annuncietur. Ista autem doctrina etiam apud defensores scientiæ mediæ prorsus erronea est, cum certum sit nullum opus, nisi obsolutè existens, præmium aut pœnam mereri: imo constet multos præmaturè mori ac

salvari; qui si diutius vixissent, in multa demerita, & peccata incidissent, juxta illud Sapientiæ 4. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus:* quem proinde locum sibi adversum, teste S. Augustino lib. de prædest. Sanctorum cap. 14. Semipelagiani repellebant, tamquam è libro non canonico citatum. Causa itaque motiva cur Deus det alicui gratiam quam prævidet fore efficacem, potius quam merè sufficientem, est ipsa Dei bonitas, quam non tenetur in omnes æqualiter exercere: præscientia autem conditionalium proponit Deo opus bonum conditionatè futurum, uti dixi, non ut causam meritoriam gratiæ efficacis; sed tantum ut causam finalem, quæ non movet actu existens instar meriti, sed per modum objecti futuri, & per media procurandi, juxta illud D. Thomæ *quæst.* 23. *art.* 5. *ad primum.* Usus gratiæ præscitus non est ratio collationis gratiæ, nisi secundum rationem causæ finalis.

Obiicies quintò: S. Augustinus agens contra Semipelagianos, scientiam mediam non agnoscebat. Nam teste Prospero in epist. ad S. Augustinum, Semipelagiani credebant ab Augustino sub nomine prædestinationis, fatalem quandam induci necessitatem. Atqui istius necessitatis nulla poterat esse apparentia, si prædestinetur gratia indifferens, quæ per scientiam conditionalium certò cognoscitur consensum voluntatis liberè obtentura. Ergo D. Augustinus illam scientiam non agnoscebat.

Respondeo, Etsi S. Augustinus in statuenda prædestinatione usus fuisset scientiâ mediâ, potuisse nihilominus Semipelagianis videri, etiam cum illa, non satis salvari hominis libertatem: sicut etiamnum multi contendunt per prædefi-

nitionem nixam scientiæ mediæ creaturæ libertatem everti, uti supra vidimus in objectione quarta: quamvis è contra alij existiment eâ positâ nullum esse evertendæ libertatis periculum.

De cetero, notam fuisse S. Augustino, aliisque Patribus scientiam illam conditionalium, patet vel eo, quod noverint ex Scripturis Deum præscivisse, quid acturi fuerint Ceilitæ si David apud eos mansisset; & quid visis Christi miraculis fecissent Tyrij & Sidonij, de quibus supra. Atqui S. Augustinus & Patres non agnoverunt de actionibus istis sub conditione futuris decreta conditionata quæ ponunt Thomistæ, sæpe enim disertè docet S. Augustinus, non omnium rerum, quarum est in Deo præscientia, earum etiam esse prædestinationem, sive decretum, sed prædestinationem esse de rebus bonis tantum, præscientiam etiam de malis. Ergo debet S. Augustinus cum aliis Patribus, ad præscientiam istarum actionum, maximè malarum, scientiam mediam agnovisse.

His breviter dissolutis, non parum subit admirari, argumenta ista ab adversariis jactari, tanquam tela scientiæ mediæ, ac Molinistis fatalia, cum tamen ex iis præcipua facile possint unico verbo infringi, & in suos Authores retorqueri, ut jam ostendo.

Jactant imprimis S. Augustinum in concilianda gratia cum libertate nomen scientiæ mediæ nunquam usurpasse. Sed ne hoc prolixè disputetur, ita sit, quid inde? Nuspiam gratiæ per se determinantis, nuspiam physicæ prædeterminationis, nuspiam istius decreti ex parte actus absoluti &c. nomen disertè expressit. An ideo agnosces hæc quoque penitus repudianda tanquam S. Augustino ignota? Nihil igitur hinc in scien-

tiam mediam potius quam in adversariorum doctrinam invidiæ redundat.

At urgent alij D. Augustinum scientiam mediam in Semipelagianis diserte reprobasse. Sed contra: Si Scientiam hanc ne quidem de rovit, quo pacto eam disertè reprobavit? Dico igitur S. Augustinum scientiam in Deo mediam nunquam repudiasse, admitto tamen quandoque malum ejus usum in Semipelagianis reprehendisse. Verùm quid inde conficies? An non potest rei optimæ abusus esse pessimus? Si hac tempestate Calvinistæ gratiâ per se prædeterminante sic abutantur, ut perperam doceant per eam humanæ voluntati necessitatem inferri, an ideo admittes gratiam illam esse Calvinianam, & è Scholis relegandam?

Sed inquies, Semipelagiani olim aiebant, aliquos infantes præ aliis ante mortem Baptizari, & quosdam adultos præ aliis ad Fidem efficaciter vocari, quia nempe Deus per scientiam mediam prævidit illos postea si superviverent fidem liberè amplexuros; quod ab Augustino & Ecclesia universa meritò damnatum fuit.

Resp. Semipelagianos in eo damnatos esse, quod dicerent opera bona ex viribus naturæ, & tantum conditionatè futura, vim habere meriti, & ad salutem conducere, non quod assererent ea opera à Deo sub conditione fuisse prævisa.

Hoc si neges, & porro contendas, illorum errorem in hac præscientia situm fuisse, Vide ne teipsum non minus quam tuos Adversarios incautè impugnes. Nam & ipse saltem in decretis conditionatis præscientiam de omni objecto etiam sub conditione futuro in Deo admittis; & tamen ex præscientia sic habita sequetur vim meriti absolutam competere operibus ut conditionatè

ditionatè futuris, si id ex vi scientiæ mediæ sequi debeat: Parum enim refert sive Deus in decretis, sive per scientiam mediam opera illa præcognoscat, ad hoc ut rationem meriti obtineant, in quo illis attribuendo hæretici illi meritò damnati fuêre. Atque ita ut alios in Pelagianum illud pelagus demergas, teipsum in eandem ruinam incautè præcipitas.

Sunt & alij, qui scientiæ mediæ patronis obiiciunt, quod velint esse primi istius scientiæ authores, cùm tamen ea sit antiqua, & pridem cognita: at contra alij ex adversariis eam novitatis insimulant. Nec desunt alij qui scientiam mediam penitus abstrusam, & inconceptibilem esse affirmant: alij verò eam ut nimis apertam, & facilem gratiæ & libertatis conciliatricem accusant, cùm mysterium hoc maximè reconditum esse omnes agnoscant. Hæ accusationes dum se mutuò interimunt, nostrâ responsione non egent.

Stant autem pro hac Scientia, præter Authores Societatis, variæ Academiæ, ac Doctores celeberrimi. Pro eâdem apud Henaum & Philalethem cap. 3. §. 3. à pag. 17. Ex Archiepiscopis enumerantur Hugo Cavellus, Antonius Peres, Augustinus Antolinus, Gasper Nemius Duaci olim Professor: Ex Episcopis Malderus, Mascarenius, Dietalepius, Manriquez, Abelli, Crespi, Joannes Strienus, Levinus Torrentius, S. Franciscus Salesius novum Ecclesiæ tam sanctitate quàm doctrinâ columen & ornamentum. Ex quibus discernet idoneus Lector hanc Scientiam, & quæ illi innituntur dogmata, inter sanæ, solidæque doctrinæ articulos liberè recipiendam, etsi contra eam à pluribus more scholastico disputetur, uti fit in Controversia sequenti.

CONTROVERSIA SECUNDA

An detur Prædeterminatio physica à Deo ad omnes actiones creaturarum.

§. I.

Status & Historia hujus Controversiæ.

POst Disputationes coram summo Pontificè institutas à Patribus Dominicanis contra scientiam mediam & affines Controversias, rogarunt impensè Patres Societatis, ut sibi quoque liceret contra Prædeterminationem physicam, præsertim in meteria de gratia, sua argumenta depromere. Itaque de illa coram Paulo V. habitæ sunt à P. Bastida octo disputationes, quæ durarunt usque ad diem 22. Februarij anni 1606. in quibus contendebat gratiam quæ est efficax in actu primo, non esse talem ex sua physica entitate, sic ut eâ positâ in voluntate, implicet contradictionem ex vi illius gratiæ non sequi voluntatis consensum: idque ex quatuor potissimum principiis concludebat, Primò, ex testimoniis Scripturæ Sacræ: 2. ex definitionibus Conciliorum Tridentini, Arausicani, & Senonensis: 3. ex doctrina S. Augustini, & aliis Ecclesiæ Patribus: 4. ex consensione quam conabatur ostendere inter hanc, & doctrinam Calvini, non enim videbatur adhuc eo tempore in hoc conatu nimium excedere, cum paulò ante ab adversariis, prolixis parallelis, doctrina Molinæ, cum Pelagij institutis collata fuisset. Omnibus

bus absolutis talis fuit Pontificis sententia, qualem de scientia media in §. 2. supra retulimus.

Status itaque hujus celeberrimæ Controversiæ de Prædeterminatione physica genericè sumpta hic est. An ut creatura agat, necessariò prærequiratur prædeterminatio physica, quæ sit prævia aliqua motio ad singulas actiones à Deo producta in causa secunda, per quam applicetur, & determinetur ad agendum.

Prima sententia propria est Thomistarum, quæ asserit, præter Concursum concomitantem, quem ponimus, causæ primæ cum secunda, necessariam esse motionem illam antecedentem, quâ positâ creatura debeat agere, & quâ non positâ nequeat operari, sive sit agens necessarium, sive liberum.

Disconveniunt tamen inter se Thomistæ in assignanda Entitate in qua præcisè consistat illa præmotio. Primò, Bannez Caprera, aliique apud Ruiz de volunt. Dei disp. 46. sect. 1. volunt esse qualitatem physicam & fluentem à Deo causis Secundis impressam, & per modum partialis principij prius naturâ complentem actionem creaturæ; & sic dicendum est hanc præmotionem se tenere ex parte actus primi.

Secundò, docet Nazarius, & Capezudo, esse ipsam actionem creaturæ prout illa procedit à Deo ut causa determinante, & simul à creatura ut causa determinata; & juxta hanc expositionem, prædeterminatio videretur se tenere ex parte actus Secundi. Alij recentius aiunt, illam consistere in applicatione omnium prærequisitorum ad actum secundum, sive ad actionem necessariò ponendam.

Tertiò, Alvarez & Zumel tradunt prædeterminationem esse aliquid neque spectans ad ac-

tum primum, neque ad actum ſecundum, ſed inter utrumque aliquid medium de utroque extremo aliquid participans, quam motionem virtualem nuncupant. Sed iſta entitas media nullâ poteſt ratione fulciri; per hoc enim omnino corruit, quod neque D. Thomas, neque alij Theologi dividentes adæquatè actum in primum & ſecundum, talis actus medij unquam meminerint. Quodque per ſe inexplicabile videatur, aliquam rem abſolutè exiſtere, & ſimul de actu primo aliquid participare.

Secunda opinio eſt Scotiſtarum, negantium creaturas applicari ad agendum per ullam hujuſmodi entitatem illis intrinſecè inditam, aſſerunt tamen illas per decretum Dei extrinſecum, abſolutum, & efficax ad agendum applicari ac determinari. In hoc igitur à Thomiſtis tantum diſcrepare videntur, quod hi doceant præviam creaturæ applicationem fieri per aliquid cauſæ creatæ intrinſecum, Scotiſtæ verò per aliquid extrinſecum. Sed neque ſic prioris ſententiæ difficultates ſatis evitant, neque deſunt propriæ quas inſuper incurrunt.

Tertia opinio prioribus oppoſita, & Scholæ Societatis univerſæ propria, reiicit omnem iſtiuſmodi prædeterminationem phyſicam: negatque applicationem cauſæ ſecundæ ad agendum aliam eſſe neceſſariam, quam ut Deus in actu primo paratus ſit ſuum illi concurſum præſtare ad agendum, & creaturâ ſeipſam determinante, Deus ſimul per eandem actionem cum illa operetur: quod ex dicendis magis exponetur.

§. 2. *Oſten-*

§. 2.

Ostenditur Prædeterminationem Physicam non esse admittendam ad causas sive necessarias, sive liberas.

DIco primò, Ad actiones causæ necessariæ superflua est omnis physica prædetermina-tio.

Probatur. Ideo ab aliis requiritur illa prædeterminatio, ut causa creata per illam determinetur ad agendum. Sed causa necessaria per naturam & entitatem suam est sufficienter determinata ad agendum positis omnibus ad actionem prærequisitis ex parte creaturæ, & decreto præbendi concursum concomitantem ex parte Dei, absque alio determinante, aut applicante. Ergo illa prædeterminatio in causis necessariis est omnino superflua.

Neque dicas, ad hoc requiri præmotionem divinam ut potentia creata, per se incompleta & insufficiens, à causa prima compleatur & applicetur ad agendum, sicut instrumenta debent præmoveri & applicari à causa principali.

Nam contra, causa necessaria posita cum omnibus prærequisitis, & concursu Dei sibi oblato, per seipsam ita est completa ad agendum, ut nequeat actionem omittere; ideo enim causa illa dicitur necessaria, quia ad unum est determinata sine potentia ad oppositum: ergo illa sic constituta non requirit aliunde ad agendum applicari. Neque verum est quod creaturæ se habeant sicut instrumenta illa quibus nulla inest virtus operandi, ideòque debent ab artifice præ-

moveri:

noveri: habent enim causæ creatæ virtutem intrinsecam à Deo sibi inditam respectu effectuum ad quos ex sua natura ordinantur; non enim admittent adversarij illas merè passivè, & mortuo modo ad agendum admoveri, sicut in instrumentis propriè dictis fieri solet.

At, inquies, cum Philosopho 2. *Physic. textu* 33. Omne quod movetur ab alio movetur. Sed non ab alio quam à Deo: ergo prærequiritur præmotio divina ad omnem actionem creaturæ.

Respondeo negando consequentiam. Non enim dicit omne quod movetur ab alio præmoveri, sed simpliciter moveri. Sufficienter autem quælibet causa movetur à Deo, Primò, per hoc quod simul concurrat coefficiendo cum ea quamlibet illius actionem, quam sine divino concursu non posset sola exercere: Secundò, præbendo creaturæ præviam virtutem effectiva omnis operationis ac motionis, quâ ratione omnis actio & motio creaturæ, à Deo tanquam prima illius causa procedit. Quo etiam sensu alibi dicit Aristoteles, elementa moveri à generante, ex eo tantum quod à causa quæ generat, sive inducit formam elementi, indita sit elemento vis naturalis quâ per se sursum aut deorsum moveatur, generante etiam absente, & nullum motum actu imprimente. Adde, non paucos dictum Aristotelis sic legere; Omne quod movetur ab *aliquo* movetur; nempe vel ab alio, vel à seipso.

Dico secundò: In agentibus liberis prædeterminatio physica non videtur ullo modo posse consistere cum libertate actus prædeterminati.

Probatur: Potentia libera est quæ positis omnibus ad agendum immediatè prærequisitis potest

test agere & non agere; uti constat & lumine rationis, & consensu communi, etiam in Schola Doctoris Angelici. Atqui positâ prædeterminatione voluntas non potest agere & non agere, sed debet infallibiliter id agere ad quod determinata est, sine potentia hic & nunc expedita ad oppositum. Ergo prædeterminatio physica non potest consistere cum libertate.

Minor probatur: Quia, omnis suppositio antecedens immediatè actum, independens à voluntate; & actum infallibiliter inferens, tollit potentiam liberam agendi & non agendi; determinat enim præcisè ad actionem, sic ut stante illâ suppositione impossibile sit voluntati actum omittere. Ex hoc enim capite necessarius est amor beatificus, aut quicunque actus voluntatis qui ex necessitate elicitur. Atqui prædeterminatio physica est talis suppositio immediatè antecedens, & independens infallibiliter inferens actum voluntatis; in hoc enim plerumque Thomistæ conveniunt. Ergo positâ & stante prædeterminatione non manet voluntati potentia agendi & non agendi, adeoque necessariò præjudicat libertati actus prædeterminati.

Confirmatur nostra probatio: Gratia efficax non consisteret cum libertate si ita per se determinaret voluntatem ad eliciendum actum bonum, ut positâ gratiâ impossibile foret non sequi consensum voluntatis. Ergo neque prædeterminatio physica consistet cum libertate, cum eâ positâ impossibile sit non sequi actum prædeterminatum. Antecedens patet ex Tridentino *sess. 6. can. 4.* asserente hominem posse dissentire gratiæ si velit: item, hominem posse abiicere gratiam si velit: quia censebat aliàs efficaciam gratiæ non stare cum libertate.

Respondent primò Thomistæ, ad minorem nostri argumenti cum distinctione, & dicunt, positâ prædeterminatione voluntatem posse agere & non agere, in sensu diviso, id est considerando voluntatem per se, & ut est potentia divisa ab actuali prædeterminatione, etsi nequeat non agere, in sensu composito, hoc est, componendo voluntatem cum actu prædeterminato, quem non potest non elicere ex hypothesi quod illum actu eliciat; quam dicunt esse necessitatem merè consequentem: atque ita aiunt intelligendam esse definitionem potentiæ liberæ, ut sufficiat posse agere vel non agere in sensu diviso: quo etiam modo aliqui conantur explicare sensum Tridentini. At contra: Non habet voluntas in casu potentiam non agendi in sensu diviso; quia stante prædeterminatione non habet potentiam ponendi istum sensum, sive carendi actuali exercitio actus prædeterminati, quod probo, non ponitur actu sensus divisus nisi ab eo qui potest auferre prædeterminationem, atqui in voluntatis potestate non est auferre aut excutere prædeterminationem, quæ à Deo solo voluntati imprimitur: ergo non est in potestate voluntatis ponere sensum divisum: ergo nec in sensu diviso actum omittere.

Respondent secundò, Positâ prædeterminatione, cum potentia ad agendum, remanet etiam potentia ad non agendum, quia saltem permanet ipsa voluntas per omnia naturæ suæ relicta, quæ etiam est potentia ad non agendum.

Sed contra: Remanet quidem potentia ad non agendum remota, & per prædeterminationem impedita, concedo: remanet potentia proxima & expedita nego: voluntas enim prædeterminata ad agendum est tantum potentia

remota

remota & impedita ad non agendum; non sufficit autem potentia remota & impedita, quia sic voluntas hic & nunc non habet in potestate sua actum & non actum.

Quinimò in eadem forma conficiam actum voluntatis quacunque necessitate elicitum, semper remanere liberum, sic enim argumentor: Positâ per Deum quâcunque voluntatis necessitate, semper remanet voluntas in se & essentialiter potentia libera, ergo positâ quâcunque necessitate actus voluntatis erit liber. Consequens est apertè falsum, ergo & istud ex quo sequitur.

Respondent tertiò, Ad libertatem non simpliciter requiri immediatam indifferentiam voluntatis, sed etiam indifferentiam judicij, sive cognitionem proponentem objectum sub aliqua ratione boni, & sub aliqua ratione mali, quam vocat Alvares indifferentiam objectivam, quâ stante aiunt impossibile esse necessitati voluntatem, & illius tantum defectu amorem beatificum esse necessarium.

At contra: Libertas in eo consistit, quod positis omnibus ad agendum prærequisitis possit voluntas agere & non agere: Atqui posito illo judicio indifferenti, & supposita prædeterminatione, non potest voluntas non agere; ergo ad libertatem non sufficit tale judicium: probatur consequantia: Non potest sufficere indifferentia judicij quando aliunde habetur causa necessitatis, qualis hic est vis ineluctabilis physicæ prædeterminationis: sic enim satis non foret, intellectui inesse judicium indifferens, si illo stante Deus negaret voluntati concursum ad amorem objecti indifferenter cogniti, illo enim judicio non obstante omissio amoris esset absolutè

lutè necessaria. Denique fatendum est gratiam non adimere intellectui judicium indifferent; & tamen si voluntas non possit reiicere gratiam, eam necessitaretur ad consensum, ut definivit Tridentinum contra Lutherum, qui docebat ex necessitate voluntatem gratiæ obsecundare. Sed neque Lutherus, neque Calvinus cognitionem objecti indifferentem sustulerunt, & tamen damnati sunt, eo quod docerent voluntatem per gratiam necessitari.

Respondent quartò, maximè Recentiores. Prædeterminationem non esse suppositionem antecedentem, sed esse ipsam actionem creaturæ, prout est simul à Deo, juxta tertiam expositionem supra in §. 1. sive esse applicationem omnium prærequisitorum ad actionem creaturæ. Ergo, inquiunt, prædeterminatio spectabit ad actum secundum; ergo creatura ex parte actus primi erit potens agere & non agere.

Contra: illo etiam posito, determinatio ad illam actionem orietur à solo Deo, ergo non erit in potestate voluntatis creatæ illam non ponere, cum penes illam non maneat determinatio ad agendum vel non agendum, ergo respectu voluntatis creatæ actus secundus non erit liber. Imo ex parte actus primi dabitur adhuc aliquid quo posito necessariò ponitur actio, nempe prædefinitio, seu decretum efficax ponendi istam prædeterminationem, cum quo stare nequit non actio, nam ad decretum necessariò sequitur prædeterminatio, & ad prædeterminationem actio. Denique sive statuas prædeterminationem esse talem actionem creaturæ, sive talem applicationem, quæro, an illa sit causa cur agat creatura? Id certè non negabis, nisi à communi recedas: at causa tenet se ex parte actus

actus primi : Ergo frustra ad causam secundam, aut istam applicationem recurris.

Sed postremò dices : voluntas potest seipsam determinare ad agendum salvâ libertate : ergo similiter Deus poterit suâ præmotione illam determinare illæsâ libertate; habet enim Deus omnem potestatem in voluntatem creatam , quæ potest voluntati in seipsam competere. Idque corroborant ex verbis S. Augustini de Corrept. & grat. cap. 14. Deus magis habet in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas.

Respondeo neg. consequentiam , quia determinatio quæ oritur ab intrinseco sive ab ipsa voluntate sita est in potestate arbitrij ; determinatio autem quæ oritur ab extrinseco non est in ejus potestate, adeoque antecedenter necessitat ; habet ergo Deus in voluntatem liberam , omnem potestatem possibilem, sed non impossibilem, qualis esset , eam reddere liberam , & tamen ad unum determinatam.

Habet quoque voluntates liberas hominum in sua potestate æque ac ipsi , hoc sensu , quod Deo sint in promptu media indifferentia & innumera, per quæ, mediante scientiâ mediâ, posset quemvis actum liberum à voluntate creatæ impetrare. Et hæc optima est S. Augustini explicatio ; quæ si tibi non sat arrideat, vide ne tuum in te argumentum hoc modo retorqueam : Habet Deus omnem potestatem in voluntatem creatam, quam habet ipsa : atqui voluntas creata potest determinare seipsam etiam ad formale peccati : ergo & Deus. Hoc autem penitus negant etiam ipsi prædeterminationis physicæ defensores. Nunc itaque ulterius.

Dico tertiò , Datâ prædeterminatione physica ad actus peccaminosos , non apparet quo

modo

modo Deus non esset auctor peccati.

Probatur : Qui ponit prædeterminationem ad peccatum magis videtur esse auctor peccati, quàm homo , aut dæmon suadens & instigans ad actum peccaminosum, instiganti enim potest voluntas resistere, prædeterminanti non potest: sed dæmon suadens & instigans ad actum peccaminosum hoc ipso est author peccati : ergo multò magis Deus , si prædeterminet ad actum peccaminosum, esset auctor peccati. Unde ulterius sequetur injustam fore pœnam quam Deus peccantibus infligit.

Respondent. Deum non prædeterminare ad formale peccati seu ad malitiam , sed tantum ad materiale peccati, sive ad actus peccaminosi physicam entitatem, non ad illius moralem deordinationem.

Sed contra primò, sive formale peccati consistat in positiva entitate actus, sive in aliquo negativo, utrumque est necessariò connexum cum actu intrinsicè peccaminoso v. g. in odio Dei : ergo non potest Deus prædeterminare ad materiale, quin etiam prædeterminet ad formale talis peccati.

Contra secundò, Suadens alteri odium Dei , aut mendacium non quâ malum , sed quâ utile, sic ut utilitatem tantum intendat , non malitiam, rectè adhuc censetur author istius odij, & mendacij ; ergo multo magis illius author erit prædeterminans ad materiale peccati , vi cujus debet sequi talis actus à quo malitia est inseparabilis.

Contra tertiò , Damnatur error Calvini in Trid. sess. 6. can. 10. quod doceret Deum impellere homines ad peccatum ; & tamen non contendebat ille Deum impellere ad formale peccati,

cati, ſed potius ad materiale , ut ex illius aſſeclis tradit Chamierus; hoc autem materiale peccati non minus infert prædeterminatio quam impulſus aut inſtigatio ; ergo infert pariter formalem malitiam dum ea cum materiali peccato inſolubili nexu ſociatur.

Sed quæres , Quomodo etiam in noſtra ſententia non lædatur libertas, & Deus non ſit author peccati , cum ſtatuamus in Deo decretum concurrendi, imo & concurſum Dei actualem ad omnem actum etiam peccaminoſum ?

Reſpondeo , In noſtra ſententia hæc omnia rectè ſalvari. Quia ſtatuimus in Deo decretum concurrendi efficax quidem & abſolutum , ſed indeterminatum tam quoad exercitium , quàm ſpeciem actionis : ſic ut vi illius decreti non potius velit Deus amorem quàm non amorem , aut odium amori oppoſitum : ac ſi diceret, Volo omnipotentiam meam paratam aſſiſtere cauſis ſecundis , ut ab illis ad quamlibet actionem determinari poſſit. Concurſus autem quo Deus in actu ſecundo agit cum creatura , non eſt prævius aut prædeterminans , ſed tantum ſimultaneus, ſic ut eadem actio procedat à creatura ut causâ determinante,& ſimul à Deo ut causâ determinatâ, ſive permittente ſe à creatura determinari , & quaſi trahi in conſortium ejuſdem actionis. Per hunc autem concurrendi modum ſatis patet neque lædi creaturæ libertatem, cum non aliunde, ſed à ſeipſa ad agendum determinetur : neque Deum eſſe authorem peccati,cum creaturarum ad actum peccaminoſum non determinet, ſed tantum permittat ſe trahi ad cooperandum creaturæ juxta naturalem illius exigentiam.

Quæres ſecundò, Quo pacto diſcernatur ſen-

tentia

tentia Prædeterminantium, à doctrina Jansenij contraria libertati voluntatis creatæ?

Respondent facile Prædeterminantes, se ab ea doctrina plurimum discrepare. Primò, Quia damnata est illa doctrina Jansenij quæ tradit, Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ non posse resisti, & ad merendum & demerendum non requiri libertatem à necessitate, sed tantum à coactione; quam illi omnino abhorrent, & meritò damnatam admittunt.

Secundò, Dogma Jansenij negat in statu naturæ lapsæ dari gratiam sufficientem; Defensores verò prædeterminationis gratiam illam in terminis defendunt, & admittunt eam suo effectu posse carere.

Tertiò, docent hi requiri prædeterminationem physicam in omni statu naturæ, tam integræ, quàm lapsæ, eò quod ipsa conditio causæ creatæ illam absolutè deposcat; non ex eo quod amissa sit libertas indifferentiæ per peccatum Adami, ut alij perperam volunt. Denique absolutè negant voluntatem prædeterminatam necessitati, sed potius Deum prædeterminare convenienter ad naturam causæ liberæ. Quamvis autem alij Theologi contrarium opinentur, doctrina, tamen prædeterminantium ab Ecclesia nullo modo interdicitur, aut ullâ censurâ notatur, sed liberè in Scholis defenditur & disputatur.

Quæres tertiò. Quid de prædeterminatione physica senserit Doctor Angelicus.

Contendunt operosè non pauci mentem D. Thomæ, & plurium Thomistarum ab hac prædeterminatione omnino alienam esse; & ex ea Schola varios qui contra eam militant longo agmine conscribunt. Id sedulò præstat Petrus à

S. Jo-

S. Josepho, Ruiz, Henao, de Cerf, Josephus de Vita, & postremò Borul, ac plures alij. Sed nobis hic consilium non est alias ex aliis quæstiones serere, sed potius rem ipsam paucis complecti, & eorum quibus scribimus captui accommodare.

CONTROVERSIA TERTIA

An Prædestinatio absoluta ad gloriam facta fuerit ante prævisa hominum merita, & Reprobatio ante prævisa demerita?

§. 1.

Exponitur status Controversiæ, & de ea variæ Scholarum sententiæ.

CÆpit hæc Controversia primo omnium agitari circa annum Christi quadringentesimum, dum S. Augustinus ageret contra Pelagianos: nam à Patribus qui ante Pelagij tempora floruerunt nunquam ex professo, sed tantum ex incidenti, tactam fuisse, tradit ipse Augustinus lib. de dono persever. At demum circa annum Christi 1535. Joannes Calvinus, ejusque asseclæ, de modo electionis ac reprobationis divinæ novos, gravissimosque errores invexerunt, de quibus supra in polemicis actum.

Inter Doctores Catholicos, de quæstione in titulo proposita, magna est etiam hoc tempore sententiarum discrepantia. Prima est opinio Thomi-

Thomistarum, cum D. Thoma ut illi eum interprætantur, asserentium omnes qui salvandi sunt, à Deo electos esse ad gloriam ante prævisa eorum merita, ad construendam ex illis Jerusalem cælestem, sicut Architectus pro suo arbitrio eligit certos lapides, postea aptandos ad constructionem ædificij. Eandem esse mentem Scoti sentiunt plerique Scotistæ qui eum sequuntur, ego tamen ex illis novi Professores probè eruditos aliter sentientes. Ex Auctoribus etiam Societatis ad hanc sententiam accedit Bellarminus, Suarez, Henriquez, Ruiz, Toletus, Tannerus, & quidam alij.

Non conveniunt tamen omnes prædicti auctores cum Thomistis in modo explicandi hanc electionem. Nam Suarez vult quidem electionem ad gloriam factam esse ante prævisum peccatum originale, sed quoad eos qui electi non sunt, in hoc signo tantum vult illos esse negativè reprobatos, id est, simpliciter non electos, nullâ adhuc ex parte eorum datâ causâ. At Alvarez cum pluribus Thomistis statuunt Deum in hoc signo cæteros non electos positivè exclusisse à gloria, necdum tamen destinasse ad supplicium ante prævisionem peccati originalis. Verùm è contra quoad originale Bellarminus, Ruiz, Toletus, Tannerus, nolunt discretionem saluandorum à non saluandis factam esse ante prævisum peccatum originale, sed in ipsum originale prævisum referunt reproborum exclusionem à gloria æterna.

Sed bené notandum est, hoc discrimen universale inter Thomistas, & prædictos Auctores Societatis qui prædestinationem ponunt ante prævisa merita, quod hi certo modo infra explicando utantur scientiâ mediâ, ne videantur præ-

judicare

judicare libertati humanæ per decreta illa antecedentia & absoluta. Thomistæ verò ut Deum faciant infallibiliter exequi sua decreta, ex prædeterminationibus physicis præsidium petunt.

Altera sententia generalis priori opposita, est eorum qui docent electionem ad gloriam factam esse post prævisa electorum merita si sint adulti, vel merita Christi iis applicata per Baptismum vel martyrium si sint parvuli: & à fortiori statuunt reprobationem omnem non salvandorum factam esse post prævisa demerita propria, aut peccatum originale.

Hanc tenent ex Antiquioribus Bonaventura, Albertus, Henricus, Argentinas. Et ex Recentioribus, Michael Medina, Faber, Pennotus, Tapperus, Stapletonus, & præcipuè ex Societate illam ex professo tuentur Valentia, Vasquez, Becanus, Amicus, Lessius, Derkennis, Vekenus, & plures alij.

Hunc etiam modum electionis admittit *Iansenius Iprensis* in prædestinatione Angelorum, statuens Angelos bonos non nisi post prævisa merita electos, malos verò post prævisa demerita reprobatos. Sed priorem modum electionis ante prævisa merita docet habere locum respectu hominum secretorum à massa damnationis post prævisum peccatum originale.

Accessit etiam è Sectariis ad hanc secundam sententiam *Arminius* Professor Leydanus, quique eum sequuntur Arminiani quoad adultos: Sed quoad parvulos in eo graviter errant, cum Calvino & Gommaristis, quod infantes natos ex parentibus fidelibus velint infallibiliter salvari sine respectu ad Baptismum; quia, inquiunt, illi sunt filij Abrahæ, & in ejus fœdere comprehenduntur, alios verò qui non sunt filij parentum

fidelium dicunt ob peccatum originale esse reprobatos.

Denique tertiam sententiam inter priores mediam cum paucis alijs excogitavit Arubal, & Granadus, quâ prædestinationem statuunt non ante, aut post, sed simul cum meritis absolutê prævisis, sic ut Deus uno simplicissimo actu, absque ullo rationis ordine sive per æquivalentiam ad actus nostros, sive per ordinem objectorum, simul decreverit merita & gloriam. Nam, inquiunt, volendo dare gratias quas per scientiam mediam novit fore efficaces vult etiam merita, & in meritis decernit gloriam. Sed cum Theologi passim, etiam hujus sententiæ auctores, aliquem ordinem decretorum secundum rationem subinde in divinis actibus admittant, nulla est causa cur ordinem illum in divina prædestinatione tollendum censeant. Si enim finis, sive gloria quæ decernitur, non sit aliter concedenda nisi prævisâ conditione meritorum, prius omnino est cognoscere merita ponenda, quàm velle absolutè dare gloriam per modum mercedis, uti in §. sequenti latius exponemus.

Ex his patet huic Controversiæ principali, plures quæstiones gravissimas esse annexas, & nominatim illam celeberrimam de auxilio gratiæ efficacis. Nam Thomistæ ut saluent infallibilitatem decreti divini de salute electorum ante Prævisa eorum merita, subordinant illi aliud decretum quo Deus præfinivit suis electis omnia & singula opera meritoria (saltem quæ peccatum non supponunt) cum non velit eos sine meritis saluare: Hæc autem merita ut infallibiliter obtineat decernit electis ad bene agendum auxilia efficacia & physicè prædeterminantia in tempore præstanda. Sed quia hujusmodi

modi auxilia ex se prædeterminantia voluntatem humanam ad actus meritorios, visa sunt aliis minimè cum libertato consistere, cæperunt Auctores Societatis efficaciam gratiæ cum libertate humana aliâ viâ conciliare, auxilio scientiæ mediæ. Et hinc originem sumpsit gravissima illa controversio inter Thomistas & auctores societatis de efficacia gratiæ, quam diximus Romæ coram summis Pontificibus sæpius ventilatam.

§. 2.

Ostenditur Electionem ad gloriam factam fuisse post prævisa Electorum merita.

PRobatur primò ex Scripturis Matth. 25. *Venite benedicti possidere præparatum vobis regnum à constitutione mundi; Esurivi enim & dedistis mihi manducare &c*: Ubi assignatur causa electionis ad gloriam, quod ab æterno prævisa sunt opera bona in temporis actu præstanda.

Respondent alij, assignari hic in extremo judicio causam actualis possessionis regni cælestis, non verò præparationis sive prædestinationis quâ illa possessio ab æterno decernitur, de qua aiunt ex mente Christi nullum in loco citato mentionem fieri.

Contra primò, Patres sententiam Christi de ipsa Præparatione intelligunt. Chrysostomus *Hom.* 80. eam sic explicat: Nam antequam, inquit, nati essetis, quia sciebam hujusmodi vos futuros, hæc à me fuère præparata. Ubi non possessionem tantum, sed ipsam præparationem regni dicit decretam ob prævisa merita,

per quæ ſciebat dignos fore regno cæleſti.

Secundò, Ipſe textus hoc ſuadet, quia addit; *Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt Diabolo*, Certum eſt autem præparationem æterni ignis non ſolum ordine executionis, ſed etiam intentionis decretam propter prævisa demerita; deberet autem eſſe ratio urgentiſſima quæ cogat nos aſſerere in eodem loco Scripturæ Verbum illud *Præparatum* diverſimodè accipi; nec poſſe utrobique in eodem ſenſu intelligi.

Secundus locus eſt ad Rom. 8. *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imagini filij ſui, quos autem prædeſtinavit hos & vocavit.* Ubi Apoſtolus videtur aſſerere præſcientiam meritorum eſſe ſuo modo cauſam electionis, & electionem æternam cauſam vocationis, & donationis gratiæ in tempore. Quia ſenſus eſt ex mente D. Ambroſij *P. 5. de fide. cap.* 3. Apoſtolus, ait, quos præſcivit & prædeſtinavit; non enim ante prædeſtinavit quam præſcivit, ſed quorum merita præſcivit, eorum præmia prædeſtinavit.

Obiiciunt primò adverſarij: Scriptura è contra ſupponit inſtitui electionem ante merita, quia ipſa merita vult proficiſci ex illa gratuitâ voluntate dandi gloriam. Probant id primò, Ex verbis Chriſti Lucæ 12. *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum.* Ubi decretum dandi regnum aſſignat ut cauſam antecedentem cur debeant eſſe ſecuri de meritis, & gloria ſecutura.

Reſpondeo, cum Chriſtus ibi ſit locutus ad omnes diſcipulos, imo ad alios omnes qui credituri erant, ut patet ex ſequentibus, veroſimile non eſt voluiſſe revelare omnibus electionem abſolutam ad gloriam, cum ibi fuerit etiam Judas, & alij fortè plures reprobi. Indicat ergo

non

non decretum absolutum, sed voluntatem antecedentem & inefficacem quantum est ex parte sua conferendi regnum cæleste, si illud meriti fuerint : ac si diceret : Nolite esse soliciti de rebus temporalibus etiamsi omnia vendatis; quia si Pater Cælestis fuerit tam liberalis, ut voluerit omnibus & præcipuè fidelibus donare regnum Cælorum quantum est ex parte sua, & media supernaturalia; multò magis subministrabit hæc temporalia, & habebit curam ut qui relinquunt omnia propter regnum Cælorum non destituantur rebus ad vitam necessariis.

Obiiciunt secundò pro sua sententia illud Christi Ioan. 15: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos* &c : quod videtur sonare electionem sine prævisione meritorum.

Respondeo, ibi non agi de electione ad gloriam, sed ad Apostolatum prædicationis Evangelij, ut exponunt Patres apud Maldonatum. Vel secundum Augustinum, agitur de electione ad gratiam, & fidem, quæ sine electorum meritis facta est. Frustrà autem conantur Adversarij loca multa ex Evangelio congerere; quia non agunt illa de absoluta electione ad gloriam, sed de conditionata, si nempe perseverent in bonis operibus; quia Christus noluit Apostolis absolutam electionem revelare, quos jubet timere ne tanquam fur in nocte judicium adveniat.

Obiiciunt tertiò, tanquam præcipuum suæ sententiæ fulcimentum, locum Apostol. ad Romanos 9. *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali (ut secundum electionem propositum Dei maneret) non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia major serviet minori, sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Ubi Apostolus, sicut & in toto capite, ostendit negotium salutis non

esse volentis, aut currentis, sed miserentis Dei, & quidem sine respectu ad merita, aut quæcunque opera quoad intentionem conferendi gloriam.

Respondeo, negando illam esse mentem Apostoli. Et sanè non pauci sic explicant illum locum ut non velit Paulus agere de electione sive ad gratiam, sive ad gloriam, sed tantum ad bona quædam temporalia, ut ad opes, splendorem, & regnum obventurum familiæ Iacobi præ posteris Esau sive Idumæis. Vel certè de electione ad peculiares favores genti Judæorum præ aliis Gentibus à Deo destinatos.

Attamen, cum Patres, & maximè S. Augustinus sæpius explicent illum locum de Spirituali dilectione gratiæ, dico etiam Apostolum hic agere de speciali electione, non immediatè ad gloriam, sed tantum de electione & vocatione ad fidem, & gratiam Christi sine respectu ad ulla merita præcedentia, aut etiam in futurum prævisa, & multò minus ad opera legis absque gratia Christi, de quibus tamen Judæi sibi præ Gentilibus gloriabantur. Hic enim erat scopus Apostoli·Non posse Judæos jure conqueri quod præ illis Gentiles eligerentur ad fidem, & gratiam Christi, etsi Judæi non verò Gentiles opera legis & cæremonias haberent; quia nempe hujusmodi electio ad fidem & gratiam Christi non procedit ex operibus, sed ex vocatione, proposito, & prædestinatione divina, quâ unum præ alio, ex gratuita tantum voluntate, ad fidem adducit: Ac demum concludit hanc vocationem & electionem ad Primam fidei gratiam, non esse volentis neque currentis, sed miserentis Dei. De electione verò immediata & absoluta ad gloriam hic non agit Apostolus. Quinimo

mo probabile plures æstimant, Esau, qui dicitur hic odio haberi, aliosque plures ex semine Esau oriundos, ad salutem & gloriam pervenisse. Et hanc expositionem hujus loci amplectitur S. Augustinus quæst. 2. ad Simplicianum.

Denique adverte, plura Scripturæ, & Patrum loca, quæ adferuntur pro electione ad gloriam independenter à prævisis electorum meritis, aliud plerumque non probare, quàm prædestinationem omnino completè sumptam non esse ex meritis, cum illa sic accepta involuat etiam electionem ad primam gratiam; ante hanc autem gratiam certum est nulla merita posse præcedere, cum omne meritum gratiam aliquam supponat, & sic procederetur in infinitum, vel principium meriti caderet sub idem meritum, quod omnino repugnat: his ita resolutis.

Probatur secundò nostra assertio, Ratione validissima; pro qua assumo Fundamentum ex diametro contrarium illi quo nititur sententia opposita. Qui ordinatè procedit non prius intendit absolutè finem quam media, quando recta ratio finem proponit per modum præmij & mercedis ab alio obtinendæ: atqui Deus proposuit gloriam per modum mercedis; ergo non prius absolutè eam intendit quam alterius merita prævideat, sine quibus gloria non obtinetur. Prob. major: Quia qui proponit finem per modum mercedis, debet moveri ab ipso merito tanquam medio ad dandum finem, cum meritum sit causa motalis dantem movens, ad inferendum finem, sive gloriam, quæ per modum mercedis operi meritorio respondet. Ergo non potest ante prævisionem meriti absolutè intendere ut alter habeat finem sive gloriam, quia tunc non moveretur à merito, sed omnino gra-

tis conferret. Unde hæ duæ voluntates videntur pugnare : Volo antequam prævideam merita ut ille habeat gloriam , &c , volo ut habeat gloriam propter merita. Quia voluntas dandi ex justitia sive ob merita, destruit voluntatem elargiendi gratis, sive ex liberalitate.

Respondet Suarez l. . de auxiliis c. 9. n. 22. æquivocationem involui in voce *Gratis* , sive gratuitâ voluntate. Quia aliud est Deum eligere gratis aliquos ad gloriam , aliud eligere ad gloriam, gratis conferendam, dicit autem Deum habere in eligendo priorem , non posteriorem voluntatem : cum igitur docet, Deum habuisse aliquam voluntatem gratis circa electorum gloriam, illud *Gratis* , vult se tenere ex parte actus Dei, non ex parte objecti sive gloriæ gratis conferendæ. Ut quando aliquis vult vendere equum amico , illa voluntas non est dandi equum gratis , sed tamen est gratis concepta ; quia amicitia censeri potest quod equum velit vendere.

At contra ; Nos etiam concedimus in Deo esse gratuitam voluntatem proponendi gloriam per modum præmij obtinendam. Sed hæc est generalis, reprobis, electisque communis , nec tali voluntati ad prædestinationem electorum Suarez esset contentus , cum ex illa Deus nec numerum , nec gradus electorum scire possit. Vult ergo Deum absolutè decrevisse ut Petrus & Paulus consequerentur gloriam propter merita : at tale decretum, si sit absolutum, non est immediata & absoluta intentio finis , nisi in ordine ad illud decretum prævideantur ipsa merita liberè futura. Sicut insistendo exemplo contra nos allato , nulla potest esse absoluta voluntas vendendi equum ante prævisionem pretij , sed tantum

tantum conditionata, volo quantum est ex parte mea equum pretio conferre : quod si is qui emit sit pauper, & non possit soluere nisi pecuniâ sibi liberaliter datâ à venditore,& sciat venditor acceptâ pecuniâ illum empturum , adhuc manet , non posse absolutè intendere venditionem equi, quæ pendet ab ementis libera voluntate , nisi per hoc quod prius videat alterius voluntatem equum sibi pretio comparandi.

Obiiciunt non pauci, contrariam nobis esse S. Augustini authoritatem. Sed de ipsius mente in hac quæstione anceps est utrimque dimicatio , nec decretoria sententia,ut eruditè ostendit *Bruno Neusser* in Prodromo Velitari part. 1. Certè electioni post prævisa merita videtur non obscurè favere *lib.* 1. ad Simplicianum *quæst.* 2. Nemo eligitur , inquit , nisi jam distans ab illo qui reijcitur,unde quod dictum est , quia elegit nos Deus ante mundi constitutionem , non video quo modo sit dictum, nisi præscientiâ

Porrò si quis opponat hanc doctrinam , de prædestinatione post prævisa merita, aliquando in Academia Lovaniensi inter alios articulos censuratam fuisse : Respondetur,Censuram illam pridem cassam & irritam à Sixto V. declaratam esse in mandato illius jussu edito per Octavium Episcopum Calatinum Nuntium Apostolicum , & Lovanij promulgato, anno 1588. Cujus sincerum tenorem, ut gratiam præstem,hîc ex parte subiicio.

Statuimus, & ordinamus , ac per Apostolica scripta mandamus , ut nemo, cujuscumque ordinis , gradus , conditionis , vel dignitatis existat .. de his Assertionibus controversis in alterutram partem , ita disputare , vel Doctorum authoritate unius partis assertiones confirmare, alteriusue refellere, aut impugnare , vel cujus-

vis pietatis, aut necessitatis prætextu de his loqui, scribere, vel dictare in posterum attentet, ut ausu temerario eas hæreticas, suspectas, & periculosas esse... donec authoritate Apostolicâ maturè definita fuerint, affirmare præsumat. Quod si quis contra fecerit sciat se excommunicationis latæ sententiæ pœnam (à qua nisi in mortis articulo constitutus à nullo præterquam à Romano Pontifice valeat absolui) incurrisse.

Quinimo admittunt plurimi hoc tempore viri doctrinâ ac pietate illustres, hunc electionis modum magis esse consentaneum suavitati gubernationis divinæ, quam & ipsæ Scripturæ sæpius explicant ad modum Principis omnes ad cursum invitantis, & victoribus præmia proponentis, quem sanè magis decet ante cursum certos victores non definire, sed expectare victoriam antequam designet victores, etiamsi forte pro summa sua potestate possit ille Princeps aliter procedere. Ac præ cæteris huic doctrinæ pondus adiicit non leve suffragium illustre viri sanctitate & doctrinâ illustrissimi S. Francisci Salesij, qui in Epistola ad P. Lessium, cujus authographum servamus, hanc sententiam vocat antiquitate, suavitate, & Scripturarum authoritate nobilissimam, quam, inquit, semper ut Dei misericordiæ, ac gratiæ magis consentaneam, veriorem, & amabiliorem existimavi.

§. 3.

Reiicitur eadem Electio ut est conjuncta cum Reprobatione non electorum.

Duplex statuitur, ut diximus, reprobatio; una negativa, sive non prædestinatio, altera

quæ

quæ ſit poſitiva excluſio à gloria æterna. Suarez reprobationem negativam, quam ſuſtinet, ſtatuit in actu poſitivo, quo Deus voluerit aliquos non eligere ad gloriam, ſic ut ipſa omiſſio fuerit objectum divinæ voluntatis, & hanc ſtatuit ante prævisa demerita. Poſitivam vocat, decretum excludendi à regno, & addicendi pœnis. Thomiſtæ multi ante peccatum prævisum ponunt poſitivam excluſionem à regno cæleſti.

Contra hanc ſententiam ſic argumentor: Sicut electio abſoluta ad gloriam eſt virtuale decretum procurandi media ſalutis; ita abſoluta & antecedens excluſio à gloria eſt virtualis intentio quærendi media per quæ aliquis à ſalute excludatur. Atqui illa media ſunt peccata: Ergo Deus determinatur ad procuranda peccata illis quos reiicit, & ſeligendum gratias incongruas, eâ intentione ut eſſent inefficaces, ne contingat ipſius decretum fruſtrari, ſi aliquis forte non electus irreperet in numerum electorum.

Suarez hæc incommoda evitare conatur, aſſerendo reprobationem ſuam negativam non eſſe contrariam voluntati antecedenti ex parte ſua ſalvandi omnes, ſed opponi voluntati abſolutæ ſalvandi aliquos, quos vult tantum relinquere communi providentiæ gratiæ, & non affici erga illos particulari illo affectu quo proſequitur electos.

Sed contra: Quomodocumque explicet ſuam negativam reprobationem, ſequitur ex ea abſoluta impoſſibilitas perveniendi ad ſalutem. Nam ipſe Suarez hic lib. 4. cap. ult. n. 8. dicit non eſſe in poteſtate hominis cum reprobatione negativa actu ponere ſalutem æternam; atqui nec eſt in ejus poteſtate ut non fuerit reprobatio, quia nulla datur ejus cauſa ex parte homi-

nis, ut fatetur ibidem cap. 5. Ergo absolutè non subest potestati hominis obtinere salutem. Neque hic locus est sensui composito, aut necessitati consequenti: quia, ut dixi, antecedens illud unde sequitur impotentia salutis, scilicet reprobatio, nunquam fuit in potestate hominis, quando autem antecedens unde sequitur consequens non est absolutè in potestate, nec consequens esse potest; quo argumento Suarez ipse urget Thomistas in physica prædeterminatione. Unde ulterius tam parum intelligi videtur in hac, quam in priori sententia, quomodo Deus ex parte sua cupiat omnes salvos fieri. Neque ad levandam difficultatem quidquam hic juvat scientia conditionalium, sed potius eam aggravat. Quod enim Deus sciat, si negem talem gratiam Petro labetur in peccatum, facit tantum ut Deus ex vi decreti non eligendi, fiat jam quasi certior de numero non electorum, cum sciat quas gratias negare debeat, ne illi quos non elegit ad salutem perveniant. Suarez enim cap. 7. circa finem, fatetur hanc causalem esse veram: Deus permittit hunc peccare, & negat auxilium quod novit congruum, quia non eligit eum ad gloriam. Ergo scientia conditionalium tantum servit ad neganda auxilia congrua, ad quod determinatur Deus ex vi decreti quosdam non eligendi. Itaque ex hactenus dictis colligitur hæc conclusio. Electio ad gloriam & reprobatio ab illa, neque fit ante merita vel demerita absolutè prævisa, nec simul, sine respectu ad ordinem actuum divinorum, Ergo necesse est illam fieri post merita absolutè prævisa, modo hactenus explicato.

CON-

CONTROVERSIA QUARTA

De Gratia Divina.

INter Doctores Catholicos etiam hoc tempore variæ, gravissimæque controversiæ agitantur de Gratiæ divinæ virtute, necessitate, sufficientia, efficacia &c. Horum dogmata inter se non parum dissidentia necesse est à damnatis Hæreticorum erroribus accuratè discernere, & singulorum opinionum Authores ab fundamenta cognoscere, ne contingat divini Verbi ministros, dum aut orthodoxos docent, aut heterodoxos oppugnant, aliquid de his imperitè pronunciare.

Fuerunt hæ de Gratia præsertim sufficienti & efficaci controversiæ inter celeberrimas quæstiones coram Summis Pontificibus Romæ disputatas circa annum 1606. in Articulo 7. & 8. quæ quindecim propositiones summâ Disputantium contentione eventilatas continebant, Fuerunt & de his instauratæ lites Baianæ, aliæque cum his concatenatæ. Nec desunt de iisdem hodie acerrima plurium Scholarum certamina, quæ in decursu distinctius proferentur.

§. 4.

Quid sit, & quotuplex Gratia Actualis, & quales de ea errores Pelagij &c.

GRàtia actualis rectè dicitur, domum naturæ indebitum peculiariter conferens ad beátitudinem supernaturalem. Hæc est communis

nis doctrina Theologorum, quamvis aliter nonnihil sensisse Baium infra patebit. Desumitur illa notio gratiæ ex Apostolo ad Romanos cap. 11. *Si gratia jam non ex operibus, alioqui gratia jam non est gratia.* Et confirmatur ratione: Quia sicut ipsa beatitudo, sive clara Dei visio, est donum naturæ indebitum, ita necesse est ut gratia, quæ ad eam obtinendam naturæ impotentiam sublevat, sit singulare donum quod naturæ vires excedit.

Dividitur hæc gratia in Operantem, cooperantem, excitantem, adjuvantem, prout vario modo concurrit ad actum voluntatis creatæ. Item in gratiam sufficientem, & efficacem, quæ infra exponentur.

Circa annum Christi quadringentesimum emersit Pelagius, qui professione dicitur monachus, & natione Scotus. Is tempore S. Augustini acerrimus Gratiæ impugnator fuit: contra illum strenuè dimicavit idem Augustinus, fueruntque ejus errores damnati à Concilio Palestino, & ab aliis in Africa, & in Gallia à Concilio Arausicano, variisque Pontificibus.

Docuit Pelagius primò, nullum dari peccatum originale, & infantes esse in eo statu quo fuit Adamus ante prævaricationem, quem voluit nihil nocuisse posteris, nisi solo peccandi exemplo.

Secundò, Infantes non Baptizatos habituros vitam, & fælicitatem quandam æternam, sed in regnum cælorum non admittendos.

Tertiò, Homines posse per solas vires naturæ legem Dei implere, & cognitis præceptis, sine adjutorio gratiæ Salvatoris ad eam perfectionem pervenire, ut non sit necessarium dicere; *Dimitte nobis debita nostra.*

Post-

Postquam hæc pestifera hæresis ab Ecclesia reprobata est, non ita potuit penitus aboleri, quin aliquæ ex ea Reliquiæ subtiliori veneno plurimos inficerent, & hi dicti sunt Semipelagiani.

Itaque Semipelagiani, admisso peccato originali & imbecillitate naturæ, quæ integra fuerat in Adamo, docuerunt aliquam gratiam Christi ad salutem esse necessariam, sed eam subesse voluntatis nostræ arbitrio, eo quod per initium viribus naturæ credendi, quærendi &c. eam possimus obtinere. Et probabilius est eos hanc gratiam intellexisse non tantum de illuminatione supernaturali intellectus, sed etiam de corroboratione voluntatis. De his S. Augustinus lib. de grat. & lib. arbit. cap. 14. sic loquitur ut asserat convictos esse illos Inflatores liberi arbitrij, quod Gratia divina non tantum sit Dei scientia, & natura, sed faciat ut lex impleatur, & istos ad hoc se convertere, quod gratia secundùm merita nostra detur.

Docuerunt secundò, Multis prædicari Evangelium merè ob conditionatè præcognitam bonam eorum voluntatem; quin & infantes aliquos ideo obtinere Baptismum, alios verò Baptismo destitui, quia nempe præcognovit Deus si viverent rectè usuros bona voluntate, atque ita habituros ex se initium credendi, alios verò non rectè usuros, ideoque cælo exclusos. Patent hæc ex Epist. Prosperi ad S. Augustinum, ubi ita concludit: Novo absurditatis genere, & non agenda præscita sunt, & præscita non acta. Quod nempe infantes dicerentur præsciri meritoriè acturi ex viribus naturæ, cum tamen sine gratia nemo possit meritoriè operari, nec infantes illi, unquam fuerint actu operaturi.

Docue-

Docuerunt tertiò, Perſeverantiam in bonis operibus & juſtitia, ac tandem electionem ad gloriam maximè fundari in viribus naturæ: credebant enim Perſeverantiam non eſſe peculiare donum gratiæ, ſed hominem per vires naturæ perſiſtendo in fide & deſiderio ſalutis, poſſe illam promereri, ac ipſam prædeſtinationem ad gloriam, quam nolebant à peculiari Dei beneplacito dependere, ne aliàs foret acceptor perſonarum. Ita habet Epiſt. Hilarij ad Auguſtinum, & ipſe Auguſt. *lib. de bono perſev. cap.* 17. Neque refert quod Semipelagiani, ad perſeverandum in adimplendis præceptis. Dei gratiam requirerent, quia eam volebant dependere à naturali permanentia in fide, & deſiderio ſalutis tanquam merito. Et hoc tantum ſenſu ſæpe damnatum eſt, gratiam ancillari voluntati, eam ſubſequi, non autem prævenire &c. Quæ omnia ſolerter annotanda, ut natura gratiæ, & doctrina Catholica ritè percipiatur.

Ubi ad extremum adverte, modernos Sectarios hos quidem errores averſari, ſed inſipientium more in altero extremo, ſoli gratiæ omnia attribuendo, in graviſſimas hæreſes prolabi: dum docent cum Calvino, Quidquid fit ſine gratia multis modis contaminari: gratiam non conſiſtere cum libertate à neceſſitate, ſed tantum cum libertate à coactione: neminem à ſalute excidere poſſe poſt acceptam gratiam converſionis, & alia errorum monſtra, quæ in Controverſiis de gratia & prædeſtinatione ſupra notavimus.

§. 2.

§. 2.

An possibile sit hominem condi in statu puræ naturæ absque dono supernaturali gratiæ.

STatus puræ naturæ est,in quo homo tantum sortiatur perfectiones naturæ debitas, & ordinetur ad beatitudinem naturalem distinctam à clara Dei visione. Hunc statum prorsus impossibilem esse, post Bajum , ita defendit Jansenius Iprensis lib. 1. & 2. de statu puræ nat. ut possibilitatis istius assertores proclamet reos esse Pelagianismi , doctrinæ Augustinianæ corruptores,& divinæ justitiæ ac providentiæ eversores. Unde ulterius docet, sine justitia , & bona voluntate creaturam rationalem à Deo condi non posse , neque creaturæ innocenti sine injustitia beatitudinem supernaturalem negari , neque posse morti ac miseriis obnoxiam relinqui. Ex quibus apertè sequitur gratiam divinam non esse donum naturæ indebitum.

At contra, omnino dicendum est, possibilem esse statum puræ naturæ Estque hæc communis Theologorum doctrina cum D. Thoma. 1. part. quæst. 59. art. 1. & alibi frequenter.Consentit Scotus in 2. dist. 28. quæst. unica. Nominales, aliique Doctores, ac Patres,qui ex illo ad Roman. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis* , deducunt gratiam actualem, ac veram justitiam esse singulare donum nobis indebitum; ergo natura non potest illam gratiam , quæ ad justitiam & charitatem ordinatur, ita sibi vindicare, ut non possit sine . illa creari. Idque confirmatur ex S. Augu-

Augustino tum alibi, tum lib. 3. contra Maximum cap. 15. *Homo ad Dei similitudinem factus, non est verus filius, & ideo fit gratiâ filius quia non est naturâ.*

Probatur 2. ex Decreto trium Pontificum contra Michaelis Baij propositionem 26. *Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio*: Et prop. 55. *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem qualis nunc nascitur.* Ergo ex sensu Ecclesiæ doctrinæ Bajanæ opposito, potuit homo ab initio creari quali nunc nascitur absque sanctitate, & dono integritatis, qui esset status puræ naturæ. Et verò ratio ipsa docet, dona quibus constituitur status innocentiæ, neque esse proprietates naturæ humanæ per se spectatæ, neque ea ex meriti illi deberi, cum hominis creatio nullum meritum præsupponat, ac proinde nihil obesse quo minus possit in statu puræ naturæ donis illis orbata creari, obnoxia concupiscentiæ, & morti, & miseriis statum hominis naturalem consequentibus; munienda tamen fuisset tunc natura humana præsidiis ordinis naturalis, quibus possit peccata evitare.

Obiicies primò: S. Augustinus *lib.* 3. de peccat. meritis *cap. ult.* & passim in Opere imperfecto, & alibi, agens contra Pelagianos urget, frustra Baptizari infantes, quia innocentiæ naturali annexa est sanctitas & gratia. Hoc verò argumentum nullius foret roboris si possibilis esset status puræ naturæ.

Respondeo primò, hoc argumento nimium probari: inde enim sequeretur quod Augustinus plus attribuerit naturæ secundum se, quam ipse Pelagius: quia hic negabat naturæ parvulorum etiam innocenti debitam esse adoptionem

nem in filios Dei, ad veram ſanctitatem, & gloriam, ideoque in ordine ad hæc dona obtinenda aſſerebat Baptiſmum eſſe neceſſarium: quod ſi S. Auguſtinus vellet dona iſta ſic debita eſſe naturæ ut non poſſit ſine illis creari, in efferenda natura longè Pelagium antecederet, quod nemo admiſerit.

Reſpondeo igitur ſecundò, dum aſſerit S. Auguſtinus, ſi abeſſet originale, innocentiæ naturali annexam fore Sanctitatem & gratiam, illum procedere ex ſuppoſitione providentiæ ſupernaturalis jam à Deo conſtitutæ, & promiſſæ de juſtitia infundenda ubi non eſſet obex peccati. Cum enim eo nunc ſuppoſito non detur ſtatus medius inter ſtatum juſtitiæ & peccati, rectè arguit contra Pelagianos, ſi dicant infantes eſſe ſine peccato originali, illos eſſe in ſtatu juſtitiæ, adeoque fruſtra Baptizari ad juſtitiam obtinendam, aut peccatum expiandum. Hoc itaque dictum S. Auguſtini juxta præſentem rerum ſtatum, nihil facit contra ſtatum puræ naturæ poſſibilem.

Obiicies Secundò: S. Auguſtinus lib. de Spiritu & littera *cap.* 27. contendit hominum naturaliter eſſe Dei imaginem, & ſtatum gratiæ illi ,eſſe naturalem &c. Hoc, inquit, agit Spiritus ,gratiæ ut imaginem Dei, in qua naturaliter ,facti ſumus, in nobis reſtauret: Et *lib.* 3. de li-,bero arbit *cap.* 18. ait, errare, torqueri &c. non ,eſt natura inſtituti hominis, ſed pæna damnati. Ergo ſtatus innocentiæ fuit Adamo naturaliter debitus, adeoque ſtatus puræ naturæ impoſſibilis.

Reſpondeo neg. conſequentiam. Sed ideò tantum tradit nos in imagine Dei naturaliter conditos, quia ipſa natura ſecundum ſe conſide-

rata,

rata, est quædam Dei imago, & multò magis prout fuit in Adamo cum Sanctitate de facto creata. Hoc igitur modo rectè dicitur, quod errare, aut torqueri, non sit secundum naturam instituti hominis, prout scilicet cum singularibus Dei donis de facto condita fuit. Hinc, *naturaliter*, non sumitur ibi prout opponitur statui supernaturali, sed illi qui est contra naturam, & morales defectus qui eam comitantur. Et hac ratione solvuntur dicta quædam aliorum Patrum, dum asserunt dignitatem illam Adamo fuisse naturalem; tantum enim volunt eam fuisse Adamo concreatam, sicut dicimus illum naturalem esse hæredem coronæ, cui contingit nasci cum jure ad regni coronam, quamvis absolutè sine isto jure nasci potuerit.

CONTROVERSIA QUINTA.

An, & qualis detur Gratia Sufficiens.

§. I.

Exponitur status Controversiæ.

GRatia sufficiens sumi potest prout opponitur insufficienti, quæ ad certum effectum v.g. ad amorem Dei nec proximè, nec remotè sufficit. Gratia verò sufficiens huic opposita talis est, ut possit vel proximè, vel remotè certum actum v.g. Dei amorem inferre; proximè quidem, si præter eam alia gratia non requiratur, remotè verò si non sufficiat per se ad amorem eliciendum, possit tamen sufficere ad actum fidei, vel alium, per quem obtinebitur gratia ulterior ad Dei amorem requisita.

Sed communius Gratia sufficiens accipitur pro ea, quæ opponitur gratiæ efficaci, estque talis ut possit voluntas cum ea exercere actum ad quem conceditur, de facto tamen eam non exercet, & hæc dicitur gratia merè sufficiens; nam gratia efficax non tantum est sufficiens, sed etiam semper cum actu connexa.

De gratia ergo merè sufficienti hic quærimus, an jam in statu naturæ lapsæ talis detur, quæ effectum suum non sortitur? Negat primò Calvinus *lib.* 2. instit. *cap.* 3. asserens omnem gratiam internam esse seriam; & efficacem, dari tamen vocationem externam aliquando inefficacem, cui dum voluntas non obtemperat peccatum admittit, tametsi ad obtemperandum gratiâ internâ destituatur.

Secundò, docet Jansenius *lib.* 3. de gratia Christi *cap.* 1. etsi data fuerit Adamo, & Angelis, nullum tamen jam in statu naturæ lapsæ concedi gratiam sufficientem quin simul sit efficax. v.g. nunquam dari gratiam, proximè sufficientem ad amandum Deum, quin amor ille à voluntate eliciatur. Hinc istam gratiam vocat perniciosam, inutilem lapsorum reparationi, & monstrum quoddam singulare gratiæ, novumque genus Augustino, Patribus, & D. Thomæ incognitum, & à Pelagianis excogitatum. Asserit quoque secum sentire Alvarez, Zumel, & alios Thomistas. Certum verò est illos in terminis docere dari de facto gratiam verè sufficientem, & omnino conari ut eam componant cum physica prædeterminatione, quam aiunt ad omnes actus requiri.

§. 2. *Ad-*

§. 2.

Admittenda est Gratia merè Sufficiens.

PRobatur primò ex Scripturis, Matthæi 11. *Si in Tyro, & Sidone facta fuissent virtutes quæ in vobis, pridem in cilicio & cinere pænitentiam egissent.* Ubi Christus exprobrat Judæis quod non fuerint conversi ad pænitentiam cum illa gratia, cum qua Tyrij & Sidonij, si eam habuissent, pænitentiam egissent. Atqui illa gratia fuit sufficiens ad pænitendum, cum illa enim Tyrij & Sidonij actum pænitentiæ elicuissent si iis concessa fuisset. Ergo illa talis est ut potuerit in Judæis effectum habere, quem tamen sortita non fuit; aliàs contra eos iniqua fuisset Christi exprobratio, sic cum ea gratia actum pænitentiæ elicere non potuissent.

Sed, inquies, S. Augustinus *lib.* 2. de bono persever. *cap.* 14. de Tyriis & Sidonis pronunciat: Quoniam ut crederent non erat eis datum, etiam unde crederent est negatum. Respondeo S. Augustinum tantum negare Tyriis datam esse gratiam quam Deus prævidit fore efficacem, sive quâ erant actu credituri; non negat autem datam esse aliquam sufficientem: neque ait credituros non fuisse si habuissent gratiam Judæis concessam, cum Christus credituros disertè affirmet.

Eodem spectat illud Proverbiorum cap. 1. *Vocavi & renuistis.* Et ad Rom. 2. *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & benignitatis contemnitis?* Atque alia non minus manifesta Scripturarum oracula, quæ toties inculcant, peccantibus dari gratiam

gratiam cum qua poterant rectè operari, nisi illam propriæ voluntatis arbitrio cassam, & infructuosam reddidissent.

His conformia sunt Conciliorum decreta, ac novissimè Tridentini *Sess. 6. cap.* 11. ubi dum docet, justos posse per Christum piè vivere, & proficere, subdit rationem, *Deus enim semel justificatos non deserit, nisi ab ijs prius deseratur:* Et cap. 13. docet justificatos in Dei auxilio firmissimam spem collocare debere, *Deus enim*, inquit, *nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cæpit opus bonum, ita perficiet.* In quibus Concilium apertè supponit justis præberi gratiam sufficientem, & defectum bonæ operationis in nostra tantum voluntate residere.

Subscribit disertè S. Augustinus tum sæpe alibi, tum l. 80. trium quæstionem. q. 68. *Nec illi,* inquit, *qui noluerunt venire debent alteri tribuere, sed tantum sibi, quoniam ut venirent vocati, erat in eorum libera potestate.* Idem exprimit *lib.* 1. ad Simplicianum *q.* 2. Idem fusius urget *tract.* 53. in Joannem ubi docet Deum impertiri potestatem ut possimus filij Dei fieri per gratiam, hominem verò per liberum arbitrium gratiæ obluctari.

Postremò, veritas hujus doctrinæ invictè probatur, ex eo quod inter quinque propositiones Jansenij, hæc ut hæretica damnatur: *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.* Hæc enim propositio in sensu authoris asserit, gratiam semper habere omnem effectum quem hic & nunc obtinere potest, & ad quem à Deo conceditur, licet non causet effectum ad quem actu non datur, aut quem in aliis circumstantiis obtinuisset. Itaque ex damnatione prædictæ propositionis in sensu authoris, satis liquet definitum esse, interiori gratiæ aliquando resisti, sive

eam

eam non habere effectum quem hic & nunc obtinere potest, & ad quem conceditur; atque adeo dari gratiam merè sufficientem: non enim rectè dicitur resisti gratiæ, nisi frustrando illam effectu ad quem hic & nunc à Deo ordinatur.

Obiiciunt Adversarij contra gratiam merè sufficientem, Primò, Hæc gratia sufficiens, est illa gratia *Possibilitatis* à Pelagianis olim asserta, & ab Augustino semper reprobata. Secundò, Gratia sufficiens à natura requiritur ad non peccandum: Ergo est naturæ debita: si est debita, ergo non est gratia. Tertiò talis gratia sufficiens nunquam sortitur effectum; Ergo est aliquod inutile & monstrosum genus gratiæ; qualis esset medicina quæ nulli unquam prodesset. Ut hæc, & his affinia breviter dissoluantur.

Respondeo ad primum, Duplicem dari possibilitatem bene operandi, aliam fundatam in solis viribus naturæ, quam in Pelagianis Augustinus constanter oppugnabat lib. de natura & gratia *Cap.* 11. *& alibi*. Alia est possibilitas quæ tantum habetur in natura per gratiam adjuta, & hæc includit gratiam sufficientem quâ natura fit potens ut rectè operetur, etiam pro eo tempore quo negligit gratiæ cooperari: & hanc disertè tuetur Augustinus eodem lib. de nat. & grat. cap. 43.

Ad secundum, Negatur ultima consequentia: Sic homini justo debetur gloria, hæc tamen vera est gratia. Quia igitur gratia sufficiens debetur naturæ, non prout est in se, sed tantum naturæ supernaturaliter elevatæ, hinc vera est gratia & naturæ secundum se spectatæ omnino indebita.

Ad tertium, Negandaest etiam consequentia: Fatentur enim adversarij gratiam purè sufficientem

tem in Angelis non fuiſſe monſtroſam, etſi eorum vitio non fuerit ſortiata effectum: idem ergo de noſtra admittendum eſt, quia quantum eſt ex parte, & virtute gratiæ, poteſt ſequi effectus, & de facto alia gratia huic omnino ſimilis actum bonum aliquando operatur. Monſtroſa igitur tantum eſſet illa medicina, aut gratia, vi cujus nullus abſolutè curari, aut iuvari poſſit. Plura de hujus gratiæ natura, neceſſitate, & diſtinctione à gratia efficaci, ex dicendis magis eluceſcent.

§. 3.

An detur Gratia ſufficiens omnibus, etiam obduratis, excæcatis, & facientibus quod in ſe eſt viribus naturæ?

De his quæſtionibus variæ ſunt Doctorum etiam Catholicorum ſententiæ. Negat Ariminenſis, contra communiorem, dari gratiam ſufficientem Infidelibus quibus Chriſtus non innotuit, quales erant Philoſophi gentiles, Plato, Ariſtoteles, &c. Quoad obduratos, Bellarminus, Suarez, Ripalda, Herice &c. aſſerunt hanc gratiam etiam concedi obduratis, & excæcatis. Infantibus ſine Baptiſmo morientibus non tribui ſufficientia remedia ad ſalutem docet Ariminenſis, Sotus, Vaſquez, & quidam alij: affirmat Suarez, Leſſius, Herice, & alij plures. Pro harum quæſtionum reſolutione.

Dico primò, Datur omnibus auxilium aliquod ſufficiens ſaltem ad non peccandum, dum actum peccaminoſum formaliter exercent. Hæc theſis eſt certa, contra Calvinum, ac Lutherum:

nec non adversus Jansenium *lib.* 3. de gratia Christi *cap.* 13. qui id negat de infidelibus, obcæcatis, pluribus Judæis, & aliquibus justis.

Probatur, Quia si homo, dum formaliter peccat, careret omni auxilio sufficienti tam ordinis naturalis, quam supernaturalis ad non peccandum, Deus præciperet illi rem impossibilem, nempe servare præcepta quæ nequeunt sine gratia sufficienti impleri. Atqui hoc repugnat Tridentino Sess. 6. c. 11. *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis.* Hinc damnata est Baij Prop. 64. *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessariò facit.* De hac doctrina, quam ipsum rationis dictamen aversari videtur, plura diximus supra part. 1. tract. 2. contra propositionem primam ex 5. damnatis.

Dico secundò. Nulli adulto, etiam obdurato, aut excæcato, statuit Deus denegare gratiam sufficientem ad conversionem, & salutem; sed paratus est eam omnibus dare, si vel ipsi, vel alij ponerent eas circumstantias in quibus solet Deus gratiam præbere, quales sunt prædicatio Evangelij, exempla majorum, &c. Ita cum D. Thoma docet Alensis, Sotus, Vega alijque: Contra Medinam, Roffensem, & quosdam alios, qui volunt Deum statuisse quibusdam, ob enormia peccata, conversionis gratiam negare; sicut poterat illis in eo statu sine spe veniæ vitam auferre.

Probatur nostra assertio. Quia Deus Scripturis passim, & sine exceptione invitat omnes peccatores ad pœnitentiam; ut Ezechielis 18. *Nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat* Et 2. Petri c. 3. *Nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam converti.* Et de ipsis etiam in scelere obdu-

obduratis id indicat Apostolus ad Rom. 2. asserens, *Divitias bonitatis Dei concedi iis, qui secundum duritiem, & impœnitens cor thesaurizant sib iram in die iræ.* Non esset satis sincera ista omnium invitatio, si Deus positivè decrevisset quibusdam gratiam ad pænitendum sufficientem denegare. Hinc Concil.Senonense in decreto fidei cap.15. *Deus,* inquit, *semper in promptu est, & nec momentum præterit in quo non stet ad ostium, & pulset.*

Nec refert quod Deus quovis instanti possit justè peccatorem, sine spe pænitentiæ, ad barathrum deturbare. Quia quamdiu vult illum relinquere viatorem, & præceptis subiicere, statuit etiam illi dare auxilia sufficientia, ut possit reconciliari; aliàs ad hoc tantum viveret ut sine spe salutis possit sibi peccata, & pænas accumulare, in quo esset ipsis damnatis infelicior.

Obiicies primò, Varia Scripturæ loca, in quibus dicuntur quidam esse à Deo excæcati, & obdurati, & dari in reprobum sensum, nec posse credere, aut sanari. Quo modo sæpe etiam loquitur Augustinus, ideoque asserit Pharaoni obdurato peccatum non imputari.

Respondeo, hæc intelligenda de excæcatione, & obduratione tantum permissiva, & impossibilitate morali conversionis. Deus enim permittit aliquando magnos peccatores obdurari, & perire, non negando illis adjutorium sufficiens, se subtrahendo speciale auxilium cum quo prævidet ad pænitentiam movendos si illo instructi fuissent: item permittendo aliquas peccandi occasiones, ac tentationes iis obvenire, cum quibus difficillima redditur eorum conversio sine majori gratia, quâ se indignos reddiderunt. Et de hac majori, & efficaci gratia, non verò de sufficienti, intelligendus est S. Augusti-

nus, aliique, dum aliquando afferunt induratos gratiâ destitui;

Obiicies secundò, Status obdurationis in peccato, opponitur statui confirmationis in gratia. Atqui sic confirmari nequeunt peccare. Ergo consentaneum est ut obdurati defectu gratiæ nequeant converti.

Respondeo, dissimulato antecedente, negando consequentiam: facilius enim Deus concedit favorem compatibilem cum libera tendentia ad gloriam, quàm infligat pœnam cum illa tendentia non consistentem. Satis itaque statui confirmationis opponitur status obdurationis, per moralem impotentiam conversionis, quâ obdurati à spe gloriæ multum removentur, etsi non penitus excludantur.

Obiicies tertiò, Peccatores multi, in pœnam peccati admissi, à Deo subitâ morte puniuntur: imo aliquando in flaganti delicto dum peccant è vita abripiuntur. Atqui non apparet quomodo tunc paratus sit Deus his largiri sufficientem gratiam quâ possint converti: Ergo ea aliquibus negatur.

Respondeo negando minorem. Nam cum istiusmodi obitu repentino bene consistet, quod Deus ex parte sua fuerit paratus suppeditare gratiam,, si pænitendi occasio occurrisset, v. g. aliquis peccatorem ante mortem admonuisset, aut ipse de periculo mortis cogitasset priusquam ipso peccandi exercitio se constituit in illo statu, cum quo usus gratiæ non consistit. Non enim dicimus quemlibet omni momento, dum dormit, aut nulla incidit salutaris cogitatio, gratiam proximè sufficientem in promptu habere, sed dum adest præsens occasio se determinandi ad bene aut male agendum.

Ex-

Extendi poteſt hæc doctrina ad Infantes ſine Baptiſmo extinctos, quibus Deus quantum eſt ex parte ſua, proſpectum cupit de Baptiſmo tanquam remedio ad ſalutem ſufficienti. Aſſerit enim Apoſtolus 1. *ad Timoth.* 2. Deum velle omnes homines ſalvos fieri: & merita Christi ex parte ſua, & in actu primo tam latè ſe extendere ad omnes ſalvandos, quam peccatum Adami ad omnes perdendos. Et quamvis non rarò eveniat aliquos infantes interire abſque Baptiſmo, id per accidens contingit, ex eo quod eorum parentes ad ea loca ſe contulerint, aut cauſas naturales aliqui liberè poſuerint ex quibus infantes in lucem edi, aut certè Baptiſmus illis applicari non potuerit; quorum libertatem ob alias cauſas contra curſum communem naturæ Deus impedire noluit. Quod non officit ſinceræ voluntati quâ Deus ex parte ſua media infantibus ad ſalutem neceſſaria præparavit, quæ hominibus ordinario modo applicanda commiſit; ſicuti ſincerè cupit pauperi ſubvenire, qui eleemoſynam famulo diſtribuendam tradit, licet hic pro ſua libertate aliquibus eam elargiri prætermittat.

Dico tertiò: Probabile eſt, homini facienti quod in ſe eſt viribus naturæ, Deum non denegare gratiam primam, quâ poſſit credere, & ſalutem operari: modò per hoc non intelligas, operibus ex viribus ſolius naturæ factis per modum poſitivæ diſpoſitionis, aut meriti, gratiam primam infallibiliter annexam eſſe, ſed ex ſolo beneplacito Dei, decernentis omnibus obicem non ponentibus ſuam gratiam præbere. Eſt communior ſententia Theologorum apud Suarez. 1. *part. l.* 2. de prædeſt. *cap.* 18. quam etiam docuerunt nonnulli Thomiſtæ, quamvis eam

censuret Alvarez de auxiliis disp. 56. n. 21. & alios habeat adversarios.

Ratio præcipua est, quod id videatur congruum divinæ benignitati, quæ omnibus universim præparavit gratiam sufficientem, ut eam infallibiliter conferat singulis non ponentibus obicem. Cum enim Deus sæpe non deneget auxilia sua gentilibus, qui per continuata peccata se præbent positivè indignos isto beneficio, congruum est, ut eam gratiam iis conferat qui observando legem naturæ removent illud gratiæ impedimentum, & saltem se reddunt physicè capaces, ut commune illud Dei beneficium ad se extendatur: atque ita non desit ex parte Dei illustratio & auxilium supernaturale, quo saltem possint ad salutarem Dei notitiam, & inde ad salutem pervenire.

Dices, Huic doctrinæ repugnat Concil. Arausicanum damnans Semipelagianos, quod assererent initium fidei esse ex nobis, sive ex bonis operibus viribus naturæ factis, quibus ad gratiam fidei percipiendam disponimur.

Respondeo, hanc doctrinam toto cælo à Semipelagianis distare. Docebant illi primò, nos per merita naturalia absolutè promereri primam gratiam ad credendum, hæc verò sententia id omnino pernegat, & gratiam, naturæ legem servantibus conferendam, non refundit in merita istorum operum, sed in meram Dei benignitatem. Secundò, asserebant Semipelagiani, solis habentibus merita naturalia lege ordinariâ à Deo gratiam & quidem efficacem conferri, quod hæc opinio penitus abhorret. Unde perperam docebant illi, propter hujusmodi merita etiam conditionata infantes Baptizari, & alios ob eorum defectum Baptismi beneficio privari.

privari. Hæc igitur doctrina nullo istorum errore inficitur; nec aliud apparet quo minus possit inter opiniones in Scholis probabiles meritò reputari.

Ex quibus porrò facile est perspicere hanc opinionem non tantum ab errore, sed etiam à doctrina Semipelagianorum longissimè recedere. Et sanè quod supra in assertione probabile diximus, Deum sic facienti quod in se est, non denegare primam gratiam ad credendum, ipse Doctor Angelicus non probabile, sed certissimum dicere videtur, *De verit. quæst. 14. de fide, a. 11. ad 1. his verbis:* Dicendum, quod non sequitur inconveniens, posito quòd quilibet teneatur aliquid explicitè credere, si in sylvis, vel inter bruta animalia nutriatur. Hoc enim ad divinam providentiam pertinet, ut cuilibet provideat de necessariis ad salutem, dummodò ex parte ejus non impediatur. Si enim aliquis taliter nutritus ductum naturalis rationis sequeretur in appetitu boni, & fuga mali, certissimè est tenendum, quod ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea, quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad ipsum dirigeret. Rursus, *in 2. sent. dist. 28. q. 1. art 4. ad 4.* Dicendum, quod etiam ad fidem habendam aliquis se præparare potest per id, quod in naturali ratione est. Unde dicitur quod si aliquis in Barbaris natus nationibus, quod in se est faciat, Deus sibi revelabit illud quod necessarium est ad salutem, vel inspirando, vel Doctorem mittendo: hactenus S. Doctor. De cetero satis constat, quod ipsa conversio ad Deum quâ talis credere actu incipit, non sit jam ex viribus naturæ, sed ex Dei adjutorio supernaturali: ante conversionem verò ad primam

Dei notitiam & fidem supponitur habuisse adjutorium ordinis naturalis, ut indicant illa verba D. Thomæ: Si aliquis taliter nutritus (in sylvis) ductum naturalis rationis sequeretur, certissimè est tenendum &c. Id quoque ex sola Dei *providentia* & beneplacito fieri, homine infideli ex ductu rationis naturalis inspirationem fidei *non impediente* per sua peccata, conformiter ab initio diximus.

CONTROVERSIA SEXTA

De viribus Naturæ sine adjutorio Gratiæ divinæ.

§. I.

Quid possit homo præstare absque Gratia in servanda lege naturæ, & tentatione superanda?

DIco breviter primò: In natura lapsa sine gratia datur potentia physica servandi collectivè totam legem naturæ. Ita docent Araga, & plures alij. Quia etiam sepositâ gratiâ homo peccabit si violet legem naturæ. Atqui potentia peccandi includit potentiam saltem physicam non peccandi, nemo enim potest peccare in eo quod physicè nequit vitare.

Dico secundò, Homo tamen lapsus habet necessitatem moralem saltem ex parte violandi legem naturæ, si longo tempore ei desit gratia. Hæc est communis doctrina Theologorum, adeo ut opposita censeatur errori proxima.

Ratio desumitur ex eo, quod Concilia & Patres in illud Apostoli ad Rom. 7. *Infelix ego homo quis*

quis me liberabit de corpore mortis hujus? gratia Dei per Iesum Christum; doceant observationem legis sine gratia esse moraliter impossibilem, propter infirmitatem carnis, & vim concupiscentiæ: quibus denotatur necessitas quædam antecedens, sita in peculiari difficultate honestè operandi, seposito adjutorio gratiæ: quia sensibilia vehementer apprehendimus, & concupiscentia ad hanc apprehensionem naturaliter insurgens, voluntatem ad objecta inhonesta vehementer inclinat, ideoque redditur moraliter impotens ad legem longo tempore observandam; cum necesse sit intra longum temporis spatium frequenter occurrere tentationes legis observationi contrarias. Sicut in magna multitudine hominum, etsi possibile sit physicè omnes silere, moraliter tamen necessarium est aliquem fore qui loquatur. Colligitur eadem doctrina ex Concil. Milevitano *Can.* 5. & Tridentino *Seß.* 6. *c.* 13.

Dico tertiò: Datur in homine lapso moralis possibilitas servandi dictam legem tempore absque gratia. Est communis Doctorum.

Quia pro exiguo tempore potest deesse illa moralis difficultas, quam in superiori assertione exposuimus; absente autem singulari difficultate, nos posse honestè operari, adeoque legem servare, admittunt passim Doctores cum S. Chrysost. in 1. ad Corinth. *cap.* 11. & S. Anselmo in dial. de libero arbit. *cap.* 5. & 6.

Dico quartò: Homo in hoc statu nequit gravem tentationem sine gratia superare. Est communior, contra aliquos Authores Catholicos.

Et probatur ex Apostolo 1. ad Corinth. 10. *Fidelis Deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis* Ex quo loco docet Chrysost. dari aliquas ten-

tentationes quæ non possint à nobis viribus naturæ superari, cum eas opponat Apostolus tentationi humanæ, sive levi, quæ à nobis vinci potest. Et Prosper lib. contra Collatorem *cap.* 35. invehitur in Cassianum, quod dixerit à Jobo tentationem gravem viribus naturæ superatam fuisse.

Hinc dicendum à fortiori, omnes tentationes collectivè sine gratia superari non posse. Et quamvis nonnulli contrarium contendant, id tamen temerarium esse censet Suarez hic *lib.* 1. *cap.* 26.

Dices, Potest quis ex fine pravo inanis gloriæ mortem tolerare; ergo idem potest ex fine honesto gratia, non obstante rei difficultate.

Respondeo negando consequentiam. Quia finis pravus tollit, aut minuit difficultatem operandi, propter vehementem sensibilis bonitatis apprehensionem: finis verò honestus, quia languidè apprehenditur, relinquit totam tentationis difficultatem prædominari.

Dico quintò: Potest modò ab homine sine gratia vinci levis, aut mediocris tentatio. Ita docet Amicus, aliique communiter, contra Vasquez, & Meratium, qui semper ad victoriam tentationis gratiam aliquam requirunt.

Ratio desumitur ex eo, quod aliqualis difficultas oppositæ tentationis non impediat quin objecti honestas possit efficaciter apprehendi, atque ita connaturali modo placere ut voluntas illi adhæreat. Et sicut experimur opus non esse auxilio gratiæ ut quis resistat alteri gratiæ fortiter ac suaviter ad bonum inclinanti, ita etiam non est cur aliqualis difficultas concupiscentiæ impellentis ad actionem inhonestam, per vires naturæ nequeat superari. Adde proscriptam

esse

esse Baij propositionem 29. *Non solum fures ij sunt & latrones qui Christum viam veritatis & vitæ negant, sed etiam qui dicunt tentationi ulli, sine gratiæ ejus adjutorio, hominem posse resistere.*

Quæ nostræ assertioni ab aliis opponuntur, tantum probant requiri gratiam ad quamlibet tentationis victoriam, ut hæc sit meritoria præmij supernaturalis; aut ut contra leves etiam tentationes victoria continua obtineatur, quod lubentes admittimus. Sicut enim absque speciali privilegio nequeunt moraliter vitari omnia venialia, propter instabilitatem naturæ, & frequentes labendi occasiones, sic etiam natura per se non satis est potens, ut collectivè omnibus levium tentionum impulsibus obluctetur.

§. 2.

An homo possit habere aliquos Actus moraliter bonos absque Gratia supernaturali?

Certum est apud Doctores Catholicos, sine adjutorio gratiæ non elici actum bonum, prout conducit ad vitam æternam. Procedit igitur hæc quæstio de actu tantùm moraliter honesto, sive laude digno intra ordinem naturæ. Talem actum negat Bajus, ac penitus explodit distinctionem communem actionis honestæ in naturalem & supernaturalem, asserens ad quemlibet actum honestum gratiam supernaturalem esse necessariam.

Sed contraria sententia necessariò admittenda est. Quod probatur primò; Quia, inter alios, damnarunt Pontifices hunc Baij articulum 25. *Omnia opera infidelium sunt peccata, & virtutes Philosophorum*

losophorum sunt vitia. Quia nempe procedunt ab infidelibus gratiâ destitutis. At ex Baio unum breviter exquiri velim : Si filius infidelis videat suum patrem lapsum in foveam, quid illi agendum ut peccatum non incurrat ? Si nolit illi manum porrigere, delinquet certè contra amorem parenti debitum : si illum è fovea extrahat, etiam extrahendo peccabit, quia si Baio credimus, omnia infidelium opera sunt peccata.

Probatur Secundò, Quia Concilia videntur supponere nos per vires naturæ posse honestè operari. Tridentinum enim *Sess. 6. can. 2.* negat nos posse credere, pœnitere &c. sicut oportet ad justificationem obtinendam, sine gratia. Quâ limitatione, *sicut oportet*, satis insinuat nos posse quidem moraliter honestè operari, sed non utiliter ad salutem, per vires naturæ. Cum eâdem limitatione loquitur Concil. Arausicanum *can. 6. & 7.* damnans Semipelagianos, non quod assererent hominem ex se posse honestè operari, sed quod adderent, id posse, sicut oportet ad salutem. Quin & eam gratiæ necessitatem sic restringit Augustinus lib. de gratia Christi *cap. 27.* ubi non asserit illam esse absolutè necessariam ad bene operandum, sed tantum sic, ut sine eâ nihil possimus, quod ad pietatem pertinet, utramque justitiam. Eodem modo loquitur lib. de prædest. sanct. *cap. 2.* & lib. de bono persev. *cap. 16.* & lib. de grat. & libero arbit. *cap. 17.*

Neque his obstat primò, quod S. Augustinus aliquando asserat, voluntatem de suo nihil habere nisi peccatum. Vel enim peccatũ accipit propriè, & sic verum est soli voluntati humanæ adscribendum esse peccatum, & illi non esse integrè attribuendum opus moraliter honestum, cum hoc à Deo præcipuè proveniat. Vel sumit

peccatum impropriè, pro actu inutili, & aberrante à fine supernaturali, atque ita voluntas de suo tantum habet peccatum sive opera inutilia ad salutem.

Neque obstat secundò, quod S. Augustinus dicat, sepositâ gratiâ, inductam esse impotentiam servandi legem: per hoc tantum indicat, totam legem naturæ, propter singularem difficultatem, non posse sine gratia ita integrè servari, quin ea aliquando violetur: non negat tamen eam posse, ex parte, per actus naturaliter honestos impleri.

Neque obstat tertiò, quod idem Augustinus aliquando doceat, in Infidelibus veras virtutes non reperiri. Agebat enim contra Pelagianos asserentes viribus naturæ haberi veras virtutes utiles ad vitam æternam, idque probantes exemplo infidelium: negabat igitur è contra Augustinus, infidelibus tales virtutes inesse, quæ poterant ad salutem conferre. Sic enim scribit *lib.* 4. contra Julianum *cap.* 3. Absit in aliquo „sit vera virtus nisi fuerit justus; absit autem sit „justus nisi ex fide: postea subdit: si ad conse„quendum veram beatitudinem quam nobis fi„des promittit nihil prosunt homini virtutes, non „sunt veræ virtutes. Hinc etiam elucet non aliam esse mentem S. Augustini dum dicit: *Omne quod non est ex fide peccatum est*: quia, ut ipse loquitur lib. de spiritu & lit. *cap.* 27. Infidelis vix unquam debito fine operatur, & licet subinde agat honestè, id illi nihil prodest moraliter ad salutem, Adeoque omne opus hominis infidelis vel est propriè peccatum, vel impropriè, considerando ejus actionem prout est inutilis ad beatitudinem obtinendam. Ex quibus patet nullo fundamento negari opus moraliter honestum absque auxi-

lio gratiæ, modò non asseratur, tali operi vim inesse meriti, aut illud positivè hominem disponere ad salutem, & beatitudinem supernaturalem, quod ex §. sequenti magis confirmatur.

Ex quibus patet, quàm parum considerate nuper quidam Professor publicè Scholas illas damnaverit hæresis Pelagianæ, quæ hanc sententiam sustinent. Cum tamen in Baio disertè & sub anathemate proscripta sit hæc prop. 37. *Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex natura solis viribus ortum ducit, agnoscit.*

§. 3.

An solis Naturæ viribus possit elici Amor Dei super omnia?

PRocedit hæc controversia de statu naturæ lapsæ, frustra enim aliqui fusè disputant, an possibilis sit talis amor in statu naturæ integræ, &, an sine gratia possint cognosci aliquæ veritates ad honestam operationem conducentes: nam ex sola decisione præsentis quæstionis utrumque admitti debet.

Dico igitur, homini lapso possibile esse solis naturæ viribus amare Deum super omnia, amore naturali tam concupiscentiæ, quam amicitiæ, qui dum durat affectivè excludat voluntatem Deum graviter offendendi. Est hæc receptissima Theologorum sententia, quam tradit D. Thomas. 1. part. quæst. 6. art. 3. & sæpius alibi: nec non Scotus in 1. dist. 17. q. 2. Occamus quoque, Durandus, aliique docent, Deum etiam ut est author naturæ posse ab homine post lapsum diligi perfecto amore benevolentiæ. Vasquez

quez autem, & aliqui Doctores Catholici, qui videntur aliter loqui, non negant cum Baio voluntati adesse sufficientiam eliciendi istum amorem sine gratia supernaturali, sed tantum opinantur ad Dei gratiam pertinere cogitationem congruam & efficacem cum qua amor iste actu elicitur, non verò cogitationem inefficacem: neque illi reiiciunt communem divisionem amoris in naturalem, & supernaturalem.

Probatur autem nostra assertio primò, ex damnata propositione Baiana 36. *Amor naturalis qui ex viribus naturæ oritur, ex sola Philosophia per elationem præsumptionis humanæ, cum injuria Crucis Christi, defenditur à nonnullis Doctoribus.* Ergo nostra assertio huic contraria indubitatis Pontificum decretis roboratur.

Probatur Secundò, ex Concil. Arausicano *can.* 25. & Tridentino *Seff.6. can.*13. ubi docent, hominem in isto statu non posse amare Deum, sicut oportet ad justitiam: hæc autem limitatio, ut supra dixi, satis ostendit per vires naturæ haberi posse alium Dei amorem, qui ad justitiam & salutem non conducat. Et hanc esse do-,ctrinam S. Augustini, quem sibi frustra vindi-,cat Baius, patet ex *lib.* 12. de Civit Dei *cap.* 1. ,Sicut, inquit, cum vitium oculorum dicitur cæ-,citas, id ostendit quod ad naturam oculorum ,pertinet visus... ita cum vitium creaturæ ratio-,nalis dicitur, quod non adhæreat Deo, hinc a-,pertè declaratur ejus naturæ ut Deo adhæreat ,convenire. Et lib. de moribus Ecclesiasticis *cap.* 3. docet nos assequi ratione esse rectè vivendum, & Deum sequendo debére beatè vivere, id autem fieri diligendo Deum, quod est primum mandatum ad beatitudinem obtinendam. Sentit ergo S. Augustinus homini naturale esse

Deo

Deo adhærere per amorem, nempe perfectum, adeòque id esse in potestate naturæ, quæ seposita gratiâ, ordinatur ad beatitudinem naturalem. Subscribit Augustino S. Fulgentius ad Monimum *cap.* 18. Naturæ, inquit, inesse non posset ullatenus ratio, nisi ei posset inesse Dei dilectio. Et alij passim Patres, ex eo quod natura rationalis ex se sit imago Dei, inferunt ei competere ut in Deum tendat per dilectionem.

Probatur tertiò ex ratione. Tenemur lege naturali Deum perfectè diligere, neque in natura ostenditur impossibilitas illum ita diligendi: potest enim Deus naturaliter nobis proponi ut infinitè bonus, & amabilis. Ergo neque ratione motivi subest moralis impossibilitas perfecti amoris, neque ex eo, quod Deus debeat omnibus præferri; quia potest per cognitionem perfectam summæ bonitatis appretiari ut omnibus præferendus, & simul abesse omnis tentatio quæ voluntatem avertat, & in creaturas inclinet.

Dices, In hoc statu inest voluntati impossibilitas effectiva ut tota lex naturalis observetur absque adjutorio gratiæ. Ergo ex illa oritur etiam impossibilitas affectiva adhærendi Deo per amorem perfectum, nisi voluntati ad amandum gratia supernaturalis opituletur.

Respondeo neg. consequentiam. Potest enim fieri ut homo actu naturali cognoscat sibi postea ex parte Dei non defutura subsidia necessaria, ad totam legem effectivè observandam: ergo eo posito potest affectivè Deo super omnia adhærere. Necessitas enim gratiæ postea conferendæ, non efficit quo minus voluntas jam ex parte sua perfecto amore in Deum feratur. Sicut necessitas potestatis supernaturalis ad cele-

brandum,

brandum, non impedit quo minus jam actu naturali velim efficaciter Sacerdotium , tantum postea conferendum. Quia tamen dictus amor est naturalis, nihil conferens ad justitiam supernaturalem , nec repugnans peccato habituali ; neque sufficiens ut occurrente difficultate perseveret ad totius legis observantiam , hinc est quod à Patribus , aut Conciliis actibus gratiæ non annumeretur , cum tantum agant de amore ad salutem conducente , qui solet esse supernaturalis.

At, inquies , S. Augustinus sic insinuat amorem castum & perfectum elici ex gratia , ut agens contra Pelagianos sæpius inculcet,ubi non est Spiritus gratiæ, ibi dominari peccatum.

Respondeo , aliud non inculcari ab Augustino , quàm gratiam esse necessariam ad actus conducentes ad salutem, & in infidelibus defectu fidei rarò dari opus ex omni parte honestum ; hinc meritò pronunciat : ubi non est Spiritus gratiæ ibi dominari peccatum , ibi enim censetur peccatum dominatum obtinere , ubi opera honesta rarius exercentur.

CONTROVERSIA SEPTIMA

De Gratia Efficaci,& in quo illa consistat,variorum sententiæ discutiuntur.

QUæstionis de Efficacia gratiæ indubitata solutio,scopus est ad quem summa orbis Christiani ingenia ingenti studio collimarunt , & à quo plures certò aberrarunt, quemque nondum ullus Theologorum ita attigit , ut omnium suffragio compertæ veritatis palmam retulerit. Siquidem

quidem anguſtiæ hic undique, & facilis error, quia inter duos ſcopulos navigandum eſt; ſi ad tuendum vim gratiæ divinæ nimium declines, deſtituis libertatem humanam: ſi ultra metam libertati patrocinaris, vim gratiæ inanem relinquis. Hanc difficultatem pridem advertit ipſe S. Auguſtinus *lib.* 2. de peccatorum meritis *cap.* 18. Quærentem, inquit, vehementer anguſtat, ne ſic defendamus gratiam ut liberum arbitrium auferre videamur, rurſum ne liberum ſic aſſeramus arbitrium ut ſuperbâ impietate ingrati Dei gratiæ judicemur. Olim incumbendum erat S. Auguſtino contra Pelagianos immodicâ elatione libertatis, vim gratiæ infringentes, ſed neque minùs laborandum eſt hoc ævo, ne cum Calvini ac Lutheri aſſeclis in efferenda gratia ſic vela laxemus, ut libertas humana fatali neceſſitate depreſſa naufragium patiatur. In hac opinionum ſeſe collidentium procella, clavum ſuo jure arripuerunt Pontifices Romani, qui uti in hac quæſtione olim Scholæ Thomiſticæ & Societatis opinandi modum præſcripſerunt, ita hac tempeſtate quibuſdam ad devia deflectentibus certam credendi legem impoſuêre.

Itaque de gratiæ Efficacia primus error eſt Calvini, Lutheri, ac plurium Sectariorum, qui docent omnem Dei gratiam internam eſſe efficacem, ac hominis voluntatem ſic ad aſſenſum impellere, ut illi non ſit liberum gratiæ impellenti reſiſtere, atque ita abſolutè admittunt voluntatem inevitabili neceſſitate ad agendum moveri; imo in ordine ad operationem gratiæ in natura lapſa liberum penitus interiiſſe arbitrium.

Dogma Janſenij, quamvis nolit dimittere no-

men liberi arbitrij, admittit tamen ad operationem gratiæ efficacis sive victricis in statu naturæ lapsæ, non requiri libertatem à simplici necessitate, sed sufficere libertatem à coactione; quem errorem fusius refutavimus supra part.1. p.108. inter polemica,in prop.tertiâ inter quinque damnatas.

Quidam Moderni, ut in explicanda gratiæ efficacia hunc scopulum in speciem declinare videantur, asserunt gratiam efficacem sitam esse in Delectatione justitiæ quæ sit Victrix, sive major delectatione terrenâ illi oppositâ: docentque illi delectationi, dum est major, voluntatem non posse non obsecundare, & rectè agere: quamvis possit eidem delectationi justitiæ non obtemperare, quando delectatio terrena major assurgeret: & ob hanc potestatem quantumvis remotam,putant efficaciam hujus gratiæ cum libertate conciliari. Volunt itaque ad libertatem indifferentiæ sufficere, quod voluntas possit non agere, quantum est ex parte eorum quæ voluntatem positivè afficiunt; ac proinde libertati actus nihil obesse negationem illam majoris delectationis terrenæ ad efficaciam istius gratiæ requisitam; quia scilicet negatio illa voluntatem positivè non afficit. At contra hoc novum effugium ceteri Theologi hactenus censent, ad tollendam libertatem indifferentiæ sufficere, quod positâ gratiâ cum ista negatione, non sit in potestate voluntatis ab agendo abstinere, sed ad bene agendum inevitabili necessitate determinetur.

Neque istâ viâ declinatur error Jansenij, quem constat eandem in explicandâ gratiæ efficaciâ semitam tenuisse,nisi quod ille palam admiserit, cum sua doctrinâ non debere conciliari

liber-

libertatem indifferentiæ, quam docuit non esse necessariam ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ; moderni verò velint eam doctrinam stare cum libertate ad meritum & demeritum sufficienti. In quo non re, sed voce à Jansenio diffidere, facile colliges ex ejusdem verbis, quæ hic breviter adduco, ex *lib.* 8. de „gratiâ Christi *cap.* 2. Delectatio victrix, quæ „Augustino est efficax adjutorium, relativa est; „tunc enim est victrix quando alteram superat; „quod si contingat alteram ardentiorem esse, in „solis inefficacibus desideriis hærebit animus, nec „efficaciter umquam volet quod volendum est.

Facile autem ostendi potest hanc modernorum viam nullo modo conciliare suam gratiam victricem cum libertate voluntatis humanæ. Nam etsi possit existere illa entitas delectationis cælestis sic ut non causet actum bonum voluntatis, non potest tamen sine ullo actu existere delectatio victrix, cum in eorum sententia delectatio prout est victrix, sive efficax, non sit sola entitas gratiæ sive delectationis cælestis, sed illa simul cum negatione majoris aut æqualis delectationis terrenæ: cum his autem, ut ipsi docent, nequit se voluntas determinare ad non agendum; adeoque sub gratiâ hac efficaci constituta non poterit ab actione bona abstinere, sed ad illam exercendam ineluctabili necessitate rapietur.

Ab hac doctrina Schola Thomistarum se semper alienam profitetur, gratiamque in sua sententia omni studio, & aliâ viâ cum libertate conciliare conatur. Docent itaque Thomistæ dari etiam gratiam efficacem à sufficienti intrinsecè diversam, quæ tribuat ipsam operationem, quam proindè volunt esse physicè prædetermi-

terminativam voluntatis, ſic ut nunquam poſſit ſuo effectu carere. Et ut majori cum certitudine quid in hac parte Thomiſtæ ſentiant referamus, juvat hic adducere explicationem ipſorum verbis conceptam in Capitulo Provinciali Inferioris Germaniæ habito Lovanij 25. Aprilis 1668. ubi aliis præmiſſis ſic pergit explicatio : Ideo autem taliter efficax gratia in Thomiſtarum Schola phyſicè prædeterminans dicitur, non quod imponat voluntati neceſſitatem aliquam, ſicut eſt in rebus naturalibus quæ ſunt omnino determinatæ ad unum, vel aliquam aliam phyſicam qualitatem voluntati imprimat , quæ per modum naturæ eam impellat aut neceſſitet; ſed ideo tantum quod per gratiæ ſuæ auxilium Deus, nullâ præſuppoſitâ ſcientiâ mediâ aut conditionatâ boni uſus noſtræ voluntatis , eam ad actus bonos liberos determinet , non ſolum interius ſuadendo, excitando, invitando, aut aliter moraliter attrahendo, ſed etiam activè, verè, & propriè, & per modum agentis , abſque violentia tamen, ex parte potentiæ, & in ipſa potentia cauſet ipſam voluntatis actionem , adeoque gratia ſit bonæ voluntatis verè, & propriè effectrix, quâ fit ut homo ád ſuam actionem infallibiliter ſe determinet, non ex neceſſitate , ſed juxta ſuum proprium modum omnimodæ libertatis ; ſicque omnis efficacia proveniat ex ſola gratia, & ex ipſa Dei omnipotentia , nec illam expectet aut emendicet à libero arbitrio, neque efficax ſit dependenter ab illo.

Et quia motio moventis præcedit motum mobilis ratione, & cauſâ, rectè etiam præmotio ac prædeterminatio active, verè, & propriè, & in hoc ſenſu phyſicè efficiens appellatur , in quo intelligitur applicatio virtutis ad actionem, ſicut homo

homo eſt cauſa inciſionis cultelli ex hoc ipſo quo applicat acumen cultelli ad ſcindendum movendo ipſum ; ſicque tota operatio pertinet ad gratiam ſicut ad cauſam effectivam, præmoventem, & determinantem, conformiter ad Tridentinum *Seſſ. 6. can.* 4. Subſcripſerunt huic Expoſitioni in dicto Capitulo viginti & unus.

Quidquid ſit de Thomiſticæ ſententiæ veritate, pridem certè per Apoſtolica decreta vetitum eſt ullam ei cenſuram inurere. Non eſt igitur de hac Schola benè meritus ille, qui conatus eſt in explicanda gratiæ efficacia, concordiam inducere inter Thomiſtarum ſententiam, & eam quam aliqui Auguſtinianum prætendunt de gratia victrice. Non ignorant enim viri ex illa Schola magis perſpicaces, rem eſſe non exigui periculi, velle parem cum illa doctrina ſortem ſubire.

Scotiſtæ relatam Thomiſtarum ſententiam paſſim impugnant, negant enim gratiam eſſe intrinſecè prædeterminativam. Volunt tamen eam eſſe extrinſecè determinativam voluntatis, ratione decreti adjuncti, quo Deus abſolutè & efficaciter, ac exclusâ ſcientiâ mediâ, intendit obtinere & efficere conſenſum voluntatis : an hæc ſit ſincera Scoti doctrina multum dubitat Suarez de auxiliis cap. 5. Ab utraque ſententia diverſa eſt doctrina Societatis uti infra patebit.

Contra Thomiſtas facere poſſunt argumenta ſupra allata de phyſica prædeterminatione, & ſcientia media. Inſuper ex ſententia Scotiſtarum ſequi videtur decretum illud divinum ad obtinendum actum intentum fallibili & cæco modo procedere : quia cum gratia ex vi illius decreti data, ſit intrinſecè indifferens, tantum fallibili modo connectitur cum actu efficaciter intento :

tentq: ergo cum in illa ſententia excludatur ſcientia media, non eſt unde Deus ſortiatur ſecuritatem infallibilem de actu ponendo. Neque dicas, vi decreti divini voluntatem noſtram infallibiliter trahendam, ſicut noſtra potentia motiva vi voluntatis ad motum impellitur. Nam contra, Vel decretum illud divinum vi ſua infallibiliter infert noſtrum conſenſum, & ſic tollitur noſtra libertas: vel cauſat conſenſum contingenter per medium indifferens, & ſic ex nullo capite poterit Deus reddi ſecurus de conſenſu ſecuturo.

Aliæ ſunt de hac quæſtione opiniones minus celebres, qualem ſuſtinet Maſcarenias, & alij, qui docent entitati gratiæ efficacis ineſſe vim quandam determinandi moralem, ob ſingularem hujus attemperationem cum voluntate, ideoque ſemper connectendam cum effectu.

At contra hanc etiam opinionem militat vis ſuperioris argumenti. Vel enim gratia ſic attemperata habet ex ſe antecedentem & infallibilem connexionem cum conſenſu voluntatis, & ſic evertit libertatem: vel habet connexionem fallibilem, atque ita non repugnat eam gratiam reddi inefficacem, & aliam reddi efficacem ſine iſtiuſmodi attemperatione; ergo non poteſt in hac attemperatione gratiæ efficacia conſiſtere.

Ut has evaderet difficultates, alteram excogitavit viam P. Bonæ Spei vir doctus & ordine Carmelitarum, qui gratiam efficacem conſtituit in qualitate ita accommodata flexibilitati voluntatis, ut hæc certò conſentiat gratiæ, uno ex pluribus inſtantibus, aut alterutro duorum inſtantium indeterminatè, ſic ut qualitas illa non ſit determinans ad unum ſimpliciter, prout

eſt

est prædeterminatio physica, sed ad unum sic eligendum, ut quovis eorum instantium sit in potestate voluntatis eligere, vel non eligere quoad substantiam actus, aut omissionis; ac proinde eligat liberè, quia agit v. g. ultimo instanti, non merè quia adest illa qualitas, sed quia liberè omisit agere priori instanti.

Sed nulla ex parte satisfacit hæc nova cogitatio. Nam ex ea sequitur primò, Deum non posse obtinere consensum hominis, & eum convertere eo instanti quo voluerit, sed tantum aliquo instanti indeterminato. Secundò, Si primo instanti ex duobus voluntas non consensit, jam in secundò ad consensum absolutè necessitabitur: nam libertas requirit ut eo instanti quo ponitur actus possit non poni, neque sufficit liberè fuisse omissum priori instanti. Tertiò, Tollitur istâ viâ libertas illa quæ ad meritum requiritur: quia tantum merebor quod potius hoc quam illo instanti ponam consensum, quam alterutro debeo necessario elicere: quinimo potius demerebor si v. g. consensum ad actum bonum suspenderim quantum potui, & tantum consenserim ultimo instanti, ultra quod non potui consensum differre.

Postremò, Schola Societatis, prædictis contraria, cum aliis docet, efficaciam gratiæ, præter ipsam gratiæ entitatem ex se indifferentem, reliquasque dispositiones & circumstantias se tenentes ex parte actus primi, involuere consensum voluntatis conditionatè futurum, prævisum per scientiam mediam, si in illis circumstantiis gratia à Deo concedatur. Illud autem dicitur se tenere ex parte actus primi, quod prærequiritur ad agendum: sive quod influit in effectum mediatè vel immediatè, vel simpliciter requi-

requiritur ut hic & nunc effectus possit poni, etsi in eum physicè non influat.

Explicatur ea sententia hoc modo: Deus vult convertere, aut salvare Petrum per actum finalem pænitentiæ: habet in potestate sua gratias innumeras ex se indifferentes quibus possit Petrus consentire, aut non consentire: videt ergo Deus per scientiam mediam, cui harum gratiarum Petrus esset consensurus, cui non consensurus si eam in certis circumstantiis haberet, v.g. dum in extrema vitæ hora versabitur. Illa itaque gratia est efficax in actu primo respectu Petri, cui Deus prævidet illum consensurum si detur: erit eadem gratia efficax in actu secundò si in dictis circumstantiis à Deo actu concedatur. Repugnat enim Deum prævidere effectum cum causa etiam indifferenti sub certa conditione connectendum, & illum effectum, positâ conditione, ab ea causa non procedere.

Hic autem procedendi modus saluat ex parte Dei dignitatem, & infallibilem efficientiam gratiæ efficacis, præ sufficienti, & hanc gratiæ infallibilitatem conciliat cum libero voluntatis arbitrio; in quibus utrimque conciliandis in aliorum sententiis versatur præcipuus cardo difficultatis. Ac primò quidem, hac ratione ex parte providentiæ divinæ, talis gratia constituitur idoneum instrumentum, quo certissimè possit Deus obtinere actum bonum & meritorium voluntatis creatæ: per hanc potest infallibiliter prædestinare ad merita, & gloriam: per hanc potest habere in manu sua cor hominis quantumvis durum, & illud invictè & indeclinabiliter quocumque voluerit inflectere; non minus quam si humanum arbitrium adamantinis vinculis gratiæ necessitantis constrictum detineret.

In hac porro sententia ostenditur nullum incurri periculum violandæ libertatis humanæ, quia gratia efficax sic explicata, nihil involuit ex parte actus primi quod ex se non sit indifferens ad actum inferendum. Nam voluntas, & entitas gratiæ, & decretum quo Deus concursum præparat, est indifferens & indeterminatum ad consensum, vel dissensum secuturum. Scientia autem media propriè non tenet se ex parte actus primi, quia neque influit in consensum immediatè aut mediatè, neque requiritur simpliciter ut voluntas possit agere; sed tantum ut à Deo gratia, & concursus providè offeratur, cum notitia effectus secuturi si conditio poneretur. Quamvis enim, quod fieri nequit, à Deo abesset scientia media, hoc ipso quo hæc gratia poneretur in voluntate, & Deus paratus esset hic & nunc concurrere, eodem modo voluntas exiret in actum.

Cætera quæ opponuntur, eò ferè tendunt, ut probent in hac sententia, sine gratia per se victrici, aut determinante, Resolutionem ultimam Conversionis humanæ referendam esse in determinationem liberi arbitrij, dicendumque hominem converti, non quia adest gratia divina, sed quia voluntas humana liberè consentit. Verùm hæc sententia non docet ita simpliciter loquendum, sed hoc modo: Ideo homo convertitur, quia à Deo accepit ut convertatur. Resolvitur itaque consensus voluntatis humanæ in Deum per gratiam cooperantem, tanquam in primam & principalem causam boni operis, à qua voluntas humana semper in agendo dependet: hinc conversionis humanæ rectè statuitur hæc ultima resolutio: Ideo credit & convertitur homo quia vult, cum conversio in actu vo-

luntatis consistat : ideo vult converti, quia congruenter per gratiam vocatus est ; ideo congruenter vocatus, quia voluit Deus gratiam, quam novit congruentem, nunc homini largiri.

Ita docet hæc sententia, quam breviter retulisse sufficiat, quoniam ab illa contra quosdam alios stabilienda hic abstinere debeo. Argumenta quædam, quæ pro gratia victrici superius relata hoc tempore adducuntur, resoluta sunt supra in Cont. de Scientia media, & præcipuè part. 1. tract. 2. cap. 2. ubi contra propositiones Jansenij ostendimus, Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ voluntatem humanam posse resistere.

CONTROVERSIA OCTAVA

De Iustificatione, & gratia habituali.

DIco primò : Ad Iustificationem impij non sufficit peccata non imputari, sed requiritur Sanctificatio, & renovatio interioris hominis, per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum. Ita definit Tridentinum *Sess. 6. cap. 7.* contra Lutherum, Calvinum, eorumque asseclas, qui negant per Iustificationem impij peccata tolli aut deleri, sed tantum tegi, & homini amplius non imputari. At contra ; concipi non potest quo modo possint peccata Deo tegi, nisi penitus aboleantur, fieri enim non potest ut quæ nondum sunt deleta, divinis oculis omnia cernentibus tegi possint.

Dico Secundò : Datur forma hominem Sanctificans, distincta ab omni actu justi, habitualiter inhærens, & permanenter justum constituens, quæ dicitur Gratia habitualis. Ita docent

modò omnes Theologi, quorum multi censent esse de fide, quamvis hoc neget Sotus, Canus, Bannez, Vasquez *disp.* 103. *cap.* 6. si agatur de justificatione adulti extra Sacramentum per actum Charitatis, aut contritionis perfectæ, quos actus putant per se formaliter justificare.

Probatur autem assertio universaliter ex Tridentino Sess. 6. cap. 7. & can. 11. *Si quis dixerit homines justificari... exclusâ gratiâ, & charitate qua in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffunditur, atque illis inhæret &c. anathema sit.* Atqui certum est parvulis formam illam permanenter inhærere, absque ullo actu suæ voluntatis, dum per Baptismum justificantur: certum quoque est in adultis formam illam non consistere in aliquo eorum actu dum justificantur per aliquod Sacramentum v. g. pænitentiæ cum sola attritione, quæ communi omnium consensu non est forma justificans. Ergo dicendum est universim etiam extra Sacramentum formam justificantem sitam esse in gratia Sanctificante, quæ animæ, etiam dum nullum actum elicit, permanenter inhæreat. Actus autem Charitatis & contritionis perfectæ tantum sunt prævia dispositio ad gratiam sanctificantem, quæ per se formaliter justificat.

Atque hanc esse mentem Concilij non parum confirmant verba Cardinalis Pallavicini in Hist. Tridentini *Part* 1. *lib.* 8. *cap.* 14. Denique, inquit, considero quod mens Concilij fuit stabilire habitum infusum justitiæ, & non meram justitiam intrinsecam, non determinando an illa sit vel actus, vel habitus... quod mihi redditur notum propterea quod tunc, requirente quodam ut magis expressè declararetur fieri justitiam per habitum infusum; responderunt deputati, satis hoc

hoc declarari voce *inhærentiæ*, quod importat ſtabilitatem, & convenit habitibus non actibus.

Dico tertiò: Etſi gratia habitualis diverſa ſit ab actu, non diſtinguitur tamen ab habitu charitatis. Eſt communior ſententia Theologorum, contra pleroſque Thomiſtas.

Probatur, Quia nullum inter hæc reperitur ſufficiens diſtinctionis indicium; nam quæcunque conveniunt gratiæ habituali, ea pæne omnia Scripturæ attribuunt charitati; ut Joan. 4. *v.* 15. Qui manet in charitate manet Deus in eo. Et Joan. 3. *v.* 1. Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, ut Filij Dei nominemur & ſimus. Deum autem in nobis permanere, & conſtitui nos filios Dei, eſt formaliter effectus proprius gratiæ habitualis. Hinc Tridentinum *Seſſ. 6. cap. 7.* gratiam hanc cum Apoſtolo vocat charitatem, dum aſſerit, per Spiritum Sanctum charitatem Dei diffundi in cordibus eorum qui juſtificantur. Conſentire videtur S. Auguſtinus *tract.* 5. in Epiſt. 1. Joannis, dum ait, charitatem eſſe quæ ſeparat inter filios Dei, & inter filios perditionis.

Neque his obſtat quod aliquando Concilia, dum mentionem faciunt de donis, gratiam & charitatem diſtinctè commemorant: quia per plures voces res eadem diverſo modo indicatur; dicitur enim gratia prout importat amorem Dei erga hominem, qui hunc per donum juſtitiæ reddit ſibi amabilem, nominatur etiam charitas, prout efficit amorem quo Deus ab homine dignè diligitur.

Dico quartò, Gratia habitualis hominem per ſe ita ſanctificat, ut ſtare nequeat cum peccato mortali, etiam de potentia Dei abſoluta. Ita docet Vaſquez *diſp.* 104. Turrianus, Granadus,

Sotus, Esparsa, aliique communiter; Contra Scotum, Gabrielem, Occamum, aliosque Nominales, qui censent gratiam repugnare peccato non ex natura rei, sed ex sola Dei institutione: & contra Suarez qui statuit repugnantiam tantum naturalem, quales est inter calorem & frigus, non verò absolutam.

Probatur autem assertio ex verbis Tridentini *Sess.6. cap.7.* Iustificationis unica causa formalis est justitia Dei, non quâ ipse justus est, sed qua nos justos facit. Si est causa unica, hoc ipso est causa adæquata justificationis, ergo impossibile est animam cui gratia unica est non esse justam, quia causæ formali necessariò respondet effectus formalis, justa autem non esset, aut Deo grata, si illi cum gratia simul inesset peccatum. Neque refert quod gratia & peccatum non opponantur ut forma & ejus privatio, aut ut duo actus formaliter contrarij, quia repugnant saltem ut duo actus oppositi consecutivè; si enim simul existerent, rectè sequeretur in Deo dari actus incompossibiles, amorem scilicet & odium respectu ejusdem personæ, cui simul inesset gratia & peccatum.

CONTROVERSIA NONA

De Merito bonorum operum.

MEritum in concreto dicitur, opus bonum, in obsequium alterius factum, ex se idoneum ad aliquid obtinendum per modum præmij. Differt ab *Impetratione*, quod hæc moveat ad aliquid obtinendum per modum petitionis: & à *Satisfactione* quod hæc sit quædam redditio

æqui-

æquivalens injuriæ. Dividitur meritum in Condignum, quod habet æqualitatem cum præmio, & ex justitia debetur, accedente saltem alterius promissione: & in meritum Congruum, cui deest dicta æqualitas cum præmio, neque debetur illi ex justitia, sed ex præmiantis liberalitate: Ut conditiones ad meritum requisitæ ex parte operantis, operis, ac præmiantis magis elucidentur.

Dico primò, Ad meritum de condigno ex parte operantis requiritur, primò, status viæ: testantur enim Scripturæ & Patres neminem posse mereri post hujus vitæ decursum: ita loquitur S. Hieron. in 1. ad Cor. *cap.* 6. Tempus sementis est præsens vita, cum transierit, operandi tempus aufertur. Secundò, necessarius est status gratiæ: uti colligitur ex Ioan. *cap.* 15. Sicut palmes non potest ferre fructum nisi manserit in vite, ità nec vos nisi in me manseritis, scilicet per fidem & charitatem. Et hinc est quod in Scripturis passim ut ad Coloss. 3. vita æterna dicitur retributio hæreditatis; quia ejus meritum præsupponit ius & dignitatem filij per statum gratiæ, sine quo deest operi debitus valor ad hæreditatem obtinundem. Unde damnata est Baij hæc prop. 12. Pelagij sententia est, opus bonum citra gratiam adoptionis factum, non est regni cælestis meritorium.

Dico Secundò, Ex parte operis, requiritur ut sit actus liber, non tantum à coactione, sed etiam à necessitate. Damnata est enim propositio Jansenij huic opposita, quæ superius refutata est. Secundò, ut sit supernaturalis, etiam in substantia, quod docet Suarez aliique communius, contra Vasquez, Sotum, Valentiam. Quia meritum debet esse ejusdem ordinis cum præ-

mio, cum illud tanquam semen præmium in se virtute contineat. Atqui merces vitæ æternæ consistens in clara Dei visione debet esse in substantia supernaturalis: ergo idem dicendum est de merito operis condigni ex quo merces illa procedit.

Quæres; An ut actus sit meritorius debeat esse à charitate elicitus aut imperatus, sic ut non sufficiat motivum alterius virtutis inferioris?

Respondeo negativè, contra Theologos quosdam recentiores. Quia Scriptura sæpius aliis actibus, quàm charitatis aut ab ea elicitis, vitam æternam promittit, ut operibus misericordiæ Matthæi 5. *Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Et de obedientia in observatione mandatorum dicitur Matthæi 19. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*: horum autem mandatorum multa pertinent ad justitiam & alias virtutes à charitate distinctas. Id denique evincit ratio: quia omnis actus virtutis infusæ, verbi causâ, fidei, spei, aut timoris Domini, abstrahendo à charitate, est per se supernaturalis, laude ac præmio dignus, & in justo meritum filij, sive hæredis regni cœlestis: ergo nihil illi actui deest quo minus sit præmio vitæ æternæ proportionatus.

Neque his repugnant verba Apostoli 1. ad Cor. 10. *Omnia in gloriam Dei facite*: non enim continent præceptum, sed tantum consilium, quo hortatur ad id quod est perfectius: vel certè indicat quodlibet opus ex motivo virtutis profectum, ad Dei gloriam conferre. Neque refragatur S. Augustinus in Enchiridio cap. 117. *Regnat carnalis cupiditas ubi non est charitas*: accipit enim hic & alibi frequenter charitatem latè prout complectitur omnem virtutem infusam,

quâ exercentur opera Deo accepta, quæ carnalem cupiditatem excludunt. Sæpe etiam Scripturæ, ac Patres, dum aiunt opera noſtra nihil prodeſſe ad vitam æternam ſine charitate; vel agunt de charitate habituali conjuncta cum ſtatu gratiæ; vel certè negant ea ad meritum valere quandiu verſamur in odio proximi, aut alia diſpoſitione charitati poſitivè contraria.

Dico tertiò: Ex parte præmiantis, requiritur divina promiſſio, ut opera juſtorum in actu ſecundo ſint condignè meritoria vitæ æternæ, non verò ut ex parte ſua ſint iſti præmio proportionata.

Prima pars probatur ex Tridentino *Seſſ. 6. cap. 16.* aſſerente vitam æternam eſſe proponendam juſtis tanquam mercedem, ex Dei promiſſione bonis ipſorum operibus & meritis reddendam. Promiſſionem quoque divinam ad meritum mercedis à Deo retribuendæ requirit S. Auguſtinus in *Pſal.* 83. Debitorem, ait, ipſe ſe fecit, non accipiendo, ſed promittendo. Hanc veritatem ratio confirmat: quia meritum condignum debet in actu ſecundo præmiantem ad mercedem reddendam obligare. Atqui nulla ratione poteſt homo ſuis operibus Deum obligare, niſi illis ultro præmium addixerit: quia aliunde competit Deo legitima poteſtas quodlibet obſequium abſque mercede ab homine depoſcendi, ratione ſcilicet ſuæ excellentiæ, & ſupremi in creaturas Dominij. Et hinc defectu divinæ promiſſionis contingit bonis actibus animarum in Purgatorio nullum præmium reſpondere.

Patet ſecunda pars aſſertionis: Quia niſi ad meritum condignum independenter à divina promiſſione requireretur aliqua proportio operum ex parte ſua, prout ab homine juſto, & à

divina gratia proveniunt, sequeretur contritionem peccatoris etiam de condigno mereri gratiam justificationis, cùm hanc peccatori contrito Dominus addixerit, quam tamen non nisi ut meritum congruum obtinet.

Ex his colligitur, suppositâ promissione, Deum per meritum condignum obligari ex justitia latè dicta reddere vitam æternam homini in gratia decedenti. Quia etsi opera creaturæ, cum sint aliunde debita, non possint ex stricta justitia Deum ad mercedem obligare: tamen ex propria veracitate ac fidelitate adstringitur ut dictis facta conformet, quæ sunt virtutes justitiæ annexæ, quibus Deus ad præstandum promissam mercedem potius sibi, quam creaturæ obligatur.

Dico quartò: Ad meritum etiam congruum requiritur ut sit actus liber, honestus, in statu viæ, ac supernaturalis saltem in ordine ad præmium supernaturale. Quorum ratio patet ex dictis de merito condigno. Non est necessaria ad meritum congruum divina promissio; quia sufficit actum habere bonitatem aliquam proportionatam, cujus intuitu possit Deus benificium aliquod homini conferre, non ex justitia aut fidelitate, sed ex quadam decentia munificentiæ divinæ. Hinc solum illud meritum de congruo habet infallibilem connexionem cum retributione mercedis, cui de facto adjuncta est divina promissio. Denique ad meritum congruum non exigitur status gratiæ; contritio enim peccatoris meretur de congruo gratiam justificationis.

Dico quinto: Sola opera justorum merentur de condigno vitam æternam, & per consequens augmentum gratiæ habitualis.

Quia Tridentinum vitæ æternæ præmium attribuit

tribuit tantum meritis justorum *Sess. 6. can. 32.* Si quis dixerit justificatum bonis operibus, non verè mereri augmentum gratiæ, anathema sit: & idem asserit de vita æterna, quæ respondet gratiæ habituali. De homine verò nondum justo docet *Sess. 6. cap. 8.* ideo nos gratis justificari, quia nihil eorum quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur. Quod ulterius quoad merita justorum comprobari potest ex eo, quod bonis justorum operibus nulla desit ex conditionibus supra requisitis ad rationem meriti condigni respectu augmenti gratiæ, & gloriæ illi annexæ.

Ex his ulterius adverte primò, Neminem sibi posse mereri, ne quidem de congruo, primam gratiam actualem: quia ipsa gratia est principium meriti, sine qua nihil potest fieri quod ad vitam æternam conducat.

Secundò, Neminem posse mereri primam gratiam habitualem de condigno: quia ipse status gratiæ est principium dignificativum, quod prærequiritur ut meritum sit condignum gratiæ obtinendæ. Eam tamen potest homo extra statum gratiæ mereri de congruo, ut patet in contritione peccatoris.

Tertiò, non potest homo etiam justus merito sive condigno sive congruo infallibiliter obtinere sibi, aut alteri donum perseverantiæ, aut reparationem post lapsum, aut aliquam gratiam actualem, aut aliud beneficium à gratia Sanctificante, & gloria distinctum. Quia de illis, per merita nostra certo obtinendis, nulla extat Dei promissio aut revelatio, imo potius Scripturæ ad Philip. 2. *monent ut cum metu & tremore salutem operemur,* ne scilicet à justitia aut perseverantia excidamus.

cidamus. Potest tamen homo illa impetrare merito congruo non habente infallibilem connexionem cum isto præmio. Admittit enim S. Thomas. 1. 2. *Quæst.* 114. *art* 9. illa posse ferventi oratione à Deo obtineri. Et S. Augustinus lib. de dono perseverantiæ *cap.* 6. docet hominem posse hoc donum suppliciter emereri. Quando vero ibidem *cap.* 13. asserit, & inchoandi, & usque ad finem perseverandi gratiam Dei non secundum merita nostra dari, solum excludit meritum condignum, vel quod ex solis naturæ viribus procedit.

CONTROVERSIA DECIMA.

De Ecclesia, Pontifice, Concilio.

AD hunc locum revocanda sunt quæ superius in fine part. 1. p. 61. Controversiis polemicis adjunximus, de Ecclesiæ potestate, & infallibilitate: De authoritate Romani Pontificis, & quomodo ea sit supra Concilia generalia, & sine his possit absque erroris periculo definire controversias fidei, & morum, & facti quæstiones; declarare etiam verum sensum Scripturæ sacræ; judicare de sensu libri Catholico, aut hæretico. De reliqua denique potestate Pontificum, & Conciliorum varias horum temporum quæstiones in particulari decidimus. ex quibus, in controversiis quæ horum in Ecclesia authoritatem concernunt doctrina sana, à damnatis erroribus facile discernitur. Hac autem authoritate stabilitâ, facilis fit progressus ad brevem certamque sequentium Dogmatum in reliqua Theologia decisionem. De singulis brevi methodo

thodo formari poterit hic syllogismus. Illa doctrina à nullo Fidelium admitti potest quam legitima Ecclesiæ Concilia, aut Pontifices è Cathedra damnarunt, aut censurarunt. Sed hæc doctrina N. est talis. Ergo hæc à nullo Fidelium admitti potest. Unde ulterius ritè inferes, Doctrinam illi oppositam censeri sanam, & in Scholis omnino receptam.

CONTROVERSIÆ ALIÆ.

In reliqua Theologia brevi methodo resolutæ, ex Censuris, Decretis, aut Definitionibus Ecclesiæ, aut Summorum Pontificum.

§. 1.

De operibus, gratia, & meritis tam Hominum, quam Angelorum.

CEnsuratæ sunt sequentes propositiones in proprio verborum sensu, ut singulæ respectivè sint erroneæ, aut hæreticæ, aut suspectæ, temerariæ, scandalosæ, aut piarum aurium offensivæ, ut contra doctrinam Baij decernunt Constitutiones Pij V. Gregorij XIII. & Urbani VIII. quarum tenorum in hujus 2. partis fine reperies.

Vita æterna homini integro, & Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam consequendam per se sufficiunt.

Sicut

Sicut opus malum ex natura sua est mortis æternæ meritorium, sic bonum opus ex natura sua est vitæ æternæ meritorium.

Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita rectè vocantur gratia. Pelagij sententia est, opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non esse regni cælestis meritorium.

Ratio merito non consistit in eo quod, qui bona operatur, habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum, sed in eo solum, quod obedit divinæ legi.

Opera justitiæ, & temperantiæ, quæ Christus fecit, ex dignitate personæ operantis non traxerunt majorem valorem.

In redemptis per gratiam Christi nullum inveniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum.

Falsa est Doctorum sententia, primum hominem potuisse à Deo creari, & institui sine justitia naturali.

Deus non potuisset ab initio creare hominem qualis nunc nascitur. Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis ejus conditio. *Sunt & proscriptæ aliæ propositiones his ferè synonimæ.*

Docet autem absolutè *Lutherus*; Nullum esse ullius hominis meritum ad gloriã assequendam, & eam obtinendam per sola merita Christi. Damnatur hæc assertio in Tridentino sess. 6. can. 32.

Errat in altero extremo *Pelagius* asserens; Hominem suâ virtute sine gratia Dei, vitam æternam promereri. Post alia Concilia damnatur à Tridentino sess. 6. cap. 9. & can. 7.

Hæresis quoque Lutheri est, Hominem justum certò scire, se esse in gratia, & ad hoc credendum

dum obligari. Reprobatur in Trid. seff.6. cap.9. & Can. 13. Definitio autem legitimi Concilij aut Pontificis, cujuis verè Catholico indubitata probatio est; & ad eam recipiendam hæreticus adigitur argumentis quibus alibi convincimus hanc esse veram Christi Ecclesiam, falli & fallere nesciam in controversiis fidei, ac morum decidendis.

De his cæteræ Quæstiones Theologicæ traditæ sunt in superioribus Controversiis, & aliæ in p. 1. tract. 2. cap. 2. ubi agitur de operibus & gratia, & 5. prop. in Iansenio damnatis.

§. 2.

De Peccato actuali & originali.

HÆc assertio: Nullum peccatum imputatur habenti fidem. Damnata est in Luthero à Tridentino seff.6. cap.7. & can.9.

Peccatum non est à libero hominis arbitrio, sed à malo dæmone. Fuit error Valentini, proscriptus in Concilio generali Calcedonensi IV. sub Leone I.

Omne opus quomodocunque rectè factum, est tamen peccatum. Damnatur in Luthero Tridentini seff.6. cap.16. & can. 25.

Omnes homines ante Christum fuerunt damnati ob peccatum primorum parentum. Error Armenorum, reprobatus in Conc. Florentino sub Eugenio IV.

Aliqua sunt peccata, quæ à nullo prorsus Sacerdote absolui possunt. Oppositum definitur in eodem Florentino contra Armenos.

Semel per gratiam justificatus non potest amplius peccare. Damnatur in Conc. Viennensi sub

sub Clemente V. contra Begardos.

Nullum datur peccatum mortale, præter incredulitatem. Reprobatur inter errores Lutheri in Trid. sess. 6. cap. 15.

Nulla est differentia inter peccatum mortale & veniale. Proscribitur Tridentini sess. 4. cap. 5. & can. 7. contra Calvinum.

Ex prævaricatione Adami nullum in posteros propagatum esse peccatum originale, cui abluendo necessaria sit gratia Christi; error est contra fidem in Pelagio damnatus.

In doctrina Michaelis Baij, & aliorum, reprobatæ sunt per diplomata trium Pontificum sequentes de Peccato assertiones.

Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur pænam æternam.

Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia. De hoc actum supra Controv. 6. §. 2.

Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.

Infidelitas purè negativa in iis, quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.

Prava desideria quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto, Non concupisces.

Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut & alij habitus pravi.

In peccato duo sunt, actus & reatus: transeunte autem actu nihil manet nisi reatus, sivè obligatio ad pænam.

Peccatum originis est habituali voluntate parvuli voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

Omne

Omne scelus ejus est conditionis ut suum authorem, & omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio.

Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum à generante contrahunt, qui cum minoribus nascuntur vitiis, quàm qui cum majoribus.

Omnes omnino afflictiones justorum, sunt ultiones peccatorum ipsorum, unde & Job, & Martyres, quæ passi sunt, propter sua peccata passi sunt.

Nemo præter Christum est sine peccato originis, hinc Beata Virgo mortua est propter peccatum ex Adamo contractum, omnesque eius afflictiones in hac vita, sicut & aliorum justorum, fuerunt ultiones peccati originalis vel actualis. Duæ postremæ propositiones sunt in dictis diplomatibus damnatæ potius ex aliis scriptis, quam ex ipsis libris à Baio editis.

Doctrina Catholica his opposita docet, primò, Peccatum originale omnibus verum, & proprium inesse, ut loquitur Tridentinum. 2. Peccatum illud in eo consistere, quod Adam transgrediendo divinum præceptum, originalem sanctitatem, & justitiam naturæ indebitam, non tantum sibi, sed posteris amiserit, in quos omnes non propriâ voluntate, sed progatione transfunditur. 3. Excipiendam à labe originali in suo ortu Virginem Deiparam, piè passim credunt fideles, idque non parum confirmat quod in postrema Bulla Alexander VII. nobis disertè constare voluerit, hunc esse antiquissimum & communissimum omnium ferè Catholicorum sensum: & festum Immaculatæ Conceptionis, in sensu piæ sententiæ, à S. Rom. Ecclesia celebrari. Declarans insuper, illos pænas

à Sixto

à Sixto IV. constitutas incurrere, *qui hunc eandem sententiam, festum, seu cultum in disputationem revocare, aut contra quoque modo directè, vel indirectè, aut sub quovis prætextu etiam definibilitatis ejus examinandâ, aut quovis alio prætextu, seu occasione, scripto, seu voce, loqui, concionari, tractare, disputare, contra quidquam determinando aut asserendo, vel argumenta contra ea afferendo, & insoluta relinquendo, aut alio quovis modo excogitabili differendo, ausi fuerint.* Ita Bulla Alexandri VII. quæ incipit, *solicitudo*, anno 1661.
4. Dari peccatum mortale, & veniale ab eo distinctum; & illud graviter, hoc leviter præcepto opponi. 5. Omne mortale non remissum puniri etiam pœnâ sensus æternâ: idque ob malitiam peccati intrinsecam; & in eo sitam, quod offendatur persona dignitatis infinitæ cognita ut talis. Hæc, & reliqua doctrina de Peccatis in particulari, fusius traduntur infra part. 3. in Tractatu de Præceptis.

§. 3.

De Fide, Spe, & Charitate.

NIhil credendum esse quod excedat vires nostri intellectûs, docuit Petrus Abailardus; quod erroneum declaravit Concilium generale Rhemense sub Eugenio III.

Solam fidem, cum gravibus etiam peccatis, hominum justificare, & ad salutem perducere, docuit, post Eunomium, Lutherus, asserens præter fidem opera ad salutem minimè esse necessaria; damnatum in Trident. sess. 6. cap. 9. & can. 9.

Fidem amitti per quodlibet peccatum mortale; error est ejusdem Lutheri, proscriptus à Tridentino sess. 6. cap. 15. & can. 28.

Quem-

Quemvis hominem pro libitu, sine Superiorum facultate, posse fidem prædicare, falsum declaratur in Concilio generali Constantiensi sess. 8. contra Wiclesum.

Licitum esse urgente persecutione fidem negare, contra Basilidem damnavit Concilium Nicænum I. sub Sylvestro Papa.

Spem nullam justitiæ aut salutis collocandam in operibus: fideles per sola merita Christi sibi imputata justificari; erroribus Lutheri annumeratur in Tridentino sess. 6. cap. 16. & can. 26.

De Charitate proscriptæ sunt propositiones sequentes in Bulla contra Baium.

Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur; quæ à Joanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, quâ per Spiritum Sanctum in corde diffusâ Deus amatur.

Charitas perfecta & sincera, quæ est ex corde puro & conscientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in pænitentibus potest esse sine remissione peccatorum. Et prop. 32. Charitas illa quæ est plenitudo legis non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.

Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram charitatem, &, charitas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis.

Per contritionem etiam cum charitate perfecta, & cum voto etiam suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut martyrij, sine actuali susceptione Sacramenti.

Quamdiu aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum, diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo.

Non

Non est vera obedientia legis, quæ fit sine charitate.

Hæc propositio, & quædam aliæ, à fortiori refutantur, ubi probamus Attritionem ex metu gehennæ, aut ex Spe gloriæ cælestis, absque Charitate, actum esse per se bonum; & peccatorem ritè disponere ad gratiam in pœnitentiæ Sacramento percipiendam, de quo infra in part. 3. tract. 1. quæst. 21. inter controversias modernas.

Reliquas quæstiones Theologicas de Fide divina, ejusque objecto, necessitate, certitudine, motivo, & analysi; de Pontifice & Conciliis, & Controversiis fidei particularibus ac modernis, copiosè tractamus supra in tota part. 1. Et alias quæ ad praxim ordinantur tradimus infra inter resolutiones ad Hæresim, & partes hæreticorum pertinentes in part. 3. tract. 6.

§. 4.

De Iure & Injuria.

HÆc propositio: Non debet fieri restitutio furti, modò is qui abstulit, partem rei furtivæ, aut pecuniæ, relinquat Sacerdoti ut absoluatur: Reprobata est in Concilio Florentino inter errores Græcorum.

Non est peccatum pecuniam ad usuram concedere. Hic error, cujus primi authores fuerunt Græci, damnatur in Concilio generali Viennensi, his terminis; Si quis pertinaciter defenderit, quod dare ad usuras non sit peccatum, decernimus eisse puniendum velut hæreticum.

Nullus homo potest justè occidi, etsi id fiat ex

præcepto Judicis legitimi. Abolita est hæc doctrina in Conc. Florentino, contra Waldenses, quam postea sustinuit Nic. Galecus.

Ad obtinendam martyrii palmam licitum est seipsum occidere, & per hunc actum fiunt verè martyres. Damnatur in Concilio I. Carthaginensi, contra Circumcelliones.

Licitum est aliquando mentiri, sive pro servanda vita, sive pro gratia magna alteri præstanda. Contrarium definivit Concilium IV. Calcedonense, & fuit inter errores Cassiani, quem postea cum ceteris retractavit.

Licitum etiam esse perjurium, docuerunt Priscillianistæ, quos refutat S. Augustinus in libro de hæresibus.

Non licere Christianis coram Judice postulare reparationem injuriæ, damnavit Leo X. & Conc. Trident. sess.9. cap.10. de reformatione, contra Lutherum.

Peccatum non esse, inimicum decipere, aut illi damnum aliquod inferre, damnatum in Calcedonensi IV. & inter errores Græcorum recensetur à Guidone, de hæresibus.

Injuriam non esse ob conjugis adulterium matrimonium consummatum dissolvere, docuit primò Montanus, postea Lutherus, sed à Tridentino reprobatur sess.8. can.5.

Illicitum esse bellum inferre, docuerunt Manichæi: idque specialiter Christianis prohibitum, censent Anabaptistæ, contra praxim, & doctrinam Ecclesiæ in Conc. Lateranensi sub Calisto II. & alibi.

Doctrina Theologica de Justitia, & Principia practica de legitima acquisitione, possessione, detentione, & quid in his licitum sit cum conscientia dubia, aut probabili, traditur infra

stra part. 3. tract. 1. Item, in particulari de Præceptis & Quæstionibus pertinentibus ad Contractus, Testamenta, Furta, Usuras, Restitutionem &c. part. 3. tract. 5. & seq.

§. 5.

De Christo, & Verbi Incarnatione.

CHristum purum esse hominem, error fuit Ebionis & postea Arii, damnatus in Nicæno I. sub Sylvestro Pontifice.

In Christo fuisse tantum naturam divinam, nec verum fuisse hominem docuit Valentinus, Apollinaris, damnavit verò idem Concil. Nicænum.

Sicut in Christo admittendæ sunt duæ naturæ, divina, & humana, ita in eodem duas esse personas: item, Virginem Mariam matrem esse non Dei, Sed tantum hominis; docuit Nestorius; sed doctrinam hanc hæreticam censuit Conc. Ephesinum III. can. 4.

Et è contrario, In Christo solum unam esse naturam, & unam personam, scilicet divinam, error fuit Eutichetis & Dioscori, damnatus in Ephesino III. & Calcedonensi IV. sub Leone primo.

Unicam in Christo fuisse voluntatem, eamque divinam, nullam verò humanam, error fuit Macarii Episcopi Antiocheni, & aliorum qui dicti sunt Monothelitæ, & damnatur in sexta Synodo generali Trullensi sess. 17. in qua definitur in Christo duas esse voluntates, divinam quâ æqualis est Patri, & humanam quâ factus est obediens usque ad mortem.

In Christo non fuisse Spiritum timoris Domini,

mini; docuit Abailardus, ut refert D. Bernardus Epist. 190. At Ecclesia in Conc. Rhemensi confirmato ab Eugenio III. hunc cum ceteris Abailardi erroribus proscripsit.

Christum in Cruce adhuc viventem fuisse lanceâ vulneratum, reprobatur in Concilio Viennensi sub Clemente V. contra Petrum Joannis, tanquam apertè contrarium Evangelio Joannis 19.

Christum nunquam resurrexisse, sed tamen aliquando resurrecturum, error fuit Cerinthi, quem damnavit Conc. Nicænum sub Sylvestro Pontifice.

Surrexisse autem Christum horâ sextâ Sabbathi, inter errores Armenorum correxit Ecclesia in Conc. Florentino.

Ascendisse Christum in cælum absque carne humana, docuit Apelles, teste D. Augustino lib. de hæresib. sed proscribitur hæc doctrina in Conc. Ephesino III. cap. 13. sub Cælestino primo.

Filium Dei ignorare ultimum mundi diem, censuerunt Monothelitæ, contra quos oppositum definivit sexta Synodus generalis Constinop. sive in Trullo celebrata sub Agathone Pontifice.

Porrò nos cum vera Ecclesia, Christum pro omnibus, etiam reprobis, mortuum esse: Non oravisse Patrem pro solis prædestinatis: Impetrasse omnibus, etiam reprobis, auxilia sufficientia ad salutem; contra recentiores horum temporum errores, fusius supra ex Trid. & aliunde probavimus in Controversia 5. de gratia sufficienti §. 2. & 3.

Doctrina autem Catholica de Verbi Incarnatione

tione hæc est: Primò dicendum, per Unionem hypostaticam duas esse in Christo naturas in Persona Verbi subsistentes, naturam scilicet divinam & humanam, sine ulla Naturarum, Voluntatum, aut Operationum confusione: remanentibus etiam post unionem Proprietatibus utriusque naturæ. Quod constat ex Concilio Calcedonensi sub Leone Magno anno 451. ubi definitur *Filium Dei unigenitum in duabus naturis inconfusè, immutabiliter & indivisè, inseparabiliter agnoscendum esse, nunquam sublatâ differentiâ naturarum propter unionem*, juxta illud Joannis primo: *Et verbum caro factum est.*

Secundò, Unionem Verbi incarnati factam esse in Persona, sic nempe ut compositum resultans ex utraque natura sit una Persona, adeoque in Christo unicum esse Supositum. Ut definitum est in Concilio Ephesino sub Cælestino Pontifice.

Tertiò, ex eodem dicendum, Humanitatem Christi fuisse propriè, physicè, & personaliter unitam Verbo, & non tantum habuisse cum eodem conjunctionem extrinsecam, moralem, aut accidentalem per amorem, & concordiam voluntatum, & operationem rerum mirabilium, ut volebant Nestoriani.

Quartò, quoad Sanctitatem & impeccabilitatem naturæ humanæ in Christo: Certum est inter Theologos; primò, Christum de facto nunquam peccatum qualecumque admisisse: & hoc de fide est ex illo *Petri* 2. *Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus.* Secundò certum est etiam Christum non potuisse peccare in sensu composito, id est, remanente unione. Tum quia fuit beatus à primo conceptionis suæ instanti, cum beatitudine autem non

consistit

consistit peccatum. Tum quia ex vi unionis hypostaticæ communicatur humanitati Christi sanctitas Verbi infinita, exclusiva omnis peccati. Porro quæstio Theologica est, an potuerit etiam absolutè in sensu diviso peccare: quod fieri non potuisse docet communis consensus Patrum & Theologorum apud Suarez hic *disp.* 32. *sect.* 2. & Vasquez *disp.* 61. *cap.* 3.

Quintò, Dicendum cum D. Thoma, & meliori parte Theologorum, Unionem hypostaticam esse aliquid realiter distinctum à natura divina, & humana. Ita docet etiam Scotus, Suarez, aliique communiter, Contra Nominales, & aliquos Recentiores. Quamvis ipse Occamus princeps Nominalium ab illis dissentiat in Tertium, dist. 1. q. 1. *Dico*, inquit, *quod unio addat aliquid ultra extrema unita, quia hic non potest evadi per negationes, & connotationes.* Rationem assignat D. Thomas, Quia potest esse Verbum, & hæc Christi humanitas, sic tamen ut humanitas non sit unita Verbo: ergo illa duo esse inter se unita importat aliquid ultra humanitatem & Verbum.

Sextò dicendum, Actiones Christi meritorias habuisse vim merendi & satisfaciendi in actu primo extensivè infinitam, sive valorem sufficientem ad præmium & satisfactionem infinitam. Ita cum aliis Suarez hic *disp.* 1. *sect.* 4. qui docet vim illam infinitam provenire à Sanctitate increata Verbi, quæ cum sit infinita, & humanitati unita, actiones Christi infinitè dignificat. Quantò autem persona est dignior, tantò majus præmium ipsius actioni, & obsequio respondet. Hinc sequitur Christum pro peccatis humani generis non tantum condignè, sed etiam copiosè, & abundè satisfecisse. Et

patet ex Apoſtolo ad Romanos 5. *Non ſicut delictum ita & donum...... ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia.*

Septimò, Quoad Cauſam ſive motivum cur debuerit verbum divinum incarnari; Dicendum, cauſam principalem fuiſſe Reparationem generis humani, & Dei gloriam ex ea provenientem. Patet ex Symbolo Nicæno, *Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cælo.* Probabilis eſt ſententia Scoti cum pluribus aliis, Chriſtum venturum etſi Adam non peccaſſet, ſed in carne impaſſibili, ut etiam in illo ſtatu eſſet Caput, & cauſâ meriti omnium electorum. Sed communior eſt opinio D. Thomæ, venturum non fuiſſe niſi dependenter à peccato. Quia Scripturæ paſſim inſinuant peccatum, & maximè originale, fuiſſe motivum principale Incarnationis.

Cæterum, cum peccatum mortale, contra Deum infinitæ dignitatis, ſit aliquo modo malitiæ infinitæ, pro condigna illius ſatisfactione neceſſaria erat Perſona dignitatis infinitæ: qualis erat Chriſtus cum eſſet homo, & ſimul Deus. Et hinc ulterius ſequitur nullam potuiſſe dari puram creaturam, quantâvis ſupernaturali gratiâ ornatam, cui poſſibile foret pro peccatis humani generis ex rigore juſtitiæ ſatisfacere.

Porrò part. 1. tract. 1. cap. 3. demonſtratur, quænam ſit vera Chriſti Eccleſia in qua ſalus poſſit obtineri, ex ipſius Chriſti promiſſo infallibili, Eccleſiæ Romanæ antiquitate unitate, amplitudine, ſanctitate doctrinæ, & gloria Miraculorum quæ in Eccleſia Romana, non alibi perſiſtunt.

§. 6. De

§. 6.

De Sacramentis & eorum effectis.

DOgmata hæc variis Ecclesiæ decretis reprobantur, & à Trid. infra citando sess. 3.

Sacramenta nullam per se causare gratiam, sed tantum excitare fidem quâ justificamur.

Novæ legis Sacramenta non differre à Sacramentis legis antiquæ, nisi quoad ceremonias, & ritus externos.

Illa Sacramenta esse tantum signa quædam externa acceptæ per fidem gratiæ, aut notas quasdam Christianæ perfectionis, quibus fideles ab infidelibus apud homines discernuntur.

Sacramenta novæ legis ex opere operato non conferre gratiam, sed tantum fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere.

In Baptismo, Confirmatione, & Ordine non imprimi Characterem in anima unde illa iterari nequeant.

Christianos omnes in administrandis Sacramentis potestatem habere.

In ministris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem, saltem faciendi quod facit Ecclesia.

Etiamsi Ministri in statu peccati mortalis constituti ponant omnia requisita ad essentiam & collationem Sacramenti, ipsum tamen Sacramentum in eo statu non conficere, aut conferre.

Ritus in Sacramentorum solemni administratione abhiberi consuetos omitti posse, & per quemvis Ecclesiæ pastorem sine peccato mutari.

Prædicta dogmata, & quædam alia de variis Sacramentis, damnata sunt à Concilio Tridentino sess.3. in decreto de Sacramentis Ecclesiæ, contra varios nostri temporis errores.

Censurâ recentiori trium Pontificum in Diplomate, *Provisionis nostræ*, &, *In eminenti*, reprobatur doctrina sequentium propositionum.

In Sacramento Baptismi, & Sacerdotis absolutione, propriè reatus peccati duntaxat tollitur; & ministerium Sacerdotum solum liberat à reatu pænæ.

Peccator pænitens non vivificatur ministerio Sacerdotis obsolventis, sed à solo Deo, qui pænitentiam suggerens & inspirans vivificat eum, & resuscitat: ministerio autem Sacerdotis solus reatus tollitur.

In hominibus pænitentibus ante Sacramentum absolutionis, & in catechumenis ante Baptismum est vera justificatio; separata tamen à remissione peccatorum.

Sacrificium Missæ non aliâ ratione est Sacrificium, quam generali illâ, quâ omne opus quod fit, ut sancta Societate Deo homo inhæreret.

Satisfactiones laboriosæ justificatorum, non valent expiare de condigno pænam temporalem restantem post culpam condonatam.

Pro refutatione horum dogmatum quæ postremo breviter adduximus, tantum usi sumus decisionibus ac decretis Conciliorum, ac Pontificum, quæ, ut supra dixi, sufficiunt cuivis homini Catholico, ut errores à veritate discernat. Ut verò ex eadem refutatione hæreticus convincatur, demonstranda est illi infallibilis authoritas definitionum Ecclesiæ, ac

Pon-

Pontificis Romani, quam ſupra in polemicis ſub initium validis argumentis ſtabilitam invenies. Pag.47.

Doctrinam Theologicam de Sacramentis in genere, & de ſingulis in ſpecie tradimus infra part.3. tract. de Sacramentis, & ſæpius alibi inter Quæſtiones modernas, de quibus Index conſulendus, & quædam puncta de Pænitentia in §. ſequenti.

§. 7.

Alia Puncta doctrinæ Modernæ ad Pænitentiam ſpectantia.

CErtum eſt ex Tridentino *Seſſ.*14. *cap.*5. *&* *can.*8. Sacramentum pænitentiæ non eſſe Carnificinam conſcientiarum, ut eam nobis heterodoxi depingunt.

Certum eſt ex eodem *cap.*6. *&* *can.*9. Abſolutionem Sacerdotis non eſſe nudum miniſterium, ſive declarationem tantum peccati à Deo remiſſi, ſed ipſi Abſolutioni ex inſtitutione divina ineſſe virtutem abolendi peccata per confeſſionem clavibus rite ſubjecta.

Quia verò quædam circumferuntur Dogmata, quæ videri poſſint cum mente Tridentini, & cum aliis ab Eccleſia conſtitutis minus convenire; ad majorem cautelam, Miſſionario Apoſtolico ea dogmata ad puncta quædam redacta hic breviter proponemus, quamvis nonnulla colligi poſſint ex iis quæ alibi fuſius deduximus.

Punct. 1. Necessitas dilectionis Dei.

PRimò, Docent nonnulli, *Omnem actum humanum esse peccatum qui non exercetur ex amore Dei propter se dilecti.* Volunt enim in omnibus actibus amorem illum requiri ex primo decalogi præcepto, Diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo: nec posse omissionem istius dilectionis ullâ ignorantiâ excusari, cum sit præceptum juris naturalis, à quo (ut ipsi aiunt) nulla ignorantia excusat.

Damnavit autem Constitutione inviolabili Pius V. & Gregorius XIII. hanc Baij propositionem 38. *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas quâ mundus diligitur, aut laudabilis illa charitas, quâ per Spiritum Sanctum in corde diffusâ Deus amatur.* Hanc damnatam, à priori quo modo discernes?

Quod si quis velit, in omni actione requiri amorem Dei super omnia, & perfectum: Sequetur porrò omnem prorsus actum humanum extra statum gratiæ esse peccatum, quia quisquis elicit actum charitatis perfectæ hoc ipso statum gratiæ adipiscitur, etiam extra Sacramentum. Quinimo difficulter ostendet ille, qui requirit amorem Dei super omnia, se non exigere amorem perfectum. Quid enim est Deum amare perfectè, quàm super omnes creaturas diligere? Si dicas in amore perfecto requiri majorem actus intensionem, quæro designari, penes quem intensionis gradum amor Dei perfectus ab imperfecto discernatur. Hunc sanè gradum designari non posse fatentur ipsi, qui tamen per majorem actus intensionem, amorem Dei perfectum ab imperfecto discerni volunt, plura de hoc vide part. 3. tract. §. 2. & 3.

P.2. Dolor ex metu gehennæ.

2. EX superiori doctrina profluit hæc: *Peccat omnis qui de peccatis dolet ex metu gehennæ absque charitate: Imo etiamsi doleat ex desiderio salutis æternæ.* Quia hic actus non concipitur ex amore Dei, sed ex desiderio salutis propriæ.

Doctrinam oppositam sonat Tridentini canon 8. *Sessionis 6.* Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abstinemus, peccatum esse, aut peccatores pejores facere, anathema sit, de quo latius infra part. 3. quæst. 21.

P.3. Attritio in Sacramento.

3. IN *Sacramento Pœnitentiæ non sufficit Attritio, sive dolor de peccatis ex metu gehennæ, cum spe veniæ, & proposito emendationis.*

Sufficere autem istam Attritionem ex Tridentino *Sess.* 4. *cap.* 4. aliisque fusius ostendo partis tertiæ. q. 21. §. 2.

Quod si quis pergat ad dolorem in Sacramento requirere. *Amorem Dei super omnia, qui per se absque Sacramento justificet*; Unum è duobus prætendere videbitur, Aut Absolutionem Sacerdotis peccatorem Deo non reconciliare, contra Tridentium *Sess.* 14. *cap.* 14. cum id per se præstet solus amor ante absolutionem elicitus. Aut certè dilectionem Dei super omnia vim non habere per se reconciliandi peccatorem absque Sacramento: quod damnatum est in Baij articulo 32. *Charitas illa quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.*

Scopulus hic cautè vitandus, alias alterutra ex parte in doctrinam damnatam necessariò impinges. Cautè etiam examinanda sunt Missionario de absolutione pœnitentis in Sacramento pœnitentiæ alia dogmata hic sequentia.

P. 4. *Satisfactio ante Absolutionem.*

Non licet Sacerdoti peccatorem absoluere nisi prius satisfactionem injunctam expleverit.

Constat autem in Petro de Osma Doctore Salmanticensi damnatam esse à Sixto IV. hunc articulum: *Non peractâ pœnitentiâ confitentes absolui non debent*: patet ex Bullarii tom. 1. bulla 17. Et sanè si ista praxis nova servanda foret, nullo modo excusanda esset Ecclesia, quæ istum ordinem inter partes Sacramenti necessarium, per tot sæcula in hunc usque diem inverti permisisset, præsertim cum aliqui velint ordinem illum ad valorem Sacramenti necessariò pertinere.

P. 5. *Confessionis institutio.*

2. *Confessio præcipuè instituta est, ut Sacerdos injungat idoneas pœnitentias ac satisfactiones, quibus ante absolutionem peccati malitia deleatur.*

Vide an hoc viam non sternat, ut Absolutio censeatur nudum & inane ministerium si ante illam delenda sit peccati malitia, non verò dici debeat absolutio sententia judicialis per se remissiva peccati. Talem sententiam absolutionem esse affirmat, nudum verò ministerium esse disertè negat Tridentinum *Sess.* 14. *cap.* 6.

P.6. Dilatio Absolutionis.

EXtra casum necessitatis, non licet Sacerdoti peccatorem absoluere, sed differenda est absolutio, nisi de illius interna conversione, sive dispositione sufficienti habeat sacerdos judicium moraliter certum, absque omni prudenti formidine.

Adverte quo vinculo hæc doctrina constringat manus Sacerdotis, & deprehendes vix illi relinqui potestatem absoluendi nisi in casu necessitatis: sic enim liceat argumentari. Non potest Sacerdos certior esse de conversione interna & sufficienti peccatoris, quàm ipse qui confitetur: imo non nisi ex ipso pænitente potest conversio ejus interna Sacerdoti constare. Atqui ipse peccator non potest plerumque ita esse moraliter certus de sua conversione interna, ut nullus prudenti formidini locus relinquatur: aliàs quoties actu percipit absolutionem poterit certò & absque formidine illi constare de sua justificatione, quod est contra communem sensum & sententiam. Ergo vix dabitur casus quo extra necessitatem sacerdos possit peccatori absolutionem impertiri, si vera sit ferrea lex, quam dogma hoc recens natum tam Sacerdoti, quam pænitenti imponit. Contra verò doctrina communis tradit, de interna pænitentis conversione certitudinem non requiri, sed sufficere prudens judicium, sive rationi non levi innixum, etsi relinquatur etiam aliqua prudens formido de sufficienti illius dispositione.

P.7. Consuetudo peccandi.

Nisi adsint signa conversionis omnino extraordinaria, & nisi absit casus necessitatis, differenda est absolutio peccatori habenti consuetudinem peccandi, qui ante absolutionem notabili tempore vitam non immutaverit, etsi cum lachrymis promittat vitare occasiones peccandi, & paratum se præbeat ut adhibeat remedia à Confessario præscribenda.

Certum est, doctrinam hanc adversari communi praxi Ecclesiæ, prout ea colligitur ex Authoribus classicis & maximè probatis; nullam hi admittunt legem universalem differendi absolutionem peccatori laboranti consuetudine peccandi, si talem ostendat dispositionem, qualem jam descripsi. Minimè igitur tutum videtur auscultare paucorum sensui cum tanta Sacramenti, & pænitentis injuria Sacramenti quidem, quia praxis illa paulatim à Confessionis usu plurimos deterreret, qui experti fuissent se cum singultu ac lachrymis absolutionis beneficium frustra implorasse. Accedit injuria pænitenti irroganda, si repellatur ab auxiliis quæ virtute Sacramenti conferuntur, ut consuetudini pravæ potentius resistat: & præposterè adigatur ne medicinam percipiat, nisi prius morbum curaverit. Quantum possit hæc praxis incommodi procreare Missionario, dum plura loca unus, & raro perlustrat, satis edocet assiduus usus & experientia.

P.8. Timor relapsus.

Illicitum est absoluere peccatorem, quamvis de sufficienti illius dolore Sacerdos sit moraliter certus, si adsit probabilis timor de relapsu.

Si

Si vera esset hæc doctrina, nunquam liceret Sacerdoti absoluere peccatorem qui peccandi consuetudinem actu non deposuit, nisi forte in mortis articulo. Atqui hoc esse contra receptam in Ecclesia praxim, & consensum Doctorum, ignorare nemo potest, nisi qui in Theologorum placitis cupit esse peregrinus. Probatur autem antecedens; Quia quamdiu non est deposita consuetudo ad peccatum inclinans, potest subesse probabilis metus de relapsu in priora peccata, ac proinde si his authoribus credimus, pænitens consuetudine præviâ nondum actu depositâ nunquam erit absoluendus. Quid ergo si aliquis ad plures annos cum inveterata consuetudine depugnet nondum ex integro victor? Erit etiam illi pluribus annis de absolutionis beneficio desperandum; quod dici nequit.

P. 9. *Emendatio pro tempore notabili.*

INvalida quoque est absolutio peccatoris qui nondum exuit consuetudinem peccandi, & de quo est probabilis timor ne relabatur, sed debet absolutio differri donec peccator notabili tempore vitam emendaverit.

Ex hac doctrina sequi videtur idem incommodum quod ex superiori. Sequitur insuper invalidas esse confessiones durante consuetudine peractas, & plerumque tanquam sacrilegas necessariò repetendas, nec id dissimulant istius dogmatis authores. Per hoc autem induci videtur novum præceptum à praxi fidelium, & à mente Tridentini alienum *Sess.* 14. *cap.* 4. ubi ad valorem Sacramenti tantum requirit, Animi dolorem ac detestationem de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero,

nec addit, debere vitam esse emendatam notabili tempore, aut ex vi propositi certo constare pænitentem non relapsurum.

P. 10. *Observatio Remediorum.*

PRo irrita etiam habenda est absolutio Sacerdotis, quando pænitens postea non observavit ea quæ ad remedium à Sacerdote absolventè præscripta fuere.

Supponit hæc doctrina absolutionem illam esse irritam, eo quod pænitens dum absolveretur, non habuerit propositum efficax vitandi peccata de cætero. Supponit autem defuisse tale propositum, quia non est secuta observatio mediorum ad abstinendum deinceps à peccatis. Quia, inquiunt, si pænitens efficaciter intendisset finem, intendisset pariter media: atqui non est secuta observatio mediorum, sive remediorum ad vitanda peccata; ergo defuit illi propositum efficax deinceps abstinendi à peccatis, quod requiritur ad valorem Sacramenti.

Error illius argumentationis in eo potissimum versatur, quod supponat dispositionem præsentem esse inefficacem & insufficientem, si non duret eadem dispositio pro tempore futuro; & non inferat applicationem mediorum. Ac si prima dispositio etsi optima, non esset mutationi obnoxia, nec possit variis modis, & illecebris debilitata paulatim deficere. Cavendum insuper est ne hac viâ pedetentim accedatur ad doctrinam in Tridentino damnatam *Sess. 6. cap. 25.* Ubi anathema intorquet, si quis dicat, eum qui labitur, & peccat, nunquam verè fuisse justificatum.

P. 11. *Dilatio pro quovis mortali.*

DIfferenda est absolutio etiam cuivis peccatori culpam lethalem confesso, donec notabili tempore vitam emendaverit: nisi absolutionem efflagitet justa necessitas, vel adsint signa conversionis omnino extraordinaria.

Peccat hæc praxis in eo, quod requirat antè absolutionem à quovis etiam peccato graviori præmitti notabili tempore emendationem ac satisfactionem. Ac si non possit homo, gratiâ Dei & libero arbitrio instructus, vel subitò, vel brevi saltem tempore ad meliorem frugum se convertere. Cùm supponendum sit, peccatorem sufficientis gratiæ adjutorio non destitui.

P. 12. *Absolutio, & confessio Venialium.*

CAvenda quoque sunt hæc nova quorundam dogmata. 1. Improbanda est frequens Absolutio à peccatis venialibus, qualis in monasteriis est usitata. 2. Apud Christianos primitivæ Ecclesiæ non erat usus confitendi venialia.

Opponitur generatim utrique propositioni doctrina Tridentini *Sess.* 14. *Cap.* 5. Peccata (inquit) venialia rectè, & utiliter, & citra omnem præsumptionem in confessione dicuntur, quod Piorum hominum usus demonstrat. Agnoscit Concilium illum esse usum piorum hominum; eumque esse rectum & utilem. Inferò primò; Ergo rectè tam in monasteriis, quam à piis passim hominibus praxis illa usurpatur. Et ne dicas posse quidem fideles ea peccata utiliter confiteri, non tantum absolui, & expiari, contrarium ibidem innuit Tridentinum, dum subdit, eadem

multis

multis *aliis modis expiari.* Infero secundò, Ergo Confessio venialium apud fideles pios,ac probos fuit in usu in primitiva Ecclesia. Hoc si neges, infero ulterius : Ergo in primitiva Ecclesia ab Apostolis edocta, peccata venialia non erant materia idonea Sacramentj pœnitentiæ, aliàs Christiani in primæva Ecclesia pij ac feruentes illa confiteri non prætermisissent: esse autem venialia materiam Sacramenti, nemo ut arbitror orthodoxus inficiabitur.

Ut hæc periculosa dogmata Apostolicæ doctrinæ amatores aversentur, non parum conducet digitum intendere in fontem minimè sincerum ex quo hi perniciosi rivuli in aliorum libellos profluxerunt. Delibo pauca ex Litteris Abbatis Sancyrani *part.* 1. *let.* 32. Confessio (inquit) peccatorum venialium non fuit in usu ordinario per Ecclesiam nisi valdè serò ad expiationem ipsorum : quia spatio mille annorum & amplius justi, qui ea committebant, satis habebant ut plurimum eligere suâ sponte quasdam pœnitentias leves, priusquam assisterent Sancto Missæ sacrificio.

Hic ille est Sancyranus proprio nomine Joannes Vergerius, qui inter alia novæ doctrinæ capita, statuit æqualitatem omnimodam inter S. Petrum & S. Paulum absque subordinatione in potestate suprema, & regimine universalis Ecclesiæ. Hanc autem doctrinam, nec non quoslibet libros illam continentes, ab Innocentio X. constat esse authoritate Apostolicâ profligatam, & omni censura dignissimam.

Exemplar

Exemplar Diplomatis Urbani VIII. Anno 1641. Confirmantis Constitutiones Pij V. & Gregorij XIII. contra Propositiones vulgò Bajanas ab ijsdem prohibitas &c. Item Constitutio Alexandri VII. & Prædecessoris contra Propositiones Cornelij Iansenij: Et alia huc pertinentia.

QUoniam in hoc Opere, & in aliis hoc tempore Controversiis non raro occurrit mentio prædictorum Dogmatum, & Quæstionum ex illis emergentium: hinc sæpe dubitatur, qualia sint singula dogmata, quo modo, tempore, tenore proscripta. Percommodum igitur pluribus erit, præsertim Missionariis, si hic ipsa Pontificum Diplomata, & dogmatum seriem, ac verba integrè exhibeamus. Ut quoties de his dubium exoritur, ad primævum, & sincerum Fontem facile recurratur.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

IN Eminenti Ecclesiæ militantis Sede, meritis licèt imparibus constituti, sedulò meditamur, ut quæ, ad fidei Catholicæ conservationem, à Prædecessoribus nostris providè statuta, & ordinata sunt, firmiter perpetuò observentur; & cum

cum opus sit, nostræ auctoritatis munimine confirmentur. Dudum siquidem à fel. record. Pio Papa V. Prædecessore nostro emanavit Constitutio tenoris subsequentis, videlicet, PIUS Episcopus Servus Servorum Dei. Ad futuram rei memoriam. Ex omnibus afflictionibus, quas, in hoc loco à Domino constituti, tam luctuoso tempore sustinemus, ille animum nostrum præcipuè excruciat dolor, quòd Religio Christiana tantis jampridem turbinibus agitata, novis quotidie propositis Opinionibus conflictetur, Christique populus antiqui hostis suggestione dissectus, in alios, atque alios errores passim, & promiscuè deferatur. Quantum verò ad Nos attinet, totis viribus conamur, ut illæ, simul atque prosiliunt, penitùs opprimantur. Magno enim mœrore afficimur, quòd plerique, spectatæ alioqui probitatis, & doctrinæ, in varias sententias, offensionis, & periculi plenas, tum verbo, tum scriptis prorumpunt; deque eis, etiam in Scholis, invicem controversantur; cujusmodi sunt sequentes.

1. *Nec Angeli, nec primi Hominis adhuc integri merita rectè vocantur gratia.*

2. *Sicut opus malum ex naturâ suâ est mortis æternæ meritorium, sic bonum opus ex naturâ suâ est vitæ æternæ meritorium.*

3. *Et bonis Angelis, & primo Homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vitæ, felicitas esset merces, & non gratia.*

4. *Vita æterna homini integro, & Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam consequendam per se sufficiunt.*

5. *In promissione factâ Angelo, & primo Homini continetur naturalis justitiæ constitutio, quâ pro bonis operibus, sine alio respectu, vita æterna justis promittitur.*

6. Na-

6. Naturali lege constitutum fuit homini, ut si in obedientia perseveraret, ad eam vitam pertransiret, in qua mori non posset.

7. Primi hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera; sed juxta modum loquendi Scripturæ sacræ non rectè vocantur gratia; quo fit, ut tantùm merita, non etiam gratia debeant nuncupari.

8. In redemptis per gratiam Christi, nullum inveniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum.

9. Dona concessa homini integro, & Angelo, forsitan, non improbanda ratione, possunt dici gratia; sed quia secundùm usum sacræ Scripturæ, nomine gratiæ, ea tantùm munera intelliguntur, quæ per Iesum Christum malè meritis, & indignis conferuntur, ideò neque merita, neque merces, quæ illis redditur, gratia dici debet.

10. Solutio pœnæ temporalis, quæ, peccato dimisso, sæpè remanet, & corporis resurrectio, propriè non nisi meritis Christi adscribenda est.

11. Quod piè, & justè in hac vita mortali, usque in finem, conversati, vitam consequimur æternam, id non propriè gratiæ Dei, sed ordinationi naturali statim initio creationis constitutæ, justo Dei judicio deputandum est; neque in hac retributione bonorum ad Christi meritum respicitur, sed tantùm ad primam institutionem generis humani, in qua, lege naturali constitutum est, ut justo Dei judicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur.

12. Pelagij sententia est. Opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non est Regni Cælestis meritorium.

13. Opera bona à filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo, quòd fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantùm ex eo, quòd sunt conformia legi, quodque per ea præstatur obedientia legi.

14. Opera bona Iustorum non accipiunt in die Iudicij

extremi ampliorem mercedem, quàm justo Dei judicio mereantur accipere.

15. *Ratio meriti non consistit in eo, quòd qui benè operatur habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum; sed in eo solùm, quòd obedit Divinæ legi.*

16. *Non est vera legis obedientia, quæ fit sine charitate.*

17. *Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt, esse necessarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statum Deificum.*

18. *Opera Catechumenorum, ut fides, & pœnitentia ante remissionem peccatorum facta, sunt vitæ æternæ merita, quam vitam ipsi non consequentur, nisi priùs præcedentium delictorum impedimenta tollantur.*

19. *Opera Iustitiæ, & Temperantiæ, quæ Christus fecit, ex dignitate personæ operantis non traxerunt majorem valorem.*

20. *Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur pœnam æternam.*

21. *Humanæ naturæ sublimatio, & exaltatio in consortium Divinæ naturæ, debita fuit integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda est, & non supernaturalis.*

22. *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Romanos* 2. Gentes, quæ legem non habent naturaliter, quæ legis sunt, faciunt, *intelligunt de gentibus, fidei gratiam non habentibus.*

23. *Absurda est eorum sententia, quâ dicunt, hominem ab initio, dono quodam supernaturali, & gratuito, supra conditionem naturæ suæ fuisse exaltatum, ut Fide, Spe, & Charitate Deum supernaturaliter coleret.*

24. *A vanis, & ociosis hominibus, secundùm insipientiam Philosophorum, excogitata est sententia, quæ ad Pelagianismum reijcienda est, Hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturæ super addita, fuerit largitate conditoris sublimatus, & in Dei filium adoptatus.*

25. Om-

25. *Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia.*

26. *Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio.*

27. *Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio, non nisi ad peccandum valet.*

28. *Pelagianus est error, dicere, quòd liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.*

29. *Non soli fures ij sunt, & latrones, qui Christum, viam, & ostium veritatis, & vitæ negant; sed etiam quicunque aliunde, quàm per ipsum in vitam justitiæ (hoc est ad aliquam justitiam) conscendi posse docent.*

30. *Aut tentationi ulli, sine gratiæ ipsius adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, at ab ea non superetur.*

31. *Charitas perfecta, & sincera, quæ est corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quàm in pœnitentibus, potest esse sine remissione peccatorum.*

32. *Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.*

33. *Catechumenus, justè, rectè, & sanctè vivit, & mandata Dei observat, ac legem implet per charitatem, ante obtentam remissionem peccatorum, quæ in Baptismi lavacro demùm percipitur.*

34. *Distinctio illa duplicis amoris, naturalis vidilcet, quo Deus amatur, ut auctor naturæ; & gratuitu, quo Deus amatur, ut beatificator, vana est, & commentitia, & ad illudendum sacris Litteris, & plurimis veterum testimonijs, excogitata.*

35. *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.*

36. *Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex solâ Philosophiâ, per elationem præsumptionis humanæ, cum injuria Crucis Christi defenditus à nonnullis Doctoribus,*

37. *Cum*

37. *Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex natura solis viribus ortum ducet, agnoscit.*

38. *Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Ioanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa, Deus amatur.*

39. *Quod voluntariè fit, etiamsi necessariò fiat, liberè tamen fit.*

40. *In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.*

41. *Is libertatis modus, qui est à necessitate, sub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, sed solum nomen libertatis à peccato.*

42. *Iustitia, qua justificatur per fidem impius, consistit formaliter in obedientia mandatorum, quæ est operum Iustitia, non autem in gratia aliqua animæ infusa, qua adeptatur homo in filium Dei, & secundùm interiorem hominem renovatur, ac Divinæ naturæ consors efficitur, ut sic per Spiritum Sanctum renovatus, deinceps benè vivere, & Dei mandatis obedire possit.*

43. *In hominibus pœnitentibus, ante Sacramentum absolutionis, & in Catechumenis ante Baptismum, est vera justificatio; separata tamen à remissione peccatorum.*

44. *Operibus plerisque, quæ à fidelibus fiunt, solùm ut Dei mandatis pareant, cujusmodi sunt, obedire parentibus, depositum reddere, ab homicidio, à furto, à fornicatione abstinere, justificantur quidem homines, quia sunt legis obedientia, & vera legis justitia, non tamen ijs obtinent incrementa virtutum.*

45. *Sacrificium Missæ non aliâ ratione est Sacrificium, quàm generali illa, qua omne opus, quod fit, ut sancta societate, Deo homo inhæreat.*

46. *Ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium; nec definitionis quæstio est, sed causæ, & originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium.*

47. Vnde

47. *Vnde peccatum originis verè habet rationem peccati sine ulla relatione, ac respectu ad voluntatem, à qua originem habuit.*

48. *Peccatum originis est, habituali parvuli voluntate voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, eò quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.*

49. *Et ex habituali voluntate dominante fit, ut parvulus decedens sine regenerationis Sacramento, quando usum rationis consecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blasphemet, & legi Dei repugnat.*

50. *Prava desideria, quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto,* Non concupisces.

51. *Concupiscentia, sive lex membrorum, & prava ejus desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia.*

52. *Omne scelus est ejus conditionis, ut suum authorem, & omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio.*

53. *Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum à generante contrahunt qui cum minoribus nascuntur vitiis, quàm qui cum majoribus.*

54. *Diffinitiva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falsò tribuitur Augustino; cùm Pelagij sit.*

55. *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur.*

56. *In peccato duo sunt, actus, & reatus: transeunte autem actu, nihil manet nisi reatus, sive obligatio ad pœnam.*

57. *Vnde in Sacramento Baptismi, aut Sacerdotis absolutione, propriè reatus peccati dumtaxat tollitur; & ministerium Sacerdotum solùm liberat à reatu.*

58. *Peccator pœnitens non vivificatur ministro Sacerdotis absolventis, sed à solo Deo, qui pœnitentiam suggerens, & inspirans, vivificat eum, & resuscitat; mi-*

nisterio

nisterio autem Sacerdotis solùm reatus tollitur.

59. Quando per eleemosynas, aliaque pœnitentiæ opera Deo satisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant (nam alioqui essemus saltem aliqua ex parte, redemptores) sed aliquid facimus, cujus intuitu Christi satisfactis nobis applicatur, & communicatur.

60. Per passiones Sanctorum in Indulgentiis communicatas non propriè redimuntur nostra delicta; sed per communionem charitatis nobis eorum passiones impartiuntur, ut dignissimus, qui pretio sanguinis Christi à pœnis pro peccatis debitis, liberemur.

61. Celebris illa Doctorum distinctio, Divinæ legis mandata bifariam impleri, altero modo quantùm ad præceptorum operum substantiam tantùm; altero quantùm ad certum quemdam modum, videlicet secundùm quem valeant operantem perducere ad regnum (hoc est ad modum meritorum) commentitia est, & explodenda.

62. Illa quoque distinctio, quâ opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto, & omnibus circumstantijs rectum est, & bonum (quod moraliter bonum appellare consueverunt) vel quia est meritorium Regni æterni, eò quòd fit à vivo Christi membro per Spiritum charitatis, reijcienda est.

63. Sed & illa distinctio duplicis justitiæ, alterius, quæ fit per Spiritum charitatis inhabitantem, alterius, quæ fit ex inspiratione quidem Spiritus Sancti, cor ad pœnitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis, & in eo charitatem diffundentis, quâ divinæ Legis justifitio impleatur, similiter reijcitur.

64. Item, & illa distinctio duplicis vivificationis; alterius, qua vivificatur peccator, dum ei pœnitentiæ, & vitæ novæ propositum, & inchoatio per Dei gratiam inspiratur, alterius, qua vivificatur, qui verè justificatur & palmes vivus in Vite Christo efficitur, pariter commentitia est, & Scripturis minimè congruens.

65. Non

65. Non nisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrij bonus, sive non malus; & gratiæ Christi injuriam facit, qui ita sentit, & docet.

66. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.

67. Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo, quod necessariò facit.

68. Infidelitas purè negativa in his, in quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.

69. Iustificatio impij fit formaliter per obedientiam Legis, non autem per occultam communicationem, & inspirationem gratiæ, quæ per eam justificatos faciat implere legem.

70. Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram charitatem; & charitas, etiam perfecta, potest consistere cum reatu æternæ damnationis.

71. Per contritionem, etiam cum charitate perfecta, & cum voto suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen, extra casum necessitatis, aut Martyrij, sine actuali susceptione Sacramenti.

72. Omnes omnino Iustorum afflictiones, sunt ultiones peccatorum ipsorum; unde, & Iob, & Martyres, quæ passi sunt, propter peccata sua passi sunt.

73. Nemo præter Christum, est absque peccato originali, hinc Beata virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque ejus afflictiones in hac vita, sicut, & aliorum Iustorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis.

74. Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut & alij habitus pravi.

75. Motus pravi concupiscentiæ, sunt, pro statu hominis vitiati, prohibiti præcepto, Non concupisces; *Vnde homo eos sentiens, & non consentiens, transgreditur præceptum*, Non concupisces; *quamvis trangressio in peccatum non deputetur.* 76. *Quam-*

quid ad arcenda hujusmodi proloquia, & disputationes, quid denique ad unionem, & pacem cum communi omnium, & Ecclesiæ Catholicæ satisfactione componendam, facto opus sit, in primis diligenter expendat; deinde in iis omnibus, quæ pro communi salute, tranquillitate, & honore optimum judicaverit, salva semper Ecclesiæ prædictæ unitate, etiam per alium, seu alios, fide, doctrina, & religione præstantes, ocyùs exequatur, faciatque, quidquid decreverit, inviolatè ab omnibus observari. Contradictores quoslibet per censuras, & pœnas prædictas, cæteraque juris, & facti remedia opportuna, appellatione postpositâ, compescendo; Invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio Brachij sæcularis: Non obstantibus, quòd forsitan aliquibus ab Apostolica sit Sede Indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas, non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem: Et quibuslibet aliis privilegiis, exemptionibus, Indulgentiis, & litteris Apostolicis specialibus, vel generalibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus præsentium impediri valeat quomodolibet, vel differri; & de quibus, eorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ damnationionis, circumscriptionis, abolitionis, interdicti, decreti, & mandati, privationis & innodationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Pe,

tri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, Kalendis Octobris, Pontificatus Nostri Anno secundo.

Postea inseritur in eandem sententiam Constitutio Gregorij XIII. edita 4. Kal. Feb. anno 1579. Ipsa verò Vrbani Constitutio edita est Romæ anno 1641.

NOTA.

Circa tenorem prædictæ Bullæ, cæperunt aliqui contendere, non debere apponi Comma sive virgulam, quæ superius notatur post illa verba, *sustineri possint*, ac si sensus esset, ex illis proscriptis Sententiis, nonnullas aliquo pacto sustineri posse in rigore ac proprio verborum sensu ab assertioribus intento. Verùm ne ulla prorsus remaneret ansa dubitandi, curavit Pontifex deputatis Academiæ Lovaniensis Romæ existentibus per tres Cardinales Bullam ritè notatam, & authenticam in manus consignari. Idque testatur ipsum S. Congregaitonis Decretum datum 16. Iunij an. 1644. cujus hic verba subiicio.

Sanctitas sua omnibus ritè perpensis, & consideratis, mandavit ex Archivo ejusdem Congregationis, & ex Matrice Actorum, quæ in eodem Archivo conservantur, extrahi sive transcribi, & diligentur collationari, ac imprimi exemplar præfatæ Bullæ, illudque sic extractum, collationatum, impressum, ijsdem Sinnichio & Papio (deputatis) *per supradictos DD, Cardinales Spadam, Pamphilium, & Falconerium consignari &c.* Tradita autem est illis Bulla cum dicto Commate per eosdem Cardinales, præsente etiam Sacræ Gen. Inqnisitionis Assessore Francisco de Albicis, nunc S. R. E. Cardinali, die 29. Iulij. 1644.

Possint

Possint et hodie ejusdem exempla satis authentica exhiberi. Et sanè res per seipsam manifesta est. Vana namque esset Constitutio Pontificia *Damnans, circumscribens, abolens* aliquas Propositiones, quæ tamen sustineri possint in rigore ac proprio verborum sensu ab assertoribus intento: quæ enim sic sustinere possint, non pro damnatis, sed absolutè pro legitimis et veris in quovis tribunali habendæ forent.

ALEXANDRI VII.

Constitutionis Innocentij X. Confirmatio, & Declaratio contra doctrinam Iansenij.

ALexander Episcopus Servus Servorum Dei, Universis Christi Fidelibus salutem & Apostolicam Benedictionem.

Ad sacram Beati Petri Sedem & Universalis Ecclesiæ regimen inscrutabili Divinæ providentiæ dispositione nullis nostris suffragantibus meritis evecti, nihil Nobis antiquius ex muneris nostri debito esse duximus, quàm ut Sanctæ fidei nostræ ac sacrorum dogmatum integritati traditâ Nobis à Deo potestate opportunè consuleremus. Ac licet ea quæ Apostolicis Constitutionibus abundè fuerunt definita, novæ decisionis sive declarationis accessione nequaquam indigeant; quia tamen aliqui publicæ tranquillitatis perturbatores illa in dubium revocare vel subdolis interpretationibus labefactare non verentur, ne morbus iste latiùs divagetur, promp-

tum Apostolicæ Auctoritatis remedium censuimus non esse differendum. Emanavit siquidem aliàs à felicis recordationis Innocentio PP. X. Prædecessore nostro Constitutio, Declaratio & Definitio tenoris qui sequitur, videlicet:

Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei Vniversis Christi-fidelibus Salutem & Apostolicam Benedictionem. Cum occasione Impressionis libri, cui Titulus, Augustinus Cornelij Ianseny Episcopi Iprensis, inter alias ejus opiniones orta fuerit, præsertim in Galliis, controversia super quinque ex illis, Complures Galliarum Episcopi apud Nos institerunt, uti easdem Propositiones Nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam, & perspicuam ferremus sententiam. Tenor verò præfatarum Propositionum est prout sequitur.

Prima: Aliqua Dei præcepta Hominibus justis volẽtibus, & conantibus secundùm præsentes, quas habẽt vires, sunt impossibilia, deest quoq; illis Gratia, qua possibilia fiant.

Secunda: Interiori Gratiæ in statu Naturæ lapsæ nunquàm resistitur.

Tertia: Ad merendum, & demerendum in statu Naturæ lapsæ non requiritur in Homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.

Quarta: Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam initium fidei, & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam Gratiam talem esse, cui posset Humana voluntas resistare, vel obtemperare.

Quinta: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omninò Hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.

Nos, quibus inter multiplices curas, quæ animum nostrum assiduè pulsant, illa in primis cordi est, ut Ecclesia Dei nobis ex Alto commissa, purgatis pravarum Opinionum erroribus, tutò militare, & tamquàm Navis in tranquillo Mari, sedatis omnium tempestatum fluctibus

bus, ac procellis, securè navigare, & ad optatum salutis Portum pervenire possit, pro rei gravitate, coram aliquibus S. R. E. Cardinalibus ad id specialiter sæpius congregatis, à pluribus in Sacra Theologiæ Magistris, easdem Quinq; Propositiones, uti suprà Nobis oblatas, fecimus singillatim diligenter examinari, eorumque suffragia, tum voce, tum scripto relata maturè consideravimus, eosdemq; Magistros, variis coram nobis actis Congregationibus, prolixè super eisdem, ac super earum qualibet differentes audivimus. Cum autem ab initio hujusmodi discussionis ad Divinum implorandum Auxilium multorum Christi fidelium preces, tùm privatim, tùm publicè indixissemus, postmodum iteratis eisdem ferventius, ac per Nos sollicitè implorata Sancti Spiritus Assistentia, tandem Divino Numime favente, ad infrascriptam devenimus Declarationem, & Definitionem.

Primam prædictarum Propositionem: Aliqua Dei præcepta Hominibus Iustis volentibus, & conantibus secundum præsentes, quas habent Vires, sunt impossibilia, deest quoque illis Gratia, qua possibilia fiant: Temerariam, Impiam, Blasphemam, Anathemate damnatam, & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Secundam: Interiori Gratiæ in statu Naturæ lapsæ nunquam resistitur: Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Tertiam: Ad merendum, & demerendum in statu Naturæ lapsæ non requiritur in Homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à Coactione: Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Quartam: Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ Interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei, & in hoc erant Hæretici, quòd vellent eam Gratiam talem esse, cui posset humana Voluntas resistere, vel obtemperare: Falsam & Hæreticam declaramus; & uti talem damnamus.

Quintam: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus

omnibus omninò hominibus mortuum esse, aut Sanguinem fudisse; Falsam, Temerariam, Scandalosam; & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute dumtaxat Prædestinatorum mortuus sit: Impiam, Blasphemam, Contumeliosam, Divinæ Pietati Derogantem, & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Mandamus igitur omnibus Christi fidelibus utriusque sexus, ne de dictis Propositionibus sentire, docere, prædicare aliter præsumant, quàm in hac præsenti nostra Declaratione, & Definitione continetur, sub censuris, & pœnis contra Hæreticos, & eorum fautores in jure expressis. Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, nec non Hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, ut Contradictores, & Rebelles quoscumque per censuras, & pœnas prædictas, cæteraque juris, & facti remedia opportuna, invocato etiam ad hoc (si opus fuerit) Auxilio Brachii Sæcularis, omninò coërceant, & compescant. Non intendentes tamen per hanc Declarationem, & Definitionem super prædictis Quinque Propositienibus factam, approbare ullatenùs alias opiniones, quæ continentur in prædicto libro Cornelii Iansenii. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio, pridie Kal. Iunii, Pontificatus Nostri Anno Nono.

Cum autem, sicut accepimus, nonnulli iniquitatis filii prædictas Quinque Propositiones vel in libro prædicto ejusdem Cornelii Jansenii non reperiri, sed fictè & pro arbitrio compositas esse, vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse asserere magno cum Christi-fidelium scandalo non reformident; Nos, qui omnia, quæ hac in re gesta sunt, sufficienter & attentè perspeximus, utpote qui ejusdem Innocentii Prædecessoris jussu, dum adhuc in minoribus constituti Cardinalis munere fungeremur, omnibus

omnibus illis congressibus interfuimus, in quibus Apostolica Auctoritate eadem causa discussa est eâ profectò diligentiâ quâ major desiderari non posset; quamcumque dubitationem super præmissis imposterum auferre volentes, ut omnes Christi-fideles in ejusdem fidei unitate sese contineant, ex debito nostri Pastoralis Officii ac maturâ deliberatione præinsertam Innocentii Prædecessoris nostri Constitutionem Declarationem & Definitionem harum serie Confirmamus, Approbamus, & Innovamus, & Quinque illas propositiones ex libro præmemorati Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis, cui titulus est Augustinus, excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio Jansenio intento damnatas fuisse Definimus & Declaramus, & uti tales, injustâ scilicet eâdem singulis notâ, quæ in prædicta Declaratione & Definitione unicuique illarum sigillatim inuritur, iterum damnamus ac eundem librum sæpè dicti Cornelii Jansenii, cui titulus Augustinus, omnésque alios tam manuscriptos, quam typis editos & si quos forsan imposterum edi contigerit, in quibus prædicta ejusdem Cornelii Jansenii doctrina, ut suprà, damnata defenditur vel adstruitur, aut defendetur & adstruetur, damnamus itidem atque prohibemus. Mandantes omnibus Christi-fidelibus ne prædictam doctrinam teneant, prædicent, doceant, verbo vel scripto exponant, vel interpretentur publicè vel privatim, palam vel occultè, imprimantve sub pœnis & censuris contra Hæreticos in Jure expressis, ipso facto absque alia declaratione incurrendis. Præcipimus igitur omnibus Venerabilibus Fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque Locorum

Ordinariis ac Hæreticæ pravitatis Inquisitoribus ac Judicibus Ecclesiasticis ad quos pertinet, ut præinsertam ejusdem Innocentii Prædecessoris Constitutionem, Declarationem, ac Definitionem juxta præsentem nostram determinationem ab omnibus observari faciant, ac inobedientes & rebelles prædictis pœnis aliisque juris & facti remediis, invocato etiam si opus fuerit brachii sæcularis auxilio, omninò coërceant. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, decimoseptimo Kal. Novembris, Pontificatus nostri Anno secundo.

N O T A.

Præter hanc doctrinæ damnationem cum Innocentio X. Prædecessore communem, in hac Bulla Alexandri VII. insuper disertè definiri, easdem quinque Propositiones ex libro Jansenii excerptas, *ac in sensu ab eodem Cornelio Iansenio intento damnatas fuisse.* Quia nempe aliqui prætendebant, Propositiones illas fuisse damnatas in sensu ab Authore non intento. Quinimo addebant alii, hanc rem de sensu Authoris, tanquam ad quæstionem facti pertinentem, non potuisse à Pontifice infallibili authoritate definiri, quod refutatur supra *part.* 1. *quæst.* 5.

Sed ut de *sensu ab Authore intento* plenè satisfiat Lectori inconcussæ veritatis studioso, oportunum erit hic exprimi ipsam Constitutionem Alexandri VII. editam ad instantiam Regis Christianissimi, quâ præscribitur forma subscribendi Bullæ Pontificiæ supra recitatæ.

Decretum

Decretum Alexandri VII. de sensu ab Authore intento, Clero Gallicano, ad instantiam Regis Christianissimi.

ALEXANDER EPISCOPUS.

Servus servorum Dei.

Ad Perpetuam rei memoriam.

REgiminis Apostolici divinâ Providentiâ nobis quamvis immeritis commissi ratio postulat, ut ad ea potissimùm, quæ Catholicæ Religionis integritati, & propagationi, animarumque saluti; & Fidelium tranquillitati consulere apta, & idonea esse judicantur, animum & curam omnem, quantum licet in Domino applicemus. Quamobrem Cornelij Iansenij hæresim, in Galliis præsertim serpentem, ab Innocentio X. felicis recordationis Prædecessore nostro ferè oppressam, adinstar colubri tortuosi, cujus caput attritum est in varios gyros, & cavillationum defluxus euntem, singulari Constitutione ad hunc finem editâ, altero assumptionis nostræ anno extinguere conati fuimus. Sed ut multiplices hostis hominum generis artes adhibet, nondum plenè consequi potuimus, ut omnes errantes in viam salutis redirent; qui tamen unicus erat votorum & curarum nostrarum scopus, quibus operam & industriam suam egregio sanè studio venerabiles Fratres nostri

Archiëpiſcopi & Epiſcopi Regni Galliæ, earundem Conſtitutionum Apoſtolicarum executioni præcipuè intenti contulerunt; & chariſſimus in Chriſto Filius noſter Rex Chriſtianiſſimus, ſingulari pietate auxiliarem dexteram ſtrenuo ac conſtantiſſimo animo porrexit. Cùm autem præfatus Rex Chriſtianiſſimus eodem religionis zelo ductus, per ſuum in urbe Oratorem nobis ſignificari exponique curaverit, nullum aliud opportunius remedium peſtiferæ hujus contagionis reliquiis extirpandis adhiberi poſſe, quàm ſi omnes certam Formulam ſubſcriberent noſtra auctoritate firmatam, in qua quinque Propoſitiones ex Cornelij Ianſenij libro, cui titulus, *Auguſtinus*, excerptas ſincerè damnarent, ac proinde illam à Nobis quantociùs expediri, ad quælibet effugia præcludenda, omneſque removendos obtentus flagitaverit. Nos tam piis dicti Regis Chriſtianiſſimi votis benignè annuendum eſſe ducentes, Formulam infrà ſcriptam ab omnibus Eccleſiaſticis etiam venerabilibus Fratribus noſtris Archiëpiſcopis, & Epiſcopis, nec non aliis quibuſcumque Eccleſiaſtici ordinis, tam Regularibus, quàm Secularibus, etiam Monialibus, Doctoribus, & Licentiatis, aliiſque Collegiorum Rectoribus atque Magiſtris ſubſcribi diſtrictè mandamus, idque intra tres menſes à die publicationis ſeu notificationis Præſentium; aliàs contra eos, qui intra terminum præfatum non paruerint, irremiſſibiliter procedi volumus juxta canonicas Conſtitutiones, & Conciliorum Decreta.

Formula

Formula à ſupradictis ſubſcribenda.

EGo N. Conſtitutioni Apoſtolicæ Innocentii X. datæ die 31. Maij. 1653. & Conſtitutioni Alexandri VII. datæ 16. Octobris 1656. Summorum Pontificum, me ſubjicio, & quinque Propoſitiones ex Cornelii Janſenii libro, cui nomen *Auguſtinus*, excerptas, & in ſenſu ab eodem Auctore intento, prout illas per dictas Conſtitutiones Sedes Apoſtolica damnavit, ſincero animo rejicio ac damno, & ita juro. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia.

Decernentes inſuper præſentes Litteras ſemper & perpetuò validas & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenos & integros effectus ſortiri, & obtinere, ſicque per quoſcumque Iudices ordinarios & delegatos, ubique judicari, & definiri debere, ſublatâ eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi et interpretandi facultate, et auctoritate, ac irritum et inane eſſe, ſi ſecus ſuper his à quocumque quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca venerabilibus Fratribus Archiëpiſcopis et Epiſcopis, aliiſque locorum ordinariis committimus, et mandamus, ut ſinguli in ſuis Diœceſibus, ac locis ſuæ Iuriſdictioni ſubjectis præſentes Litteras, et in eis contenta quæcunque exequantur, et exequi ac obſervari ab omnibus curent, et inobedientes quoſcumque per Sententias, et pœnas, aliàque juris et facti remedia, appellatione poſtpoſitâ, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, brachii ſecularis auxilio, omnino compellant. Volumus autem, ut præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, manu Notarii publici ſubſcriptis, et ſigillo alicujus perſonæ in dignitate

Ecclesiasticâ constitutæ munitis, eadem fides prorsus adhibeatur, quæ ipsis Originalibus Litteris adhiberetur, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostram Constitutionem et Ordinationem infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri et Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ 1664. 15. Kal. Martii Pontificatus nostri anno decimo.

Anno à Nativitate D. N. Jesu Christi 1665. Litteræ illæ affixæ & publicatæ &c. *I. Cardinalis Prodatarius S. Vgolinus, visa de Curia P. Ciampinus.*

CONCLUSIO.

HÆc sunt supremi Pastoris placita, hæc oracula indubitata. Quid igitur hæsitamus, & hæsitando divini judicij interminationem incurrimus? Assumpti sumus in Clerum tam Sæcularem quàm Regularem, ut populum Christianum verbo, & exemplo doceamus. At quomodo sperandum ut Fideles vocibus nostris obtemperent, si ipsi supremi Doctoris placitis obluctemur? Nulli sanè nostrum promissa est à Christo authoritas in docendo falli nescia. Errarunt etiam ex Patribus bonâ mente viri Sancti, & doctrinâ illustres: nec ideo minùs aut Patres, aut Sancti, aut illustres fuêre. Sed in hoc magis Patres, magis Sancti, magis illustres, quod doceri non recusaverint. Unus est à Deo nobis constitutus Doctor supremus Petri successor,

ſor , Pontifex Romanus , uti lubentes agnoſcimus univerſi. Erraverit hoc ſæculo aliquis ſive in Dogmatum , ſive in Morum doctrina : nihil fecit niſi quod humanum eſt , & cum Viris ſummis, ac ſanctis commune. Aſt errorem tueri, aut auſcultandi Chriſti Vicario remoras innectere, hoc nos neque viri Sancti , neque Patres docuere , quorum vox una cum D. Auguſtino ſemper fuit , *Româ Reſcripta venerunt* , *Cauſa finita eſt*. Stemus igitur dociles & erecti ad vocem Paſtoris ſupremi, ſive noſtra , ſive aliena corrigentis , & utrumque pari alacritate ſuſcipiamus. Si tuta amamus , hoc tutiſſimum , ſi certa quærimus , hoc certiſſimum , ſi Sancta ſectamur , hoc omnino ſanctiſſimum. Hoc unum ſi , ut debemus , unanimes amplectimur , erit demum multitudini credentium cor unum & anima una : quod unum , & porrò neceſſarium, unicè vovemus univerſi.

FINIS.

PROSECUTIO DEDICATIONIS

Hujus Theologiæ Tipartitæ.

Patronis novis ac Missionarijs verè Apostolicis GERMANIÆ, ANGLIÆ, *&* HIBERNIÆ, *qui pro Deo & Proximo vitam, aut sanguinem recenter profuderunt.*

ANimadverto hos Fidei Pugiles quos recenseo universos, intra Assistentiæ Germanicæ limites, in Collegiis Societati commissis, hujus militiæ primitias posuisse: idque sub auspiciis Reverendissimi Patris CAROLI DE NOYELLE *tunc Assistentis Germaniæ per annos plurimos, nunc Societatis universæ Generalis, omnium suffragijs recenter electi: cui ad communem universorum gratulationem, par est ut hæc sacrorum Pugilum, ac suæ Provinciæ Flandrobelgicæ aggratulatio qualiscunque accedat.*

Auspicium igitur à Te duco augustum Imperij Caput GERMANIA. *Palæstram tibi Charitatis Apostolicæ gloriosam, & lauream multiplicem recenter*

recenter præbuit non gladius carnificis, sed quovis ferro atrocior pestilentia, superioribus annis latè grassata. Quanta hæc cum violentia Austriam, & Bohemiam undique invaserit, quot in ea Charitatis Victimæ ceciderint, nullâ debet unquam oblivione deleri: ex quibus ego ea tantum possum referre, quæ certissimis monumentis consignata, etiam ex Vrbe Romana, ad me devenêre. In communi illa calamitate, tamquam in publico Charitatis theatro, inter alios, tam multi ex Societate Patres sese illicò ad pestiferorum subsidium certatim devoverunt, ut freno potius, quàm stimulo opus fuerit. Ex quibus testantur suis litteris ipsi Moderatores, in utraque seorsim Provincia ex Patribus plusquam centenos reipsâ in mediam aleam expositos fuisse. Sed nec frequentia praeuntium funera sequentes terruerunt: adeo ut ex illis in Austria quadraginta & unus, in Bohemia quinquaginta & unus, in hoc Charitatis obsequio vitam posuerint. Fælices animæ! sive ego vos totidem Martyres incruentos, sive Charitatis supremæ victimas dixero, vos certè proximam martyrio lauream obtinuisse, orbis hodie Christianus meritò gratulatur. Et sanè in Charitatis tam eximiæ publicam commendationem, data sunt in Vrbem litteræ à sacris, urbanisque Magistratibus disertè profitentibus, vel maximum sese, vel totum inter tot mala subsidium in operarijs illis communi obsequio se ubique devoventibus reperisse. Hos Operis hujus

hujus novos Mecænates, hos Apostolicorum virorum in cælo Patronos, hos futuræ posteritatis in hac Charitatis palestra Præsides, Tibi in tali prole ter fælix Germania, *deberi lubentes agnoscimus.*

Hinc in ANGLIAM, *nobilissimum semper, nunc recentissimum Apostolicæ gloriæ theatrum properamus. Annis proximè elapsis, Missionariis Apostolicis, per Angliam & Hiberniam, à custodiis, carceribus, exiliis, patibulis, novum & immortale decus accessit. Intra solam ferè urbem Londinensem, in palmari causa Religionis, ex Societate omnino Octo illustres Hostiæ patibulis suffixæ, & in quatuor partes dissectæ, vitam suam Domino consecrarunt. Illustres, inquam, Hostiæ, quibus ad illam immortalis gloriæ lauream dux simul & comes fuit ipse Societatis Anglicanæ Provincialis Thomas Harcottus, alias Whitebred: atque ex eadem Societate eximii sanè viri, Guilielmus Waringus, Antonius Turnerus, Ioannes Fenwickus, Ioannes Gavanus: & paulò ante hos Guilielmus Irelandus, & eos secutus Carolus Bakerus aliàs Lewis, & Philippus Evanus, hic Cardiffæ, ille Iskæ, anno* 1679. *eandem lauream pari morte consecuti fuerunt. Horum omnium in publico supplicii theatro vox suprema fuit, se pro Religione Romanâ, & popularium salute, mille si haberent vitas lubentes profundere, atque ex animo Regi, ac Regno veram pacem, & felicitatem*

tatem apprecari. Quorum invictam in veritate constantiam, atque oris, animique alacritatem admirandam, non tantum Catholici, sed etiam ex hæreticis plurimi undique circumfusi summo plausu ac præconio excepêre. Ac paulo post orbis Catholicus, & ipse supremus Antistes plausum hunc latè ingeminarunt. Præter hos fidei pugiles, octo alii ex sociis eâdem tempestate ab hæreticis comprehensi, & dirissimis carceribus confecti in pari causa, gloriâ non impari vitam posuere: nisi quod illi cruentâ carnificis manu, hi incruento carceris squallore extincti fuerint. Si tamen fas est extinctos dicere, qui ex ipso obitu lucem accepêre omni ævo duraturam.

Abierunt quidem illi ad cælestem Cætum tot suorum Patrum in illa sanguinaria palæstra pridem purpuratorum. Sed & aliis qui supersunt in eadem Missione sociis, in exiliis, & ergastulis, laboris & gloriæ partem non parvam reliquerunt. Nam præter communem ibi Sacerdotibus Catholicis exilii pœnam, habuit aliquid singulare Sociorum proscriptio, quod eorum potissimum delatoribus certa constituta sint præmia; novo argumento veteris in illos odii, tanquam in perpetuos Romanæ, ac Pontificiæ authoritatis Assertores. Vivant hæc in posteris vegeta ac robusta Charitatis exempla: longè enim potentius argumenti genus est, pro Charitate vitam moriendo, quam vocem vel atramentum scribendo profundere.

Ad

Ad te nunc tractu non longo, tuo jure properandum HIBERNIA, quæ tot annis inter perpetuas persecutionum procellas fluctuas semper, mergeris nunquam: hoc habes inter alia constantiæ decora cum Navicula Petri commune. Hujus argumentum ingens præbet ipsum præsentis anni curriculum. Sileo Præsules Illustrißimos Corcagiensem, ac Kildariensem, Religionis Romanæ odio in diuturno carcere Dublini nuperimè detentos. Prætereo Societatis nostræ ibi Superiorem Guilelmum ô Rian ex eadem causa, eodemque loco per menses plurimos arctè constrictum, ac demum extra Regni fines relegatum, ablegatis etiam aut coactis sociis non paucis, & aliorum Ordium operariis præcipuis, ac strenuißimis: ut solent Ecclesiæ hostes firmißima ejus propugnacula fortius impugnare.

Sed vos quæ gens quæ lingua conticesset hujus Ecclesiæ gemini Pugiles, & inter Apostolicos Missionarios Vertices supremi, PLUNQUETE, *ac* TALBOTE *Præsules Illustrißimi? Vos inquam, qui tot carceres illustrastis, vincula decorastis, ac demum illustri morte, gloriæ vestræ coronam imposuistis immortalem, quam in sequentibus brevi saltem compendio spectandam exhibemus.*

Vita & Mors gloriosa Illustrißimi D. OLIVERII PLUNKETI *Archiepiscopi Armacani, & Primatis Hiberniæ extremo supplicio Londini nuper affecti.*

OLiverius Plunketus, ortus est ex nobili inter suos familia, cui ipse supremum veræ nobilitatis apicem apposuit & Primatis dignitate, & mortis gloriâ. Adolescens cum esset, huic gloriæ præfulsit in immatura adhuc ætate, præmaturum veræ sapientiæ desiderium. Hanc ut acquireret securiùs, extra patriæ suæ fines proficisci decrevit, ut solent illius Gentis Adolescentes ingenui, qui quam domi adipisci nequeunt, apud exteros inquirunt sinceræ doctrinæ institutionem, Sapientiæ magis quam Patriæ studiosi. Hos ut sacros latices purius hauriret Oliverius, non dubitavit Romam usque ad ipsum sinceræ doctrinæ Fontem proficisci.

Est in urbe Romona nationis Hibernicæ Collegium, ab Eminentißimo Principe Cardinali Ludovisio pridem constitutum, ac Societatis administrationi commissum. Floret illud hodieque plurimùm, & in ipsa Vrbe multum celebratur ab Alumnorum delectu, institutione, ac eruditione excellenti, quibus dotibus redduntur paßim omnibus amabiles,

&

& singulari probitatis & modestiæ charactere conspicui : Vnde fit ut ex eo Collegio hactenus prodierint magno numero Viri illustres , ac maximis muneribus perfuncti , qui in patriæ suæ Vinea fructus uberrimos protulerunt. In hoc celeberrimum orthodoxæ Fidei Seminarium cöoptatus est Oliverius , *in spem non modicam fructus eximii , quem præclara illius indoles promittebat. Et sanè fructus ille communi expectationi ubertim respondit. Studia in eo Collegio omnia tanto successu perfecit , ut Doctoris in Theologia lauream adeptus fuerit , ac postea ad eandem Facultatem publicè profitendam in Collegio de Propaganda fide admotus , ubi munus illud duodecim annis summa cum laude exercuit.*

Præbuit interea divina Providentia occasionem inexpectatam , per quam acquisitum tot annis solidæ Sapientiæ thesaurum in Patriam suam latius erogaret. Postulabatur interea à summo Pontifice Clemente IX. *Præsul idoneus , qui Ecclesiam Armacanam cum suprema Primatis potestate in Hibernia administraret. Varii varios ad eam dignitatem pro suo quisque studio offerebant. Demum sua Sanctitas , omnibus pro rei gravitate expensis , in hanc sententiam conclusit : Non est cur ulterius consultemus de incertis , quando rem certam ante oculos habemus. En virum probatæ virtutis , consummatæ doctrinæ , diuturnæ experientiæ , in ipsa Vrbis Romanæ luce omnibus dotibus conspicuum*

cuum Oliverium Plunketum. Hunc ego Archiepiscopum Armacanum, hunc ego Hiberniæ Primatem Apostolicâ authoritate constituo. Nec mora, humeros oneri subjicit Oliverius, manus operi pari alacritate mox appositurus. Pergit igitur Apostolicâ authoritate ac monitis instructus, iter in Hiberniam per Belgium instituere, ubi cum & Ego illius alloquio fruitus essem, inter primos author fuit, ut hoc Opus in Missionariorum Apostolicorum subsidium elaborarem, quo etiam titulo singulari, illum sibi inter primos Patronos vindicare debet.

In Hiberniam ubi pervenit, ibi demùm campum animo suo, & Apostolicis laboribus parem invênit. Quis valeat dicendo complecti, quantum illi insudandum fuit ut plurima in rebus ac moribus iniquitate temporum collapsa restauraret. Quantum industriæ adhibendum ut pluribus locis idoneos animarum Curatores præficeret. Quantum laboris exanthlandum, ut per latissimas Vltoniæ plagas, populum illum Romanæ fidei semper tenacissimum, oportunis ubique documentis confirmaret. Sed quod omnium maximè arduum, quantâ illi vigulantiâ tot annis incumbendum fuit, ut Gregem suum ubique Lupis admixtum, ab eorum dentibus & erroribus illæsum conservaret. Inter hæc indefessi Pastoris officia dum strenuè versatur, id demum expertus est, difficile quam sit Oves protegere, & Lupos non irritare: & ab ipsis etiam

etiam Domesticis fidei insidias aliquando metuendas esse. Hoc habet Hæresis commune cum conscientia furiis agitata, quod omnia timeat etiam tutißima, sufficit illi qualibet sui cerebri suspicio, ut mox ad calumnius, inde ad carceres & restes deveniatur.

Cum igitur alia non suppeterent accusationis capita, adornantur criminationes occultæ, quibus hic tam validus Ecclesiæ Romanæ propugnator vel opprimi poßit, vel extingui. Fingitur cum Curia Romana nimium commercii & notitiæ: in Aula Gallica authoritas & gratia: atque inde externæ potestatis inducendæ conatus. Rapitur ergo in vincula Præsul integerrimus, & Turri Dublinensi sive novæ Portæ mancipandus traditur, ad diem 6. Decembris anno 1679. Cum verò ex Tribunali sibi adverso supremam sententiam aßiduò expectaret, per integrum pœnè annum in eadem Custodia detentus est, nullâ in ipsum sententiâ prolatâ, certum sanè probatæ innocentiæ argumentum. Sed ubi sævit invidia, nec ipsa immunis est innocentia. Novæ igitur machinæ, novumque Tribunal excogitatur, quo nullum Catholico Præsuli infestius deputari potuit.

Itaque circa finem Octobris anno 1680. Londinum deportatur, atque ibi arcto rursus carceri includitur, nec famulo quidem proprio ad alloquium admisso. In illa custodia totis septem mensibus detentus fuit, omnibus vitæ solatiis orbatus.

Sed

Sed instar omnium erat illi Deus, & Mens recti conscia: adeo ut ad fidum Amicum non rarò scripserit, se in illa solitudine nactum esse, quam maximè avebat, liberam sibi, & sacris studiis vacandi facultatem.

Demùm sub diem tertiam Maji ad fatale Tribunal examinandus adducitur: proferuntur criminationes inanes, quas supra retulimus. Reposuit paucis Præsul modestißimus: Iniquam esse accusationem, ubi defensioni locus non datur: sibi autem à sua patria, testibus, tabulis, advocatis longè abducto, omnem defensionis viam intercludi. Post hæc rursus ad carcerem, suo tempore ad judicium revocandus dimittitur. Interea Præsulis optimi innocentiam vox communis eloquitur, sed non auditur: intercedit pro eo Legati Gallici authoritas & gratia, sed hæc quoque ut ingrata repellitur: frustra demum ipsa perorat æquitas, ubi ex adverso fremit accusantium iniquitas.

Tandem advenit decretorius dies, quo jubetur ante judicum tribunal consistere: inermis cum armatis, advena cum inquilinis, Præsul Catholicus cum judicibus Catholico nomini infestis in judicio congressurus. Quodque unum expectandum fuit, vicit demum innocentiam calumnia, vicit æquitatem perfidia, vicit illustrißimam viri virtutem, quæ hanc semper sequitur & persequitur, invidia. Profertur igitur feralis sententia, qua jubetur ut laqueo suspensus, & in partes dissec-

tus

tus extremo perduellium supplicio afficiatur. Quantâ animi alacritate hanc ipse sententiam exceperit, testes mihi sunt litteræ Præsulis Catholici qui tunc rebus ipsius intimè præsens fuit, in hanc sententiam. Testatus est de se Oliverius, cum pronunciata in eum esset extrema mortis sententia, nec minimam sensisse animi perturbationem, nec deinceps vel unicum quadrantem suæ quietis aut tranquillitatis amisisse: quin & nocte ante mortem supremâ, adeò placidè somnum cepit, ut cum horâ quintâ matutinâ à quodam excitaretur, ut ad supremam luctam se componeret, paulò post intrepidè responderit; Ecce me, paratus sum totus, veniant justitiæ satellites quando ipsis libitum fuerit.

Sed juvat audire ipsius sacri Præsulis verba Spiritu Apostolico plena ex ipso carcere post latam mortis sententiam, ex litteris datis Bruxellas ad Virum sibi usque ad mortem meritò dilectum Gregorium Ioyce D. Gudulæ Canonicum 22. Iunii 1681. Lata est, inquit, in me mortis sententia, quam non timeo, nec quietis mihi quidquam eripit, sum enim tam liber ab omni conspiratione mihi imposita, quam infans unius diei. Quod ad characterem, professionem, & functionem meam attinet, eam publicè professus sum: & cum hoc sit motivum mortis meæ, morior libenter, uti nunc Præsulum Hibernorum hic primus, ita exemplum, divinâ fretus gratiâ, aliis daturus, talem mortem non formidandi. Sed unde mihi creaturæ mi-

scrrimæ tantum suppetit animorum, cum videam instante morte, ipsum Creatorem meum cœpisse pavere, & tædere? Considero sanè Christum suo timore ac pavore id meruisse, ut ego sim à timore immunis. Tempus mihi sufficiens educendi ex Hibernia testes negatum fuit: octo diebus serius advenerunt post latam in me mortis sententiam, quam lubens amplector, pro mea professione, charactere, ac functione moriturus. Expecto in dies adduci ad supplicii locum, ubi mihi intestina extrahenda sunt, & coram me igne cremanda, & demùm caput amputandum. Cupio lubenter dissolui, & esse cum Christo. Condono ex animo, & precor ut Deus condonet; omnibus qui quovis modo morti meæ causam præbuerunt. Ita ille in litteris postremis cygnæâ voce, & spiritu verè divino, morti jam propinquæ præcinebat.

Die igitur primâ Iulii (stylo veteri) extremo supplicio constitutâ; humili trahæ de more impositus, concurrente hominum multitudine, Tiburnum extra Londinum ad consuetum supplicii locum adducitur, spectaculum illustre Deo, Angelis, & hominibus futurus. In celebri illo tot Martyrum theatro extremam scenam peracturus, concessâ loquendi facultate, ad populum undique circumfusum orationem habuit præmeditatam, & propria manu anglicè conscriptam, quam hic summatim exhibeo.

A diebus aliquot ante Regium Tribunal examinatus

natus fui, & nunc brevi comparebo coram Regum Rege, *& judice supremo, qui nec falsis testibus falli potest, nec humano respectu seduci.* Reddet *enim unicuique secundum opera sua præmium, vel pœnam sempiternam. Hæc cum veritas sit fidei indubitata, manifestum est; si ego in hoc mortis articulo aliquid veritati contrarium declararem, me mox damnationis æternæ sententiam incursurum, à qua nulla datur ulterior appellatio. Veritatem itaque sincerè atque apertè manifestabo, absulla verborum æquivocatione: mihi certissimè persuadens, nullam esse potestatem aut in terris, aut in cælis, quæ mecum possit dispensare, ut protestationem falsam exhibeam.*

Vt igitur Causa *mea orbi universo clarius innotescat, observandum est, me in Hibernia coram judicibus perduellionis accusatum fuisse. Verùm dum* Accusatores *animadverterent mibi facile præstò futuras tabulas, & testes, quibus & eorum nequitiam, & meam innocentiam evidenrer manifestarem, subduxerunt illi se, & ad hanc urbem convolarunt, ut judicium ad hoc tribunal transferrent, in quo & mea persona, & accusatorum qualitas, & status causæ incognitus fuit.*

Postquam *hic per sex circiter manses arcto carcere detentus fui, tandem ad diem tertium mensis Maji accusationes in Hibernia pridem allatæ, hic coram aliis judicibus rursus instauratæ fuerunt. Factum sanè rarum & peregrinum, vix à quingentis*

annis visum. Sed cum mihi paucæ septimanæ concesse fuissent pro testibus & tabulis adducendis, quæ ex partibus variis longinquis, & ultramarinis tam brevi tempore expediri non poterant, duodecim ulterius dies pro judicii prorogatione postulavi, qui mihi denegati fuerunt. His igitur destitutus, & manibus ad defensionem quasi ligatis, in judicium protractus sum, & hominibus perjuris expositus, qui in vitam meam omni studio collimabant.

Capita Accusationis summatim fuerunt, de litteris mißis ad Pontificis Secretarium, & quosdam alios, ut externos Principes ad Hiberniam invadendam solicitarent: de alio ablegato ad Regem Galliæ: de subsidiis à Cleto in eum finem postulatis: de septuaginta millibus hominum ad talem expeditionem comparatis: de institutis ad hoc variis conventibus, & quidem semel à decem vel duodecim annis, trecentorum nobilium, ut sumptis armis possesßiones sibi ereptas recuperarent.

Cum horum singula nullam habere veritatis speciem, & mera esse figmenta ad calumniandum excogitata, manifestum fecisset: Demum protestatus est coram Deo, & per salutem æternam, se numquam istiusmodi litteras, agentes, aut solicitationes sive in Vrbem, sive in Galliam, aut alio quovis modo destinasse, nec ea sibi umquam in mentem venisse: imo ab omni rebellione etiam minima contra Regem & Patriam semper toto animo abhorruisse. Denique tam apertè ridiculum esse

esse tanti exercitus apparatum, ut ipse cum Catholicis sibi addictis, ægrè poßit vel mediam legionem sustentare, idque cuivis rerum non prorsus ignaro luce meridiana clarius patere.

Atque, inquit, ut magis appareat quam sincero solius veritatis amore hæc ego moriturus attestor, vobis hic palam notum facio, ex præcipuis Magnatibus unum curasse mihi declarari, se vitam mihi conservaturum, si alios vellem accusare. *Cui disertè professus sum, me nullius umquam conspirationem novisse, & ut vitam hanc mortalem servarem, me nolle quemquam falsò accusare, cum præjudicio meæ salutis æternæ, quod minimè deceret meam personam, aut quemlibet virum Ecclesiasticum profeßionis Romanæ.*

Hoc demum palam profiteor, me in Hibernia exercuisse functiones Prælati Catholici, ac conatum fuisse tam prædicando, quam docendo, adducere Clerum, & gregem mihi commissum ad normam, & mores suo muneri competentes: in quo si aliquid mihi acquisitum sit invidiæ, meminisse debeo, in Collegio Apostolorum aliquem etiam Iudam extitisse. At ego cum lapidato Stephano pro accusatoribus meis toto animi affectu precor, Domine ne statuas illis hoc peccatũ. *Nec minus oro pro meis judicibus, & aliis qui quocumque modo morti meæ cooperati fuerunt. Veniam vicißim supplex deposco ab omnibus quos ego in mea vita verbo, aut opere umquam offendi.*

Rogo insuper divinam Majestatem & omnipotentiam, ut concedat Regi nostro, Reginæ, Duci Eboracensi, ac Regiæ familiæ vitam diuturnam, omnemque prosperitatem in hoc mundo, & in altero felicitatem æternam.

Ad extremum, uti meam innocentiam in criminibus mihi objectis satis manifestam feci, utinam pari facilitate possim me eximere ab omni reatu contra Majestatis divinæ præcepta, quæ ex toto corde doleo me sæpius violasse: firmissimèque statuo ac propono tuâ (mi Deus) fretus gratiâ, etsi ad annos mille vitam protraherem, divinam me bonitatem numquam offensurum. Tuamque rogo Majestatem infinitam per Christi merita, perque intercessionem sanctissimæ Matris, omniumque Angelorum, ac Sanctorum, ut mea mihi peccata remittas, & hanc animam meam ad requiem recipias sempiternam.

Hæc cum ingenti spiritu ac pietatis sensu protestatus fuisset universa, & manu sua subscripta reliquisset, consuetam subiit carnificinam, laqueo primum strangulatus, capite dein amputato, & corpore in quatuor partes dissecto. Corpus ut honesto ritu sepeliretur Rex concessit, qui fertur de ipsius morte non medicum sensum habuisse. Populus certè undequàque circumfusus summo animorum sensu ipsius innocentiam, Christianam constantiam, & incredibilem mortis contemptum ita deprædicavit, ut plurimi palam affirmaverint, etsi

ad

ad annos centum vixisset, numquam sibi, Deo, Patriæ suæ, ac Religioni Romanæ tantum gloriæ consequi potuisse.

Rodat sese infelix invidia ut Innocentiam opprimat: conspiret hæresis ut fingat Conspirationes: summa Ecclesiæ capita in odium fidei violenter excutiat: sed vel sic Ipsa conteret caput suum. Vera namque Christi Religio, uti ab incunabulis inter insidias crevit, inter insectationes adolevit, sic per eadem de Invidia & Hæresi latius semper triumphabit.

Vita & Mors beata Illustrißimi Domini PETRI TALBOTI *Archiepiscopi Dublinensis in Hibernia in Custodia Dublini nuper obita.*

PEtrus Talbotus, *familiâ fuit illustris in vita exortu, illustrior in progressu, illustrißimus in occasu. Originem duxit ex nobilißima stirpe Comitum Salopiensium in Anglia, postea in Hiberniam propagatâ, ubi illius majores in Equestri ordine variis muneribus claruerunt, & quod clarißimum est, in Religione Catholica semper constantes extiterunt. Adolescens doctrinæ ac virtutis desiderio impulsus in Lusitaniam profectus est, ubi litteris operam dedit anno salutis 1635. ætatis suæ anno 15.*

 Ad

Ad superiora alacri constantiâ progressus, Philosophiæ ac Theologiæ studia insigni profectu emensus est sub disciplina Societatis partim in Lusitania, partim Romæ, ubi & sacris Ordinibus initiatus fuit. Inde reversus in Lusitaniam, & paulo post progressus in Belgium, Aulæ Anglicanæ eâ tempestate illic cum Rege residenti charus, & oportunus extitit. Non multò post tam Regis, quàm Religionis perquam studiosus in Angliam perrexit, ubi demum inter Reginæ Eleëmosynarios cooptatus, munus illud singulari cum laude & integritate exercuit. Post aliquot annos in Hiberniam commigravit rei Catholicæ in conditione privata operam navaturus. Sed illius conspicua virtus, ac doctrina singularis non potuit diu sub modio latere, quæ etiam scriptis pro re Catholica in lucem editis reddita est ubique illustrior. Replevit viri fama jam pridem Angliam, collustravit Hiberniam, in exteris quoque Regnis inclaruit, ac tandem ad Romanam etiam Aulam ejus splendor emanavit. Hinc Sede illâ vacante multorum votis postulatus, à summo Pontifice Clemente IX. Archiepiscopus Dublinensis creatus fuit, & Gandavi in Belgio consecratus.

Inter varias temporum procellas Gregem sibi commissum pastorali solicitudine & vigilantiâ curavit, ac protexit. Sed dum oves proteguntur, Lupi Pastorem invadunt. Periculum ab his adeo increvit, ut maluerit se ad tempus subducere, quam nocituras Gregi turbas suâ causâ concitari. Itaque cedens

tempori

tempori se in Gallias recepit, Parisiis ab omnibus in honore habitus. Sed nec ibi destitit Ecclesiam suam litteris, & aptis pro tempore documentis à longè administrare: inter quæ extat, Epistola Pastoralis ad Catholicos in Hibernia de officio & solatio patientium subditorum, typis tradita Parisiis anno 1674. *Nec desunt alia ejusdem opera diversis temporibus edita. De natura fidei & hæresis, Antverpiæ anno* 1657. *Politicorum Catechismus ad hos instruendos divina fide & morali honestate, ibidem anno* 1658. *De nullitate Ecclesiæ Anglicanæ Protestanticæ, Bruxellis anno* 1658. *Tractatus de Religione & Regimine, Gandavi, anno* 1670. *Historia Iconoclastarum, Parisiis anno* 1674. *& alia contra Stillingfletum & Albium ibidem impressa.*

Post aliquod temporis intervallum, mitigatâ potius quam sedatâ tempestate, in Hiberniam regreditur, ubi Ecclesiæ suæ negotia componere, Catholicos confirmare, hæreticorum artes eludere omni ope conatur. Verùm ægri horum oculi diu lucem ferre non valent. Odiosa illis erat viri industria, suspecta authoritas & gratia: hinc, ut fit, quod quisque formidat, id aboleri desiderat. Instituuntur igitur in tribunali hæretico accusationes occultæ, suspiciones invidiosæ, & ceteræ artes opprimendi justum suis operibus contrarium: maximum denique in hoc judicio crimen, Catholici Sacerdotis doctrina, nomen, officium, authoritas.

Demum Præsul optimus, & conscientiæ bonæ testimonio confisus, ab impiis satellitibus ex improviso comprehenditur, & ad publicum Carcerem innocens damnatur. Hic quidem tenebatur strenuus Christi athleta diuturnâ custodiâ arctè conclusus, sed pastoralis animi libertatem non custodes, non carceres, non vincula constrinxère, suorum magis, quam sui sollicitum.

Interea dum hæretici Tribunalis sententiam (quæ plerumque feralis esse solet) per plures menses magna animi æquitate expectat, corpus animo impar gravi infirmitate concutitur. Luctatur Christi miles cum morbo corporis, cum pædore carceris, humanis præsidiis magnâ ex parte destitutus. Solum supererat magnæ mentis & innocentiæ solatium. Tandem per hanc carnificinam tam multiplicem ac diuturnam, mortem quam securis non attulit in satellitum custodia securus invenit, eò demum translatus, ubi legitimè certantibus promisit Dominus coronam justitiæ.

At vivet in perpetua posteritatis memoria, vivet in æterno Beatorum Præsulum cœtu, Præsul Illustrissimus, cui gloriosi certaminis lauream nulla hominum injuriæ, nullus Hæresis astus aut invidia surripere potest. Falleris nimium cæca crudelitas: quidquid agas, quidquid moliaris, semper fuit, semper erit sanguis Martyrum semen Christianorum. Hujus documentum tot sæculis dedit ac datura est, fida semper Deo, ac Regi Hibernia.

Epilogus.

Vobis quos recensui universis, *Apostolici Pugiles, vobis in cælo Patronis non tantum hujus Operis exigua moles, sed Europa simul tota gratulatur. Tristem in vos, ac cruentam machinata est Hæresis tragædiam: cruentam consequi potuit, tristem non potuit. Obstupuit ipsa Impietas frontis lætitiam, mentis constantiam, & ipsum ferale pegma, in theatrum honoris conversum. Excepit plausum mortis, exordium vitæ, inter læta in cælis trophæa semper duratura.*

Lætare & tu sorte tua tot fidei Pugilum fœcunda semper parens Anglia. *O quot hactenus Ecclesiæ, & Cælo Machabæos una peperisti! Sed adhuc nec fracta, nec sterilis, nec effœta, nova semper gloriæ novam sobolem administras. Crescunt tibi sub Hæresi ferro armata anni luctus & doloris, sed nec minus accrescunt cum meliori fœnore novi semper monumenta decoris. Cernis quidem sub carnificis manu cladem non raram charorum pignorum; sed quot spectas funera, tot numeras trophæa. Pati nosti, nescis superari: premi sustines, nunquam opprimi: lacerari potes, sed sine funere: concidi potes, sed sine vulnere: quin ab ipso cadentis ferro altius assurgit tua laurus, & victoria. Hæc tibi Palæstra quamvis cruenta, adeò nunc in gloriam versa est, ut nunquam in ea sive triumpho*

decertes

scrrimæ tantum suppetit animorum, cum videam instante morte, ipsum Creatorem meum cœpisse pavere, & tædere? Considero sanè Christum suo timore ac pavore id meruisse, ut ego sim à timore immunis. Tempus mihi sufficiens educendi ex Hibernia testes negatum fuit: octo diebus serius advenerunt post latam in me mortis sententiam, quam lubens amplector, pro mea professione, charactere, ac functione moriturus. Expecto in dies adduci ad supplicii locum, ubi mihi intestina extrahenda sunt, & coram me igne cremanda, & demùm caput amputandum. Cupio lubenter dissolui, & esse cum Christo. Condono ex animo, & precor ut Deus condonet, omnibus qui quovis modo morti meæ causam præbuerunt. Ita ille in litteris postremis cygnæâ voce, & spiritu verè divino, morti jam propinquæ præcinebat.

Die igitur primâ Iulii (stylo veteri) extremo supplicio constitutâ, humili trabæ de more impositus, concurrente hominum multitudine, Tiburnum extra Londinum ad consuetum supplicii locum adducitur, spectaculum illustre Deo, Angelis, & hominibus futurus. In celebri illo 101 Martyrum theatro extremam scenam peracturus, concessâ loquendi facultate, ad populum undique circumfusum orationem habuit præmeditatam, & propria manu anglicè conscriptam, quam hic summatim exhibeo.

A diebus aliquot antè Regium Tribunal examinatus

natus fui, & nunc brevi comparebo coram Regum Rege, & judice supremo, qui nec falsis testibus falli potest, nec humano respectu seduci. Reddet enim unicuique secundum opera sua præmium, vel pœnam sempiternam. Hæc cum veritas sit fidei indubitata, manifestum est; si ego in hoc mortis articulo aliquid veritati contrarium declararem, me mox damnationis æternæ sententiam incursurum, à qua nulla datur ulterior appellatio. Veritatem itaque sincerè atque apertè manifestabo, absq; ulla verborum æquivocatione: mihi certißimè persuadens, nullam esse potestatem aut in terris, aut in cælis, quæ mecum poßit dispensare, ut protestationem falsam exhibeam.

Vt igitur Causa mea orbi universo clarius innotescat, observandum est, me in Hibernia coram judicibus perduellionis accusatum fuisse. Verùm dum Accusatores animadverterent mihi facile præstò futuras tabulas, & testes, quibus & eorum nequitiam, & meam innocentiam evidenrer manifestarem, subduxerunt illi se, & ad hanc urbem convolarunt, ut judicium ad hoc tribunal transferrent, in quo & mea persona, & accusatorum qualitas, & status causæ incognitus fuit.

Postquam hic per sex circiter manses arcto carcere detentus fui, tandem ad diem tertium mensis Maji accusationes in Hibernia pridem allatæ, hic coram aliis judicibus rursus instauratæ fuerunt. Factum sanè rarum & peregrinum, vix à quingentis

annis visum. Sed cum mihi pauca septimana concesse fuissent pro testibus & tabulis adducendis, quæ ex partibus variis longinquis, & ultramarinis tam brevi tempore expediri non poterant, duodecim ulterius dies pro judicii prorogatione postulavi, qui mihi denegati fuerunt. His igitur destitutus, & manibus ad defensionem quasi ligatis, in judicium protractus sum, & hominibus perjuris expositus, qui in vitam meam omni studio collimabant.

Capita Accusationis summatim fuerunt, de litteris missis ad Pontificis Secretarium, & quosdam alios, ut externos Principes ad Hiberniam invadendam solicitarent: de alio ablegato ad Regem Galliæ: de subsidiis à Clero in eum finem postulatis: de septuaginta millibus hominum ad talem expeditionem comparatis: de institutis ad hoc variis conventibus, & quidem semel à decem vel duodecim annis, trecentorum nobilium, ut sumptis armis possessiones sibi ereptas recuperarent.

Cum horum singula nullam habere veritatis speciem, & mera esse figmenta ad calumniandum excogitata, manifestum fecisset: Demum protestatus est coram Deo, & per salutem æternam, se numquam istiusmodi litteras, agentes, aut solicitationes sive in Vrbem, sive in Galliam, aut alio quovis modo destinasse, nec ea sibi umquam in mentem venisse: imo ab omni rebellione etiam minima contra Regem & Patriam semper toto animo abhorruisse. Denique tam apertè ridiculum

esse

esse tanti exercitus apparatum, ut ipse cum Catholicis sibi addictis, ægrè poßit vel mediam legionem sustentare, idque cuivis rerum non prorsus ignaro luce meridiana clarius patere.

Atque, inquit, ut magis appareat quam sincero solius veritatis amore hæc ego moriturus attestor, vobis hic palam notum facio, ex præcipuis Magnatibus unum curasse mihi declarari, se vitam mihi conservaturum, si alios vellem accusare. *Cui disertè professus sum, me nullius umquam conspirationem novisse, & ut vitam hanc mortalem servarem, me nolle quemquam falsò accusare, cum præjudicio meæ salutis æternæ, quod minimè deceret meam personam, aut quemlibet virum Ecclesiasticum professionis Romanæ.*

Hoc demum palam profiteor, me in Hibernia exercuisse functiones Prælati Catholici, ac conatum fuisse tam prædicando, quam docendo, adducere Clerum, & gregem mihi commissum ad normam, & mores suo muneri competentes: in quo si aliquid mihi acquisitum sit invidiæ, meminisse debeo, in Collegio Apostolorum aliquem etiam Iudam extitisse. At ego cum lapidato Stephano pro Accusatoribus meis toto animi affectu precor, Domine ne statuas illis hoc peccatũ. *Nec minus oro pro meis judicibus, & aliis qui quocumque modo morti meæ cooperati fuerunt. Veniam vicißim supplex deposco ab omnibus quos ego in mea vita verbo, aut opere umquam offendi.*

Rogo insuper divinam Majestatem & omnipotentiam, ut concedat Regi nostro, Reginæ, Duci Eboracensi, ac Regiæ familiæ vitam diuturnam, omnemque prosperitatem in hoc mundo, & in altero felicitatem æternam.

Ad extremum, uti meam innocentiam in criminibus mihi objectis satis manifestam feci, utinam pari facilitate possim me eximere ab omni reatu contra Majestatis divinæ præcepta, quæ ex toto corde doleo me sæpius violasse: firmissimèque statuo ac propono tuâ (mi Deus) fretus gratiâ, etsi ad annos mille vitam protraherem, divinam me bonitatem numquam offensurum. Tuamque rogo Majestatem infinitam per Christi merita, perque intercessionem sanctissimæ Matris, omniumque Angelorum, ac Sanctorum, ut mea mihi peccata remittas, & hanc animam meam ad requiem recipias sempiternam.

Hæc cum ingenti spiritu ac pietatis sensu protestatus fuisset universa, & manu sua subscripta reliquisset, consuetam subiit carnificinam, laqueo primum strangulatus, capite dein amputato, & corpore in quatuor partes dissecto. Corpus ut honesto ritu sepeliretur Rex concessit, qui fertur de ipsius morte non medicum sensum habuisse. Populus certè undequàque circumfusus summo animorum sensu ipsius innocentiam, Christianam constantiam, & incredibilem mortis contemptum ita deprædicavit, ut plurimi palam affirmaverint, etsi

ad

ad annos centum vixisset, numquam sibi, Deo, Patriæ suæ, ac Religioni Romanæ tantum gloriæ consequi potuisse.

Rodat sese infelix, invidia ut Innocentiam opprimat: conspiret hæresis ut fingat Conspirationes: summa Ecclesiæ capita in odium fidei violenter excutiat: sed vel sic Ipsa conteret caput suum. Vera namque Christi Religio, uti ab incunabulis inter insidias crevit, inter insectationes adolevit, sic per eadem de Invidia & Hæresi latius semper triumphabit.

Vita & Mors beata Illustrissimi Domini PETRI TALBOTI *Archiepiscopi Dublinensis in Hibernia in Custodia Dublini nuper obita.*

PEtrus Talbotus, familiâ fuit illustris in vitæ exortu, illustrior in progressu, illustrissimus in occasu. Originem duxit ex nobilissima stirpe Comitum Salopiensium in Anglia, postea in Hiberniam propagatâ, ubi illius majores in Equestri ordine variis muneribus claruerunt, & quod clarissimum est, in Religione Catholica semper constantes extiterunt. Adolescens doctrinæ ac virtutis desiderio impulsus in Lusitaniam profectus est, ubi litteris operam dedit anno salutis 1635. ætatis suæ anno 15.

Ad superiora alacri constantiâ progressus, Philosophiæ ac Theologiæ studia insigni profectu emensus est sub disciplina Societatis partim in Lusitania, partim Romæ, ubi & sacris Ordinibus initiatus fuit. Inde reversus in Lusitaniam, & paulo post progressus in Belgium, Aulæ Anglicanæ eâ tempestate illic cum Rege residenti charus, & oportunus extitit. Non multò post tam Regis, quàm Religionis perquam studiosus in Angliam perrexit, ubi demum inter Reginæ Eleëmosynarios coöptatus, munus illud singulari cum laude & integritate exercuit. Post aliquot annos in Hiberniam commigravit rei Catholicæ in conditione privata operam navaturus. Sed illius conspicua virtus, ac doctrina singularis non potuit diu sub modio latere, quæ etiam scriptis pro re Catholica in lucem editis reddita est ubique illustrior. Replevit viri fama jam pridem Angliam, collustravit Hiberniam, in exteris quoque Regnis inclaruit, ac tandem ad Romanam etiam Aulam ejus splendor emanavit. Hinc Sede illâ vacante multorum votis postulatus, à summo Pontifice Clemente IX. Archiepiscopus Dublinensis creatus fuit, & Gandavi in Belgio consecratus.

Inter varias temporum procellas Gregem sibi commissum pastorali solicitudine & vigilantiâ curavit, ac protexit. Sed dum oves proteguntur, Lupi Pastorem invadunt. Periculum ab his adeo increvit, ut maluerit se ad tempus subducere, quam nocituras Gregi turbas suâ causâ comitari. Itaque cedens

tempori

temporì se in Gallias recepit, Parisiis ab omnibus in honore habitus. Sed nec ibi destitit Ecclesiam suam litteris, & aptis pro tempore documentis à longè administrare: inter quæ extat, Epistola Pastoralis ad Catholicos in Hibernia de officio & solatio patientium subditorum, typis tradita Parisiis anno 1674. Nec desunt alia ejusdem opera diversis temporibus edita. De natura fidei & hæresis, Antverpiæ anno 1657. Politicorum Catechismus ad hos instruendos divina fide & morali honestate, ibidem anno 1658. De nullitate Ecclesiæ Anglicanæ Protestanticæ, Bruxellis anno 1658. Tractatus de Religione & Regimine, Gandavi, anno 1670. Historia Iconoclastarum, Parisiis anno 1674. & alia contra Stillingfletum & Albium ibidem impressa.

Post aliquod temporis intervallum, mitigatâ potius quam sedatâ tempestate, in Hiberniam regreditur, ubi Ecclesiæ suæ negotia componere, Catholicos confirmare, hæreticorum artes eludere omni ope conatur. Verùm ægri horum oculi diu lucem ferre non valent. Odiosa illis erat viri industria, suspecta authoritas & gratia: hinc, ut fit, quod quisque formidat, id aboleri desiderat. Instituuntur igitur in tribunali hæretico accusationes occultæ, suspiciones invidiosæ, & ceteræ artes opprimendi justum suis operibus contrarium: maximum denique in hoc judicio crimen, Catholici Sacerdotis doctrina, nomen, officium, authoritas.

Epilogus.

Vobis quos recensui universis, Apostolici Pugiles, vobis in cælo Patronis non tantum hujus Operis exigua moles, sed Europa simul tota gratulatur. Tristem in vos, ac cruentam machinata est Hæresis tragœdiam: cruentam consequi potuit, tristem non potuit. Obstupuit ipsa Impietas frontis lætitiam, mentis constantiam, & ipsum ferale pegma, in theatrum honoris conversum. Excepit plausum mortis, exordium vitæ, inter læta in cælis trophæa semper duratura.

Lætare & tu sorte tua tot fidei Pugilum fœcunda semper parens Anglia. *O quot hactenus Ecclesiæ, & Cælo Machabæos una peperisti! Sed adhuc nec fracta, nec sterilis, nec effæta, novæ semper gloriæ novam sobolem administras. Crescunt tibi sub Hæresi ferro armata anni luctus & doloris, sed nec minus accrescunt cum meliori fœnore novi semper monumenta decoris. Cernis quidem sub carnificis manu cladem non raram charorum pignorum, sed quot spectas funera, tot numeras trophæa. Pati nosti, nescis superari: premi sustines, nunquam opprimi: lacerari potes, sed sine funere: concidi potes, sed sine vulnere: quin ab ipso cædentis ferro altius assurgit tua laurus, & victoria. Hæc tibi Palæstra quamvis cruenta, adeò nunc in gloriam versa est, ut nunquam in ea sive triumpho decerte-*

decertes. Ter fœlix Tiburnum, tot, tantorumque triumphorum illustre theatrum. Non ego te dicam cruentum supplicii locum, sed lacteam ad cælum viam! non funestum mortis sepulchrum, sed gloriosum vitæ exordium, non triste Calvarium, sed campum Elysium.

Hæc tua rursus gloria est, tali prole fœlix Anglia, & tuæ gloriæ consors Hibernia. Fœlix, inquam, Anglia, non vasto maris imperio, non opibus ab orbe extremo advectis, non classibus vinci nesciis, non candidæ pacis beato otio: sed potius purpureis tot Pugilum tuorum triumphis, orbe toto, cæloque celebratis.

Spectat quidem è propinquo Hibernia tot cognatæ Gentis cruenta & gloriosa certamina, sed ipsa nec incruenta, nec ingloria. Offert illa sese non Anglicæ potentiæ, non opum, non imperii æmulam, sed Catholicæ Constantiæ Sociam, ac consortem. Habet illa domi assiduam patiendi palæstram: habet non rara tuendæ Fidei cum infidis certamina. Ambit tamen adhuc nobilissimum illud Tiburni theatrum, & in eo tot recentia sacrorum Pugilum vestigia. Hæc ut illa suo quoque sanguine condecoraret, Athletam ex suis non rudem, non ignobilem, sed supremum sacræ militiæ Præsidem ac Primatem transmisit. Quanto ille animi robore, quàm invictâ fide & constantiâ scenam illam peregerit, nos pro viribus supra exhibuimus, nec ulla deinceps Gens aut lingua conticescet.

Sed

Sed nec adhuc hi ſacri Pugiles pedem ex arena retulerunt. Vivunt etiamnum, & in poſteris ſpirant novi Oliverij, novi Harcotti, qui priorum exemplo non fracti, ſed roborati; non territi, ſed animati, indictum Hæreſi bellum fortius inſtaurabunt. Non deſunt porrò Germaniæ ſuæ Aquilæ, non Angliæ, non Hiberniæ ſacri Leones, qui Chriſti Eccleſiam tueri non deſiſtent. Fortia quidem ſunt Hæreſi arma, enſes, reſtes, catastæ, ſecures. Sed fortiora ſunt Fidei Clypeo munita pectora: hæc enſes in lauros, reſtes in torques pretioſos, ſanguinem in purpuras, ſecures in coronas convertent. Hæc ab exordio militantis Eccleſiæ experta eſt Impietas, hæc ætas noſtra recentibus jam exemplis toties comprobavit; nec ab his ſe degenerem ſera poſteritas exhibebit. Ita vovet qui ſupra

Cliens Humillimus

Richardus Arsdekin

Soc. Jesu. anno 1682.

Annotatio

Annotatio præclara ex Emin. Cardinali Cæsare Baronio circa prædicta.

JUvat hic breviter annotare tam circa hos fidei Athletas quos recensui, quam circa alios: Ad veram Martyrij coronam apud Deum obtinendam, nihil officere inanes prætextus ad mortem inferendam Hæreticis omni tempore familiares. Dum scilicet odium suum in Catholicam fidem, Pontificem Romanum, ejusque asseclas & defensores palliare nituntur sub ficto nomine conspirationis in Regem aut Regnum, conjurationis cum Papa, aut alijs Principibus Catholicis: ne ex iniqua Catholicorum laniena incurrant apud exteros odiosum nomen tyrannidis, aut eos irritent ad vindictam de injurijs personis Ecclesiasticis, aut Reipublicæ Catholicæ illatis. Sic certè primis Ecclesiæ sæculis, ad Fideles Christi opprimendos, Imperatores ethnici illos fingebant authores incendiorum, bellorum, cladium, eluvionum, aliorumque eventuum etiam naturalium: nec ideo apud Deum & Ecclesiam martyrij lauream amiserunt. Et quamvis hoc sæculo ijsdem artibus Hæresis ab initio in Romanæ Religionis asseclas grassata fuerit, non ideo minus corũ gloria à summis viris, salvo Ecclesię judicio, passim celebratur. Instar omniũ hic erit judicium gravissimum Eminentissimi Cardinalis *Cæsaris Baronij* in suis Annalibus, dum occasione S. Thomę Cantuariensis ad hęc tempora digreditur, cujus verba solidissima subijcio.

Videre meruit sæculum nostrum, ex hac parte felicißimum, quam plurimos Thomas, *Sanctißimos Sacerdotes, aliosque nobilißimos viros Anglicanos, ampliori*

ampliori(liceat dicere) martyrio coronatos,duplicisque tituli coronis auctos : cum non solum , ut Thomas, pro Ecclesiastica libertate, sed pro fide Catholica tuenda , restituenda , ac conservanda nobilissimo Martyrio occubuerint : ut inter alios,quos nuper Sancta Societas IESV velut agnos innoxios in Sacris septis, Sanctis eruditionibus ad Martyrium acceptissimas Deo hostias saginavit ; quos Romanum , quos Rhemense sacra Collegia , quæ dixerim celsas turres à facie Aquilonis,& fortissima propugnacula fidei, emiserunt ad triumphos, provexerunt ad coronas. Macte animo, macte virtute Anglicana iuventus, quæ tam illustri militiæ nomen dedisti, ac Sacramento sanguinem spopondisti. Æmulor sanè vos Dei æmulatione ; cum vos Martyrij candidatos, ac nobilissimæ purpuræ Martyres designatos aspicio : Compellor, & dicere : moriatur anima mea morte Iustorum, & fiant novissima mea horum similia.

Quod Baronius in particulari expressit, & nos hic subinde attigimus de Societatis personis aut alumnis, non minus locum habent in alijs Viris tam Ecclesiasticis quàm sæcularibus,ad quorum necem præ cætetis odium Catholicæ Religionis incitavit : quales fuerunt hac ipsâ persecutionis tempestate in Anglia, nobilissimus Vicecomes *Guilielmus Staffordus* , & clarissimus ille Advocatus *Richardus Langhornus*, qui in extremo supplicij loco Religionem Romanam professi sunt , nullamque aliam ex objectis criminationibus sibi unquam in mentem venisse.Quo in genere haud dubium est fuisse alios,qui hic ad nostram notitiam non devenerunt.

INDEX

INDEX

RERUM

Tomi Primi, Ordine Alphabetico, & per Paginas notatus.

A.

B.

De

C.

D.

E.

F.

G.

Distin-

H.

I.

L.

M.

De

N.

O.

P.

R.

S.

D. Tho-

T.

V.

FINIS.